

złoty nabywca kalendarza ubiegać się może o nagrody w sumie **1000 marek.** Warunki na stronie **78.**

KALENDARZ NARODOWY

1916



90

Spis rzeczy.

Kalendarz imion rzymsko-katolickich, grecko-katolickich i słowiańskich	2
Notatki kalendarzowe	26
Przepisy pocztowe w Austrii	27
Przepisy pocztowe w Niemczech	29
Przepisy pocztowe w Rosyi	31
Na Nowy Rok. Wiersz	33
Państwa samodzielne przed wojną światową	34
Za mały pierścionek	38
Papiery spadły	40
Łapówki	42
Młodość nie wróci	44
Wpływ wojny europejskiej na handel wywozowy portu w Nowym Yorku	47
Rywalizacya Niemiec i Anglii w industyi światowej	48
Kościół katolicki w Rosyi	49
Łodzie podwodne	54
Nowy pocisk	57
Kredyt w dawnych czasach	58
Praktyczne rady domowe i gospodarcze	59
Najważniejsze zasady zdrowia	62
Spis banków i spółek polskich	65
Polski przemysł fabryczny	70
Do Bogaczy. Wiersz	77
Nagrody kalendarzowe na rok 1916	78
Obliczanie procentów	80
Spis jarmarków	81
Katalog wydawnictwa dzieł ludowych K. Miarka Sp. w Mikołowie	97
Z anegdot o księciu Radziwille „Panie Kochanku”	112
Ogłoszenia	113
Anegdoty i humorystyka	114—12
Pogląd doroczny	1

K. 5469/1915

KALENDARZ NARODOWY

NA

ROK PRZESTĘPNY

1916



BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

MIKOŁÓW.

NAKŁADEM K. MIARKI, SP. Z OGR. POR.



Styczeń 1916

1-szy miesiąc
ma dni 31.



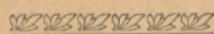
Ome tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Zna- ki.
1.	Ew. u św. Łuk. 2. „O obrz. P. Jezusa.”			
1 S.	Nowy Rok.	Mieczysław	19 Gr. Bonifatia.	
2.	Ew. u Mat. 3. „O chrzcie Pana Jezusa w Jordanie.”			
2 N.	N. p. N. R. Makar.	Strzeżysław.	20 Ihnatia.	
3 P.	Im. Jezus. Genow.	Włoscimila.	21 Juliany.	
4 W.	Tytusa, Izabeli, El.	Dobromir.	22 Anastazyi.	
5 Sr.	Telesfora, Sewer. ☺	Włoscibór.	23 10 Mucz. w Kr.	
6 C.	Św. 3 Króli.	Bojomir.	24 Naw. Ewgenii.	
7 P.	Walentego, Luc.	Światosław.	25 Rożd. Chr.	
8 S.	Seweryna. Fort.	Mścibój.	26 Sob. Pr. B.	
3.	Ew. u św. Łuk. 2. „Jezus 12-letni w kość.”			
9 N.	1 po 3 Kr. Marcyan.	Władimir.	27 Stefana m.	
10 P.	Agatona, Floryan.	Dobrosław.	28 2000 Młodz.	
11 W.	Hyginusa m., Mat.	Krzesimir.	29 S. 14000 M.	
12 Sr.	Ernesta, Arkad. ☺	Czesława.	30 Anysyi.	
13 C.	Weroniki, Hilar.	Bogumir.	31 Meljanii.	
14 P.	Hilarego b.	Radagast.	1 Siezen. 1916.	
15 S.	Mauryczego z.	Damოსław.	2 Silwestra.	
4.	Ew. u św. Jana 2. „Gody w Kanie Galilejskiej.”			
16 N.	2 po 3 Kr. Marc. pap.	Władzimir.	3 Malachia pror.	
17 P.	Antoniego Sylpic.	Rościsław.	4 Sobor. 70 Ap.	
18 W.	Kat. św. Piotraw Rz.	Jaropełk.	5 Nawiecz. Bogoj.	
19 Sr.	Kanuta, Henryka.	Rodzisław.	6 Bog. Gosp.	
20 C.	Fabiana i Sebast. ☺	Przedzistaw.	7 Joana Kr.	
21 P.	Agnieszki p. i m.	Jarosław.	8 Georgia.	
22 S.	Wincentego, Anast.	Witosław.	9 Polikata.	
5.	Ew. u św. Mat. 8. „O trędowatym.”			
23 N.	3 po 3 Kr. Zaśl. NMP.	Wareisława.	10 Hrihorja.	
24 P.	Tymoteusza b. i m.	Chwalibóg.	11 Teodozia.	
25 W.	Nawróc. św. Pawła.	Miłosz.	12 Tatijanny.	
26 Sr.	Polikarpa bisk.	Skarbimir.	13 Ermyła.	
27 C.	Jana Złotoustego.	Przybysław.	14 Oteew w Sin.	
28 P.	Karola, Agnieszki. ☺	Boisław.	15 Pawła.	
29 S.	Franciszka Salez.	Zdzisław.	16 Petra wer.	
6.	Ew. u św. Mat. 8. „Chrystus uśmierza burze i morze.”			
30 N.	4 po 3 Kr. Martyny.	Dobrogniewa.	17 Antonia B.	
31 P.	Piotra z Nolasku, w.	Spitogniew.	18 Atanazia.	

Zmiany powietrza w styczniu

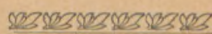
podług 100-letniego kalendarza.

Do 3. mgła. 3. i 4. po-
chmurno, 6. deszcz, 7. śnieg,
9. ponuro, 11. śnieg, 13. po-

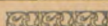
chmurno z wiatrem, 14. śnieg,
16. do 20. wietrzno i pochmur-
no, 21. silny mróz, 22. i 23.
wiatr i śnieg, 24. i 25. suchy
mróz, od 26. do końca miesia-
ca mróz z śniegiem na prze-
mianę.



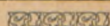
Styczeń 1916.



Słońca		Księżyc	
wsch.	zach.	wsch.	zach.



Zapiski.



8 14	3 53	3 57	12 4
------	------	------	------

Długość dnia 7 g. 42 m.

8 14	3 54	5 26	12 38
8 13	3 55	6 50	1 21
8 13	3 56	7 57	2 42
8 13	3 58	8 44	4 10
8 13	3 59	9 15	5 45
8 12	4 0	9 37	7 17
8 12	4 1	9 54	8 44

Długość dnia 7 g. 52 m.

8 11	4 3	10 7	10 6
8 11	4 4	10 20	11 24
8 10	4 5	10 32	rano.
8 10	4 7	10 46	12 41
8 9	4 8	11 2	1 57
8 8	4 10	11 22	3 11
8 7	4 12	11 49	4 21

Długość dnia 8 g. 7 m.

8 6	4 13	12 26	5 28
8 5	4 15	1 14	6 25
8 4	4 16	2 13	7 10
8 3	4 18	3 21	7 43
8 2	4 20	4 34	8 8
8 1	4 21	5 49	8 27
8 0	4 23	7 4	8 41

Długość dnia 8 g. 26 m.

7 59	4 25	8 18	8 55
7 58	4 27	9 34	9 7
7 56	4 29	10 51	9 18
7 55	4 30	rano.	9 31
7 54	4 32	12 11	9 46
7 52	4 34	1 35	10 6
7 51	4 36	4 2	10 34

Długość dnia 8 g. 49 m.

7 49	4 38	4 26	11 15
7 48	4 40	5 39	12 15

Dla Rolników.

Przygotować zboże i nasiona do siewu. Żrebnie kłaczki dobrze odżywiać. Dbać o drób, ponieważ zaczyna nieść jaja. Pamiętać o pszczołach. Przereźble wyrąbywać w stawach rybnych. Dbać o ciepło w chlewach. Zwozić drzewo, węgle, lód, sztuczne nawozy itp.



Cuty 1916

2-gi miesiąc
ma dni 29.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Zna- ki.
1 W.	Ignacego b. i m.	Zegota.	19 Siezeń. Maharia.	
2 Sr.	NMP. Grom.	Miłostawa.	20 Jewtymia.	
3 C.	Błażeja b. i m.	Scibór.	21 Maksima.	
4 P.	Andrzej Kors.	Witostawa.	22 Timoteja.	
5 S.	Agaty p. i m.	Dobrochna.	23 Klimenta.	

7. Ew. u św. Mat. 13. „O kąkolu między pszenicą.”

6 N.	o po 3 Kr. Doroty p.	Bogdana.	24 Kseni.	
7 P.	Romualda.	Sulistałw bł.	25 Hryhorya B.	
8 W.	Jana z Maty wyzn.	Gniewomir.	26 Ksenofonta.	
9 Sr.	Apolonii p. i m.	Gorystawa.	27 Joana Złatoust.	
10 C.	Scholastyki p.	Tomita bł.	28 Jefrema Sir.	
11 P.	Lazarza, Eufroz.	Świętochna.	29 Ihnacia.	
12 S.	Eulalii p., Gaudent.	Radosta.	30 Treh Swiat.	

8. Ew. u św. Mat. 13. „O ziarnku gorczycznem.”

13 N.	6 po 3 Kr. Katarzyny	Lesław.	31 Kyra i Joana m.	
14 P.	Walentego.	Niemira.	1 Lutyj. Tryfon.	
15 W.	Faustyna m. Jowit.	Szczesław.	2 Stryt. Hosp.	
16 Sr.	Julianny p. i m.	Przesława.	3 Simeona i Anny.	
17 C.	Donatusa.	Świętoród.	4 Izydora p.	
18 P.	Szymona Konk.	Wielostawa.	5 Agafii mucz.	
19 S.	Zuzanny, Konrada.	Scisław.	6 Wukola ep.	

9. Ew. u św. Mat. 20. „O robot. w winnicy.”

20 N.	Staroz. Eucharjusz.	Lubomił.	7 Partenia ep.	
21 P.	Eleonory p.	Onosława.	8 Teodora.	
22 W.	Stol. św. Piotra.	Wracisław.	9 Nikifora mucz.	
23 Sr.	Piotra Dam., Fulg.	Przedzistałw.	10 Harlampia m.	
24 C.	Sergiusza.	Bogusz.	11 Własiya.	
25 P.	Macieja apost.	Sławobój.	12 Meletya.	
26 S.	Zygryda b., Wikt.	Miroslaw.	13 Martina pr.	

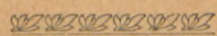
10. Ew. u św. Łuk. 8. „O rozmaitej roli.”

27 N.	Migsop. Mechtyl.,	Luborod.	14 Mjas. Awksent.	
28 P.	Leandra b.	Tworzymir.	15 Onysyma.	
29 W.	Romana. Justusa.	Chwalibóg.	16 Pamfila.	

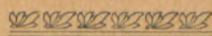
Zmiany powietrza w lutym podług 100-letniego kalendarza.

Do 5. silny mroz, 6. śnieg,
od 7. do 10 mroz się wzma-

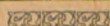
ga, 11. i 12. mroz zwalnia,
13. i 14. zimny wiatr i śnieg,
15. do 19. pochmurno i śnieg,
20. pogodnie i ciepło, 21. do
28. odwilż, 29. mroźny.



Cuty 1916.



Słońca		Księżyca	
wsch.	zach.	wsch.	zach.
7 46	4 42	6 34	1 34
7 45	4 43	7 12	3 35
7 43	4 45	7 38	4 39
7 41	4 47	7 57	6 10
7 40	4 49	8 12	7 36



Zapiski.



Długość dnia 9 g. 13 m.

7 38	4 51	8 25	8 59
7 36	4 53	8 38	10 19
7 34	4 55	8 51	11 37
7 33	4 57	9 7	rano.
7 31	4 59	9 26	12 54
7 29	5 1	9 50	2 8
7 27	5 3	10 23	3 17

Długość dnia 9 g. 40 m.

7 25	5 5	11 7	4 17
7 23	5 6	12 3	5 6
7 21	5 8	1 8	5 44
7 19	5 10	2 20	6 12
7 17	5 12	3 34	6 33
7 15	5 14	4 49	6 50
7 13	5 16	6 5	7 4

Długość dnia 10 g. 07 m.

7 11	5 18	7 22	7 16
7 9	5 20	8 39	7 28
7 7	5 21	9 59	7 40
7 5	5 23	11 22	7 54
7 3	5 25	rano.	8 12
7 1	5 27	12 47	8 37
6 58	5 29	2 11	9 12

Długość dnia 10 g. 35 m.

6 56	5 31	3 26	10 3
6 54	5 33	4 26	11 13
6 52	5 35	5 9	12 37

Dla Rolników.

Przejrzeć narzędzia do uprawy roli. Przerabiać zboże, jeżeli wilgotne. Ziemniaki przebrać. Nawozy sztuczne rozsiać. Dbać o ruch inwentarza na świeżem powietrzu. Klacze prowadzić do ogierów, owce na latowe jagnięta dopuszczać do barana. Drzewa bielić wapnem.



Marzec 1916

3-ci miesiąc
ma dni 31.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Znak.
1 Sr.	Albina b., Suitb.	Budziśław.	17 Ljutyj. Teodor.	
2 C.	Symplicyusza p.	Rodostawa.	18 Lwa papy.	
3 P.	Kunegundy ces.	Sławomila.	19 Archipa ap.	
4 S.	Kazimierza król.	Kazimir.	20 Lwa eppy.	

11. Ew. u św. Łuk. 18. „Jezus przepowiada Swą mękę.“

5 N.	Zapust. Fryderyka.	Pakosław.	21 Syr. Tymoteja.	
6 P.	Frydolina, Kolety.	Wojsław.	22 Piotra i At.	
7 W.	Tomasza z Akwinu.	Bogowid bł.	23 Polikarpa.	
8 Sr.	Popiel. Bł. W. Kadł.	Milogost.	24 Ob. Hoł. Joana.	
9 C.	Franciszki Rzym.	Mściśława bł.	25 Tarasya arch.	
10 P.	40 Męczenników.	Bożosław.	26 Porfira.	
11 S.	Róży, Franciszki.	Łudostawa.	27 Prokopia.	

12. Ew. u św. Mat. 4. „O kuszeniu Chryst. przez dyabła.“

12 N.	Wst. Grzegorza W. p.	Światosz.	28 Wasylia isp.	
13 P.	Nicefora, Eufroz.	Nieciśław.	29 Kasyana.	
14 W.	Matyldy kr.	Bożenna.	1 Mart. Jewdokyi.	
15 Sr.	† Longina żoła. im.	Długomił.	2 Feodota.	
16 C.	Heriberta arcyb.	Ojcosław.	3 Jewtropia.	
17 P.	† Gertrudy wd.	Zbigniew.	4 Harasya prep.	
18 S.	Gabryela arch.	Pakosław.	5 Konona. m.	

13. Ew. u św. Mat. 17. „O przemienieniu Pańskim.“

19 N.	Sucha. J. O. NMP.	Bogdan.	6 Sw. 42 muczen.	
20 P.	Aniceta, Joachima.	Polemir.	7 Wasylia.	
21 W.	Benedykta.	Blagosław.	8 Teofilyakta.	
22 Sr.	Oktawiana, Mikoł.	Godysław.	9 Sw. 40 muczen.	
23 C.	Wiktora, Otona.	Czeimiśława.	10 Kondrata.	
24 P.	Szymona, Gabryel.	Zbiśław.	11 Sofrona Hr.	
25 S.	Zwinst. NMP.	Bolesław.	12 Teofana prep.	

14. Ew. u św. Łuk. 11. „Pan Jezus wypędza djabła.“

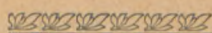
26 N.	Głucha. 7 bol. NMP.	Wieczysław.	13 Per. Nikyf. pat.	
27 P.	Ruperta biskupa.	Świętobój.	14 Wenedykta.	
28 W.	Sykstusa pap.	Bogdał bł.	15 Ahapiam.	
29 Sr.	Eustazego op., Cyr.	Krzesław.	16 Sawyna, Juljan.	
30 C.	Kwirynam., Anieli.	Szukosław.	17 Aleksieja B. cz.	
31 P.	Balbiny p. i m.	Dobromira.	18 Kiriya.	

Zmiany powietrza w marcu

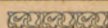
podług 100-letniego kalendarza.

Do 5. wiatr, śniegi
deszcz, 5. i 6. pogoda, 7. do

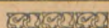
9. pochmurno, 11. śnieg, 12.
do 14. mróz i pogodno, 15.
śnieg, 16. do 19. mróz suchy,
20. śnieg, do końca miesiąca
mróz i śnieg.



Słońca		Księżycyca	
wsch.	zach.	wsch.	zach.
6 50	5 36	5 39	2 8
6 47	5 38	6 0	3 38
6 45	5 40	6 17	5 5
6 43	5 42	6 31	6 29



Zapiski.



Długość dnia 11 g. 03 m.

6 41	5 44	6 44	7 51
6 38	5 46	6 57	9 11
6 36	5 48	7 12	10 31
6 34	5 49	7 30	11 48
6 31	5 51	7 52	rano.
6 29	5 53	8 22	1 0
6 27	5 55	9 2	2 5

Długość dnia 11 g. 33 m.

6 24	5 54	9 53	2 59
6 22	5 58	10 54	3 41
6 20	6 0	12 2	4 13
6 18	6 2	1 16	4 37
6 15	6 4	2 31	4 55
6 13	6 5	3 47	5 10
6 11	6 7	5 3	5 23

Długość dnia 12 g. 1 m.

6 8	6 9	6 21	5 35
6 6	6 11	7 42	5 48
6 3	6 12	9 6	6 2
6 1	6 14	10 32	6 19
5 59	6 16	11 57	6 42
5 56	6 18	rano.	7 15
5 54	6 19	1 16	8 2

Długość dnia 12 g. 30 m.

5 51	6 21	2 21	9 5
5 49	6 23	3 8	10 23
5 47	6 25	3 41	11 50
5 44	6 26	4 5	1 17
5 42	6 28	4 23	2 43
5 40	6 30	4 37	4 6

Dla Rolników.

Skierować wszystkich do robót polnych. Walać i bronować. Siał zieloną paszę. Z lutego jagnięta oczyszczać. Stebniki u pszczół przewietrzać. Przyorywać obornik pod ziemniaki. Drzewa w ogrodach podlewać gnojówką. Rozsiewać saletrę na żyto.



Kwiecień 1916

4-ty miesiąc
ma dni 30.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Zna- ki.
1 S.	Hugona.	Zbigniew.	19 Mart Czet. weł.	

15. Ew. uś. Jana 6. „Pan Jezus karmi 5000 osób.”

2 N.	Srodop. Franciszk. ☺	Sudomir.	20 Joana.	
3 P.	Ryszarda.	Mnożysław.	21 Jakoba pr.	
4 W.	Izydora. b.	Wratisław.	22 Wasylia	
5 Sr.	Wincentego. Emilii.	Borzywój bł.	23 Nykona.	
6 C.	Celestyn. i Syk.	Świętobór bł.	24 Zacharya.	
7 P.	Hermana Józefa.	Przesław.	25 Błahow. B.	
8 S.	Dyonizego b	Radosław.	26 Hawryła.	

16. Ew. u św. Jana 8. „Żydzi chcą Jezusa ukamienować.”

9 N.	Biała. Maryi Egipc.	Dobrosław.	27 Matrony m.	
10 P.	Akutusa, Ezechiel. ☺	Gorysław.	28 Ilyaryona.	
11 W.	Leona p. Anast.	Jaromir.	29 Marka pr.	
12 Sr.	Juliusza papieża.	Lubosław.	30 Joana lisw.	
13 C.	Hermenegilda m.	Przemysław.	31 Ipatia. ep.	
14 P.	Tyburcego i Wal.	Myślimir.	1 Cwiteń. Maryi.	
15 S.	Krescentego.	Wacław bł.	2 Tyta prep	

17. Ew. u św. Mat. 21. „O wjeździe Jezusa do Jerozolimy.”

16 N.	Palm. Lamberta m.	Szerzysław.	3 Nikyty isp.	
17 P.	Rudolfa, Aniceta.	Krasisław.	4 Josyfa pr.	
18 W.	Eleuteryusza. ☺	Gościśław.	5 Teodula.	
19 Sr.	Wernera, Hermog.	Władimir.	6 Jewtychia.	
20 C.	<i>Wielki Czw.</i> Sulp.	Czesław m.	7 Strasn. Czetw	
21 P.	<i>Wielki Piąt.</i> Anz.	Drogomir.	8 <i>Wiel. Piąt.</i>	
22 S.	<i>Wielka Sob.</i> Kai.	Strzeżymir.	9 Jewpsychia	

18. Ew. u św. Mar. 16. „O zmartwychwstaniu Pańskim.”

23 N.	Wielkanoc.	Wojciech św.	10 Rockr. Chr.	
24 P.	Pon. Wielk. ☺	Jerzy św.	11 Sw. Poned.	
25 W.	Marka ewangelist.	Jarosław św.	12 Sw. Wtorn.	
26 Sr.	Kleta i Marcelina.	Spitymir.	13 Artemona.	
27 C.	Peregryna, Anast.	Bogufał.	14 Martina.	
28 P.	Witalisa, Waler.	Żywisław.	15 Arystarcha.	
29 S.	Piorra m. Felik.	Sławogost.	16 Agafii.	

19. Ew. u św. Jana 20. „O niewiernym Tomaszu.”

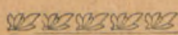
30 N.	Przew. Katarzyny S.	Chwalisława.	17 Symeona prep.	
-------	---------------------	--------------	------------------	--

Zmiany powietrza w kwietniu

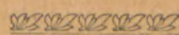
podług 100-letniego kalendarza.

Od 1. do 4. zimno, 5. i 6. pogoda i ciepło, 7. do 8. dżdżysto, od 12. do 19. zim-

no, pogoda i wiatr, 19. deszcz, 20. do 22. zimne przykre powietrze, 23. parno, 24. i 25. pochmurno i dżdżysto, 26. do 28. pogoda i ciepło, 29. deszcz, 30. pogoda.



Kwiecień 1916.



Słońca		Księżycy	
wsch.	zach.	wsch.	zach.

5 37	6 32	4 50	5 27
------	------	------	------

Długość dnia 12 g. 59 m.

5 35	6 34	5 4	6 47
5 33	6 35	5 18	8 7
5 30	6 37	5 34	9 25
5 28	6 38	5 55	10 40
5 26	6 40	6 22	11 49
5 23	6 42	6 58	rano.
5 21	6 44	7 44	12 48

Długość dnia 13 g. 27 m.

5 19	6 46	8 41	1 36
5 17	6 47	9 47	2 11
5 14	6 49	10 58	2 38
5 12	6 51	12 11	2 59
5 10	6 53	1 26	3 15
5 7	6 54	2 41	3 29
5 5	6 56	3 58	3 41

Długość dnia 13 g. 55 m.

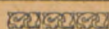
5 3	6 58	5 17	3 54
5 1	7 0	6 41	4 8
4 59	7 1	8 8	4 24
4 56	7 3	9 36	4 45
4 54	7 5	11 0	5 15
4 52	7 7	rano.	5 57
4 50	7 8	12 12	6 57

Długość dnia 14 g. 22 m.

4 48	7 10	1 6	8 1
4 46	7 12	1 43	9 38
4 44	7 13	2 9	11 5
4 42	7 15	2 29	12 30
4 40	7 17	2 44	1 52
4 38	7 19	2 57	3 12
4 35	7 20	3 10	4 30

Długość dnia 14 g. 49 m.

4 33	7 22	3 21	5 48
------	------	------	------



Zapiski.



Dla Rolników.

Kończyć zasiewy wiosenne i sadzenie okopowizn.
Racice obcinać u bydła młodego. Świnie szczepić
przeciw czerwonce. Przesadzać i szczepić drzewka,
okopać wszystkie drzewa. Jagnięta odsadzać od
matek.



Maj 1916

5-ty miesiąc
ma dni 31.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona greeko-katol.	Znaki.
1 P.	Filipa i Jakóba, ap.	Lubomir.	18 Cwiteń. Joan. p.	
2 W.	Zygmunta.	Witymir.	19 Atanazyja.	
3 Sr.	Znalez. św. Krzyża.	Świętosława.	20 Teodora.	
4 C.	Floryana m.	Więnczysław.	21 Januarya.	
5 P.	Piusa V., Moniki.	Gościmił.	22 Teodory.	
6 S.	Jana w oleju.	Ludomiła.	23 Georgia w.	

20. Ew. u św. Jana 10. „O dobrym pasterzu.“

7 N.	2pc W. Domiceli pan	Godziszław.	24 Sawy mucz.	
8 P.	Stanisława b.	Stanisław św.	25 Marka ewang.	
9 W.	MP. Łask. Grzeg.	Bożoród.	26 Wasylia.	
10 Sr.	Antoniusza.	Cierpimir.	27 Symeona m.	
11 C.	Mamerta bisk.	Ludowid.	28 Jazona Soz.	
12 P.	Neryusza.	Wszemir.	29 Sw. 9 mucz.	
13 S.	Serwazego biskupa.	Cichosław.	30 Jakoba ap.	

21. Ew. u św. Jana 16. „Maluczko, a nie ujrzyście Mnie.“

14 N.	3 p. W. Chrystyana, B.	Dobiesław.	1 Maj. Jeremii p.	
15 P.	Zofii m. z 3 córk.	Strzeżysława.	2 Borysa.	
16 W.	Jana Nepom.	Wiarosław.	3 Teodora.	
17 Sr.	Paschalisa, Anton.	Stabomił.	4 Pelagii mucz.	
18 C.	Feliksa p., Eryka.	Wrzesław.	5 Iryny mucz.	
19 P.	Piotra i Celestyna.	Kresomyśl.	6 Joba prawed.	
20 S.	Bernardyna Seneń.	Bronimir.	7 Kresta.	

22. Ew. u św. Jana 16. „O odejściu do Ojca.“

21 N.	4p. W. Wenancyusza	Przestawa bł.	8 Joana bog.	
22 P.	Heleny kr.	Wisława bł.	9 Pren. w Nikol.	
23 W.	Dezyderyusza b.	Budziwój.	10 Symeona.	
24 Sr.	Joanny wdowy.	Tomira.	11 Mohya sw.	
25 C.	Grzegorza VII.	Borysława.	12 Epifanya.	
26 P.	Filipa Nereusza.	Wicemył.	13 Hłykeryi.	
27 S.	Magdaleny de Paz.	Rusław.	14 Izydora m.	

23. Ew. u św. Jana 16. „O prawdziwej modlitwie.“

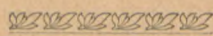
28 N.	5p. W. Germana b.	Jaromir.	15 Pachomyja W.	
29 P.	Teodozyi p.	Bogusława.	16 Teodora.	
30 W.	Feliksa p.	Szolimir.	17 Andronika.	
31 Sr.	Petroneli p.	Bożesława.	18 Patryka.	

Zmiany powietrza w maju

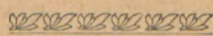
podług 100-letniego kalendarza.

Od 1 do 2. pogoda, 3. ra-
no zimno, podczas dnia ciepło,
4. miejskami gwałtowny deszcz

z grzmotami, 5. zimno i po-
chmurno, 6. szron rano, pod-
czas dnia pogodnie i zimno,
od 7. do 26. noce zimne, dnie
ciepłe i suche, 27. ostry
wiatr, do końca miesiąca po-
chmurno i deszcz.



M a j 1916.



Słońca		Księżyc		Zapiski.
wsch.	zach.	wsch.	zach.	
4 31	7 24	3 40	7 6	
4 29	7 25	3 59	8 22	
4 28	7 27	4 23	9 34	
4 26	7 29	4 55	10 37	
4 24	7 31	5 38	11 29	
4 22	7 32	6 32	rano.	
Długość dnia 15 g. 14 m.				
4 20	7 34	7 35	12 9	
4 18	7 35	8 43	12 39	
4 16	7 37	9 55	1 1	
4 15	7 39	11 8	1 19	
4 13	7 40	12 21	1 33	
4 11	7 42	1 35	1 46	
4 10	7 43	2 52	1 59	
Długość dnia 15 g. 37 m.				
4 8	7 45	4 12	2 12	
4 7	7 47	5 37	2 27	
4 5	7 48	7 6	2 46	
4 4	7 50	8 34	3 11	
4 2	7 51	9 54	3 49	
4 1	7 53	10 57	4 43	
3 59	7 54	11 41	5 55	
Długość dnia 15 g. 58 m.				
3 58	7 56	rano.	7 21	
3 57	7 57	12 12	8 50	
3 55	7 58	12 34	10 18	
3 54	8 0	12 51	11 42	
3 53	8 1	1 5	1 2	
3 52	8 3	1 18	2 20	
3 51	8 4	1 31	3 37	
Długość dnia 16 g. 16 m.				
3 49	8 5	1 46	4 54	
3 48	8 7	2 4	6 9	
3 47	8 8	2 26	7 21	
3 46	8 9	2 55	8 27	

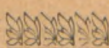
Dla Rolników.

Tępić chrabaszczel! Sadzić kapustę i buraki pastewne. Siać kukurydzę i proso. Walować pszenicę, jeźeli za bujna. Tępić łopuchę i chwasty. Drenować pola. Ciąć drzewostan dębowy i świerkowy dla kory. Strzec pnie słabsze w pasiece od rabunku.



Czerwiec 1916

6-ty miesiąc
ma dni 30.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Znaki.
1 C.	Wnieb. Pan.	Światopełk.	19 Maj. Woz. Ch.	
2 P.	Marcelina m., Flor.	Ratysław.	20 Teodota.	
3 S.	Klotyldy.	Bratomił.	21 Konstantyna.	

24. Ew. uś. Jana 15 i 16. „O obietnicy zesłania Ducha św.“

4 N.	6 p. W. Kwiryna, Fr.	Lutomił.	22 Wasylija m.	
5 P.	Bonifacego b.	Dobromił.	23 Michajła ep.	
6 W.	Norberta i Kl.	Cichomił.	24 Symeona.	
7 Sr.	Roberta op.	Wisław bł.	25 O. h. sw. Joan.	
8 C.	Medarda b.	Wyszostaw.	26 Karpa.	
9 P.	Prymusa i Felic. ☺	Ślawój.	27 Teraponta.	
10 S.	† Małgorzaty król.	Bogumił św.	28 Nykity pr.	

25. Ew. u św. Jana 14. „O zesłaniu Ducha św.“

11 N.	Ziel. Świątki.	Rudomił.	29 Sosz. sw. D.	
12 P.	Pon. Ziel. Św.	Wyszomir.	30 Presw. Tr.	
13 W.	Antoniego z Padw.	Chocimir.	31 Jeremia.	
14 Sr.	† Bazylego biskupa.	Przedzimir bł.	1 Czerw. Justyna.	
15 C.	Wita i Modesta. ☺	Witt.	2 Nykyfora.	
16 P.	† Benona biskupa.	Budzimir.	3 Łukjana.	
17 S.	† Adolfa b., Innocent.	Drogomysł.	4 Mytrofana.	

26. Ew. u ś. Mat. 28. „Dana mi jest wszelka władza.“

18 N.	S. Trój. Marka	Długosław.	5 Dorotea.	
19 P.	Gerwazego i Prot.	Bożysław.	6 Iliariona.	
20 W.	Florentyny.	Bogna św.	7 Teodota.	
21 Sr.	Alojzego Gonzagi.	Domysław.	8 Teodora.	
22 C.	Boże Ciało. ☺	Broniów.	9 Boże Tilo.	
23 P.	Edeltrudy, Agryp.	Wanda księż.	10 Tymotea.	
24 S.	<i>Jana Chrzeciela.</i>	Janisław	11 Wartolomea.	

27. Ew. u św. Łuk. 14. „O wezwaniu na wieczerzę.“

25 N.	2 po Z. S. Febroni p.im.	Wlasty mił św.	12 Onufrya.	
26 P.	Jana i Pawła.	Rozmysław.	13 Ahyliny.	
27 W.	Władysława.	Władysław.	14 Elyseia. pr.	
28 Sr.	† Leona II, Iren.	Zbroisław.	15 Amosa Jeron.	
29 C.	Piotra i Pawła.	Wyszomir.	16 Tychona p.	
30 P.	Wspom. ś. Pawła. ☺	Cichosława.	17 Manniła muez.	

Zmiany powietrza w czerwcu
podług 100-letniego kalendarza.

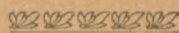
Od początku do 4. przy-
kre zimno, 5. zimny deszcz,
od 7. do 10. ciepły deszcz i

czasami słońce, od 11. do 25.
ciepła pogoda, 26. deszcz, 28.
i 29. ciepło, 30 pochmurno.





Czerwiec 1916.



Słońca		Księżyc		Zapiski.
wsch.	zach.	wsch.	zach.	
3 46	8 10	3 34	9 23	
3 45	8 11	4 25	10 7	
3 44	8 12	5 25	10 40	
Długość dnia 16 g. 30 m.				
3 43	8 13	6 31	11 5	
3 43	8 14	7 42	11 24	
3 42	8 15	8 54	11 39	
3 42	8 16	10 6	11 52	
3 41	8 17	11 18	rano.	
3 41	8 18	12 31	12 4	
3 40	8 19	1 48	12 17	
Długość dnia 16 g. 39 m.				
3 40	8 19	3 49	12 30	
3 39	8 20	4 34	12 46	
3 39	8 21	6 2	1 8	
3 39	8 21	7 27	1 39	
3 39	8 22	8 39	2 24	
3 39	8 22	9 33	3 29	
3 39	8 23	10 11	4 52	
Długość dnia 16 g. 44 m.				
3 39	8 23	10 37	6 24	
3 39	8 24	10 56	7 56	
3 39	8 24	11 11	9 24	
3 39	8 24	11 25	10 48	
3 39	8 24	11 38	12 8	
3 39	8 24	11 53	1 26	
3 40	8 24	rano.	2 43	
Długość dnia 16 g. 44 m.				
3 40	8 24	12 10	3 59	
3 40	8 24	12 30	5 12	
3 41	8 24	12 57	6 20	
3 41	8 24	1 33	7 19	
3 42	8 24	2 19	8 6	
3 42	8 24	3 16	8 42	

Dla Rolników.

Koszenie traw i koniczyn. Tępić kaniankę i osę. Drzewka odzbiywać i podlewać. Obcinać gałęzie topoli. Niszczyć gąsienice. Omiatać często pajęczynę z uli. Wiedzące krże ziemniaków usuwać, ażeby nie zarażały. Przerabiać komposty. Wyporządkować narzędzia.



Cipiec 1916

7-my miesiąc
ma dni 31.



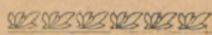
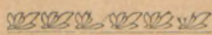
Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Znaki.
1 S.	N. Kr. Chr. Teobald.	Bogusław.	18 Czerw. Leontia	
23.	Ew. u św. Łuk. 15. „O zgubionej owcy i groszu.“			
2 N.	3 po Z. S. Naw. NMP.	Ojcomi.	19 Judy i Zos.	
3 P.	Eulogiusza, Hel.	Mikoław.	20 Julyjana.	
4 W.	Józefa Kalasant.	Wielisław.	21 Jewsewya.	
5 Sr.	Cyryla i Metodego.	Prokop.	22 Metodia ep.	
6 C.	Izajaszap., Kornel.	Izasław.	23 Ahrypiny m.	
7 P.	Wilibalda, Klaud.	Krasnoroda.	24 Roż. s. Joa.	
8 S.	Kiliana, Elzb. kr.	Chwalimir.	25 Fewronyi.	
29.	Ew. u św. Łuk. 5. „O obfitym połowie ryb.“			
9 N.	4 p. Z. S. Cyryla b.,	Strachota.	26 Dawyda pr.	
10 P.	Rufina i 7 braci śp.	Radziwój.	27 Sampsona.	
11 W.	Piusa I pap. Plat.	Olga.	28 Kyra i Joan.	
12 Sr.	Jana Gwalberta.	Tolimir bł.	29 Petr. i Paw.	
13 C.	Eugeniusza, Małg.	Radomiła.	30 Sob. 12 apost.	
14 P.	Bonawentury b.	Dobrogost.	1 Lipien. Kosmy	
15 S.	Henryka króla.	Radosław.	2 Poł. ryzy pr. B.	
30.	Ew. u św. Mat. 5. „O sprawiedliwości Faryzeuszów.“			
16 N.	5 p. Z. S. NMP. Szk.	Dzierżystawa.	3 Jakynta.	
17 P.	Aleksego i Gebh.	Dzierżykraj.	4 Andrea Kr.	
18 W.	Fryderyka b.,	Unisław.	5 Atanazia.	
19 Sr.	Wincentego z P.	Wodzisław.	6 Syzon. In.	
20 C.	Małgorzaty, Cześć.	Dysław św.	7 Tomy Ak. Kyr.	
21 P.	Praksedy p., Dan.	Stosław.	8 Prokopyja.	
22 S.	Maryi Magdaleny.	Bolesław.	9 Pankracyja.	
31.	Ew. u św. Mar. 8. „O nakarmieniu 4000 ludzi.“			
23 N.	6 p. Z. S. Libor. b.	Cześć.	10 45 męczennik.	
24 P.	Bł. Kuneg. Krystyn.	Zelisław.	11 Olgi Jewfr.	
25 W.	Jakóba ap.	Sawosz.	12 Prokia.	
26 Sr.	Anny matki MP.	Mirosława.	13 Sobor. Hawr.	
27 C.	Pantaleona.	Wszebór.	14 Akily.	
28 P.	Nazaryusza, Botw.	Świętomir.	15 Wołod. hniazia.	
29 S.	Marty p., Feliksa.	Cierpiśława.	16 Aftynohena.	
32.	Ew. u św. Mat. 7. „O fałszywych prorokach.“			
30 N.	7 p. Z. S. Zenona.	Lubomira.	17 Maryny.	
31 P.	Ignacego L., Germ.	Zdobysław.	18 Jemyljana. m.	

Zmiany powietrza w lipcu

podług 100-letniego kalendarza.

Początek pochmurno i zimno, 3. deszcze, od 4. do 8.

gorące dni, 10. burze i deszcze, 11. silna ulewa, od 12. do 28. wielki upał, następnie do końca miesiąca deszcze.



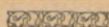
Słońca		Księżycyca	
wsch.	zach.	wsch.	zach.
3 43	8 24	4 22	9 9
Długość dnia 16 g. 39 m.			
3 44	8 23	5 31	9 30
3 44	8 23	6 42	9 46
3 45	8 22	7 54	10 0
3 46	8 22	9 6	10 12
3 47	8 21	10 18	10 24
3 48	8 21	11 32	10 36
3 49	8 20	12 48	10 51

Długość dnia 16 g. 29 m.			
3 50	8 19	2 9	11 9
3 51	8 19	3 33	11 34
3 52	8 18	4 58	rano.
3 53	8 17	6 16	12 11
3 54	8 16	7 19	1 5
3 55	8 15	8 5	2 19
3 57	8 14	8 36	3 48

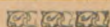
Długość dnia 16 g. 15 m.			
3 58	8 13	8 59	5 22
3 59	8 12	9 16	6 55
4 0	8 11	9 31	8 24
4 2	8 10	9 45	9 49
4 3	8 8	9 59	11 10
4 4	8 7	10 15	12 29
4 6	8 6	10 35	1 47

Długość dnia 15 g. 57 m.			
4 7	8 4	11 0	3 2
4 9	8 3	11 33	4 12
4 10	8 1	rano.	5 14
4 11	8 0	12 16	6 5
4 13	7 59	1 9	6 44
4 15	7 57	2 12	7 14
4 16	7 55	3 21	7 37

Długość dnia 15 g. 37 m.			
4 17	7 54	4 33	7 54
4 19	7 52	5 45	8 7

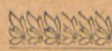


Z a p i s k i.



Dla Rólników.

Nie spasać niewypoczonego siana. Konie i świnię pławić codziennie. Drób wypędzać w pole, w domu dodawać zielonej paszy. Świniom dodawać potrosze zielonej paszy, jeżeli nie chodzą po pastwisku. W domach utrzymywać chłód. Żniwa rozpocząć lepiej wcześniej, jak są późno.



Sierpień 1916

8-my miesiąc
ma dni 31.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Znaki.
1 W.	Piotra w okowach.	Rolisław.	19 Lipien. Mokryn.	
2 Sr.	MP. Aniel. Alfonsa.	Swiatosława.	20 Ilyi pror.	
3 C.	Augustyna.	Letosław.	21 Symeona pr.	
4 P.	Dominika, Eudoks.	Ostromił bł.	22 Maryi Mahdał.	
5 S.	NMP. Śnieżnej.	Stanisława.	23 Trofyma, Teof.	

33. Ew. u św. Łuk. 16. „O niesprawiedliwym szafarzu.“

6 N.	8 p. Z. S. Przem. P.	Chlebosław.	24 Borysa i Htyba.	
7 P.	Kajetana z Afry.	Olech.	25 Usp. s. Anny.	
8 W.	Cyryaka m., Em.	Niezamyśl.	26 Jermolaja.	
9 Sr.	Romana m., Kol.	Borys i Chleb.	27 Pantalejmona.	
10 C.	Wawrzyńca m.	Wawrzyniec.	28 Prahora.	
11 P.	Tyburcego i Zuz.	Włodzimira.	29 Kalinika m.	
12 S.	Klary p., Hilaryi.	Sława bł.	30 Siły, Andr.	

34. Ew. u św. Łuk. 19. „O zburzeniu Jerozolimy.“

13 N.	9 po Z. S. Hipolita.	Rosław.	31 Ewdokima pr.	
14 P.	† Euzebiusza.	Dobrowój.	1 Sier. Pr. Cz. Kr.	
15 W.	Wnieb. N. M. P.	Jacław św.	2 Stefana.	
16 Sr.	Joachima oj. NMP.	Domorad.	3 Isakya Dał.	
17 C.	Jacka w. z. Maksymil.	Miron św.	4 70trok w Jefezi.	
18 P.	Heleny kr. Agap.	Bolesław.	5 Jewsyhnya.	
19 S.	Zehalda, Ludwika.	Bronisława.	6 Preobr. Hosp.	

35. Ew. u św. Łuk. 18. „O faryzeuszu i celniku.“

20 N.	10 po Z. S. Bernarda.	Sobiesław.	7 Dometyia prep.	
21 P.	Joanny Franc. z Ch.	Kazimira.	8 Emył ana ep.	
22 W.	Symforyana m.	Radomił.	9 Mateja ap.	
23 Sr.	Filipa, Zacheusza.	Cichomił.	10 Ławrentya m.	
24 C.	Bartłomieja ap.	Cieszmir.	11 Jewpła. m.	
25 P.	NMP. Jasnogórska.	Namysław.	12 Fotya Ank.	
26 S.	Ireneusza, Zefiryn.	Włastymira.	13 Maksyma isp.	

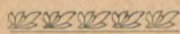
36. Ew. u św. Mar. 7. „O głuchoniemym.“

27 N.	11 po Z. S. Gebharda.	Szredziśław.	14 Mycheja ł.	
28 P.	Augustyna b., Adel.	Wyszomir.	15 Uspien. Pr. B.	
29 W.	Se. s. Jana Chrzcic.	Racibór bł.	16 Obr. Hosp.	
30 Sr.	Róży Lim. p., Paul.	Szczęśny św.	17 Mirona Jul.	
31 C.	Raimunda w., Fel.	Świętosław.	18 Flora i Ławra.	

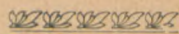
Zmiany powietrza w sierpniu
podług 100-letniego kalendarza.

Początek pochmurno i
dżdżysto, 6. piękna pogoda z

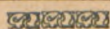
zimną nocą, 7. i 8. pogoda,
od 15. do 17. pogoda, od 18.
nawałnica z deszczem, wia-
trami i grzmotami.



Sierpień 1916.



Słońca		Księżycy	
wsch.	zach.	wsch.	zach.
4 21	7 50	6 56	8 20
4 22	7 49	8 8	8 33
4 24	7 47	9 21	8 45
4 25	7 45	10 35	8 58
4 27	7 43	11 53	9 14



Zapiski.



Długość dnia 15 g. 14 m.

4 28	7 42	1 14	9 36
4 30	7 40	2 37	10 7
4 32	7 38	3 56	10 51
4 33	7 36	5 4	11 53
4 35	7 34	5 56	rano.
4 37	7 32	6 33	1 13
4 38	7 30	6 59	2 44

Długość dnia 14 g. 48 m.

4 40	7 28	7 19	4 18
4 42	7 26	7 36	5 50
4 43	7 24	7 51	7 19
4 45	7 22	8 5	8 44
4 47	7 20	8 21	10 7
4 48	7 18	8 40	11 28
4 50	7 16	9 3	12 46

Długość dnia 14 g. 22 m.

4 52	7 14	9 33	2 0
4 53	7 12	10 12	3 6
4 55	7 10	11 3	4 1
4 57	7 7	rano.	4 44
4 58	7 5	12 3	5 17
5 0	7 3	1 10	5 42
5 2	7 1	2 21	6 1

Długość dnia 13 g. 55 m.

5 3	6 58	3 33	6 16
5 5	6 56	4 45	6 30
5 7	6 54	5 57	6 42
5 8	6 52	7 10	6 54
5 10	6 49	8 25	7 7

Dla Rolników.

Konie żywić mocno. Pamiętać o kurach, gdyż jaja z sierpnia najlepsze do przechowania. Trzodę chlewną trzymać chłodno, chlewy desinfekcyonować. Maciory puszczać pod barana na pokot zimowy. Świeżo młócone zboże cienko sypać i zostawiać okna na śpichrzu zawsze otwarte.



Wrzesień 1916

9-ty miesiąc
ma dni 30.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imion grecko-katol.	Zna- ki.
1 P.	Aniołów Str., Idziego	Dzierżystaw.	19 Sierp. Andrea.	
2 S.	Stefana króla węg.	Czeibóg.	20 Samujła prep.	

37. Ew. u św. Łuk. 10. „O miłosiernym Samarytaninie.“

3 N.	12 p. Z. S. Bronistawy.	Przesława.	21 Tadea ap.	
4 P.	Rozalii panny.	Rościsław.	22 Ahatona m.	
5 W.	Wawrzyńca, Urb.	Włochisław.	23 Irynea ep.	
6 Sr.	Zacharyasza pr.	Drogowid.	24 Jewtychia m.	
7 C.	Reginy panny.	Domosława.	25 Waptołomea.	
8 P.	Narodz. NMP.	Radostawa.	26 Adryana i Nat.	
9 S.	Gorgoniusza, Otom.	Sobiebór.	27 Pimena S.	

38. Ew. u św. Łuk. 17. „O dziesięciu trędowatych.“

10 N.	13 p. Z. S. Mikołaja w.	Władybój.	28 Mojsea.	
11 P.	Prota i Jacka m.	Iścisław.	29 Us. kl. Joan.	
12 W.	Im. NMP. Winanda.	Radzimir.	30 Aleksandra.	
13 Sr.	Tobiasza, Eulog. b.	Chronisław.	31 P. pojasa B.	
14 C.	Podw. Krzyża św.	Ziemiomysł bł.	1 Weres. Symeon.	
15 P.	NMP. Bolesnej., Nik.	Budymit.	2 Mamanta mucz.	
16 S.	Ludmiły, Kornel. m.	Sędzisław.	3 Antyma.	

39. Ew. u św. Mat. 6. „O służeniu Bogu i mamonie.“

17 N.	14 p. Z. S. P. ś. Franc.	Drogostaw.	4 Wawity mucz.	
18 P.	Ryszarda, Tom.	Dobrowid.	5 Zacharya pr.	
19 W.	Niepok. Serca NMP.	Krepimir.	6 Cz. sw. M.	
20 Sr.	† Eustachyusza m.	Myślisław.	7 Sozonta m.	
21 C.	Mateusza ap. i ew.	Bożydar.	8 Różd. Pr. B.	
22 P.	† Maurycego ryc.,	Zelimir.	9 Joakima i An.	
23 S.	† Linusa pap.	Bogisława bł.	10 Minodory.	

40. Ew. u św. Łuk. 7. „O wskrzeszeniu młodzieńca w Naim.“

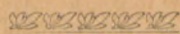
24 N.	15 p. Z. S. NMP. od w. n.	Homir.	11 Teodory pr.	
25 P.	Ładysł. z Giel., Kleof.	Świętopelk.	12 Antonya.	
26 W.	Cypryana i Just. m.	Ładysław bł.	13 Kornylia.	
27 Sr.	Kosmy i Dam. m.	Damian (czes.)	14 Wozdw. Cz. Kp.	
28 C.	Wacława kr., Ludw.	Wacław św.	15 Nikity m.	
29 P.	Michała archaniola.	Dadzibóg.	16 Jewftymia.	
30 S.	Hieronima dokt., Zof.	Imisław.	17 Zofii mucz.	

Zmiany powietrza w wrześniu

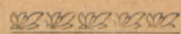
podług 100-letniego kalendarza.

Od 1. do 5. zimno i wia-
try, 6. ciepło, 7. i 8. deszcze,

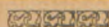
9. do 11. powietrze zmienne,
12. pochmurno, 13. i 14. szron,
od 15. do końca miesiąca
przymrozki i silne wiatry na
przeziębienie.



Wrzesień 1916.



Słońca		Księżycy	
wsch.	zach.	wsch.	zach.
5 12	6 47	9 42	7 23
5 13	6 45	11 1	7 43



Zapiski.



Długość dnia 13 g. 28 m.

5 15	6 43	12 22	8 9
5 17	6 40	1 41	8 47
5 18	6 38	2 52	9 41
5 20	6 36	3 49	10 52
5 22	6 33	4 30	rano.
5 23	6 31	5 0	12 16
5 25	6 29	5 22	1 46

Długość dnia 12 g. 59 m.

5 27	6 26	5 40	3 17
5 28	6 24	5 55	4 46
5 30	6 22	6 10	6 13
5 32	6 19	6 26	7 38
5 33	6 17	6 43	9 1
5 35	6 14	7 5	10 22
5 37	6 12	7 33	11 40

Długość dnia 12 g. 32 m.

5 38	6 10	8 9	12 51
5 40	6 7	8 55	1 51
5 42	6 5	9 52	2 40
5 43	6 2	10 57	3 17
5 45	6 0	rano.	3 44
5 47	5 58	12 7	4 5
5 48	5 55	1 18	4 22

Długość dnia 12 g. 03 m.

5 50	5 53	2 30	4 36
5 52	5 51	3 42	4 49
5 54	5 48	4 55	5 2
5 55	5 46	6 10	5 15
5 57	5 44	7 27	5 30
5 59	5 41	8 47	5 49
5 0	5 39	10 9	6 14

Dla Rolników.

Sprzątać wczesne ziemniaki. Kopce z ziemniakami nie okopywać za mocno. W drugiej połowie września siew oziminy. Na żyto powschodzone w jałowych miejscach siać saletrę z kainitem. Drób podtuczać i sprzedawać. Owoc zbierać i drzewa oczkować. Zamawiać makuchy itp.



Październik 1916

10-ty miesiąc
ma dni 31.



Dnie tygo.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-kato	'na- ki.
---------------	-------------------------------	--------------	--------------------	-------------

41. Ew. u św. Łuk. 14. „O uzdrowieniu opuchłego.“

1 N.	16 p. Z. S. Bł. Jana. z D.	Znatystaw.	18 Weres. Jebmen.	
2 P.	Aniołów Stróżów.	Stanimir.	19 Trofyma.	
3 W.	Kandyda i Ewald. m.	Siemian.	20 Ewstachia m.	
4 Sr.	Franciszka Seraf. ☽	Bratysław.	21 Kondrata.	
5 C.	Placyda m., Palmar.	Zasław.	22 Foki i Joki.	
6 P.	Brunona op., Just.	Bronisław.	23 Zacz. s. Joanna.	
7 S.	NMP. Róż. Markap.	Roslawa.	24 Tekli mucz.	

42. Ew. u św. Mat. 22. „O najprzedniejszym przykazaniu.“

8 N.	17 p. Z. S. Brygidy wd.	Wojstawa.	25 Jefrozyny.	
9 P.	Dyonizego m., Rust.	Domogost.	26 Joana Bohosł.	
10 W.	Franciszk. Borgiasza.	Tomit.	27 Kalistrata.	
11 Sr.	Emilii, Gereona. ☽	Dobromira.	28 Charytona.	
12 C.	Maksymiliana b.	Grzmisław.	29 Kiryaka.	
13 P.	Edwarda kr., Eul.	Ziemisław.	30 Hryhorya.	
14 S.	Fortunata. Kalikst. p.	Dzierżymir.	1 Zowt. P. Boh.	

43. Ew. u św. Mat. 9. „O uzdrowieniu powietrzem ruszonego.“

15 N.	18 p. Z. S. Jadwigi wd.	Drogosława.	2 Kypriana.	
16 P.	Teresy p., Aurelii.	Radzisław.	3 Dyonyzja.	
17 W.	Joela, Antymusa.	Zytysława.	4 Jeroteja.	
18 Sr.	Łukasza ew. i ap.	Bratomił.	5 Charytyny.	
19 C.	Piotra z Alkant. ☽	Ziemio wit bł.	6 Tomy ap.	
20 P.	Jana Kant., Wend.	Budzisława.	7 Serhya mucz.	
21 S.	Urszuli p., Hilar.	Daromiła.	8 Pelagyi.	

44. Ew. u św. Mat. 22. „O szacie godowej.“

22 N.	19 po Z. S. Korduli.	Przybysława.	9 Jakoba ap.	
23 P.	Seweryna i Romana.	Wlastymir.	10 Jewlampya.	
24 W.	Rafała archanioła.	Siemisław.	11 Filipa ap.	
25 Sr.	Kryspina m.	Semomysł.	12 Prowa m.	
26 C.	Ewarysta. Frum. ☽	Lutosław.	13 Karpa ap.	
27 P.	Sabiny, Florenc.	Witomił.	14 Paraskewyi.	
28 S.	Szymona i Tad. ap.	Władybóg.	15 Jewtymya.	

45. Ew. u św. Jana 4. „O uzdrowieniu syna królewskiego.“

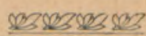
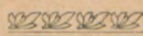
29 N.	20 p. Z. S. Nare. b. i m.	Dalemił.	16 Longina.	
30 P.	Serapiona, Alfonsa.	Przemysława.	17 Osyi, Andr.	
31 W.	† Wolfganga.	Godzimir.	18 Łuki ew.	

Zmiany powietrza w październiku

podług 100-letniego kalendarza.

Od 1. do 9. wiatry z deszczem, 10. i 11. pogodno, od

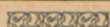
12. do 22. pochmurno i dżdży-
sto, od 24. do 26. mgły i de-
szcze, od 27. do końca mie-
sica mgła z mrozem.



Słońca		Księżyc	
wsch.	zach.	wsch.	zach.



Zapiski.



Długość dnia 11 g. 35 m.

6 2	5 37	11 30	6 49
6 4	5 34	12 43	7 38
6 5	5 32	1 43	8 43
6 7	5 29	2 28	10 1
6 9	5 27	3 1	11 27
6 10	5 25	3 25	rano.
6 12	5 23	3 44	12 55

Długość dnia 11 g. 06 m.

6 14	5 20	4 0	2 22
6 16	5 18	4 15	3 47
6 17	5 16	4 30	5 10
6 19	5 13	4 47	6 33
6 21	5 11	5 7	7 55
6 23	5 9	5 32	9 16
6 25	5 6	6 5	10 31

Długość dnia 10 g. 38 m.

6 26	5 4	6 48	11 37
6 28	5 2	7 42	12 31
6 30	5 0	8 44	1 13
6 32	4 58	9 52	1 44
6 34	4 56	11 2	2 8
6 35	4 53	rano.	2 27
6 37	4 51	12 13	2 42

Długość dnia 10 g. 10 m.

6 39	4 49	1 25	2 55
6 41	4 47	2 37	3 8
6 43	4 45	3 51	3 21
6 44	4 43	5 7	3 36
6 46	4 41	6 27	3 54
6 48	4 39	7 51	4 17
6 50	4 37	9 13	4 49

Długość dnia 9 g. 43 m.

6 52	4 35	10 30	5 34
6 54	4 33	11 37	6 36
6 56	4 31	12 27	7 51

Dla Rolników.

Zakończyć siew oziminy. Wybrać okopowizny. Zakiszać sznycle, ziemniaki, ćwikłę i liście buraczane. Zimową orkę skutecznie. Czyścić wszystkie bydło. Tępić myszy w polach. Przejrzyć i pochować maszyny i narzędzia. Zabraniać pojenie bydła w stawach rybnych.



Listopad 1916

11-ty miesiąc
ma dni 30.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Znaki.
1 Sr.	Wszyst.Swięt.	Warcisław.	19 Zowt. Joita pr.	
2 C.	<i>Dzień Zaduszy.</i> ☾	Witimir.	20 Artemya.	
3 P.	Huberta, Permin.	Chwałisław.	21 Ilyaryona B.	
4 S.	Karola Boromeusz.	Mściwój.	22 Awerkya.	

46. Ew. u św. Mat. 18. „O złośliwym słudze.“

5 N.	21 po Z.S. Zachar. b.	Bogusław.	23 Jakoba ap.	
6 P.	Leonarda b. i m.	Wszewład.	24 Arety.	
7 W.	Engelberta b. i m.	Żytomir.	25 Markyana.	
8 Sr.	Gotfryda, 4 Koron.	Sędziwój.	26 Dymytrya.	
9 C.	Teodora m. Tryf. ☽	Bogdar.	27 Nestora.	
10 P.	Andrzeja z Awel.	Ludomir.	28 Parask. m.	
11 S.	Marcina b., Mennyp.	Spitosław.	29 Anastazyi.	

47. Ew. u św. Mat. 22. „O monecie czynszowej.“

12 N.	22 po Z.S. Kuniberta.	Nowosław.	30 Zynoloya.	
13 P.	<i>Stanisł. Kostki. D. w.</i>	Wszerał.	31 Stachya.	
14 W.	Marcina p., Wawrz.	Wodzimir.	1 Padol. Kosmy.	
15 Sr.	Leopolda w., Gertr.	Przebysław.	2 Akindyna.	
16 C.	Otomara, Edmundab.	Radomir.	3 Jozyfa L.	
17 P.	Grzegorza, Salomei. ☽	Zbislawa.	4 Joanyhya.	
18 S.	Otona, Poś. k.ś. P.	Stanisława K.	5 Hataktyona.	

48. Ew. u św. Mat. 9. „O córeczce Jairy.“

19 N.	23 po Z.S. Elżbiety w.	Drogomira.	6 Pawła ep.	
20 P.	Korbiniana, Felik. w.	Sędzimir.	7 Jerona.	
21 W.	Oflarowanie NMP.	Sławogost.	8 Mychajła.	
22 Sr.	Cecylii p. i m.	Wszemiła.	9 Onisyfora.	
23 C.	Klemensa p. i m.	Milowój.	10 Erasta Od.	
24 P.	Chryzogona m.	Darosław.	11 Myni Wik.	
25 S.	Katarzyny p. i m. ☽	Chwalimira.	12 Joanna prep.	

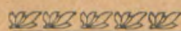
49. Ew. u św. Mat. 24. „O okropnem spustoszeniu.“

26 N.	24 po Z.S. Konrada b.	Lechosław.	13 Jana Zoł.	
27 P.	Wirgiliusza w.	Tomir.	14 Fytypa ap.	
28 W.	Krescentego.	Gościrał.	15 Hurya.	
29 Sr.	Saturninina b. i m.	Przemysł.	16 Mafta.	
30 C.	Andrzeja ap., Konst.	Ludosław.	17 Hryhorya.	

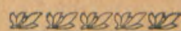
Zmiany powietrza w listopadzie
podług 100-letniego kalendarza.

Od 1. do 3. pogoda i mro-
żno, 4. i 5. deszcz, 6. do 8.

pogoda, od 9. do 12. deszcz,
13. do 15. pochmurno, 16. do
22. powietrze wilgotne, 23. i
24. zimno, 25. deszcz, 26. i
27. pogoda, 28. w nocy deszcz,
29. pogoda, 30. wiatr.



Listopad 1916.



Słońca		Księżycy		Zapiski.
wsch.	zach.	wsch.	zach.	
6 58	4 29	1 3	9 15	
7 0	4 27	1 30	10 42	
7 1	4 25	1 50	rano.	
7 3	4 23	2 6	12 7	
Długość dnia 9 g. 17 m.				
7 5	4 22	2 21	1 30	
7 7	4 20	2 36	2 52	
7 9	4 18	2 52	4 13	
7 11	4 16	3 10	5 34	
7 12	4 15	3 33	6 53	
7 14	4 13	4 3	8 10	
7 16	4 12	4 42	9 20	
Długość dnia 8 g. 52 m.				
7 18	4 10	5 32	10 20	
7 20	4 8	6 31	11 7	
7 22	4 7	7 37	11 43	
7 23	4 5	8 47	12 9	
7 25	4 4	9 57	12 29	
7 27	4 3	11 8	12 46	
7 29	4 1	rano.	1 0	
Długość dnia 8 g. 31 m.				
7 31	4 0	12 18	1 13	
7 32	3 59	1 30	1 26	
7 34	3 57	2 44	1 40	
7 36	3 56	4 1	1 56	
7 37	3 55	5 22	2 17	
7 39	3 54	6 46	2 45	
7 41	3 53	8 8	3 25	
Długość dnia 8 g. 10 m.				
7 42	3 52	9 22	4 21	
7 44	3 51	10 20	5 34	
7 46	3 50	11 2	6 59	
7 47	3 49	11 33	8 28	
7 49	3 49	11 55	9 55	

Dla Rolników.

Piwnice, pompy od wody i gnojówki zabezpieczać przed mrozami. Zakupić węgle i drzewo na opał. Zabezpieczyć kopce z warzywem przed mrozem. Nawadniać irygowane łąki przed mrozem. Cielne krowy odstawać i skąpiej żywć. Sprzedawać tuczne gęsi. Zabezpieczać drzewka przed zającami.



Grudzień 1916

12-ty miesiąc
ma dni 31.



Dnie tygod.	Imiona rzymsko-katolickie.	Imiona słow.	Imiona grecko-katol.	Znaki.
1 P.	Eligiusza, Natalii.	Samosław.	18 Padol. Piaton.	
2 S.	Bibianny męcz.	Sulislawa.	19 Awdya pr.	

50. Ew. u św. Łuk. 21. „O znakach dnia sądnego.“

3 N.	Adw. Franciszka.	Wiślimir.	20 Prohyrya.	
4 P.	Barbary p. i m.	Lubomiła.	21 Wowed. Boh.	
5 W.	Saby, Lucyusza Chr.	Spitosława.	22 Filimona.	
6 Sr.	Mikołaja bisk.	Jarogniew.	23 Amfylocha.	
7 C.	Ambrożego bisk.	Ludomyśl.	24 Jehateryny.	
8 P.	Niep. P. NMP.	Sławomir.	25 Kłymynta.	
9 S.	Leokadyi p. i m.	Wyszoslawa.	26 Ałpyya.	

51. Ew. u św. Mat. 11. „O Janie w więzieniu.“

10 N.	2 Adw. NMP. Loret.	Radzislawa.	27 Jakoba m.	
11 P.	Damazego p., Idy.	Woimir.	28 Stefana mucz.	
12 W.	Synezyusza m., Ep.	Wolidar.	29 Paramona.	
13 Sr.	Lucyi p., Otylii.	Władysława.	30 Andrea mucz.	
14 C.	Euzebiusza, Spiryd.	Sławibór.	1 Gruden. Naum.	
15 P.	Krystyny, Walerego.	Woimir.	2 Awakuma	
16 S.	Adelajdy, Ananias.	Zdzislawa.	3 Sofronya.	

52. Ew. u św. Jana 1. „O świadectwie Jana.“

17 N.	3 Adw. Łazarza b.	Zyroslaw.	4 Warwary.	
18 P.	Wunibalda Gracyan.	Wszemir.	5 Sawy.	
19 W.	Nemezyusza m.	Mścigniew.	6 Nykołaja Cz.	
20 Sr.	† Chrystyana, Pelag.	Bogumiła.	7 Ambrozya.	
21 C.	Tomasza apost.	Tomisław bł.	8 Potapya.	
22 P.	† Demetryusza.	Dragomir.	9 Nep. Zaczat.	
23 S.	† Wiktoryi, Hartm.	Sławomira.	10 Miny.	

53. Ew. u św. Łuk. 3. „O rządach Tyberyusza.“

24 N.	4 Adw. Wig. Adama.	Gedysława.	11 Danyła.	
25 P.	Boże Narodz.	Grzmislawa.	12 Spirydyona.	
26 W.	Sw. Szczep. I m.	Wróciwój.	13 Jewstratya.	
27 Sr.	Jana apostoła i ew.	Radomyśl.	14 Tyrsa Lew.	
28 C.	Młodzianków m.	Godzislaw.	15 Jełewterya.	
29 P.	Tomasza b.	Gosław bł.	16 Ahea.	
30 S.	Dawida króla.	Ludmiła.	17 Ananya Dam.	

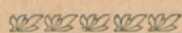
54. Ew. u św. Łuk. 2. „O Szymonie i Annie.“

31 N.	Sylwestra pap.	Lassota.	18 Sewastyana.	
-------	----------------	----------	----------------	--

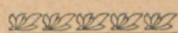
Zmiany powietrza w grudniu podług 100-letniego kalendarza.

Z początku zmienne, 5.
deszcz i śnieg, do 7. pogoda,

8. deszcz, 9. pochmurno i cie-
pło, 10. deszcz, 11. ciepło, 12.
pochmurno, 13. mglisto i na-
wałnice, od 14. do 18. po-
chmurno, od 20. do końca mie-
siąca pogoda z mrozem.



Grudzień 1916.



Słońca		Księżyc	
wsch.	zach.	wsch.	zach.

7 50	3 48	12 12	11 19
------	------	-------	-------

7 51	3 47	12 28	rano.
------	------	-------	-------

Długość dnia 7 g. 54 m.

7 53	3 47	12 43	12 41
------	------	-------	-------

7 54	3 46	12 58	2 1
------	------	-------	-----

7 56	3 45	1 15	3 20
------	------	------	------

7 57	3 45	1 36	4 38
------	------	------	------

7 58	3 45	2 3	5 55
------	------	-----	------

7 59	3 44	2 38	7 7
------	------	------	-----

8 1	3 44	3 24	8 10
-----	------	------	------

Długość dnia 7 g. 42 m.

8 2	3 44	4 20	9 1
-----	------	------	-----

8 3	3 44	5 24	9 41
-----	------	------	------

8 4	3 44	6 33	10 11
-----	------	------	-------

8 5	3 44	7 43	10 33
-----	------	------	-------

8 6	3 44	8 53	10 51
-----	------	------	-------

8 7	3 44	10 3	11 6
-----	------	------	------

8 8	3 44	11 12	11 19
-----	------	-------	-------

Długość dnia 7 g. 36 m.

8 8	3 44	rano.	11 31
-----	------	-------	-------

8 9	3 44	12 23	11 44
-----	------	-------	-------

8 10	3 44	1 37	11 59
------	------	------	-------

8 10	3 45	2 54	12 17
------	------	------	-------

8 11	3 45	4 15	12 40
------	------	------	-------

8 11	3 46	5 38	1 13
------	------	------	------

8 12	3 46	6 57	2 1
------	------	------	-----

Długość dnia 7 g. 35 m.

8 12	3 47	8 4	3 7
------	------	-----	-----

8 13	3 48	8 55	4 30
------	------	------	------

8 13	3 48	9 31	6 1
------	------	------	-----

8 13	3 49	9 58	7 32
------	------	------	------

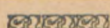
8 13	3 50	10 18	9 1
------	------	-------	-----

8 14	3 51	10 34	10 26
------	------	-------	-------

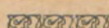
8 14	3 52	10 50	11 49
------	------	-------	-------

Długość dnia 7 g. 39 m.

8 14	3 53	11 5	rano.
------	------	------	-------



Zapiski.



Dla Rolników.

Młocić zboże ze stogów. Kuć konie. Opasy kontrolować i ważyć. Bydłu dawać soli. Czyszczenie zboża na śpichrzach. Wyrąbywać dziury w lodzie w stawach rybnych. Zwozić lód do lodowni, drzewo z lasu itp. Podczas dużych śniegów żywić zwierzyne. Odnowić kontrakty i wysyłać rachunki.

Notatki kalendarzowe.

Rok 1916

Jest rokiem przestępnym i liczy się według poprawionego kalendarza, czyli tak zwanego gregoriańskiego. Rosyanie nie zgadzają się z nami o 13 dni wstecz. Żydzi liczą rok od stworzenia świata. Turcy i mahometanie, czyli muzułmanie liczą swe lata od ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny i mieć będą nowy rok 9 listop. 1915. Jest to dla nich rok zwyczajny 1334 i ma dni 354.

Tenże rok jest zatem według rachuby żydów	5676
Od ukrzyżowania Chrystusa	1883
Od zaprowadzenia ulepszanego kalendarza	216
Od wstąpienia na tron Ojca świętego Benedykta XV	1
Od odłożenia ostatniego soboru	45
Od początku państwa polskiego (550)	1365
Od pierwszego rozbioru Polski (1772)	143
Od drugiego rozbioru Polski (1793)	122
Od trzeciego rozbioru Polski (1795)	120

Nazwiska znaków niebieskich.

Baran.	Koziorożec.
Byk.	Wodnik.
Bliźnięta.	Ryby.
Rak.	Słońce.
Lew.	Księżyc.
Panna.	Nów księżyca.
Waga.	Pierwsza kwadra.
Niedziadek.	Pełnia.
Strzelec.	Ostatnia kwadra.

O zaćmieniach w roku 1916.

W roku 1916 przypadają trzy zaćmienia słońca i dwa zaćmienia księżyca. Pierwsze zaćmienie księżyca jest częściowe i małego znaczenia, albowiem tylko jedna siódma część księżyca będzie zaćmiona. Zaćmienie to nastąpi dnia 20 stycznia i potrwa od godz. 8 min. 55 do 10 min. 24 przed południem. Widzialnem będzie w zachodniej Europie, w północnym Oceanie Atlantyckim, w Ameryce, w Oceanie Spokojnym i północno-wschodniej Azji.

Pierwsze zaćmienie słońca jest całkowite i odbędzie się w godzinach popołudniowych dnia 3 lutego. Rozpocznie się o godz. 2 min. 27 i potrwa do godz. 7 min. 33 wieczorem. Zaćmienie to widzialnem będzie tylko w północnej Kolumbii i Wenezueli.

Drugie zaćmienie księżyca nastąpi dnia 15 lipca i będzie częściowe. Rozpocznie się o godz. 4 min. 19 rano, kończy o godz. 7 min. 12 rano. W naszych stronach nie będzie widzialnem, ponie-

waż księżyc zajdzie przed ukończeniem zaćmienia.

Drugie zaćmienie słońca będzie pierścieniowe i nastąpi w nocy dnia 30 lipca. Rozpoczyna o godz. 12 min. 25 w nocy a zakończy się o godz. 5 min. 47 rano. Widzialnem będzie w Australii, na wyspach oceanu Indyjskiego i Nowej Zelandii.

Trzecie zaćmienie słońca jest mało znaczące, ponieważ tylko setna część słońca będzie zaćmiona. Zaćmienie to nastąpi wieczorem dnia 24. grudnia o godz. 9 min. 32 i potrwa do godz. 10. Widzialnem będzie tylko w południowym Morzu lodowatym, na południe od Afryki.

Liczba zwrotów kalendarzskich.

Złota liczba 17. Epakta XXV, to znaczy, ile dni od ostatniego nowiu upłynęło. Okrąg słoneczny 21. Litera niedzielną BA. Od Bożego Narodzenia aż do pierwszej Niedzieli Postu jest 10 tygodni i 1 dzień. Pomiędzy Zielonemi Świątkami i Adwentem jest 25 tygodni. Niedziela po świętej Trójcy jest 23.

Krzyżowe dni.

W poniedziałek, wtorek i środę przed Wniebowstap. tj. 29, 30 i 31 maja.

Suchedni.

I. 15, 17 i 18 marca. II. 14, 16 i 17 czerwca. III. 20, 22 i 23 września. IV. 20, 22 i 23 grudnia.

Święta ruchome na rok 1916.

Zapustny wtorek 7 marca. — Wielkanoc 23 kwietnia. — Wniebowstąpienie 1 czerwca. — Zielone Świątki 11 czerwca. — Pierwsza Niedziela Adwentu 3 grudnia.

Niedziela Wielkanocna przypada w r.

1916 na 23 kwietn. | 1919 na 20 kwietn.
1917 „ 8 kwietn. | 1920 „ 4 kwietn.
1918 „ 31 marca. | 1921 „ 27 marca.

Święta żydowskie.

Dnia 9 września 1915 rozpoczęli żydzi rok 5676, który jest rokiem przestępnym i liczy 385 dni. Nowy rok 5677 rozpocznie się 28 września 1916.

Purim 19 marca. — * Początek Paschy (pierwsze święto) 18 kwietnia. — * Drugie święto 19 kwietnia. — * Siódme święto 24 kwietnia. — * Koniec

Paschy 25 kwietnia. — * Święta tygodniowe 7 i 8 czerwca. — Post na pamiętkę spalenia świątyni 8 sierpnia. — Rok 5677. — * Nowy Rok 28 wrześ. — * Drugie święto 29 wrześ. — Post Gedaliah 1 paźdz. — * Święto pojedna-

nia 7 paźdz. — * Kuczki 12 paźdz. — * Drugie święto 13 paźdz. — Święto palmowe 18 paźdz. — * Koniec Kuczek 19 paźdz. — * Święto Zakonu 20 paźdz. Gwiazdka oznaczone święta obchodzą żydzi ściśle.

Przepisy pocztowe w Austrii.

Adres każdej przesyłki listowej powinien obejmować imię i nazwisko odbiorcy, jako też mieszkanie lub firmę, zarazem miejsce przeznaczenia wraz z podaniem kraju.

Na kopercie nie wolno żadnych notatek umieszczać.

Marki listowe. Marki listowe może nadawca w części adresem przepisać, nie wolno jednak na nich żadnej pieczęci odcisnąć, ani ich przekreślić, ani na nich umieścić daty, lub nazwisko miejscowości.

Urząd pocztowy nie bierze na siebie żadnej odpowiedzialności za zaginiony list zwyczajny, lub za rzeczy wartościowe w nim załączone, jakoteż za skutki opóźnienia, lub błędnego doręczenia; natomiast w razie zaginięcia rekomendowanej przesyłki z winy urzędu, uiszcza urząd pocztowy nadawcy jako wynagrodzenie kwotę 50 kor.

Listy zwyczajne nie mogą być cięższe niż 250 gr. Za listy zwyczajne opłata wynosi bez różnicy odległości:

W monarchii austriacko-węgierskiej do 20 gr. za list opłacony 10 hal., nad 20 gr. do 250 gr. opłacony 20 hal.

Do Niemiec do 20 gr. opłacony 10 hal., nad 20 gr. do 250 gr. 20 hal.

Za listy doręczone w miejscu płaci się do 20 gr. 10 hal., od 20 gr. do 250 gr. 20 hal.

Za listy do wszystkich innych państw płaci się za każde 15 gr. 25 hal.

Za **przesyłki rekomendowane** płaci się bez względu na odległość, tak wewnątrz kraju, jakoteż i do wszystkich państw związku pocztowego, a nawet i do państw doń nie należących (jeżeli do nich rekomendacja możliwa jest obecnie), 25 hal.

Przyjęcie lub nieprzyjęcie przesyłek pocztowych jest do woli adresata oddane.

Listy pilne. Jeżeli nadawca sobie życzy, aby list został zaraz po przyj-

ściu doręczony adresatowi, ma być adresowany dokładnie, t. j. zawierać imię i nazwisko, tudzież mieszkanie adresata (ulica i numer domu), oraz winien nadawca dopisać na kopercie po lewej stronie u dołu „doręczyć zaraz przez umyślnego posłańca“ (express).

Za doręczenie natychmiastowe, lub awizowanie w miejscu urzędu pocztowego należytość wynosi 30 hal., którą to należytość nadawca uiścić musi przez przyklepienie marek listowych.

Za każde zaś 7½ kilometra odległości od urzędu pocztowego płaci się posłańcowi 1 kor., zawsze jednak adresat jest odpowiedzialny za uiszczenie odpowiedniej należytości. Należytość uiszcza się nalepianiem marek.

Karty korespondencyjne po 5 hal. mogą być przesłane do wszystkich krajów monarchii austriackiej i do Niemiec, jakoteż i do Czarnogóry, zaś karty korespondencyjne po 10 hal. można wysłać do wszystkich innych krajów.

Karty korespondencyjne można także rekomendować, w tym jednak razie nie wolno adresu napisać ołówkiem.

Druki. Wszelkie druki, litografie, sztychy, fotografie i książki można posyłać pod przepaską, których można nabyć w urzędzie pocztowym. Przepaski mogą być także robione w domu. Należytość wynosi do wszystkich miejscowości państwa austriackiego i do Niemiec, jakoteż do Bośni i Hercegowiny do 50 gr. 3 hal., od 50—100 gr. 5 hal., od 100—250 gr. 10 hal., od 250—500 gr. 20 hal., od 500—1000 gr. 30 hal. Do wszystkich innych państw do związku pocztowego należących za każde 50 gr. 5 hal.

Pod opaską nie wolno posyłać listów. — Pod jedną opaską można kilka przedmiotów posyłać, jeżeli adresowane są do jednej osoby. Adres ma być napisany na opasce. Oprócz adre-

su, daty i podpisu żadnych dopisków robić nie wolno.

Próby towarów nie powinny przedstawiać żadnej wartości kupieckiej. Nie śmiać być dłuższe niż 30, szersze niż 20, a wyższe niż 10 cm., albo przysłać wolno w rulonach, które nie śmiać być dłuższe niż 30 cm., a średnicy 15 cm. nie przekraczają.

Ciężar próbek towarów co najwyżej wynosić może 250 gr.

Oplata wynosi w monarchii austro-węgierskiej, do Bośni i Hercegowiny, jakoteż i do Niemiec do 250 gr. 10 hal., do 350 gr. 20 hal. Do innych zaś państw do związku pocztowego należących za każde 50 gr. 5 hal. najmniej jednak 25 hal.

Przekazy pieniężne. (Postanweisungen). Do 1000 kor. posyłać można do wszystkich urzędów pocztowych monarchii austro-węgierskiej nie tylko w listach, ale także za pomocą t. z. przekazów.

Przekazów pocztowych na większą kwotę niż 1000 kor. opiewających pojedynczo nie przyjmuje się.

Przekazów pieniężnych nie wolno wypełniać ołówkiem zwyczajnym lub atramentowym.

Porto opłaca się przez przyklepnięcie marek na przekazie. Kwotę przesłać się mającą należy na przekazie wypisać liczbami i słowami.

Oplata wynosi:

do	20 kor.	—	10 hal.
od 20 do 100	„	—	20 „
„ 100 „ 300	„	—	40 „
„ 300 „ 600	„	—	60 „
„ 600 „ 1000	„	—	1 kor.

Można przysłać przekazy do wszystkich państw europejskich i wielu zamorskich — ale trzeba je pisać według monety istniejącej w danym państwie. Przekazy do obcych państw są odmienne, nazywają się „internacjonalne” tj. międzynarodowe.

Przekazy pieniężne telegraficzne można posyłać do takich miejscowości, gdzie jest biuro telegraficzne rządowe do wysokości 1000 kor. Oplata jest ta sama, co przy przekazach zwykłych z dodatkiem opłaty za telegram.

Pakiety pocztowe. Zawartość pakietu należy tak na pakiecie jak i na przekazie przesyłkowym podać.

Podanie wartości do woli jest zestawione przysyłającemu.

Do każdej przesyłki pocztowej należy dodać przekaz przesyłkowy, który kosztuje 12 hal.

Przekazy przesyłkowe są: 1) do przesyłek bez zaliczki z zielonego papieru; 2) do przesyłek za zaliczką z szaro-niebieskiego papieru.

Wysokość opłaty przesyłek pocztowych zależy od ciężaru, wartości i oddalenia od miejsca nadania do miejsca przeznaczenia.

Deklarację cłową należy do wszystkich przesyłek pakietowych z Austro-Węgier do Niemiec bez względu na wagę ze strony nadawcy otwarcie dołączyć.

Do przesyłek pakietowych do Niemiec należy statystyczną deklarację dołączyć.

Przy przesyłkach do 5 klg. włącznie na odległość 10 mil 30 hal.; powyżej odległości 10 mil 60 hal. — Za przesyłki powyżej 5—15 klg. za każdy klg. na odległość 10 mil 6 hal., na odległość 20 mil 12 hal., 50 mil 24 hal., 100 mil 36 hal., 150 mil 48 hal., powyżej 150 mil 60 hal.

Przy nieopłaconych przesyłkach dolicza się dodatek 12 hal.

Najlepiej i najtaniej przychodzi każdemu przysłać w pakietach 5 klg. w całej monarchii (powyżej 10 mil odległości) po 60 hal. **Taksa wartościowa** wynosi do 100 kor. 6 hal., od 100 kor. do 600 kor. 12 hal., do 900 kor. 18 hal., do 1200 kor. 24 hal., do 1500 kor. 30 hal., do 1800 kor. 36 hal., do 2100 kor. 42 hal. **Prowizja zaliczkowa** wynosi do 24 kor. 12 hal., do 28 kor. 14 hal., do 32 kor. 16 hal., do 36 kor. 18 hal., do 40 kor. 20 hal., za każde dalsze 4 kor. 2 hal.

Przesyłki za zaliczką można nadawać na wszystkich urzędach pocztowych, które upoważnione są do poczty wozowej, w monarchii austro-węgierskiej aż do wysokości 1000 kor.

Przesyłki za zaliczką do Niemiec nadawane być mogą z podaniem wartości i bez takowego aż do 50 klg. i do 1000 koron.

Do Niemiec należy używać tak zwanych międzynarodowych przekazów przesyłkowych, które są na różowym papierze drukowane. Do każdej przesyłki należy dodać deklarację cłową, następnie przy przesyłkach podlegających statystyce zagranicznego handlu, należy jeszcze statystyczną dołączyć deklarację. Opłata do Niemiec jest taka sama, jak przy przesyłkach w monarchii austro-węgierskiej.

Wprowadzono dla kupców i podróżujących „**karty legitymacyjne**“ za opłatą 2 koron. Za ich okazaniem można otrzymywać listy polecane, towary i przesyłki „poste restante“ w całym państwie Austriackiem.

Telegramy.

Tajemnicę telegramów zachowuje się pod największą dyskrecją.

Telegram napisany być musi wy-

rażnie, zrozumiale i takimi niemieckimi lub łacińskimi literami, względnie znakami lub cyframi, któreby można odelegrafować. Przy każdym telegramie w Austro-Węgrzech (wraz z Bośnią, Hercegowiną i Lichtenstein) jak i do Niemiec płaci się za każde słowo 6 hal., co najmniej 60 hal.) Słowo nie śmie obejmować więcej niż 15 liter lub 5 liczb. Liczby i cyfry zbywające, liczy się za słowo. Do innych zaś państw europejskich, jakoteż do wszystkich prawie zamorskich opłaca się takse 60 hal., a do tego jeszcze takse słowną, która jest rozmaita.

Zapłacona odpowiedź. Nadawca może żądać od adresata odpowiedzi zapłacić, a w tym razie przed adresem nadmienić ma wyraźnie „odpowiedź zapłacona.“ Jeżeli nadawca ilości słów na odpowiedź nie poda, to na nią liczy się 10 słów.

Przepisy pocztowe w Niemczech.

Przesyłki pocztowe winny mieć **dokładną adresę** odbiorcy; do większych miast obok nazwy ulicy, numer domu i piętro; do miast jak Berlin także oznaczenie poczty okręgowej (N, W, O itd.). Do miejscowości bez poczty, lub powtarzającej się w kraju więcej razy, należy podać najbliższy urząd pocztowy lub miasto.

Opłata wynosi w obrębie Niemiec z kolonjami, do niemieckich urzędów pocztowych w Chinach i Maroko, do Austro-Węgier (z Bosnią i Hercegowiną) oraz do Luksemburgji:

1. **Listy frankowane** ważące do 20 gramów 10 fen., ponad 20 gr. do 250 gr. 20 fen. **Listy niefrankowane** do 20 gr. 20 fen., od 20 do 250 gr. 30 fen. Za listy w miejscu 5 fen.

2. **Listy z oznaczeniem wartości** na odległość 10 mil, bez względu na ciężkość 20 fen., niefrankowane 30 fen.; ponad 10 mil 40 fen., niefrankowane 50 fen. Osobno zabezpieczenie za każde 300 marek 5 fen., najmniej 10 fen.

3. **Pocztówki pojedyncze** 5 fen., niefrankowane 10 fen. Za pocztówki z odpowiedzią (Postkarte mit Antwort) 10 fen. Za listy kartowe (Kartenbriefe) 10 fen.

4. **Pocztówki do zamawiania książek** (Bücherzettel) 3 fen. Mogą one mieć format zwykłej lub półwójnej pocztówki, także włożone w otwartą kopertę lub opaskę z napisem: Bücherzettel.

5. **Druki** do 50 gr. 3 fen., do 100 gr. 5 fen., do 250 gr. 10 fen., do 500 gr. 20 fen., do 1000 gr. 30 fen. Druki muszą być frankowane i nie mogą ważyć więcej jak 1000 gramów, a wysyłane w rolkach nie mogą być dłuższe jak 75 cm. i objętości najwyżej 10 cm.

6. **Papiery kupieckie** (Geschäftspapiere) muszą być frankowane, do 250 gr. 10 fen., do 500 gr. 20 fen., do 1000 gr. 30 fen. Do Austro-Węgier nie dozwolone.

7. **Próbki towarowe** (Warenproben) muszą być frankowane i opatrzone w napis: Proben albo Muster, do 250 gr. 10 fen., od 250 do 500 gr. 20 fen. Najwyższa wielkość 30×20×10 cm. Rolka nie może być dłuższa jak 30 cm. i objętości 15 cm.

8. **Przesyłki zapisane:** oprócz zwykłego porta jeszcze 20 fen., za poświadczenie odbioru dodatkowo 20 fen.

9. **Przesyłki pospieszne** (Eilbestellung) oprócz zwykłego porta jesz-

cze 25 fen. Do miejscowości w Niemczech bez poczty 60 fen.

10. **Przesyłki zaliczkowe** (Nachnahmesendungen) w Niemczech do 800 mk. Dopłaca się do zwyczajnego porta 10 fen.

11. **Przekazy pieniężne** dozwolone do 800 marek. Do 5 mk. 10 fen., do 100 mk. 20 fen., do 200 mk. 30 fen., od 200 do 400 mk. 40 fen., od 400 do 600 mk. 50 fen., od 600 do 800 mk. 60 fen. Do Austrii-Węgier za każde 20 mk. 10 fen., najmniej 20 fen.

12. **Telegraficzne przekazy pieniężne.** Od sumy jak wyżej, z doliczeniem kosztów telegramu. Z dostawą pospieszną (Eilbestellung) dopłaca się jak pod nr. 9.

13. **Paczki** do 5 klg. na odległość 10 mil 25 fen., na dalszą odległość w obrębie Niemiec i Austrii 50 fen. Ponad 5 klg. dopłaca się na odległość do 10 mil za każdy dalszy klg. 5 fen., od 10 do 20 mil 10 fen., do 50 mil 20 fen., do 100 mil 30 fen., do 150 mil 40 fen., ponad 150 mil 50 fen. Paczki zapisane 20 fen. więcej. Paczki spieszne 40 fen. więcej, na wieś 90 fen. więcej. Za niefrankowane paczki do 5 kg. dopłaca się 10 fen. Paczki wartościowe (Wertpakete): za każde deklarowane rozpaczkę 300 mk. 5 fen., najmniej 10 fen.

14. **Mandaty pocztowe** (Postauftrag) do ściągania należności do 800 mk. (za wekslem, kwitem itp.) 30 fen. Jeżeli mandat ma być w dniu oznaczonym przedłożony, nie należy rychlej jak 7 dni przedtem wysłać.

15. **Protesty pocztowe.** Urząd pocztowy można upoważnić do przedłożenia weksla, a w razie niewykupienia, do protestowania według istniejących praw wekslowych. Do takiego zlecenia są odpowiednie formularze na poczcie do nabycia. Polecenie trzeba posłać w zamkniętej kopercie tej poczcie, w której obrębie położonem jest miejsce płatności weksla. Listu nie wolno prędzej wysłać, jak 7 dni przed dniem płatności weksla. Koszt z takiego polecenia są następujące:

a) za list 30 fen., b) jeżeli weksel został wykupionym koszta przesyłki

pieniędzy jak pod nr. 11. Jeżeli przeprowadzono protest wynoszą koszta tegoż przy wekslach do włącznie 500 mk. 1 mk., przy wekslach ponad 500 mk. 1,50 mk. i za zwrot weksla z dokumentem protestu 30 fen., w miejscu 25 fen.

16. **Skrzynki pocztowe.** Chcąc samemu przesyłki każdego czasu z poczty odbierać, można abonować znajdujące się na poczcie zamknięte skrzynki w wielkości 14×11×36 cm. Oplata wynosi 3 mk. kwartalnie. Za większe skrzynki opłaca się 4,50 mk. kwartalnie.

17. **Telefon.** Za przyłączenie się do telefonu są dwa rodzaje opłat, zależnie od ilości przyłączeń: a) opłata pauszalna i b) opłata podstawowa (Grundgebühr) z placeniem rozmów. Opłata pauszalna wynosi rocznie przy nie więcej jak 50 przyłączeniach 80 mk., przy 51—100 przył. 100 mk., 101—200 120 mk., 201—500 140 mk., 501—1000 150 mk., 1001—5000 160 mk., 50001—20000 170 mk., przy więcej jak 20000 przyłączeniach 180 mk. Opłata podstawowa wynosi rocznie przy nie więcej jak 1000 przyłączeniach 60 mk., 1001—5000 75 mk., 5001—20000 90 mk., ponad 20000 100 mk. Osobno płaci się 5 fen. za rozmowę, najmniej jednakże 20 mk. rocznie, za rozmowy na miejscu.

18. **Telegraf.** Najniższa opłata wynosi za telegram w miejscu 30 fen., pozamiejscowy 50 fen. i to za 10 słów. Każde dalsze słowo kosztuje 5 fen. Za jedno słowo uważa się tylko to słowo, które nie zawiera więcej jak 15 głosek, lub 5 liczb. Za telegramy mające być dostarczone przez posłańca umyślnego (Eilboten) dopłaca się 40 fen.

19. **Pocztowe konto czekowe.** Każdemu przysługuje prawo założenia pocztowego konta czekowego. Zakładając konto, trzeba wpłacić 50 mk., tworząc kapitał zakładowy. Na koncie czekowym można posiadać kwotę nie ograniczoną. Koszta liczone posiadającemu konto czekowe wynoszą przy wpłatach niebieską kartą (Zahlkarte) za sumę do 25 marek — 5 fen., ponad 25 mk. 10 fen. Za każdą wypłatę 5 fen., i oprócz tego $\frac{1}{10}$ od tysią-

ca wypłacanej sumy. Za każde przekazywanie z własnego konta na obce — 3 fen. Za listy przesyłane z czekowego urzędu pocztowego porta się nie płaci. Za wysyłane listy przez

posiadającego konto czekowe do czekowego urzędu pocztowego płaci wysyłający takse listów miejscowych, lecz winien używać kopert przepisanych.

Przepisy pocztowe w Rosyi.

1. Taksa korespondencyi wewnętrznej.

1. Za listy zamknięte — za każdy łut po 7 kop. 2. Za listy otwarte za każdy po 3 kop. 3. Za przesyłki pod opaską za każde 4 łuty po 2 kop., przyczem; za przesyłki opakowane z papierami aktowymi, lub mieszane, z papierami aktowymi i drukami, najmniejsze porto 7 kop., z próbami towarów najmniejsze porto 3 kop.

U w a g a. Za rekomendowanie powyższych listów i przesyłek płaci się prócz taksy po 7 kop.

4. Za pakiety wartościowe i pieniężne za sztukę po 7 kop. a nadto asekuracja: do 600 rubli po $\frac{1}{2}\%$, od 600 do 1,600 rubli po $\frac{1}{4}\%$, z dopłatą jeszcze za całą przesyłkę 1,50 rubli od 1,600 i wyżej rubli po $\frac{1}{4}\%$, z dopłatą jeszcze za całą przesyłkę 3,50 rubli. 5. Za przesyłkę monety brzączącej w węzłach od funta podług taksy za przesyłki (patrz Nr. 6.) 6. Za przesyłki w ogólności (w tej liczbie i przesyłki z książkami): a) w granicach gubernii lub obwodu od funta lub części funta 5 kop. b) wysyłane do innych gubernii lub obwodów, wedle odległości od głównego miasta gubernii lub obwodu, podług następującego rachunku: do 500 wiorst po 10 kop. od funta, wyżej 500 do 1,000 10 kop. od funta, wyżej 1,000 do 2,000 20 kop. od funta i tak dalej, powiększając opłatę po 10 kop. od funta za każdą dalszą odległość od 1,000 wiorst. Najmniejsza opłata od posyłki lub węzła ustanowiona na 20 kop.

2. Taksa korespondencyi miejskiej.

1. Za list zamknięty (do 32 łutów) za każdy łut: a) w Piotrogradzie i Moskwie po 5 kop. b) gdzieindziej (w tem i w Warszawie) po 3 kop. 2. Za list

zamknięty rekomendowany: a) w Piotrogradzie i Moskwie po 12 kop. b) gdzieindziej po 10 kop. 3. Za list otwarty po 3 kop. 4. Za przesyłki pod opaską a) z drukami w Warszawie i wszędzie, nie wyłączając Piotrogradu i Moskwy za łut 1 kop. wyżej łącznie do 8 łutów 2 kop. b) z papierami aktowymi: za każde 4 łuty 2 kop. przyczem najniższa opłata w Warszawie i wszędzie 3 kop., w Piotrogradzie i Moskwie 5 kop. c) z próbkami za każde 4 łuty 2 kop.

3. Taksa korespondencyi zagranicznej.

1. Za listy zamknięte za każde 15 gramów 10 kop. 2. Za otrzymywane w Rosyi listy niefrankowane za każdy 20 kop. 3. Rekomendacja każdego listu lub pakietu 10 kop. 4. Za listy otwarte za każdy 4 kop. 5. Za przesyłki pod opaską za każde 50 gr. 2 kop., przyczem: a) za przesyłki z papierami aktowymi najmniejsze porto 10 kop. b) za przesyłki z próbkami 4 kop. c) za przesyłki z drukami 2 kop. 6. Za pakiety wartościowe i pieniężne za sztukę 10 kop., a nadto asekuracja: 1) od każdych 75 rubli lub ich części, za pakiety, przesyłane do Niemiec, Austrii, Rumunii, Turcyi, Szwecyi i Norwegii po 3 kop. 2) od każdych 75 rubli lub ich części, za pakiety przesyłane do innych krajów związkowych po 7 kop.

Opłata wagowa od przesyłek oblicza się od głównego miasta, gubernii lub obwodu, w którym znajduje się pograniczny urząd pocztowy, przez który przesyłka przesłana zostanie przez granicę.

Korespondencya za zaliczeniem.

Za pośrednictwem poczty można przysłać listy rekomendowane, posyłki wartościowe i opaski (banderole) za zaliczeniem (z nałożonymi platieżem). Zaliczkę można nałożyć

do wysokości 200 rs. Najmniejsza opłata (do 5 rs.) wynosi 10 kop. oprócz wagowego i ubezpieczenia. Tego rodzaju korespondencja jest załatwiana tylko w granicach Królestwa i Cesarstwa.

Odnoszenie przesyłek do domów.

Wprowadzone zostało doręczanie do domów przesyłek wagi nie wyższej nad 50 funtów i pakietów wartości nie wyższej nad 50 rubli, za co płaci się do każdej przesyłki 10 kop. Żądanie o doręczenie przesyłki pisze się na awizy pocztowej i można je wrzucić do skrzynki pocztowej bez marki i legalizacji podpisu. Zyczenie stalego odbioru przesyłek w ten sposób należy złożyć w podaniu (bez stempla) w urzędzie pocztowym, przy czem podpis musi być legalizowany.

Telegraf.

Korespondencja telegraficzna wewnętrzna.

1. Opłata za depeszę korespondencyjną wewnętrzną składa się: a) ze stałej opłaty za depeszę — i b) z zapłaty za każdy wyraz. 2. Stała opłata za depesze wynosi: a) od korespondencji w granicy Rosji europejskiej i azjatyckiej za każdy telegram po 15 kop.; b) od korespondencji w granicach Wielkiego Księstwa Finlandzkiego za każdy telegram po 12½ kop. metal. (50 penni). 3. Opłata wyrazowa wynosi, niezależnie od odległości: a) od korespondencji w granicach Rosji europejskiej lub w granicach Rosji azjatyckiej za każde słowo 5 kop.; b) od korespondencji przechodzącej z Rosji europejskiej do azjatyckiej i odwrotnie, za każdy wyraz 10 kop.; c) od korespondencji miejskiej za każdy wyraz 1 kop.; d) od korespondencji w granicach Wielkiego Księstwa Finlandzkiego za każde słowo po 2½ kop. metal. (10 penni); e) od korespondencji, przechodzącej z granic Wielkiego Księstwa Finlandzkiego do innych części Cesarstwa lub odwrotnie opłata wykazana jest w punktach a) i b) tego ustępu.

Za zawiadomienie o doręczeniu telegramu adresatowi pobiera się od wysyłającego telegram opłatę dodatkową od depeszy po 15 kop. i wyrazową za 10 słów.

Korespondencja telegraficzna międzynarodowa.

Od telegramów zagranicznych pobiera się opłatą tylko od wyrazów. Przy obliczaniu słów telegramu w języku ruskim, nie mogą one być dłuższe nad 7 sylab, tj. słowo, mające 8 sylab, liczy się za dwa; w innych językach wyrazy nie powinny liczyć wyżej nad 15 liter, a w telegramach pozamorskich nad 10 liter. Znaki przecinkowe nie wchodzą w rachubę. Każde 5 cyfr stanowi słowo, a w telegramach pozaeuropejskich każde 3 cyfry uważane są za wyraz. Znaczkę pomiędzy cyframi (jak kropki, przecinki) uważane są za cyfry. Każdy wyraz podkreślony liczy się za dwa.

Depesze oddawać można na wszystkich stacjach telegrafu państwowego i telegrafu dróg żelaznych, codziennie, nie wyłączając świąt i niedziel: a) na stacjach pierwszorzędnych ze służbą nieustającą — każdego czasu dnia i nocy; b) na stacjach drugorzędnych ze służbą codzienną z wyjątkiem nocy — od 1 kwietnia do 1 października: od godziny 7 rano do 9 wieczorem, od 1 października do 1 kwietnia od 8 z rana do 9 wieczorem; c) na stacjach trzeciorzędnych, ze służbą dzienną ograniczoną: w dnie powszednie od 9 rano do 2 po południu i od 4 do 7 wieczorem. Można także depesze oddawać na każdej stacji pocztowej, dla przesyłki najbliższą odchodzącą pocztą na stację telegrafu państwowego. Za przesyłkę tę płaci się porto gotówką w kwocie 7 kop.

Taksa jazdy ekstrapocztowej.

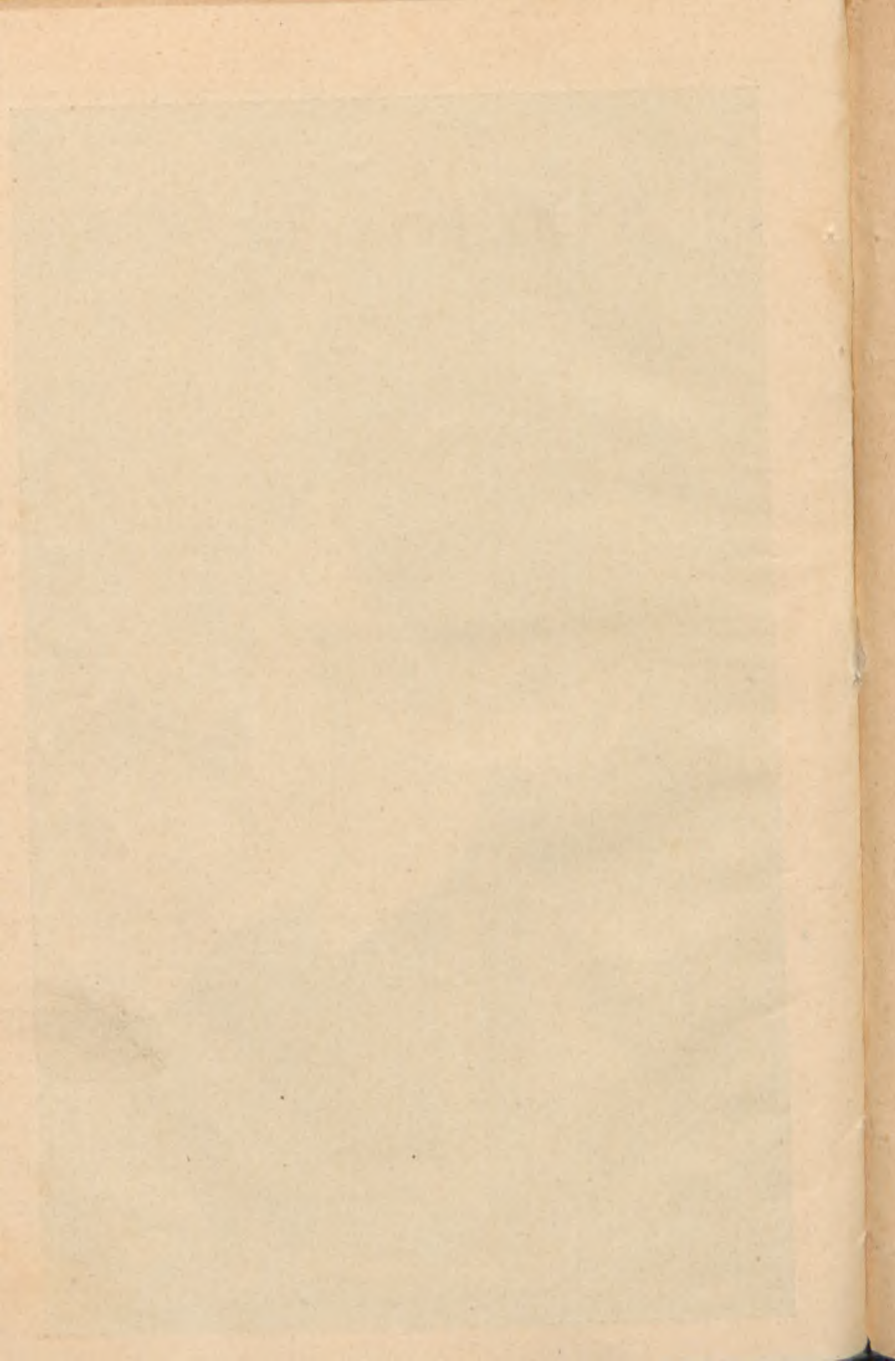
W guberniach Królestwa po 5½ kop. za konia i wiorstę za ekstrapocztę, a po 7½ kop. za jazdę kuryerską.

Najmniej można wymagać dwóch koni.

Za bryczkę płaci się 12 kop. od stacyi do stacyi w Cesarstwie, a w Królestwie za bryczkę 1 kop., za powóz 2 kop. od wiorsty.



OJCIEC ŚW. BENEDYKT XV.



Na Nowy Rok.

Już was rok stary pożegnał
Już wam szczęście nie zakłóci;
Takem go dobrze odegnał,
Że już pewno nie powróci.

Żle się na tym świecie sprawił,
Radbym zatrzeć jego grzechy,
On was tylu strzał nabawił,
Ja może niosę pociechy.

Na cóż ciągle łzy wylewać,
Któż wie co mu przyszłość kryje,
Kto się nie umie spodziewać,
Nigdy życia nie użyje.

Lecz się spieszcie, bo czas krótki,
Chwyćcie młodą nadzieję,
Jeszcze wprowadzie zbyt małe,
Lecz się za rok zestarzeję,

Wkrótce, wkrótce w innym świecie
Starszych mych braci dopędzę,
Szczęśliwy jeśli powiecie
Żem umniejszył biednych nędzę,

A gdy i mnie czas odegna,
Podróżny wezmę łomoczek,
Tak mnie z was każdy pożegna:
„To przecież dobry był roczek!”

Państwa samodzielne przed wojną światową.

Państwa samodzielne przed wojną światową.

Nazwa kraju	Ustrój państwowy	Obszar w kilom. kw.	Ogólna liczba miesz-kańców	Miasto stołeczne	Panujący
A. Europa					
1. Albanja	Księstwo	9898809	450000000	—	—
2. Andorra	Republika	28000	800000	Durazzo	Ks. (mbret) Wilhelm
3. Anglja z Irlandją i kolonjami	Królestwo	452	5231	Andorra la Vieja	Namiestnik
4. Austro-Węgry	Cesarstwo	29818206	422869300	London	Król Jerzy V
5. Belgja	Królestwo	676062	51390223	Wiedeń	Cesarz Franciszek Józef
6. Bułgarja	„	29455	7571387	Bruksela	Król Albert I
7. Czarnogóra	„	114040	4766900	Zofia	Król Ferdynand I
8. Danja	„	14180	516000	Cetynja	Król Nikita I
9. Francja	Republika	38971	2757076	Kopenhaga	Król Kristjan X
10. Grecja	Królestwo	536464	39601509	Paryż	Prezydent Poincaré
11. Hiszpanja	„	120000	4700000	Ateny	Król Konstantyn
12. Holandja	„	504517	19611334	Madryd	Król Alfons XIII
13. Kreta Wyspa	Republika	34186	6114302	Amsterdam	Królowa Wilhelmina
14. Liechtenstein	Księstwo	8618	342151	Kanea	Prezydent
15. Luksemburg	W. Księstwo	159	10716	Vaduz	Ks. Jan II
16. Monako	Księstwo	2586	259891	Luksemburg	W. ks. Maria Adelaida
17. Niemcy	Cesarstwo	1,5	19121	Monako	Ks. Albert I
Alzacja-Lotaryngja	Kraj rzeszy	540858	66835000	Berlin	Cesarz Wilhelm II
Anhalt	Księstwo	14521,8	1874014	Strasburg	—
Badenja	W. Księstwo	2299,2	331128	Dessau	Ks. Fryderyk II
		15070,6	2142833	Karlsruhe	W. ks. Fryderyk II

Państwa samodzielne przed wojną światową.

Bawaria	Królestwo	75858,9	6887291	Monachjum	Król Ludwik III
Bremena	Republika	256,4	324000	Bremena	Burmistrz i senat
Brunświk	Księstwo	3672	494339	Brunświk	Ks. Ernest August
Hamburg	Republika	414,7	1103152	Hamburg	Burmistrz i senat
Hesja	W. Księstwo	7688	1282051	Darmstadt	W. ks. Ernest Ludwik
Lippe	Księstwo	1215,2	150937	Detmold	Ks. Leopold IV
Lubeka	Republika	297,7	116599	Lubeka	Burmistrz
Meklemburg-Szwierin	W. Księstwo	13126,9	639958	Szwierin	W. ks. Fryderyk Franc. IV
Meklemburg-Strehlitz	"	2929,5	106442	Neustrelitz	W. ks. Adolf Fryderyk VI
Oldenburg	"	6429,1	483042	Oldenburg	W. ks. Fryderyk August
Prusy	Królestwo	348702,1	40165219	Berlin	Król Wilhelm II, ces. niem.
Reuss, starsza linja.	Księstwo	316,3	72769	Greiz	Ks. Henryk XXIV
Reuss, młodsza linja	"	826,7	152752	Gera	Ks. Henryk XXVII
Saksonja	Królestwo	14993	4806661	Drezno	Król Fryderyk August III
Saks.-Altenburg . . .	Księstwo	1323,5	216128	Altenburg	Ks. Ernest II
Saks.-Koburg i Gotha	"	1977	257177	Gota	Ks. Karol Edward
Saks.-Meiningen . . .	"	2468,3	278762	Meiningen	Ks. Bernard
Saks.-Weimar	W. Księstwo	3610	417149	Weimar	W. ks. Wilhelm Ernest
Szaumburg-Lippe . . .	Księstwo	340,3	46652	Bikeburg	Ks. Adolf
Szwarcb.-Rudolstadt	"	940,9	100702	Rudolstadt	{ Ks. Günther
Szwarcb.-Sondersh. . .	"	862,1	89917	Sondershausen	
Waldeck	"	1121	61707	Arolsen	Ks. Fryderyk
Wirttembergja	Królestwo	19507	2437574	Stuttgart	Król Wilhelm II
18. Norwegia	"	322909	2391782	Krystianja	Król Haakon VII
19. Portugalja	Republika	91943	5960056	Lisabona	Prezydent
20. Rosja	Cesarstwo	22556520	169334200	Pietrograd	Car Mikołaj II
21. Rumunja	Królestwo	131353	7248061	Bukarest	Król Ferdynand I
22. San Marino	Republika	61	11041	San Marino	Prezydent

Państwa samodzielne przed wojną światową.

Państwa samodzielne przed wojną światową.

Nazwa kraju	Ustrój państwowy	Obszar w kilom. kw.	Ogólna liczba mieszkańców	Miasto stołeczne	Panujący
23. Serbja	Królestwo	87000	4250000	Białogród	Król Piotr I
24. Szwajcarja	Republika	41298,3	3781430	Bern	Prezydent
25. Turcja	Cesarstwo	159300	6130200	Konstantynopol	Sultan Mohamed V
26. Włochy	Królestwo	286743	35026486	Rzym	Król Wiktor Emanuel III
B. Azja					
1. Afganistan	—	44193252	918000000	—	—
2. Bhotan	Monarchja	558000	4600000	Kabul	Emir: Habib Ullah
3. Chiny	Księstwo	51800	400000	Panakka	Ngyen Wank Chuk
4. Japonja	Republika	11138900	329600000	Peking	Prezydent
5. Nepal	Cesarstwo	382415	49588227	Tokio	Cesarz Joshihito
6. Oman	W. Księstwo	140000	5000000	Katmandu	Tribhann Bir Bilram
7. Persja	Monarchja	194200	500000	Maskat	Sultan Seygid Timour
8. Samos	Królestwo	1645000	9500000	Teheran	Król Ahmed Szah Kadżar
9. Sarawak	Księstwo	468	53424	Bathy	Gubernator
10. Siam	”	108800	500000	Kucing	Angielski gubernator
	Królestwo	600000	8149000	Banghok	Król Maha Wajirawud
C. Afryka					
1. Abesynja	—	30781838	140000000	—	—
2. Egipt	Cesarstwo	1120400	8000000	Addis-Ababa	Cesarz Lidj Jeassu
	Wice-król.	3029600	15299490	Kairo	Wice-król, khediwe Abbas II

3. Liberia	Rep. murz.	95400	1500000	Monrovia	Prezydent
4. Marokko	Cesarstwo	439240	4000000	Fez i Marakesz	Sultan Mulay Jussuf
D. Ameryka					
1. Argentynja	Republika	39020490	182000000	—	—
2. Boliwia	"	2987356	7467870	Buenos Aires	Prezydent
3. Brazylja	"	1970196	2265800	La Paz	"
4. Chile	"	8497540	24308000	Rio de Janeiro	"
5. Dominik	"	757366	3415000	Santiago	"
6. Ekuador	"	48577	742500	Santo Domingo	"
7. Guatemala	"	204000	1800000	Quito	"
8. Haiti	"	113030	2119000	Guatemala	"
9. Honduras	"	28676	2500000	Port-au-Prince	"
10. Kolumbia	"	114670	566000	Tegucigalpa	"
11. Kostaryka	"	1206200	5072600	Bogota	"
12. Kuba	"	48410	399424	San Jose	"
13. Meksyk	"	114524	2271700	La Havana	"
14. Nikaragua	"	1987201	15445700	Meksyk	"
15. Panama	"	128340	600000	Managua	"
16. Paragwaj	"	86250	386700	Panama	"
17. Peru	"	450000	1000000	Asuncion	"
18. Salvador	"	1833916	5580000	Lima	"
19. Stany Zjednoczone	"	34126	1200000	San Salvador	"
20. Urugwaj	"	9386000	97208400	Waszyngton	"
21. Wenezuela	"	186925	1225900	Montevideo	"
	"	942300	2755685	Karakas	"
E. Australja					
	—	8960847	4899000	—	—



Za mały pierścionek.

Z podań o królowej Jadwidze.

Cisza wieczorna zaległa już dziedziniec zamkowy na Wawelu, gdy przez bramy w grubych murach obronnych przesuwiała się cicho w stronę miasta jakaś żebraczka. Paru strażników zwróciło wprawdzie uwagę, iż nikt nie widział jej wprzód, wcho- dzącej do komnat królew- skich, więc rzecz dziwna, jakim sposo- bem ta kobieta powraca teraz z zamku do Krakowa, lecz w chwili, gdy na skutek tak- kich podejrzeń zatrzymali ją żołnierze w o- statniej bra- mie, nagle wy- sunęła się z pod łachma- nów biała rę- ka, migając czemś błyszczącym tuż przed zdzi- wionemi oczyma straży — tak, że zaraz wszyscy w milczeniu ustąpi- li z uszanowaniem, niby nie przed dziadówką, a dostojną jaką osobą dworską.

Tymczasem tajemnicza żebracz- ka spieszenie zeszła z góry i podą- żyła na krańce miasta, snując się śmiało w zmierzchu po wąziutkich zaułkach, jak gdyby drogi te nie były jej obce.

Jakkolwiek jednak często mu- siała odwiedzać tę ubogą dzielnicę, mimo to nikt tutaj nie znał wido- cznie staruchy, skoro żaden z rzad- kich zresztą przechodniów nie za- gadnął jej nawet, lubo na owe cza-

sy dawne, kie- dy się to dzia- ło, znali się w

Kazimierz- wym grodzie i mieszkańcy wszyscy i wśród dzia- dów także łat- wo poznawali każdego, choć- by się tu zjawił na nowo po długiej włoczę- dze w okoli- cach Krakowa.

Kto wie, czy z tego właśnie zadowolona, nie była na- sza żebraczka, iż nikt się nią nie zajmuje. Dość, że twarz

kryjąc pod kaptur dziadowski, mijiała dom za domkiem tak po- spieszenie, jak gdyby nie miała jesz- cze lat starych, w których człowie- kowi już nie wstyd żyć z jałmu- żny.

Wreszcie weszła w uliczkę cie- mną i zupełnie pustą, gdzie za chwilę zastukała do jakichś drzwi niskich i zniknęła za niemi na czas dłuższy.

Kiedy zaś w godzinę później



Królowa Jadwiga.

wychodziła stamtąd, wyprowadziła ją do bramy kilkoro ludzi wynędzniałych, którym musiała ta żebraczka tajemnicza dużo uczynić dobrego, skoro wszyscy żegnali ją wdzięcznem wołaniem:

— Bóg wam zapłać stokrotnie, dobra kobiecino!

Ale zaledwie znalazła się sama na dworze, poczęła szybkim krokiem wśród późnego zmroku, tą samą drogą, którą tu przyszła, powracać — jak gdyby znowu w stronę Wawelu. Gdy wtem przystała nagle; doleciały ją bowiem wyraźne jęki.

Przez chwilę nadśluchiwała poczem w jakiś ciemny zaułek wcisnęła się po cichu i przy drzwiczkach, wiszących nad otworem do zatęchłej piwnicy, stanęła znowu, słuch natężając..

Kiedy z jękami mieszać się zaczął i płacz żałosny dzieci, żebraczka weszła w głąb...

Chłód wilgotny owionął przybyłą. Utykała co krok na czemś po ciemku. Lecz nie zatrzymała się, aż na progu malutkiej izdebki, tak nędznej, w jakiej nigdy jeszcze nie postąpiła jej noga, lubo często dziwna ta niewiasta zachodziła do ludzi bardzo ubogich.

Na odrobinie słomy leżała tu ciężko chora matka kilkorga dzieci, które przy niej kwiliły z głodu, drżąc z zimna, prawie niczem nie przyodziane. Najstarsza zaś córka, dwunastoletnia dziewczyna bezradnie załamywała ręce, nie mogąc pomódz ukochanej matce.

Do niej to właśnie, dowiedziawszy się na wstępie, co się tu dzieje, zwróciła się żebraczka, mówiąc:

— Niedaleko ztąd do zamku, więc spiesz się, dziecko, pobiegnij

na Wawel, gdzie znajdziesz ratunek i dla matki chorej i dla biednego rodzeństwa....

— A gdzieżby mnie tam straż wpuściła na zamek! jeszcze po nocy!...

— Bądź spokojna o to..

Przy tych słowach żebraczka zdjęła z białej, drobnej swej rączki błyszczący pierścień z brylantem i wsunęła go na palec dziewczynie.

— Ten pierścień otworzy ci wszędzie bramy. Spiesz się tylko bo widzę, jak cierpi twoja matka... Strażnikom każesz się zaprowadzić do lekarza królowej...

— Dobrze — szepnęło dziecko olśnione.

— Opowiesz mu wszystko, czego wam tu brak w domu i co jest matce — poczem poprosisz go, żeby tutaj zaraz przybył ze służbą i z lekarstwami... Dodasz jeszcze, że przysłała cię osoba, od której masz na palcu ten pierścień... No, biegnij żywo! Ja tu zaś zajmę się twoją matką...

Nie upłynęła godzina, gdy z zamku już nadjechała karetą, budząc mieszkańców cichych zaułków.

Wysiadło z niej przy latarniach kilkoro ludzi, których prosto dziewczeczka poprowadziła w głąb piwnicy do swej chorej matki.

Jakaż tu radość zapanowała za chwilę, gdy przybyli, mówiąc do żebraczki w łachmanach, nazywali ją wśród ukłonów „Najjaśniejszą Panią.“

Przyodziano ciepło i ładnie wszystkie dzieci, gdy tymczasem doktor królewski uleczył chorą matkę, przeniesioną przez dworską służbę na czyste i wygodne posłanie.

Późno w nocy miano opuszczać przybytek nędzy — zamieniony naraz w schludne mieszkanie zasobne, gdy wtem okazało się, że złoty pierścień nie da się zdjąć z palca dziewczyny. Użyto wszelkich sposobów, lecz wszystko napróżno.

Widocznie palce królowej były znacznie cieńsze, niż u spracowanych rąk córki ubogiej wyrobnicy i chociaż pierścionek dał się wcisnąć na jej palec, to jednak zdjąć go nie można było żadną miarą. Wtedy królowa w przebraniu dziadówki zbliżyła się do zapłakanej dziewczyny, mówiąc łagodnie:

— Zostaw sobie, dziecko, ten pierścień, na pamiątkę dzisiejszej nocy... Niechże on i nadal — jak tego wieczoru na zamku — otwiera wszystkie drzwi przed tobą w życiu... Bądźcie zdrowi moi ludzie, niech was Bóg nie opuszcza!

Po tych słowach szlachetnej małżonki Jagielly, rozległy się dookoła okrzyki licznych sąsiadów, którzy pozrywali się nocy na odgłos dworskiej karety i zbiegli pytać się — co zaszło:

— Niech żyje dobra Pani nasza! Niech żyje królowa Jadwiga!...

Kazimierz Kalinowski.



→ **Papiery spadły.** ←
Obrazek z małego miasteczka.

W małym mieście, gdzie niewiele niskich domów lśni od tynku, mieszkał rebe Szmul Weissfogel, co blawatny sklep miał w rynku. W temże mieście, przy rogatce, poza którą szosa lśniła, wdowa, pełna cnót i tuszy, pani Małka Szwarcfisz żyła. Miała domek parterowy, nie dochodząc ulic skrzyżtu; szyld nad domem głosił sprzedaż: „soli, śledzi i cementu.“

Między rynkiem a rogatką nie łączności była taka, że reb Szmur miał jedynaczkę, pani Małka jedynaka. Piękną była panna Marjem, i pan Sanel wcale gładki, więc oddawna się kręcili wśród nich swaty oraz swatki. Jużby dawno może żoną zwał młodzieniec ów dziewicę, ale w kwestyi

posagowej nie zgadzali się rodzice. Tysiąc rubli dać za synem chciała wdowa, pełna sprytu, twierdząc, że dziś sól nie idzie i na cement braknie zbytu, Szmul zaś przysiągł, że za żadne skarby świata nie da córę, chyba, że się zgodzi Małka dwa tysiące synąć z góry. Długo trwały pertraktacye, pośród swatów miejskich wrzało, wreszcie rabin, człek poważny, załagodził sprawę całą, orzekł bowiem: „Ty, Szmul, głupi!... i ty, Małka, w swej rachubie. Dajcie dziś po tysiąc rubli, drugi tysiąc zaś po ślubie. Że jednakże niezbadane są wyroki woli Bożej, więc niech każdy (dla pewności) tysiąc rubli w banku złoży. Kto się co-
fnie z interesu i postąpi tak nieła-

dnie, temu całe tysiąc rubli na drugiego zysk — przepadnie!”

„Git! git! — wszyscy wykrzyknęli, — posłuchajmy rad tych zdrowych!” Wnet złożyli Szmul i Małka grosz w papierach procentowych, a zaś swaci, którzy sprawy dokończyli w wielkim trudzie, wciąż cmokali zachwyceni: „Aj! to cymes takie ludzie!...”

Płynął żywot w mieście cicho, (w piątki tylko w targu gwarze) i „El mole rachmim” wkrótce śpiewać miano młodej parze. Wtem w dzień pewien, — nie wiem, czy to dzień feralny, czy szczęśliwy — do reb Szmula zadyszany „szadchon” Nuchym wbiegł, swat siwy. Padł na sofę, niby martwy i ścisnąwszy twardo pięście, jał żalosnym wołać głosem: „Aj, nieszczęście!... to nieszczęście!...” — „Co się stało?” — Szmul wykrzyknął, na wzrok jego patrząc trupi. Nuchym na to, kręcąc głową: „Aj, ty głupi!... oj, ty głupi!...”

„Co!... ja głupi!... znany kupiec, co ma w rynku sklep bławatny! Ty za takie powiedzenie, mój Nuchymie, będziesz stratny! Gadaj zaraz co to znaczy... co do słów tych cię ośmiela?...“ „Po co, Szmulu — odparł Nuchym — dajesz córkę za Sanela? Ona może partię zrobić, zejść wysoko, jak po drzewie... ty nic nie wiesz jeszcze o tem?... on nic nie wie!... on nic nie wie!...”

Tu pochwycił się za głowę z rozpaczliwym wielce giestem i rzekł: „Daj no „pejsachówki”, bo

zmartwiony bardzo jestem!”

Reb Szmul nalał kielich wódki, Nuchym łyknął, was obciera i powiada: „Nasze miasto ma doktora Lancetera. Ledwie tydzień jak przyjechał, już praktyki ma obfite... Sławny doktor!... jemu dają i pół rubla za wizytę. On z mandżurskiej wrócił wojny, mieszka w wielkim Fajwla gmachu. Wiesz, w Mandżuryi dobrze było, tam nikt darmo nie jadł strachu... On kawaler jest rarytny, ale pragnie stan swój zmienić, to on widział twoją córkę i z nią chciałby się ożenić.”

„To nieszczęście!” — jęknął rebe i żalowi puścił wodze: „jaki grzech ja popełniłem, że mnie karze Bóg t k srodze? Taki sławny mógł być zięciem... aj, z rozpaczy dusza dryga! Onby nawet i posagu nie chciał pewnie ni feniga! Ale niema na to rady, los mnie podszedł całkiem zdradnie: gdy interes zerwę z Małką, tysiąc rubli mi przepadnie.”

Nastąpiła chwila ciszy, wreszcie Nuchym rzekł w te słowa: „Rób ty sobie, jak uważasz, od tego jest twoja głowa... Ja ci wszystko powiedziałem tak, z przyjaźni, nie dla zysku...”

Wyszedł — Szmula zostawiając w czarnych myśli topielisku.

Siedział smutny Szmul z godzinę, żal mu serce rwał w kawalki, wreszcie czapkę wziął na głowę i do sklepu pobiegł Małki. Gniew okrutny czuł na siebie

i na córki swej zameżcie, wpadł, jak bomba i na progu ryknął prawie: „To nieszczęście!“ „Co“ — spytała pani Małka i policzki jej przybladły... „Te papiery procentowe one całkiem na łeb spadły!... Gdy poleży dłużej w banku ten kapitał, dotąd cenny, akurat wart będzie tyle, co mój chałat... ten... codzienny.“ Niby posąg żony Lota, panj Małka stała — zaczęła: „Aj!“ — krzyknęła przeraźliwie, wybuchając głośnym płaczem.

„Tss... sztyl! — mówił chytry rebe — załatwi się ten ambaras, tylko trzeba iść do banku i papiery wyjąć zaraz. Wszystko jeszcze będzie dobrze, ufaj pani memu słowu: gdy wyjmujemy te papiery, to włożymy inne znowu.“ „Gaj! chodź!“ — było

energiczną odpowiedzią zacnej wdowy, poczem poszli wnet oboje w stronę kasy powiatowej.

Załatwili się pomyślnie i gdy wzięli listów zwoje, Szmul podzielił sprawiedliwie: to jest moje, a to twoje. Po podziale, rzekł słodziutko, robiąc przytem oczylisie: „No, a teraz, pani Małka: do miłego widzimisie!“

„Reb, jak widzę — rzekła wdowa — o weselu zapomina... to cygaństwo! ja się zaraz pójdę skarżyć do rabina.“

„Ty iść możesz spać do domu, zamiast puste mleć gadanie; i twój Sanel też spać może, bo mej córki nie dostanie. Kiedy ją chce mieć Lanceter, doktor i osoba znana, po co ona, w takim razie, ma wychodzić za kapcana!“



Łapówki.

Jeden z moich przyjaciół, który jest członkiem Straży Obywatelskiej i pełni w komisaryacie obowiązki sekretarza, opowiadał mi o zabawnem roztargnieniu.

— Niech pan sobie wyobrazi... kiedy pierwszy raz szedłem urzędować, włązę do mojego dawnego cyrkułu na schody, zamyśliłem się o czemś innem co prawda i — machinalnie sięgam ręką do kieszeni, wyjmuję trzy ruble i zwijam w palcach...

— Siła przyzwyczajenia.

— Tak. I dopiero, jakem już tę trzyrublówkę tak ślicznie zwi-

nał, że tylko urzędnikowi w rękę wsunąć, uprzytomniłem sobie, że to przecież ja sam jestem panem sekretarzem.

Zabawne roztargnienie, ale można je zrozumieć i wybaczyć. Czyż w atmosferze cyrkułowych sien i na tych brudnych drewnianych schodach, poobwieszanych napisami na tabliczkach z czarwonej blachy, nie było czegoś fascynującego, co sprawiało, że ręka sama sięgała do kieszeni?

Wiele rzeczy może się jeszcze zmienić, ale ta sielanka minęła już bezpowrotnie.

Na tle obyczajów cyrkulowych powstawały specjalne zupełnie charakterystyki psychologiczne. Mówiło się o tym czy owym komisarzy:

— O, to bardzo uczynny człowiek! Można mu dać pół rubla i weźmie.

Rzeczywiście uczynność zadziwiająca.

Pewna nuta wdzięczności jednak za to, że ktoś chciał wziąć pół rubla, miała swoje uzasadnienie. Na pozór, gdy jeden człowiek chciał dać, a drugi wziąć i to nawet bardzo, była to najłatwiejsza pod słońcem transakcja do przeprowadzenia. A jednak ile razy dawało się słyszeć westchnienie.

— Ja nie potrafię dawać łapówek.

Skoro więc na odpowiednim stanowisku znalazł się człowiek, który potrafił te wahania złagodzić, należało mu się za to uznanie.

Jakim cudem uchowywali się u nas ludzie, którzy nie umieli dawać łapówek, tego nie wiem. Po tylu dziesiątkach lat wychowawczych zabiegów w tym kierunku. Faktem jednak jest, że byli. Sam należałem do ich liczby. Za moich młodych lat wypadł mi jakiś interes w cyrkule w sprawie paszportu zagranicznego. Nigdy w życiu przedtem w tej instytucji nie byłem i w wyobraźni cyrkuł, jako siedziba władz, przedstawiał mi się uroczyście i ponuro. Znajomi pocieszali mię, że moja sprawa będzie

bardzo łatwa do przeprowadzenia.

— Wsuniesz sekretarzowi trzy ruble w łapę i odrazu ci to zrobi.

Powtarzałem sobie dla dodania otuchy: „Wsunę sekretarzowi trzy ruble w łapę“, ale w duszy miałem tremę. I tego dnia, kiedy wreszcie sprawę należało załatwić, zerwałem się o siódmej rano, kazałem się ostrzyżć u fryzjera i wyświeżony, woniący pachnidłami, z nowiuteńką, szeleszczącą trzyrubłówką, zawczasu na ten cel przygotowaną, powędrowałem do cyrkułu.

Ale kiedym ujrzał przed sobą poważnego mężczyznę z długą czarną brodą, w złotych binoklach, który, w moich oczach otarłszy pióro o połę marynarki, począł niem starannie czyścić paznokcie, odwaga mię opuściła. Wyksztusiłem cel mojej wizyty, ale położyć trzech rubli — ani rusz.

Na szczęście trafiłem na człowieka pocziwego i wyrozumiałego dla nieśmiałości ludzkiej. Uśmiechnął się i, wskazując oczyma na moją kurczowo zaciśniętą pięść, odezwał się dobrotliwie:

— No, co pan tam ma?

Krew uderzyła mi do głowy. Wydało mi się, że zaraz zostanę skompromitowany, oskarżony o usiłowanie przekupstwa urzędnika.

A on, ujmując mię za rękę, odezwał się jeszcze łagodniej:

— No, niech pan pokaże.

I człowiek ten widocznie był zapoznanym magikiem, bo tak jakoś zręcznie wyjął mi trzyrubłówkę z ręki, że ja dłoni nie otworzyłem, a trzyrubłówki nie było.

Kiedy dziś sobie tę scenę przypominam, ogarnia mię nieokreślone zdumienie. Jakto, czyżby naprawdę miał już przeminać ten czas, kiedy za każdą rzecz w biurach trzeba było płacić, kiedy, rzadko co prawda, ale mówiło się z akcentem załęknienia w głosie:

— O, to świnia!

— Dlaczego?

— Nie bierze łapówek.

Na pierwszy rzut oka — trochę dziwna norma etyczna, ale łapownictwo wytworzyło zupełnie specjalne subtelności etyczne. Opowiadano mi niedawno autentyczny fakt o urzędniku, który już po wybuchu wojny naraz zaprzestał brania łapówek. Posmutniał, sposepniał, ale — ani grosza nie chciał brać. Ludzi, którzy z nim miewali stosunki, zaniepokoiła ta nagła i nie do-brego nie wróżąca zmiana. Zaczęli go nawracać:

— Niechże pan weźmie.

— Nie.

— Ale dlaczego? Zrobi nam pan przyjemność.

— Nie.

Jak mur. Wszyscy w głowę zachodzili, co się mogło stać. Aż nareszcie jednemu z zainteresowanych udało się wyciągnąć zaszępiętego czynownika na zwierzenia.

— Dawniej brałem, bo była wódka. Człowiek wziął, przepił i nie miał wyrzutów sumienia. Ale tak brać na zimno, może jeszcze do kasy składać... Nie. Dusza nie ścierpi.

Jak widzimy, branie łapówek wcale nie wyklucza wrażliwości sumienia. Czy też może ludzie o wrażliwych sumieniach także brali łapówki, poprostu, aby nie narażać się opinii.

W każdym razie załatwianie różnych spraw za pomocą łapówek miało widocznie swój urok, bo już dziś, po tygodniu budzą się głosy tęsknoty. Kilka razy odbiły mi się o uszy narzekania na „pedantyzm“ milicyi:

— Trzeba stać, czekać swojej kolei. Widzą przecież, że się spieszę... Dawniej człowiek dał rewirowemu rubla i miał, co chciał, odrazu.

Jakąż pociechą byłyby te skargi dla ewakuowanych rewirowych!



Młodość nie wróci.

Była noc zimna, mroźna. Gwiazdki iskrzyły się na niebios firmamencie, mrugały do siebie

złotemi oczkami, a księżyc sypał srebrem na ziemię a sypał.

Ulice odległego przedmieścia

były puste, ale w oknach wszystkich domów widzimy światło, a ruch i wesołość panuje w mieszkaniach. To wigilia Bożego Narodzenia...

Wtem zjawił się na ulicy jakiś przechodzień. Smutny widok! Twarz tego człowieka jeszcze nie stara, ale wychudła, pomięta, włosy w nieładzie. Odzienie na nim podarte, liche, nie mogące ochronić go należyście od zimna; drżał cały. Skulony, pogarbiony, chwiejnym krokiem posuwał się naprzód. To pewnie jakiś bardzo nieszczęśliwy człowiek! Idzie powoli, a przed każdym prawie domem stanie, popatrzy w okna, westchnie głęboko, boleśnie i znowu posuwa dalej swe kroki. Już przeszedł całą ulicę wspomnianego przedmieścia — przy ostatnim domku zatrzymał się.

Domek to nie duży, ale biały, schludny; z okien jego rześiste pada na ulicę światło. Nieznajomy przechodzień wlepił wzrok nieruchomie w jarzące się okna. W izbie panuje wesołość. Cała rodzina, mieszkająca w tym domu, ma twarz szczęściem jaśniejącą. W izbie ciepłej bawią się dzieci, skaczą około jarzącego się drzewka, ustrojonego w złoczone orzeszki, pierniki, jabłuszka i wiele innych przysmaczków. Co za radość na obliczach dzieci!

Widzi to wszystko nieznajomy, twarz jego ożywiła się, wyprostował się... ale wnet opuścił głowę naprzód, a westchnienie bardzo smutne wydobyło się z

piersi jego i wyrzekł: „O Boże! — i ja byłem niegdyś tak szczęśliwym!“

I zadumał się biedak, a łzy zrosiły twarz jego bladą...

„I ja byłem tak szczęśliwym dzieckiem, przy boku ojca i matki — dumał biedny przechodzień — ale już wszystko minęło! Dziś jestem ostatnim nędzarzem, bez rodziny, bez dachu, bez kawałka chleba!...

Rodzice moi mieszkali w tym domku, a ja byłem ich jedynakiem, kochali mię bardzo, bardzo, alem ja był ich miłości niegodzien, byłem niedobrem dzieckiem. Nie słuchałem ich, nie szanowałem; złymi postępками krwawiłem ich serce. O! pamiętam — pamiętam, jak nieraz matka moja, ze łzą w oku, prosiła mię, abym się uczył, pracował, ale ja się tylko śmiałem z tego! Nie myślałem o przyszłości... Kościół i szkoła były dla mnie najnieznajniejsze; modlić się, uczyć i pracować nie chciałem nigdy, wolałem bawić się, biegać, dokuczać ludziom i zwierzętom, a dni mojej młodości upłynęły szybko! O! moja młodości! gdybyś się jeszcze powróciła! Lecz przepadło — dumał dalej nieszczęśliwy człowiek — **młodość już nie wróci!**

Rodzice moi umarli ze zmartwienia i zgryzoty; sam jeden pozostałem w tym domku, byłem jego właścicielem. O! stoi mi w myśl owa bolesna, a uroczysta chwila, kiedy ojciec błogosławiąc mi na łożu śmiertelnem,

mówił: „Dziecię moje, zatrueś dni żywota naszego. Matka twa już w niebie — ja się do niej przeniosę w tej chwili, a ty sam zostaniesz, sam jeden na ziemi! Jeżeli będziesz żył cnotliwie i w pracy, Pan Bóg cię nie opuści. My się tam za ciebie modlić będziemy — ale popraw się, dziecię moje! inaczej będziesz niešťęśliwym na świecie. Pamiętaj ostatnie słowa moje, z któremi ci wszystko przebaczam i błogosławię!“...

Dalsze dumania owego biedaka przerwał turkot przejeżdżającego ulicą wózka. Wstrząsł się cały — mróz owładnął wszystkie jego członki. Chciał postąpić ku drzwiom tego domu, ale się wstrzymał.

I pocóż ja tam pójde, niešťęśliwy człowiek? — myślał dalej — przerywać spokój i radość tym ludziom? Przecież ja miałem tu żyć szczęśliwie. Odziedziczyłem po rodzicach ten domek i kawałek gruntu, mogłem przy pracy i oszczędności być tutaj szczęśliwy, jak inni! Ale ja zapomniałem nawet na ostatnie słowa umierającego ojca! Wdałem się w towarzystwo złych i zepsutych ludzi, z nimi się wesoło zabawiałem, trwoniąc to, co mi ojciec pozostawił. Wnet straciłem spuściznę ojcowską

i zostałem... żebrakiem! Ci, co dawniej mi schlebiali, odsunęli się odemnie, jak od głupca, śmiali się z mego nieszczęścia! Przypomniałem sobie wtedy rady i przestrogi rodzicielskie i dobrych ludzi — ale było już zapóźno! Cóż miałem czynić? W głowie pustki, ręce nie nauczyły się równieź niczego... poznałem okropność swego położenia ale po niewczasie. Wzdychałem do młodych lat moich — ale lata dziecięce uleciały i już nie wrócą nigdy!... I tak błąkam się, ludzie ze mnie szydzą, pogardzają mną, jako włóczęgą i próżniakiem — obawiają się mnie, jako złego człowieka; ach! jak to boleśnie! O Boże! gdybyś mi raczył powrócić lata młodości mojej, byłbym najlepszym na świecie człowiekiem. O, powróć się, młodości moja! — zawołał ów nieszczęśliwy skostniałymi usty — ale **młodość nie wróciła** — a on omdlały i osłabiony upadł na ziemię twardą...

Stróż nocny napotkał wkrótce nieszczęśliwego. Przywołano go do życia, ale tylko na tak długo, aby się mógł z Panem Bogiem pojednać. Wszechmocny wysłuchał biednego i uwolnił od dalszych cierpień.

Franciszek Marzec.



Wpływ wojny europejskiej na handel wywozowy portu w Nowym Yorku.

Wpływ wojny europejskiej na handel wywozowy z portu w Nowym Yorku przedstawia nowojorski urząd celny w ogłoszonym poglądzie na rok rachunkowy 1914—15, kończący się z dniem 30. czerwca 1915.

Z poglądu tego wynika, że wywóz towarów w ubiegłym roku rachunkowym był największym, jaki historia portu nowojorskiego zapisuje, gdy równocześnie dowóz obniżył się o 11,5% wartości w stosunku do roku ubiegłego. Nie licząc dowozu i wywozu złota i srebra, wynosiła wartość całego handlu wywozowego z portu nowojorskiego w ostatnim roku rachunkowym okragło 2107 milionów dolarów, czyli o 203 miliony (równające się $10\frac{2}{3}$ procentom) więcej, aniżeli w roku poprzednim.

Wartość wywiezionych towarów podniosła się z powodu olbrzymich zamówień materjałów wojennych państw zjednoczonych, oraz z powodu obszer-nych zakupów, poczynionych przez państwa neutralne w Ameryce o okragłe 308 milionów dolarów, czyli o 36,5 procent i to z 844 milionów dolarów w roku 1913—14 na 1153 miliony w roku 1914—15. Wywóz osiągnął zatem liczby, jakie żaden rok poprzedni wykazać nie może. W

liczbach powyższych nie mieszczą się wywiezione towary pochodzenia zagranicznego, które osiągnęły w roku 1914—15 wartość 33,4 milionów dolarów, gdy w roku 1913—14 wartość ich wynosiła 19,2 miliony.

Na znaczne obniżenie wartości dowiezionych towarów przez port nowojorski wpłynęła wojna europejska. Wartość tych towarów w ubiegłym roku rachunkowym obniżyła się o 120 milionów dolarów, mianowicie z 1040 milionów na 920 milionów.

Złota i srebra dowieziono w ubiegłym roku obrachunkowym za 44,3 milionów (w roku 1913—14 za 37,9 milionów). Wywieziono złota i srebra za 84,4 milionów dolarów (w r. 1913—14 za 137,5 milionów). W tem było 6,5 milionów dolarów (w r. 1913—14 3,3 miliony) pochodzenia zagranicznego.

Obniżenie dowozu towarów spowodowało zmniejszenie dochodów celnych. Dochód ten wynosił w roku 1914—15 okragło 145 milionów dolarów, w obec 197 milionów w r. 1913—14. Także inne dochody urzędu celnego znacznej uległy zniżce, np. pogłowne od wychodźców i opłaty okrętowe spadły z 5,2 milionów dolarów w roku poprzednim, na 1,9 milionów w ostatnim roku rachunkowym.

Powyższe zestawienia uskuteczniłszy na mocy sprawozdania cesarskiego konsulatu jeneralnego w Nowym Yorku, uzupełniając miesiąc czerwiec według ogólnych obliczeń. Miesią-

ce jeszcze upłyną, zanim ogłoszone zostaną dokładne liczby za bieżący rok rachunkowy. Obliczenia powyższe są tak dokładne, że późniejszy pogląd ogólny się nie zmieni.

Rywalizacya Niemiec i Anglii w industrii światowej.

Każde z państw obecnie wojujących inne podaje powody, jakie popchnęły je w tę szaloną zawieruchę światową. Pewnem jest, że jednym z najważniejszych powodów, to od lat trwająca walka pomiędzy Niemcami a Anglią, o zdobycie rynku światowego.

Tabela poniżej przedstawia nam, podług ostatniej statystyki, ogromny rozwój Niemiec w produkcji artykułów kopalnianych, pomiędzy rokiem 1885 a 1913, a z której wynika, że Niemcy w tym czasie nie tylko dościgły, ale nawet znacznie Anglię przewyższyły w produkcji.

Produkowały:	Węgla		Kruszcy żelaza		Żelaza surowego		Surowca	
	w 1885 r.	w 1913 r.	w 1885 r.	w 1913 r.	w 1885 r.	w 1913 r.	w 1885 r.	w 1913 r.
Anglia ton*	160 mil.	292 mil.	15,6 mil.	16,3 mil.	7,3 mil.	10,6 mil.	2 milj.	7,78 milj.
Niemcy „	74 „	279 „	9,2 „	36 „	3,6 „	19,3 „	0,89 „	19 „

* Jedna tona zawiera 20 centnarów.

Z powyższego zestawienia wynika, że wydobywano z kopalń

	w roku 1885	w roku 1913
w Anglii	184,900,000 ton	326,680,000 ton
w Niemczech	87,690,000 „	353,300,000 „

czyli, że produkcja w Anglii w latach od 1885 do 1913 pomnożyła się o niespełna dwa razy, zaś

w Niemczech w tym samym czasie o przeszło cztery razy.

Kościół katolicki w Rosyi.

Nastala chwila dziejowa, chwila, której od czasów walk Rzeczypospolitej z Rosją nie było, chwila walki katolicko-chrześcijańskiego zachodu z rosyjsko-prawosławnym wschodem. Przez wieki całe Rzeczpospolita Polska była tem przedmurzem świata katolickiego i kultury zachodnio-europejskiej opartej na owocach pracy kościoła katolickiego. Rzeczpospolita Polska upadła i dla prawosławnej Rosji otworem stanęła Europa, dziec prawosławno-kozacka rzuciła się przedewszystkiem na jej przedmurze, na katolicką Polskę i systematycznie i bez przerwy z wytrwałością niszczyła to, co na wschodzie katolicka Polska zdziałała dla Europy. To co ojcowie nasi w pocie czoła i z obfitym krwi rozlewem zdobyli dla Europy, prawosławny Rosjanin niszczył i tępił nielitościwie. O jego pracy niszczenielskiej świadczą ruiny kościołów we wszystkich ongiś ziemiach polskich, gmachy klasztorów, tych środowisk kultury i cywilizacji w Polsce, dziś pozamieniane na cerkwie prawosławne, w których panoszą się popi i dziaki, w których dziś rządzą popadje. Jak Polska długa i szeroka, wszędzie tylko zniszczenie kwitnącego ongiś życia katolickiego, czem dalej na wschód, tem więcej ruin, tem więcej popów. Nie dawne przecież jeszcze te czasy, gdy na Litwie i Rusi po katolicku ludzi grzebać nie było wolno, nie dawne to czasy, gdy duchownych katolickich za odprawianie mszy św., za udzielanie sakramentów św. zsyłano na Sybir, więziono po lochach cuchnących razem z złoczyńcami i zbrodniarzami. Cmentarza nie było nam wolno zakładać, krzyża przy drodze nie wolno było stawiać, wszelkie objawy życia katolickiego niszczone i tępiono. Biedna Unia na Rusi i w Chełmszczyźnie krwią męczeńską okupiła swą wierność dla wiary ojców, a męki i prześladowania biednych unitów zbyt dobrze są znane, abyśmy mieli tu obszernie je opisywać. Kościół katolicki pod panowaniem krwawego cara i złodziejskich jego siepaczy nie znalazł ani chwili swobody, odebrano mu wszelkie wolności i prawa, skradziono mu cały majątek, którym pobożni przodkowie nasi tak hojnie go

wyposażyli, słowem, kościół nasz pod rządami carskimi jest najbiedniejszą z biednych sierot, niewolnikiem cierpiącym straszne katusze, czekającym na wyzwolenie z pod okrutnego jarzma prawosławnego. Nie też dziwnego, że katolicy Polacy, gdzie tylko mogą, garną się do walki z prawosławnym prześladowcą ich Matki — kościoła, że wszyscy życzą sobie porażki Rosjanom, bo pokonanie rosjanina jest również pognębieniem tego, który jak rzymscy cesarowie prześladował wiarę ojców naszych. Krew przelana tak obficie przez męczenników naszych, oby dała zwycięstwo tym, których ręka Boska wybrała sobie jako narzędzie zemsty i kary na tych hańbieli imienia Bożego.

Kościół nasz musi pragnąć ostatecznej porażki Rosji prawosławnej, aby mógł znowu swobodnie oddychać w swych dziedzinach, aby mógł rozwijać swą błogą pracę dla dobra swych owieczek, aby mógł szerzyć światło prawdziwej wiary tam, gdzie ongiś panował, gdzie pracował, nauczał, pocieszał, a gdzie gwałtem i przemocą zniszczono jego siedzibę, a okrucieństwami wytopiono jego owieczki.

Wszyscy też przedstawiciele kościoła, i mający ręce wolne i będący pod jarzmem prawosławnej Rosji błogosławią tym, którzy serdeczną krwią walczą z odwiecznym wrogiem jego, z prawosławną Rosją. Nowy Ojciec św. Papież Benedykt XV, łaskawie nam panujący po śmierci bogobojnego Piusa X., zaraz dał wyraz swym zapatrywaniom na te olbrzymie zapasy narodów i doskonale ocenił wartość i charakter Moskale.

Gdy po wyborze przyjmował przedstawicieli państw u siebie, zobaczył także posła rosyjskiego przy Watykanie, który przybył również złożyć mu życzenia. Dyplomata rosyjski, jak zawsze, chciał podejść Ojca św. i wyludzić może od niego jakąś zachętę do Polaków, by carowi w tej ciężkiej chwili pomagali i byli mu wiernymi.

Pomylił się, bo Ojciec św. przypomniał mu, że Rosja tyle razy już nie dotrzymywała obietnic dawanych, rząd rosyjski i wobec głowy naszego kościoła okazywał się zawsze nieszczerem.

Biskupi nasi niedwuznacznie dali wyraz swemu zapatrywaniu i wzywają swe polskie owieczki do walki z Rosją prawosławną. Wszak to prymas Polski, arcybiskup gnieźnieński-poznański ś. p. ks. Ar-

cybiskup Likowski, odezwał się do całego narodu polskiego i zawezwał go do ostatecznej walki z barbarzyńską Rosją. Nie pierwszy to lepszy biskup polski, ale prymas, ten dostojnik w Polsce, który w czasach wolnej Rzeczypospolitej Polskiej, dzierżył i uprawował w niej rządy, dopóki naród nowego króla sobie nie wybrał. Nie mamy dziś króla własnego, nie mamy własnych rządów, ale mamy prymasa, którego wszyscy słuchać musimy, którego słowa w tych czasach bezkrólewia naszego muszą nam być świętymi rozkazami. A co ten Prymas Polski, ten dzierżyciel rządów w Polsce i następca św. Wojciecha powiada?: „Odzywam się do Was w ciężkiej chwili, nie mającej równej sobie w dziejach ludzkości, w której rozstrzygać się będą losy narodów, a więc i narodu naszego. Cała środkowa Europa stoi w ogniu i to z winy rządu rosyjskiego, tego rządu, którego okrucieństwa tak pod względem religijnym jak narodowym od przeszło stu lat nad naszym narodem zaciążyły. Nie jest Wam przecież obcem, kochani Dyecezanie, ile milionów Braci naszych Unitów przemocą od jedności Kościoła oderwano i do prawosławia przyłączonych zostało, ile tysięcy synów ziemi naszej z mienia po przodkach wyzuty na Sybir zapędzonych zostało, gdzie wśród lodów syberyjskich po części zmarnieli. Nie tajno Wam także, w jakim ucisku po dziś dzień kościół katolicki w dzierzawach Królestwa Kongresowego i Litwy się znajduje. Ten rząd wrogi narodowi i Kościołowi naszemu, rozniecił intrygami swemi pożar, obejmujący większą część Europy i zmusił Jego Cesarską Mość, sędziwego cesarza austriackiego do chwycenia za oręż w obronie sprawiedliwej sprawy i całości państwa.“

.... Dalej powiada arcybiskup poznański i prymas polski odzywając się do narodu:

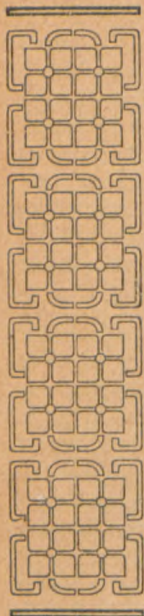
„Mężowie, bracia, synowie wasi wezwani pod broń walczyć już zaczęli i walczyć będą przeciw sprzymierzonym wrogom Cesarstwa niemieckiego i austriackiego, a w szczególności przeciw najbliższemu wrogowi, przeciw Rosji. W tej walce nie jeden z nich życie położy. Niech Wam to jednak będzie pociechą, że w jakiegokolwiek formie przyjdzie Wam ponieść mniejsze czy większe ofiary, złożycie je za sprawiedliwą sprawę.Spelniajcie przeto, jak przystało potomkom rycerskiego narodu, mężnie powin-

ność Waszą w boju, a Wy, którzy przy ogniskach domowych pozostaliście, zachowajcie spokój i ufność w Bogu, a mianowicie nie dawajcie posłuchu podejrzanym agentom i burzycielom pokoju. Ufajcie, że gdy w tej krytycznej chwili wytrwale i mężnie stać będziecie przy monarsze naszym i zachowaniem naszym przyczynimy się do zwycięstwa jego walecznej armii, uzna on w szlachetnem sercu swoim nasze sprawiedliwe wymagania za słuszne i usunie to co nam dolega. Ufajcie także, że przyczyniając się do zwycięstwa cesarskiej armii, dopomożemy uciśnionym braciom za kordonem do zdobycia pomyślniejszej przyszłości." Tak mówi do narodu polskiego prymas Polski, następca św. Wojciecha, patrona narodu polskiego. Głosu jego usłuchać powinien cały naród polski, bo kogóż mamy słuchać, jeśli nie następcy tych, którzy w wolnej Polsce po królu największą piastowali władzę, którzy podczas bezkrólewia rządy w Ojczyźnie naszej sprawowali.

Ale nie tylko prymas Polski odzywa się do narodu polskiego wzywając go do walki wytrwalej z prawosławnym Moskałem, wszyscy biskupi polscy, o ile nie znajdują się pod jarzmem cara prawosławnego, podnoszą swój głos, wzywając naród do walki na życie i śmierć. Ksiązę biskup krakowski ks. Sapieha, który przez długie lata bawiąc w Rzymie przy boku zmarłego Ojca św. był jego zaufanym i cieszył się największem jego zaufaniem, odzywał się po kilka razy w Krakowie do narodu polskiego, wzywając go do świętej walki z Rosyą o wiarę ojców, prawa narodu i lepszą przyszłość jego. Na Wawelu, siedzibie prastarej królów naszych, w katedrze, w której podziemiach spoczywają śmiertelne szczątki królów i bohaterów naszych, prochy Kościuszki, Poniatowskiego i Mickiewicza, największego wieszczą naszego, w tej samej świątyni, w której modlili się królowie polscy w czasach doli i niedoli narodu polskiego, wśród dźwięków wielkiego dzwonu Zygmunta, ksiązę biskup krakowski błagał Boga o pomoc i zwycięstwo dla wojsk austriackich i niemieckich, które niosą swobodę i wolność narodowi naszemu i kościołowi w Polsce. We Lwowie w prastarej katedrze ks. arcybiskup Bilczewski takie same modły o zwycięstwo armii zjednoczonych wznosił do Boga i idącycy na bój św. zegnał życzeniami zwycięstwa i tryumfu. Ks. arcybiskup Bilczewski w tej samej świątyni błą-

gał Boga o zwycięstwo sprawy sprawiedliwej, jaką jest walka z Rosyą, w której, przed wieki, podczas zawieruchy szwedzkiej, w najcięższych terminach król nasz Jan Kazimierz ślubował Marce Boskiej i jej Synowi, że lud polski odzyska prawa i swobodę, jeśli Bóg zechce wybawić biedny naród z nawały szwedzkiej, w tej samej świątyni jeden z dostojników i najzasłużeńszych biskupów polskich błogosławił walce narodu polskiego z najeźdźcą barbarzyńskim z północy, w której król Jan Kazimierz Matkę Boską ogłosił uroczyscie Królową Korony Polskiej.

Znany w całej Polsce świątobliwy i patryotyczny biskup ks. Bandurski poświęcał sztandary żołnierzy polskich, którzy pod znakiem Orła Białego, jako legiony polskie, szły na bój z odwiecznym wrogiem rosyjskim. Ten wielki biskup patryota poświęcając we Lwowie sztandar, подарowany strzelcom polskim przez młode Polki, po uroczystej mszy św. odprawionej na intencję zwycięstwa dobrej sprawy, wygłosił do strzelców przemówienie, które każdy Polak powinien wziąć sobie do serca i pod tem samem hasłem co Strzelcy, pod hasłem Orła Białego i Matki Boskiej Częstochowskiej, której wizerunek na owym widniał sztandarze, walczyć według sił i możliwości z najeźdźcą prawosławnym. Czcigodny biskup patryota, poświęcając ten sztandar polski powiedział: „Wiele poświęcałem sztandarów, poświęcałem jednak w czasie pokoju — dziś poświęcam jednak ten sztandar wśród szczęku broni. Sztandar ten ofiarowały Polki dla Polaków, którzy idą na bój w obronie ziemi ojczystej i wszystkiego co stanowi naród nasz i naszą kulturę. Więc gdy poświęcam ten sztandar, to nadzieję żywą wielką i szczerą, że nie pójdzie na marne wasz zapal że pójdziecie tam, gdzie was serca rodaków czekają i że nie będziecie żałować ni trudu ni krwi dla osiągnięcia zwycięstwa. Idźcie mężnie i z wiarą pod sztandarem Orła Białego i Matki Boskiej, która strzeże narodu polskiego i da lepszych doczekać czasów. Idźcie i pamiętajcie wziąć pod sztandar Polski i Boży wszystkich synów Ojczyzny — chłopca i robotnika na równi z innemi warstwami, aby wszyscy bronili ziemi ojczystej. Wierzę, że sztandar ten zjednoczy wszystkich do boju. A prowadzić was będą duchy zwycięzców z pod Chocima i Wiednia, duchy Zamoj-



skich, Sobieskich, Kościuszków, duchy dziadów waszych z 1831 roku i ojców waszych z 1863 r. I dokonacie dzieła i odwalicie kamień grobowy Polski i wzniesiecie sztandary wolności i niepodległej Polski. Idźcie, niech Bóg was błogosławi w pracy i boju dla odrodzenia i odbudowania Ojczyzny."

Tak nawołują biskupi nasi cały lud i naród polski do walki z Moskałem, całe duchowieństwo polskie błaga dziś Boga Wszechmocnego, aby błogosławił orężowi tych, którzy odwalają kamień grobowy Polski, którzy niosą wyzwolenie narodu polskiego z pod jarzma moskiewskiego, którzy niosą swobodę i wolność kościołowi katolickiemu na ziemiach polskich. Dziś każdy kapłan polski idzie za przykładem swych biskupów, a cały lud polski w sercu wznosi modły do Boga, by w tej dziejowej chwili nie zapomniał o doli naszej, ulitował się nad naszymi cierpieniami i raczył nam dać lepszą przyszłość, oswobodzenie z pod jarzma okrutnego cara i jego siepaczy. Słuchajmy głosu naszych biskupów i duchowieństwa naszego, nieśmy ofiary na ołtarzu Ojczyzny i walczmy wszyscy w miarę sił i możliwości dla lepszej naszej przyszłości gotując klęskę Rosyi.

Łodzie podwodne.

Przed wojną światową dużo pisano o wartości bojowej łodzi podwodnej, lecz dopiero praktyczne zastosowanie w wojnie obecnej wykazało, jak straszliwą bronią na morzu staje się ten mały statek.

Początki statku podwodnego sięgają wieku 17., ponieważ w roku 1624 uczony holenderski Korneliusz van Drebbel na Tamizie pod Londynem wykonał pierwsze próby zagłębiania się pod wodę z statkiem zbudowanym z drzewa. Od tego czasu różni wynalazcy, z mniejszym lub większym skutkiem ponawiali swe próby, przyplacając je nieraz życiem. Najwięcej ofiar w pieniędżach i ludziach nad udoskonaleniem łodzi podwodnej poniosła niezaprzeczenie francuska mary-

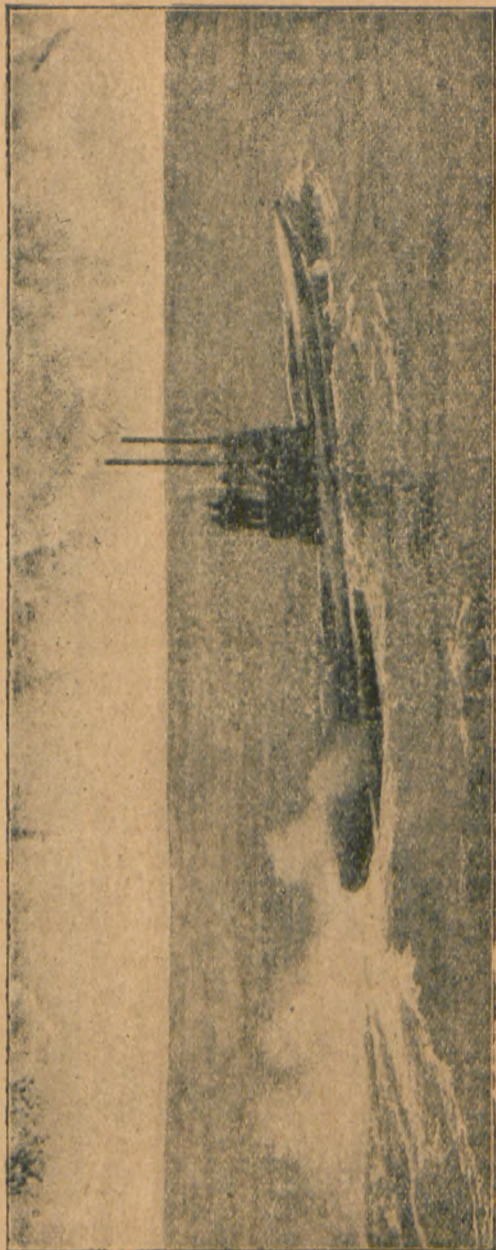
narka, zaś inżynier francuski La-beuf zbudował w roku 1899 łódź podwodną, zadowalającą wszelkie wymagania ówczesnych znawców marynarki wojennej. Z roku na rok widzimy wysiłki specjalistów w poszczególnych krajach nad udoskonaleniem łodzi podwodnej.

Łódź podwodna składa się właściwie z dwóch łodzi, umieszczonych jedna w drugiej, czyli łodzi zewnętrznej i wewnętrznej. Łódź wewnętrzna zbudowana jest nadzwyczaj silnie w kształcie cygara; zamykająca ją łódź zewnętrzna jest lżej budowana. Próżnie pomiędzy wewnętrzną łodzią a zewnętrzną służy na pomieszczenie paliwa i ciężaru, powodującego zanurzenie się całej łodzi pod wodę. W ten sposób zbudowana łódź

umożliwia pływanie na powierzchni morza i pod wodą.

Przyjrzymy się bliżej w jaki sposób łódź podwodna jest zbudowana i jak całość funkcjonuje.

Łódź podwodna jest 50 do 60 metrów długa, a 6 do 7 metrów szeroka i każde najmniejsze miejsce zajęte maszynami i aparatami do tego stopnia, że dziwić się trzeba, gdzie załoga składająca się z 30 i więcej ludzi pomieszczenie znajduje. Dopóki nie ma niebezpieczeństwa natknięcia nieprzyjaciela, pływa łódź (z szybkością 16 węzłów na godzinę) na wodzie, tak, że opancerzona wieża i szeroki grzbiet są widoczne. Z wieży śledzi marynarz bacznie powierzchnię morza. Z chwilą gdy łódź zbliża się do statków nieprzyjacielskich cała załoga udaje się do wnętrza łodzi, wszelkie otwory zamyka się szczelnie i komendant wydaje rozkaz do pogrążenia łodzi we wodzie. Wtenczas przez otwory wypełnia się wodą próżnię pomiędzy łodzią wewnętrzną i zewnętrzną, co powoduje całkowite zanurzenie się łodzi pod wodę. Z chwilą tą cała załoga odcięta jest od świata i teraz kapitan



Łódź podwodna w pełnym biegu na powierzchni morza.

stającej po nad powierzchnię wody, obserwuje co się na morzu dzieje. Luneta posiada u dołu, a więc w łodzi płytę szklaną pomocą lunety (periskop), wyną, na której dokładnie odbija się każdy przedmiot pływający na powierzchni morza. Bez tej lunety

wybuchowego. W tylnej części zawiera torpeda maszynę, która nastawić się da w ten sposób, że torpeda po opuszczeniu rury pędzi na ustawioną odległość i głębokość we wodzie. Jeżeli odległość i kierunek dobrze nastawiono, natenczas torpeda uderza w statek, eksploduje i napewno go zatapia.

Jeżeli łódź podwodna pragnie wydobyć się na powierzchnię morza, natenczas napuszczoną w próżnię pomiędzy łodzią zewnętrzną i wewnętrzną wodę wypiera się za



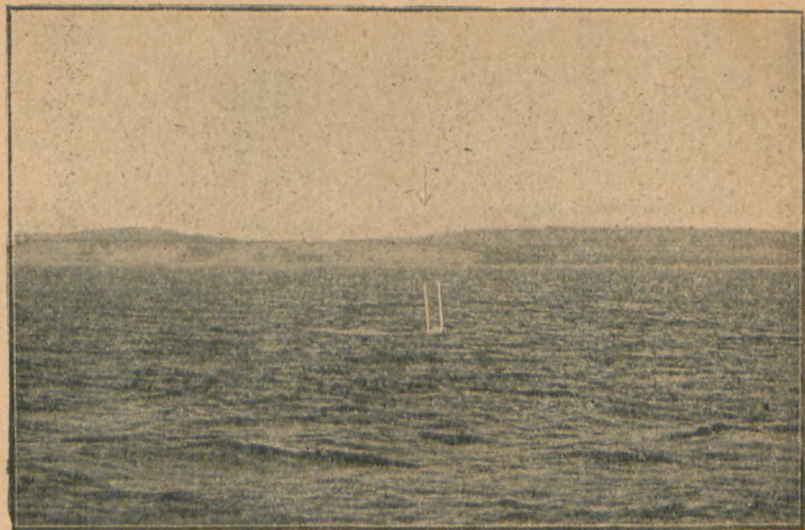
Nurek amerykańskiej łodzi podwodnej zakłada minę wodną.

łódź nie mogła by atakować nieprzyjaciela i wyrzucać pocisków, zwanych torpedami. W tylnej części łodzi znajdują się poślania załogi a nad niemi wiszą torpedy (pociski w kształcie cygara). W ścianie widać dwa olbrzymie otwory, są to końce rur, z których wyrzuca się torpedy. Ten sam rozkład i poślania, oraz torpedy znajdują się w przedniej części łodzi.

Gdy kapitan przez lunetę spostrzeże nieprzyjacielski statek, nakazuje wyrzucić torpedę. Torpedę wsuwają w rurę i wyrzucają w wodę za pomocą ściśniętego powietrza w kierunku nieprzyjaciela. Torpeda jest $4\frac{1}{2}$ metra długa, ma na czubku kapsułkę, służącą przez uderzenie do zapalenia materiału



Peryskop czyli luneta amerykańskiej łodzi podwodnej.

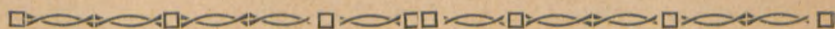


Łódź podwodna całkowicie zanurzona. Pod strzałką widać wystający ponad wodę peryskop, czyli lunetę.

pomocą powietrza ściśnionego i pomp. Łódź staje się lżejszą i woda wypycha ją na powierzchnię. Zdarza się, że łódź pomimo opróżnienia wody nie wypłynie na powierzchnię. Niebezpieczeństwo, grożące wtenczas załodze jest wielkie, lecz ratunek jeszcze możliwy. Łódź zaopatrzona jest na ten wypadek w węgiel i inne chemikalia, pozwalające załodze oddychanie na przeciąg 24 godzin, pomimo odcięcia całkowitego od świata zewnętrznego. Za pomocą znaków świecących, umieszczonych przy łodzi, które w razie niebez-

pieczeństwa wypływają na powierzchnię morza, daje łódź znaki. Okręta spostrzegłszy znaki spuszczaają nurka, który połączy za pomocą rur łódź z powierzchnią morza i umożliwia temsamem dopływ powietrza do zatopionej łodzi. Do wydobycia zatopionej łodzi, służą specjalnie zbudowane statki.

Pomimo tego, służba na łodziach podwodnych jest z wielkiem niebezpieczeństwem połączona do chwili, aż nowe wynalazki nie zapobiegna wyżej wymienionej katastrofie.



Nowy pocisk.

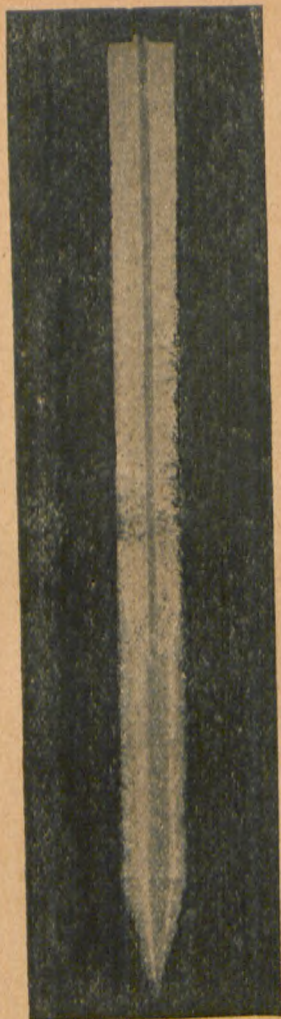
Francuscy lotnicy w wojnie światowej używają nowych pocisków, których żadna armja dotychczas nie posiadała. Jestto

strzała, podobna do używanych przy łukach w czasach średniowiecznych. Przednia ciężka część posiada ostry koniec, tylna zaś

jest lekką i zastępuje pióra przy dawniejszych strzałach łukowych. Obok umieszczona rycina przedstawia pocisk w naturalnej wielkości.

Pocisk ten jest 12 cm. długi, grubości ołówka, ważąc zaledwie 20 gramów, staje się pomimo tego straszną bronią, gdy go lotnik z wysokości 1500 do 2000 metrów zrzuci. Pocisk lecąc ostrym końcem w dół, osiąga przed uderzeniem niebywałą szybkość 200 metrów na sekundę. Jestto mniej więcej jedna trzecia część lotu początkującego kuli karabinu piechoty.

Zrozumiałem jest, że rany spowodowane tym pociskiem są niebezpieczne. Jeden z lekarzy wojskowych opisuje, że pocisk uderzywszy w nogę przebił ją na głębokość 2 centymetrów. Uderzenie w głowę powoduje śmierć natychmiastową. Z powodu lekkości pojedynczego pocisku, może lotnik dużo ich zabrać w powietrze i będąc na wyżynach zrzucić na wojsko znajdujące się w marszu większą ilość na raz, przez co dużo pocisków uderza w upatrzony cel.



Kredyt w dawnych czasach.

Egipcyanie chcąc u kogo wielkiej sumy pożyczyć, dawali wierzycielowi w zakład zwłoki ojca, które, jako wiadomo, były balsa-

mowane. Jeżeli dłużnik taki zakład dający, w terminie się nie uiszczył, tracił na zawsze cześć i wiarę. W średnich wiekach, w połu-

dnioowych krajach Europy pożyczający dawał w zakład swój wąż, a na to proste zabezpieczenie wielkie sumy dawano. Dziś wystarcza, gdy się da swój podpis, to jest znak ugodny, aby się zobowiązać do uiszczenia, tak jak Egipcianie i ludzie w średnich wiekach. Ztąd można brać miarę, jaki postęp uczyniło pomiędzy ludźmi zaufanie, gdy prosty podpis, rzecz tyle błaha w porównaniu z ciałem ojca, przedmiotem tak religijnym, wiąże człowieka z człowiekiem na

obu końcach ziemi. U dawnych Słowian ręczyć, czyli podać rękę, było, jak sam wyraz zaświadcza, dostatecznym znakiem pewności uiszczenia się.

W późniejszych czasach osłabione zasady religji i moralności, liczne dłużników zawody i bankructwa, dały początek rozmaitym prawnym i ekonomicznym zabezpieczeniom, do których liczyć należy zakład, zastaw, porękę, rozmaite weksle, hipoteki itd.

Praktyczne rady domowe i gospodarcze.

Jak przechowywać owoc.

Bardzo często słyzy się skargi, że owoc przechowywany zimę, się psuje, przypisując winę pow.etrzu i innym okolicznościom. Ale niesłusznie! Jeżeli owoc, po zebraniu z drzewa wrzuci się po prostu w koszyk umieszczając go potem w pokoju niezamieszkałym, muszą powstać straty; kto zaś owoc prawidłowo zbierze i przechowuje, napewno w dobrym stanie go przetrzyma.

Przedewszystkiem przy sprzęcie należy zachować ostrożność, ponieważ tylko ten owoc się dobrze trzyma, który przy sprzęcie nie był narażony na uderzenie i pogniecenie.

Owoc sprząta się wtenczas, gdy jest dojrzałym, czyli gdy się da lekko ręką zerwać. Dojrzały owoc zawiera te wszystkie części,

które pobudzają nasze nerwy smaku i powonienia. Zawczasie sprzątnięty owoc nigdy nie zawiera tych składników i wędnie, szczególnie rodzaje owoców z niegładką skórą. Przedewszystkiem trzeba bardzo uważać przy sprzęcie szlachetnych rodzaj gruszek. Zawczasie zerwane gruszki mają następnie smak drętki. Nigdy nie trzeba zrywać owocu bez szypułki! Chociaż to nie wpływa na smak, lecz traci owoc na wyglądzie.

Owoc przeznaczony na przechowanie musi być suchy, przez co staje się wytrzymałym. Mokry lub wilgotny owoc łatwo gnieje. Do sprzету owocu należy odczekać dnia pogodnego. Nie można sprzątać w deszczu; a że w październiku rano i wieczorem mamy rosę, należy sprzątać przed i po południu, gdy już słońce owoc osu-

zyło. Gorący czas południowy nie jest dla sprzętu korzystny.

W jakim miejscu należy owoc przechowywać? Najstosowniejsze są sklepy, oraz pokoje położone na północ. Powietrze w miejscach tych musi być czyste, ponieważ owoc łatwo nabiera zapachów, które schowania są przepełnione. Nie należy zatem w miejscach przechowywania owocu umieszczać ziemniaków lub płynów o ostrym zapachu. Stęchłe powietrze przepełniające nieraz sklepy i niezajęte mieszkania, działa szkodliwie na przechowywany owoc. W pewnym wypadku unyto police do przechowywania mydłem i spowodowano zepsucie owocu, ponieważ owoc tak naciągnął zapachu mydła, iż stał się nie użytecznym.

Sklepy muszą mieć okna, ażeby je mógł łatwiej przewietrzać. W sklepach wilgotnych tworzy się pleśń, powodująca gnicie owocu. Jeżeli przechowywany owoc zaczyna się marszczyć, natenczas powietrze w sklepie jest za suche. Nie należy przechowywać owocu w sklepach o posadzkach cementowych i zaleca się podłogi od czasu do czasu skrapiać wodą, lub wycierać mokrą szmatą. *W ogólności zachowuje owoc czysty smak najlepiej w miejscach ponad ziemią położonych.* Przed zachowaniem owocu należy ściany pobielić, dodając do wapna 5% siarkanu miedziowego. Wszystkie części z drzewa trzeba dobrze szczotką oczyścić. Chcąc wszelkie zarodki chorób zniszczyć, należy przed złożeniem owocu miejsca wykadzić siarką. Podczas przechowywania owocu, trzeba także częściej miejsca siarką wykadzać.

Powietrze, światło i ciepło przyspieszają dojrzewanie owocu,

zatem muszą być miejsca przechowywania chłodne i ociemnione. Temperatura powinna ile możliwości mieć zawsze 5 stopni ciepła, a w zimie nigdy nie niżej zera termometra Celsiusza. Ażeby zapobiedz zbyt niemu oziębieniu sklepów, należy okna i otwory zabezpieczyć.

Do przemieszowania owocu są najstosowniejsze miejsca położone od strony północnej. Chcąc je zabezpieczyć przed mrozem, należy okna oraz zewnętrzne i wewnętrzne ściany pokryć warstwą trzciny lub tem podobnem.

Owoc rozkładać należy na wąskich deseczkach, rozkładając na nie przy owocach delikatnych warstwę welny drzewnej. Nie trzeba do tego używać słomy, ponieważ w krótkim czasie butwieje. Papier zaś przeszkadza krążeniu powietrza.

Najlepszą podściółką dla owocu jest próśze torfowe. Gruszki maślane w prószu torfowem przechowywane, trzymają się o siedem do osiem tygodni dłużej, jak zwykle.

Owoc należy jaknajpóźniej sprzątać, a uszkodzony usunąć. Chcąc wybrać tylko zdrowy owoc, trzeba go po sprzęcie dwa do trzech tygodni zostawić leżeć na kupce, a następnie wybrać tylko owoc bez skazy. Przed przechowaniem zawija się każdą sztukę w biały papier jedwabny, lub dobry brunatny, zważając przytem ażeby końce papieru dobrze były zwinięte.

Po zawinięciu owocu umieszcza go się w skrzyniach. Prósze torfowe musi być całkowicie suche. Najstosowniejszem jest próśze nie za miłkie. Na spodzie skrzyni rozpościera się warstwę prósza, grubości 2 centymetrów,

na niem zaś pierwszą warstwę owocu. Owoc powinien tak być rozłożonym, ażeby się wzajemnie, oraz ściany skrzyni nie dotykał i był o 2 centymetry od ściany skrzyni oddalonym. Po rozłożeniu owocu trzeba wszystkie wolne miejsca wypełnić prószem torfowem, a następnie nakryć warstwą prósa 2 centymetry grubą. Tak samo zrobić z następnymi warstwami aż do zapelnienia skrzyni. Wieko skrzyni trzeba mocno przywrzeć i gwoździami przybić. Zachować owoc należy w początku listopada. Jeżeli się owoc w małych skrzynkach ułożyło, można skrzynki w ogrodzie zakopać, o ile spód ziemi nie zawiera wody źródlanej. Owoc taki przetrzyma się aż do czerwca i lipca. Po wydobyciu owocu z ziemi latem, trzeba go spiesźnie zużytkować, ponieważ łatwo zwiędnie i straci na wyglądzie. Nie tak długo wytrzymają owoce umieszczone bez wszystkiego w pokojach nie zamieszkałych. Wystarczy ostatecznie, jeżeli się owoce dobrze przechowa w skrzyni z prószem torfowem, a skrzynie umieści się jedną na drugiej w miejscach nie zamieszkałych.

Ślepotą koni.

Dziwnem zdawać się może, że tak rzadko spotykamy ślepotę u bydła rogatego i innych zwierząt domowych, gdy tymczasem bardzo często u koni.

Winę przypisuje się przeważnie wilgotnym i ciemnym stajniom, a mamy jednakże konie ślepe, które zawsze w suchych i jasnych stajniach przebywały.

Ślepy koń nie wiele jest wart, chociaż używać go jeszcze można do ciężkiej pociągowej pracy. Ina-

czej ma się sprawa z ceną takiego konia. Właściciel, u którego koń oślepl, stracił pieniądze wydane za niego.

Gorzej ma się z ślepymi końmi, używanymi tylko do lekkiego ciągnięcia, szczególnie jeżeli koń taki w pojedynkę chodzi i na oba oczy nie widzi. W tym wypadku musi woźnica nadzwyczaj uważać.

Wielką winę w ślepotcie koni ponoszą kapturki, zakładane koniom na oczy. Mamy wprowadzić kapturki mało szkodzące oku konia, lecz mało są w użyciu. Zrobione są w ten sposób, że odstawają dostatecznie od oka, a temsamem wzrokowi nie przeszkadzają. Dużo kapturków jest tak zrobionych, że przy ciąglem użyciu muszą wzrok konia zniszczyć. Można zauważyć kapturki, tak przylegające do oka, że zaledwie mały, wąski otwór pozostawiają, inne nie pozostawiające wcale otworu. Widzimy także kapturki założone tak luźno, że konia w biegu w oczy uderzają. Takie niestósowne kapturki muszą z czasem spowodować chorobę oczu u konia.

Gdybyśmy wołu, chodzącemu cały rok w zaprzęgu, stare i pokrzywione kapturki zakładali, napewno by w kilku latach oślepl, ale dotychczas mało się słyszało o zaślepieniu wołów.

Dlaczego tylko koniom pociągowym zakłada się kapturki, a nigdy wierzchowcom? Powinno to każdemu podpaść.

Z pewnością więcej się oszczędza oko konia pozostawiając je wolnem, aniżeli zakładając mu kapturek! Wierzchowce rzadko chorują na oczy. Konie pociągowe bez kapturków tak samo pewno chodzą i się nie strachają,

jak z kapturkami. Sprawdzono to w dużych miastach, gdzie zakazano zakładania koniom na oczy kapturków, pomimo szalonego ruchu automobilowego.

Chodowcy koni powinni młode konie wprzągać od początku bez kapturków. Jeżeli młody koń przyzwyczaił się rozróżniać wolnym okiem przedmioty z daleka, napewno nie będzie się strachać.

Chcąc konia zabezpieczyć całkowicie od wrażeń zewnętrznych, należałoby mu nie tylko oczy zakryć, ale także uszy zatkać, ponieważ i chałasy mogłyby spowodować strachanie. Ale tego chyba nikt nie uczyni.

Odrzucić należy zatem wszelkie kapturki i pozostawić koniowi oczy wolne, a zabezpieczyć się nie jeden przed stratą.



Najważniejsze zasady zdrowia.

Czystość duszy i ciała w najobszerniejszym tego słowa znaczeniu, stanowi konieczny warunek zdrowia. Ze złe namiętności, gniew, zazdrość, chciwość itd. są w stanie podkopać zdrowie, w to już obecnie nikt nie wątpi.

Czystość ciała musi być wewnętrzną i zewnętrzną. Zewnętrzna czystość polega na czystym utrzymaniu skóry, błon śluzowych, zębów, włosów, paznokci, wewnętrzna polega na utrzymaniu czystości krwi, przewodu pokarmowego i innych organów wewnętrznych. Czy to zależy od naszej woli? — zapyta niejeden. Tak jest, zależy! Wszak krew i organy wewnętrzne czerpią materiał z doprowadzonych pokarmów i napojów. Jeśli one będą odpowiednie tak jakościowo jak i ilościowo, to i cały organizm pozyska materiał odpowiedni.

Ztąd nie należy jeść częściej, jak co 4—5 godzin, ponieważ tak długiego czasu potrzebują pokarmy do strawienia. Nie należy jeść późno wieczorem, ponieważ żołądek we śnie nie trawi i niestrawione pokarmy zalegają noc całą żołądek i ulegają gniciu i fer-

mentacji. Nie należy jeść nieregularnie, zbyt dużo, lub z pośpiechem, pokarmy zbyt gorące, lub zbyt zimne. Przestać jeść wtedy, kiedy najlepiej smakuje.

Należy unikać spirytusowych trunków, potraw zbyt korzennych, mocnej kawy, herbaty, starych marynat, nieświeżych wędlin i posutych serów. Najlepszym napojem jest świeża, niezbyt zimna i w niezbyt wielkiej ilości woda.

Mięso, zawierające w sobie szkodliwe pierwiastki przemiany materii ustroju zwierzęcego, jest również pokarmem mniej wartościowym, ztąd należy w spożywaniu mięsa zachować miarę, najlepiej jeść go tylko raz na dzień i to jako dodatek do jarzyn, potraw mącznych i owoców. Wiele uporczywych chorób powstaje z nadmiernego używania mięsa, a dieta jarska jest bardzo często skutecznym środkiem leczniczym. Inne względy, jak niemoralność zabijania zwierząt, taniość środków roślinnych itd. również nie są bez znaczenia. Pokarmy roślinne i owoce, obok swej wielkiej wartości odżywczej, mają nadto znaczenie jako ciała, pobudzające przewod pokarmowy

do energicznych ruchów, ztąd powodują one dobre trawienie i zapobiegają zatwardzeniu.

Znaczne ilości piwa szkodzą nietylko przez zawartość alkoholu, lecz także przez nadmierną pracę, jaką serce wykonać musi, przeprowadzając tak wielkie ilości płynu przez naczynia krwionośne; ztąd często u piwoszków wady serca, znane w Bawaryi jako serce piwne (Bierherz).

Płuca przyswajające nieodzowny dla tkanek tlen i wydalające pierwiastki zużyte, wystawione na działanie nagłych zmian temperatury, pyłu, prochu, dymu, ulegają bardzo często ciężkim schorzeniom. Dlatego należy pilnie unikać owych szkodliwych czynników, dbać o czyste powietrze, okno często otwierać, unikając z drugiej strony przeciągu. Przebywanie w górach, lasach, ogrodach, może nawet daleko posunięte choroby piersiowe wyleczyć. Kto chce być rzeczywiście zdrowym, powinien nawet w nocy okienko uchylić, a wszelkie obawy zaziębnienia itd. należy zaliczyć do szkodliwych przesądów.

Równie ważnym organem wydającym pierwiastki trujące z tkanek, jest skóra; wystarczy znajdujące się w niej otwory zatkać np. przez polakierowanie, aby szybką śmierć spowodować. — Utrzymanie skóry w czystości jest nieodzownym warunkiem zdrowia a do tego służą zmywania i kąpiele. Tosamo dotyczy ust, które należy myć po jedzeniu, a już przynajmniej raz na dzień, i to wieczorem, aby usunąć gnijące i psujące zęby cząstki pokarmów.

Należy nadto pamiętać, że w przenoszeniu chorób nie małą rolę odgrywają owady, jak komary, pchły, muchy. Organtyna przy-

mocowana do ram okien chroni przed muchami, a kosztuje zaledwie parę trojaków, a przecież pomimo to woli się nie spać, oganiać się ciągle i muchy z mleka wyławiać, nie mówiąc już o wstrętnem zanieczyszczaniu ścian, naczyni i sprzętów.

Co do odzieży, to powinna być obszerna, zastosowana do pory roku. Ściskanie się gorsetami wytwarza prawdziwe kaleki z rozdwojoną wątrobą, pokrzywionymi żebrami, dotknięte niejednokrotnie blednicą, wrzodem żołądka itd. Obuwie powinno być dostosowane do nogi i nie powinno kaleczyć, ani obiegu krwi tamować.

Mieszkanie w świeżych murach, lub stoczone grzybem i wilgotne, jest dla zdrowia zabójcze. Światło słoneczne oczyszcza powietrze i niszczy zarazki, ztąd mieszkania słoneczne są najzdrowsze.

Farby i tapety zielone i różowe zawierają często szkodliwy arszenik. Największy pokój powinien być przeznaczony na sypialnię, a nie na salon. Sen największą wartość w godzinach przed północą.

Praca fizyczna jest koniecznym warunkiem, dlatego ludzie pracujący umysłowo, powinni ją zastąpić przechadzką, gimnastyką, sportem (na świeżem powietrzu, a nie w sali!). Przechadzka w czasie silnych upałów, wielkiego mrozu, wiatru, wilgoci i mgły nie jest zdrowa. Praca umysłowa zbyt natężona i długotrwała może spowodować najzłubniejsze skutki.

Zmuszanie dziecka niezdolnego do nadmiernej pracy umysłowej, jest szkodliwe i bezcelowe, taksamo męczenie po za godziną-

mi szkolnymi grą, nauką języków itd. Cóż mu przyjdzie z owych talentów, jeśli zdrowie straci, poświęcając czas przeznaczony na odpoczynek, nauce?

Sen poobiedni jest szkodliwy z tychsamych przyczyn, co i późna wieczerza. Z drugiej strony szkodzi również ciężka praca fizyczna, lub umysłowa, bezpośrednio po obiedzie podjęta. Duża ilość płynów, spożywana w czasie jedzenia rozcieńcza soki żołądkowe i utrudnia trawienie. Pić należy tylko wówczas, kiedy się ma pragnienie. Potrawy korzenne, sfermentowane, zepsute, wprowadzają do krwi wiele ciał szkodliwych, które mogą zaraz, lub z czasem wywołać w organach wewnętrznych ciężkie zaburzenia.

Niezdrowym jest również pieczywo zbyt świeże, potrawy przechowywane w naczyniach miedzianych i mosiężnych niepobielonych, lub glinianych bez polewy, niezdrowo połykać pestki, jeść dużo słodczy. Obok trunków przyczyną wielu chorób jest nadużycie tytoniu, działające szkodliwie na żołądek, płuca i serce.

„Zdrowy duch w zdrowem ciele!“ Słowa te powinny być jedynie hasłem do równomiernego rozwoju duszy i ciała. Przedewszystkiem duszy, albowiem gdzie duch zdrowy i silny, tam niemal zawsze, pomimo słabe i wątłe ciało, cel bywa osiągnięty; gdzie jednak duch słaby i ulegający złemu, tam rychło, nawet najzdrowsze ciało, ulega w walce, nie mając siły przewodniej, skupiającej miliardy komórek w jedną całość, urządzoną rozumnie i celowo.

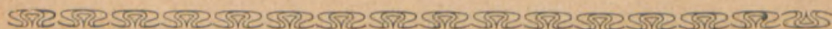
Ze tak jest, poucza nas doświadczenie codzienne. Iluż to

dzielnych i wielkich przewodników ludzkości miało ciało słabe i schorowane, a iluż znowu ludzi, hojnie obdarzonych tak zdrowiem, jako też wszelkimi dobrami ziemskimi, traci wszystko, jedynie dlatego, że rodzice nie kształcili duszy, dbając tylko, by ich dziecko miało obfitą warstwę tłuszczu i dużo chaotycznych wiadomości w głowie.

Widzimy więc, że silny duch jest nieodzownym warunkiem zdrowia; co więcej, może on siłą woli chorobom zapobiegać i wyleczenie przyspieszyć. Prawda ta, oparta na wiekowem doświadczeniu, znajduje obecnie uznanie powszechnie.

Dlatego zwracamy uwagę zarówno na duszę jak i na ciało! Starajmy się, by pokarm duszy był dobry i zdrowy! Pielęgnujmy myśli wzniosłe, a unikajmy jadu sążonego w młode serca przez niektórych współczesnych pisarzy! Unikajmy ich, nawet gdyby głośzono, że to przewodnicy ludzkości. Gdyż nie ma większego nieszczęścia jak utrata wszelkiej nadziei, wszelkiej wiary w celowość pracy i życia.

Obraz przedstawiający widok wstrętny i nic więcej, może być doskonale namalowany i może nawet budzić podziw znawców, lecz czy go kto kupi? To samo dotyczy, a nawet więcej, współczesnej literatury; zasadniczej różnicy nie ma, czy ktoś maluje pędzlem lub słowem. Mnóstwo chorób duszy i ciała ma swe źródło w literaturze, a owe pisma, które stale na pierwszej stronie umieszczają opisy i rysunki wszelakich zbrodni szerzą wpływ jaknajszkodliwszy.



Składajcie oszczędności w następujących polskich bankach i spółkach związkowych, gdyż tylko tam macie zupełną pewność!

- Barcin**—Bartschin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Biskupiec**—Bischofsburg WPr.
Bank Ludowy—Volksbank E. G. m. u. H.
- Bnin** i. Pos.
Bank Ludowy—Volksbank E. G. m. u. H.
- Borek** i. Pos.
Bank Ludowy—Volksbank E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Borzyszkowo** p. Liepnitz Kr. Schlochau WPr.
Bank Ludowy—Volksbank E. G. m. u. H.
- Brenno** p. Weine i. Pos.
Bank Ludowy—Volksbank E. G. m. u. H.
- Brodnica**—Strasburg WPr.
Bank E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Brusy**—Bruss WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Kupiec-Consumverein E. G. m. b. H.
- Buk** i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Bukowiec**—Kr. Neutomischel.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Bukowiec**—Bukwitz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Bydgoszcz**—Bromberg i. Pos.
Bank Bydgoski E. G. m. u. H.
Bank Ludowy — Volksbank E. G. m. u. H.
Bank Przemysłowy E. G. u. H.
- Bytom**—Beuthen O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank E. G. m. b. H.
Bank Ziemski—Landbank E. G. m. b. H.
- Chelmno**—Culm WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Bank E. G. m. u. H.
- Chelmce**—Chelmce i. Pos.
Kasa pożyczkowa E. G. m. u. H.
- Chelmża**—Culmsee WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Chmielno** WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Chwalkowo** p. Emchen Posen.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Czarnków**—Czarnikau.
Bank Ludowy w Czarnkowie E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Czemplin** i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Czerniejewo**—Schwarzenau Bez. Bromberg.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Czersk** WPr.
Bank Czersk E. G. m. u. H.
- Dakowy-Mokre** Posen.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Dobrzyca**—Dobberschütz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
- Dolsk**—Dolzig Kr. Schrimm.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Droszew**—Drosenau p. Kotowicko.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Dryczymin**—Dritschmin WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Dubin** i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Gąsawa**—Gonsawa i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Gdańsk**—Danzig.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Gęblice**—Gembitz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Głiwice**—Gleiwitz O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank E. G. m. u. H.
- Gniewkowo**—Argenau i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
- Gniezno**—Gnesen i. Pos.
Kasa pożyczkowa w Gnieźnie E. G. m. u. H.
Kasa Ul E. G. m. u. H.
Bank Ziemski E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Golańcz—Gollantsch i. Pos.
Bank Ludowy dla Golańczy
i okolicy E. G. m. u. H.
Spółka Ziemską E. G. m. b. H.

Golejewo p. Konitz.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Golina i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Golub—Gollub WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Górzno—Gorzno WPr.
Bank E. G. m. u. H.

Goscieszyn Kr. Bomst
„Ul“ Spar- u. Darlehnskasse
E. G. m. u. H.

Gostyń—Gostyn i. Pos.
Bank Pożyczkowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Grabów—Grabow Bz. Posen.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Grodzisk—Grätz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Gruczno—Grutschno WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Grudziądz—Graudenz WPr.
Bank E. G. m. u. H.

Inowrocław—Hohensalza.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Bank Przemysłowców E. G. m.
b. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
Spółka Ziemską E. G. m. b. H.

Janówiec—Janowitz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Jaraczew—Jaratschewo.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Kasa Oszczędności i Pożyczek
E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Jarocin—Jarotschin.
Kasa Pożyczkowa i Oszczędno-
ści w Jarocinie E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Jeżewo—Jeschewo WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Kupiec — Consum-Verein E.
G. m. b. H.

Jutrosin—Jutroschin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Kaminiec Bz. Pos.
Bank Kółka Włościańskiego E.
G. m. u. H.

Kartuzy—Karthaus WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Katowice—Kattowitz O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Kaźmierz p. Samter.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Keynia—Exin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Kepno—Kempen i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Bank Kupiecki E. G. m. u. H.

Klecko—Kletzko i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Kobylin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Komorsk—Gr. Komorsk WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Koronowo—Crone a. Brahe.
Bank Ludowy Koronowo E. G.
m. u. H.
Bank Kredytowy E. G. m. b. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Kościan—Kosten i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Bank Kupiecko-Przemysłowy
E. G. m. u. H.
Bank Parcelacyjny E. G. m.
b. H.

Kościerzyna—Berent WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
Spółka Parcelacyjna E. G. m.
b. H.

Kostrzyn—Kostschin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Kowalewo—Schönsee WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Koźle—Kosel O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Koźmin—Koschmin i. Pos.
Towarzystwo pożyczkowe w Ko-
źminie E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Krobia—Kröben i. Pos.
Bank Ludowy w Krobi E. G. m.
u. H.

Królewska Huta—Königshütte.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Krotoszyn—Krotoschin i. Pos.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.
Bank Kupiecki E. G. m. u. H.

Kruszwica—Kruschwitz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Krzywiń—Kriewen i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Książ—Xions i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Kurnik i. Pos.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Kwilez—Kwiltsh i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Łasin—Lessen WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Leg—Long WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Leszno—Lissa i. Pos.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Lidzbark—Lautenburg WPr.
Bank E. G. m. b. H.

Lipusz—Lippusch WPr.
Bank Ludowy E. G. m. b. H.

Lisewo—Lissewo i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Łabiszyn—Labischin a. Netze.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Lobżenica—Lobsens i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Bank Ziemski E. G. m. b. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Łonkocin—Łonkocin p. Radewitz
i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Lubasz—Lubasch i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Lubawa—Löbau WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
Spółka Parcelacyjna.

Lubichów—Lubichow WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Lubiewo—Lubiewo WPr.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Lubliniec—Lublinitz O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Lwówek—Neustadt b. Pinne.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Margonin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Mchy—Emchen i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Michorzewo i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Miedzichód—Birnbau i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Miejska Górka—Görchen i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Gleba, Spółka Ziemiska E. G. m.
b. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Mieszków—Mieschkow i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Miłosław—Miloslaw i. Pos.
Bank Ludowy w Miłosławiu E.
G. m. u. H.

Mixstadt i. Pos.
Towarzystwo pożyczkowe Mix-
stadt E. G. m. u. H.

Mogilno i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.
Spółka Ziemiska E. G. m. b. H.

Mosina—Moschin i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Murowana Goślina—Mur. Goslin
i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Nakło—Nakel a. Netze.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Nowe—Neuenburg WPr.
Bank E. G. m. u. H.

Nowe Miasto—Neumark WPr.
Bank Ludowy zu Neumark E.
G. m. u. H.
Kupiec-Konsumverein E. G. m.
b. H.

Nowe Miasto—Neustadt a. d.
Warthe.
Rolnik E. G. m. b. H.

Nekla i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Nakło—Nakel a. Netze.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Oborniki—Obornik i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Odalanów—Adelnau i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Kasa pożyczkowa E. G. m. u. H.

Oleśno—Rosenberg O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Ołobok—Ołobok i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Opalenica—Opalenitza i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Opole—Oppeln O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.
Bank rolników E. G. m. b. H.

Osieczna—Storchnest i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Osieck—Ossieck WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Ostroróg—Scharfenort i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Ostrów—Ostrowo i. Pos.
Bank Kupiecki E. G. m. u. H.
Kasa pożyczkowa E. G. m. u. H.
Spółka Ziemiska E. G. m. b. H.

Ostrzeszów—Schildberg.
Bank Ludowy w Ostrzeszowie
E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Otorowo—Ottorowo i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Pakość—Pakosch i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Pelplin i. WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Pempowo i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Pierzchowice p. Nikolaiken WPr.
Bank E. G. m. u. H.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Pleszew—Pleschen.
Bank Pożyczkowy w Pleszewie
E. G. m. u. H.

Pinlewy—Pinne i. Pos.
Rolnik E. G. m. b. H.

Pobledziska—Pudewitz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Pogorzela i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Poniec—Punitz i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Spółka Ziemiska E. G. m. b. H.

Posnań—Posen.
Bank Kredytowy E. G. m. b. H.
Bank Ludowy E. G. m. b. H.
Jeżyce—Posen W. 6.

Bank Parcelacyjny E. G. m.
b. H.

Bank Pożyczkowy E. G. m. u. H.
Posen W. 3.

Bank Przemysłowców E. G. m.
b. H.

Kasa Pożyczkowa E. G. m. u. H.
Posen O. 5.

Kasa Wzajemnej Pomocy
E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Skarbona E. G. m. u. H.

Spółka Ziemiska E. G. m. b. H.

Związek Ziemian E. G. m. b. H.

Przemęt—Priment i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Bank Parcelacyjny E. G. m.
b. H.

Pszczyw—Betsche i. Pos.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Pszczyzna—Pless O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Puck—Putzig WPr.
Bank Puck E. G. m. u. H.

Racibórz—Ratibor O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Rawicz—Rawitsch i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Radzyń—Rehden WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Raszków—Raschkow i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rogowo i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rybnik O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Rogoźno—Rogasen i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Rozdrażewo i. Pos.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Sepolno—Zempelburg WPr.
Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Siemianowice—Siemianowitz p.
Laurahütte O.-S.
Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Siemion—Siemion p. Unislaw WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Sieraków—Zirke a. W.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Sierakowice—Sierakowitz WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Skalmierzyce i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Skarszewy—Schöneck WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Skoki—Schokken i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Skurcz—Skurz WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Śmigiel—Schmiegel i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Śrem—Schrimm i. Pos.

Bank Ludowy — Volksbank

E. G. m. u. H.

Bank Parcelacyjny E. G. m.

b. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Środa—Schroda i. Pos.

Kasa Oszczędności i Pożyczki

w Srodzie E. G. m. u. H.

Sopoty—Zoppot.

Bank Ludowy — Volksbank

E. G. m. u. H.

Starogród—Pr. Stargard WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Starytarg—Altmark WPr.

Bank Prywatny—Privatbank

zu Altmark E. G. m. u. H.

Stęszewo—Stenschewo i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Stężyna—Stendsitz WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Strzałkowo—Stralkowo i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Strzelno—Strelno i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Sulmierzyce—Sulmierschütz i.

Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Swarzędz—Schwersenz i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Świecie—Schwetz WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Spółka Ziemiska E. G. m. b. H.

Szamotuły—Samter i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Sztum—Stuhm WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Szubin—Schubin i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Tarnowskie Góry—Tarnowitz OS.

Bank Ludowy — Volksbank

E. G. m. u. H.

Tarnowo—Schlehen i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Tczew—Dirschau WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Toruń—Thorn WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Trzemeszno—Tremessen Pos.

Kasa Pożyczkowa E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Tuchola—Tuchel WPr.

Bank E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Spółka Ziemiska w Tucholi

E. G. m. b. H.

Ujście—Usch i. Pos.

Volksbank zu Usch E. G. m.

u. H.

Wąbrzeźno—Briesen WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Wągrówiec—Wongrowitz i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Wejherowo—Neustadt WPr.

Bank Kaszubski E. G. m. u. H.

Więcbork—Vandsburg WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Wiele—Wielle WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Wieleń—Filehne a. d. Ostbahn.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Wielichowo i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Wielkie Śliwice—Gr. Schliewitz

WPr.

Volksbank f. Gr. Schliewitz und

Umgegend E. G. m. u. H.

Wielkie Strzelce—Gr. Strehlitz

O.-S.

Bank Ludowy — Volksbank

E. G. m. u. H.

Witkowo i. Pos.

Bank Ludowy w Witkowie E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Wolsztyn—Wollstein i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Wągrówiec—Wongrowitz i. Pos.

Bank Ludowy Wągrowiecki.
E. G. m. u. H.

Września—Wreschen.

Bank Pożyczkowy w Wrześni
E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Spółka Ziemska E. G. m. b. H.

Wronki—Wronke i. Pos.

Bank Ludowy w Wronkach
E. G. m. u. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Wyrzysk—Wirsitz i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Zabrze—Hindenburg O.-S.

Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Zakrzewo O. Pr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Zaniemyśl—Santomischel i. Pos.

Bank Rolniczy E. G. m. u. H.

Zbąszyń—Bentschen i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Zblewo—Hochstüblau WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.

Zerków—Zerkow i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Złotów—Flatow WPr.

Bank Ludowy — Volksbank
E. G. m. u. H.

Bank Parcelacyjny—Landbank
E. G. m. b. H.

Rolnik E. G. m. b. H.

Znin i. Pos.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.
Rolnik E. G. m. b. H.

Zukowo—Zuckau WPr.

Bank Ludowy E. G. m. u. H.



Polski przemysł fabryczny.



Fabryki maszyn, pomp, powozów itp.



Poznań—Posen, H. Cegielski, Tow. akcyjne, Fabryka maszyn rolniczych, lejarnia żelaza, fabryka kotłów.

Poznań, ul. Rycerska 14.—Posen, Ritterstr. 14. Leon Czarliński, inżynier, Fabryka maszyn rolniczych.

Poznań, Rybaki 4-6—Posen, Fischerstr. 4-6. A. Dzieciuchowicz, Fabryka powozów.

Poznań, ul. Półwiejska 20—Posen, Halldorfstr. 20. J. Kopczyński & Cie., Fabryka pomp i zakładanie wodociągów.

Czempin—Czempin i. Pos. A. Jezierski, inżynier, Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych. Specjalność: wodociągi, kanalizacje, łazienki.

Czersk—Czersk WPr. „Viktoria“ G. m. b. H., Fabryka maszyn rolniczych.

Gostyń—Gostyn i. Pos. Stanisław Grześkowiak, fabryka maszyn.

Gostyń—Gostyn i. Pos. M. Kornobis, fabryka maszyn rolniczych.

Iwno—Iwno p. Kotschin. Fabryka maszyn rolniczych.

- Opole*—*Oppeln* O.-S., plac Wrocłowski 16. T. Koraszewski inżyn.
 Maszyny i narzędzia rolnicze, Biuro techniczne.
Ostrów—*Ostrowo* i. Pos. M. Arnold G. m. b. H. Odlewnia, fabryka maszyn rolniczych. Zakład instalacyjny.
Pleszew—*Pleschen* i. Pos. W. Jezierski & Co., właśc. Seweryn i Bronisław Samulscy, Fabryka maszyn, odlewnia żelaza
 Specyalność: Centralne ogrzewania.
Pleszew—*Pleschen* i. Pos. J. Stefaniak, Fabryka maszyn roln.
Środa—*Schroda* i. Pos. J. Dekowski & Cie. Fabryka maszyn roln.
Śrem—*Schrimm* i. Pos. St. Malinowski, właścicielka: Eleonora Malinowska, Fabryka maszyn i wozów.
Zerków—*Zerkow* i. Pos. J. Kołaczkowski i Ska., Fabryka maszyn rolniczych.
Znin—*Znin* i. Pos. J. Rychlewski, Fabryka maszyn rolniczych.



Fabryki wyrobów cementowych, papy na dachy, pasy.



- Poznań*, ul. Wiktorji 17—*Posen*, Wiktorjastr. 17. Z. Mazurkiewicz Fabryka pasów.
Poznań, plac Wilhelmsowski 18—*Posen*, Wilhelmsplatz 18. S. Wrzesiński, Fabryka papy na dachy.
Buk—*Buk* i. Pos. „Gipsiana“ Fabryka wyrobów cementowych i gipsowych.
Gądk—*Gondek* i. Pos. W. Satory, Fabryka wyrobów cementow.



Fabryki wyrobów chemiczno-farmaceutycznych, farbiarnie.



**Poznańska chemiczno-techniczna fabryka
 Kazimierz Chmielewski. Poznań**

fabrykacya środków do prania i prasowania oraz smarowideł do obuwia.

Wyrabia: Pastę do czyszczenia obuwia z Koniczynką, Rodalin, Nowopól nowoczesny proszek do prania, Proszek mydlany z podarkami, Mączkę z polyskiem „Kacecha“ itd.

DOMAGALSKI & Co. właściciel MARYAN DOMAGALSKI

Fabryka oleji eterycznych, esencji, aromatów owocowych, farb nietrujących i wytłoczalnia soków owocowych

Poznań, Wenecyańska 6. (Posen, Venecianerstr. 6.)

- Poznań* ul. Posadowskiego 24—*Posen*, Posadowskistr. 24.
 Dr. St. Krzyżankiewicz, Fabryka wyrobów farmaceutycznych.

Poznań, ul. Forteczna 39—Posen, Festungsstr. 39. Dr. A. Seyda,
Parowa farbiarnia i chemiczna pralnia.

Poznań, ul. Św. Marcina 20—Posen, St. Martinstr. 20. St. Dycz-
kowski, Chemiczno-techniczne laboratorium.

CHEMICZNA FABRYKA „LABOR“

POZNAŃ W., Wielka Berlińska 96.

Szwaby, francuzy niszczy proszek „TANATOL“. Cena 40 fen.

Szczury, myszy niszczy proszek „ORWIN“. Cena 1 mk.

Pluskwy niszczy proszek „MOGIL“.

W razie nieskutkowania zwraca się pieniądze.

„Lawa“ proszek do szorowania.

➡ Sprzedają drogerye i apteki. ➡

LEON KLUPP, KSIĄŻ (Xions i. P.)

Fabryka lakierów i chemicznych wytworów]

poleca swe **specyalności** jak: lakiery na powozy, lakiery na po-
dłogi, lakiery emaliowe japońskie, lakier do centralnych ogrzewań
:-: i wszelkie inne lakiery dla handlu i przemysłu. :-:

„Herolda“ Chemiczna fabryka atramentu

Zygmunt Ciesielczyk, Szamotuły (Samter-Posen)

Wyrób atramentów, tusz, płynących klei i gum; apretur
i lakierów na skóry, laku do listów, paczek i butelek.

Specyalność: „Atrament Sienkiewicz“ do pisania niebiesko-płynący
normalny klasy I. — „Atrament Patroncki“ do kopio-
wania, daje kilka dobrych kopii. — „Halka“ atrament fioleto-salonowy.
„Heropol“ politura do wszystkiego. — „Herody“ przeciw poceniu
rąk i nóg. — „Herodent“ woda i pasta do oczyszczenia ust i zębów.

Starogard—Stargard WPr. Cz. Nagórski, Fabryka wyrobów che-
micznych.



Fabryki wyrobów woskowych, świec, mydeł itp.



Telefon 2361

M. SOBECKI

Telefon 2361

POZNAŃ, ulica Szeroka 24.

Fabryka wyrobów woskowych i bielnik wosku

Założona w roku 1842.

Fabryka świec cerezynowych.

Gniezno—Gnesen. P. Zwierzyński, Fabryka mydeł domowych, toaletowych i proszków do prania.

Krotoszyn—Krotoschin. Krotoszyńska fabryka wyrobów woskowych G. m. b. H.



Fabryki mebli.



Poznań, Wilhelmowska 20—Posen, Wilhelmstr. 20. N. Dankowski & Cie., Fabryka mebli.

Poznań, ul. Jezuicka 5—Posen, Jesuitenstr. 5. Spółka Stolarska, G. m. b. H., Fabryka mebli.

Poznań, Przy Stokach Fort. 3-4.—Posen, Fortstr. 3-4. Mańczak & Co., Parowa fabryka mebli.

Pleszew—Pleschen i. Pos. W. Pośpieszyński, Fabryka mebli.



Fabryki fortepjanów.



Berlin-Treptow, Kieholzstr. 176. Bracia Kolscy, Fabryka fortep.



Fabryki garderoby, obuwia itp.



Poznań, ul. Butelska 12—Posen, Büttelstr. 12. Kużaj & Co. G. m. b. H., Fabryka garderoby męskiej i dla chłopców.

Poznań, ul. Strzelecka 14—Posen, Schützenstr. 14. W. Zabłocki, Mechaniczna fabryka obuwia.



Fabryki wyrobów papierowych.



Największa polska introligatornia.

Drukarnia kupiecka.

K. Miarka Sp., Mikołów-Nikolai O.-S.

Oprawia katalogi, broszury, dzieła gustownie w nowoczesnych deseniach.

Ceny najtańsze!

Ceny najtańsze!

Zanim Pan odda katalog Swój do wykonania, żądać Pan we własnym Swym interesie ofertę naszą, a przekona się Pan, że drukujemy i opracowujemy wszelkie dzieła, katalogi, cenniki gustownie i bardzo tanio.

Poznań, ul. Nast. Tronu 43—Posen, Kronprinzenstr. 43. F. K. Ziółkowski & Cie. G. m. b. H., Fabryka wyrobów papierowych, litografia i drukarnia.



Fabryki wyrobów papierowych.



Poznań, św. Marcin 27—Posen, St. Martinstr. 27. Edward Kręglewski, Mechan. fabryka wyrobów papierowych.

Kazimierz Świerkowski, Pleszew Wks. Pozn. (Pleschen)

(Członek Związku Fabrykantów)

Mechaniczna fabryka tytek i wytwornych opakowań do kawy, herbaty i wyrobów chemicznych.

Olbrzymie składy papierów opakunkowych, pergaminowych i bibułowych. . . .

===== Drukarnia. =====

Największy dom wysyłkowy bloczków kalendarzowych

. . . i kalendarzy kartkowych z reklamą. . . .

Wyrób praktycznych torebek ręcznych z uszkami z reklamą D. R. G. M.



Fabryki książek do nabożeństwa.



Fabryka książek da nabożeństwa

K. Miarka Sp., Mikołów-Nikolai O.-S.

Polecamy:

Książki do nabożeństwa w oprawach skromnych i takich w gustownem wykonaniu jako też w oprawach najwykwintniejszych po cenach bardzo niskich.

Dla odbiorców detalicznych katalog nr. 42
podaje specjalne warunki nader korzystne.

Toruń, Mostowa ul. 15—Thorn WPr., Brückenstr. 15. S. Buszczyński, Fabryka książek do nabożeństwa.



Fabryki kliszy.



Poznań, Długa ul. 11—Posen, Langestr. 11. Antoni Fiedler, Fabryka kliszy, pocztówek i powinszowań.



Fabryki cygar i papierosów, tytonie.



Fabryka papierosów PATRIA

Ganowicz & Wlekliński

Towarzystwo Akcyjne

⊙ Poznań. ⊙

Poznań, plac Bernardyński 3—Posen, Bernhardinerplatz 3. W. Ozdowski, Fabryka papierosów.

Poznań, ul. Wysoka 5—Posen, Hohestr. 5. Nehring & Leitgeber, Fabryka cygar.

Bydgoszcz—Bromberg i. Pos. „Bessarabia“ G. m. b. H., Fabryka papierosów i tabaki do zażywania.

Tytonie do papierosów - Tytonie
do fajek - Bibułki i gilzy - Cygara
i papierosy

poleca

fabryka „FORTUNA“ T. Lipezyński, Inowrocław.

Drezno—Dresden, Schumannstr. 29. J. F. J. Komendziński, Fabryka papierosów.



Fabryki likierów, wód mineralnych itd.



B. KASPROWICZ

Gniezno (Gnesen).

Fabryka oryginalnych likierów, gorzelnia koniaków,
wytłocznia i gotownia soków.

:: Królewsko szwedzki medal państwowy. ::

70 nagród.

4 medale państwowe. 3 medale miejskie.

A. Szmytkowski, Pniewy-Pinne i. P.

Fabryka likierów i wylóeznia soków owocowych

W całym zaborze pruskim i na obczyźnie są znane
wysmienite wódki Szmytkowskiego z Pniew.

Specyalności prawnie zastrzeżone:

**Helmann, Morskie Oko, Bohater, Ukas. Wódki
żółdkowe, zdrowotne, deserowe, bezalko-
holowe, koniaki, rumy, araki, wina itd. itd.**

Leon Zehr, Śmigiel (Schmiegel)

G. m. b. H.

Fabryka wódek i likworów.

Poleca swój, powszechnie znany „**Rejtan**“ i wiele innych specyal-
ze swej dobroci likwor stołowy nych wódek i likworów.

A. RUCHNIEWICZ, Grudziądz

Fabryka likierów deserowych.

Specyalność:

Nastojka, Nalewka, Bernardynka.

Gostyń—Gostyn i. Pos. J. Staśkiewicz, Fabryka musztardy i wód mineralnych.

Krotoszyn—Krotoschin i. Pos M. Kończak, Fabryka likierów.

Leszno—Lissa i. Pos. J. & J. Górecki, Fabryka likierów i wylóeznia soków.

**Fabryki karmelków, czekolady, pier-
ników, sucharków, makaronów itp.**

Poznań—Posen. Frenzel & Co., Fabryka cukrów i czekolady.

Poznań, Grobla 14.—Posen, Am Graben 14. E. Litwiński G. m. b. H., Fabryka karmelków i makaronów.

Poznań, ul. Warszawska 9-10—Posen, Warschauerstr. 9-10. „Go-plana“ G. m. b. H. Fabryka czekolady.

Bierutów (Śląsk)—Bernstadt Schl. Fabryka drożdży (młodzi) i siodu, Hoffmann & Namysł T. z o. p.

Kostrzyn—Kostschin i. Pos. A. Markiewicz G. m. b. H., Fabryka makaronów i pierników.

Kostrzyn—Kostschin. B. Paszek, Fabryka sucharków słodowych i mączki dla dzieci.

Kostrzyn—Kostschin i. Pos. „Androla“ H. Andruszewski, Fabryka makaronów.

Toruń—Thorn WPr. Ruchniewicz & Cie., Fabryka pierników.



Rzeźbiarstwo.



Poznań, ul. Wilhelmska 18—Posen, Wilhelmstr. 18. St. Nowakowski, Rzeźbiarz i budowniczy ołtarzy.



Do Bogaczy.



O wy! którym życie błogie,
Wśród uciech, dóbr i pomyślności,
Na cierpiące i ubogie
Pomnijcie w szczęścia godzinie.

Gdy się w pałacach gwar szerzy,
Gdy błyszczą światła wspaniałe,
Nie w jednej chatce łza bieży,
Płaczą tam dzieci zgłodniałe.

Nie w jednym zakątku ciemnym
Nędzarz nikomu nieznany,
Westchnieniem tylko daremne
Wzywa losu swego zmiany.

Lecz po cóż obraży temi
Wesołość spędzać wam z twarzy,
Jutro z darami waszemi
Znajdzie ludzkość tych nędzarzy.

Ah! jutro... łatwo rzec temu
Kto pędzi chwile w słodyczy;
Lecz ciężko czekać biednemu,
Co cierpieniami je liczy.

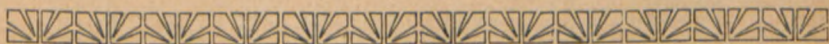
Ah! jutro... któż to jest pewny
Gdy się sam jutro obudzi,
Że go nie zrobi los gniewny, [dz
Najnędzniejszym z wszystkich

Któż z śmiertelnych przewidywa
Co go czekało w dni reszcie;
Bogacz żebrał w mieście,
Gdzie swe tryumfy odbywał.

Cezar dziś rządził narody,
Kraj mu hołdował daleki;
Jutro w nędzy zwarł powieki,
O kropelkę żebrał wody.

Szczesny jednak w chwilę sroga,
Komu poświędzą sumienie:
„Tyś nie ukrzywdził nikogo,
„Tyś słodził bliźnich cierpienie.“

Antoni Gorecki.



Każdy nabywca kalendarza sam oznacza, kto ma nagrody otrzymać!

Nagrody 1000 mk. dla nabywcy kalendarzy naszych na 1916

Tytuły książek:

1. Prawidła życia.
 2. Chleb żywota.
 3. Przygody rozbitka angielskiego.
 4. Dzieje narodu polskiego.
 5. Legendy o Zbawicielu świata.
 6. Chata Wujka Tomasza.
-

Jedna nagroda
w gotówce - 50 mk.

Obok wymienione sześć książek są bezwzględnie dobre. Świadczy o tem ogromny zbyt dziesiętek tysięcy egzemplarzy w bardzo krótkim czasie. Ażeby się jednakże przekonać

która z książek obok wymienionych Szanownym Czelnikom najwięcej się podoba

Wyznaczamy nagrody w wysokości 1000 marek
na podstawie poniższych warunków.

Warunki ubiegania się o nagrody:

1. Każdy ubiegający się o nagrodę wypisuje na pocztówce sześć **tytułów** obok wymienionych książek kolejno tak, jak się treść najlepiej podoba — a **zatem nie w porządku obok podanym**. Innych książek jak obok podane wymienić nie wolno.
2. Podział nagród nastąpi w stosunku do oddanych głosów. Na przykład:

Dwie nagrody w gotówce po	25 mk.	-	-	50 mk.
5 nagród w go- tówce po 20 m.	10	-	-	100 mk.
10 nagród księ- żkowych po	15 mk.	-	-	150 mk.
20 nagród księ- żkowych po	10 mk.	-	-	200 mk.
90 nagród księ- żkowych po	5 mk.	-	-	450 mk.
razem	1000	-	-	mk.

Jeżeli otrzyma książka „Chleb żywota“	5600
„Prawidła życia“	5400
„Dzieje narodu polskiego“	4800
„Przygody rozbitka aniel.“	4600
„Legends o Zbawicielu“	4500
„Chata Wujka Tomasza“	4200

natenczas odbierze pierwszą nagrodę ten, kto wypisał książki w powyższym porządku — druga nagroda przypadnie temu, kto wypisał książki w najwięcej zbliżonym do powyższego porządku itd. Przy równobrzmiących zgłoszeniach rozstrzyga los.

Z powyższego wynika, że Czytelnicy sami oznaczają, kto ma nagrody otrzymać.

3. Doniesienia muszą być na pocztówkach pisane i najpóźniej 31. marca 1916 w naszym posiadaniu. Później naddochodzących zgłoszeń nie uwzględniamy.
4. Na pocztówkach tych nie wolno innych doniesień, jak zamówień itp. wypisywać, albowiem pocztówek takich nie uwzględniamy.
5. Prosimy o wyraźne pismo i dokładny adres, a więc: imię, nazwisko, zawód, miejsce zamieszkania i stację poczty, w miastach również ulicę.
6. Wysyłka nagród nastąpi w drugiej połowie kwietnia 1916.

Nikolów we wrześniu 1915.

Wydawnictwo dzieł ludowych K. Miarka Sp. w Mikołowie.

Adresować do nas prosimy krótko: K. Miarka Sp., Mikołów-Nikolai O.-S.

Obliczanie procentów.

Kapitał	po 3 ⁰ / ₀ przynosi		po 3 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ przynosi		po 4 ⁰ / ₀ przynosi		po 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ przynosi		po 5 ⁰ / ₀ przynosi		po 6 ⁰ / ₀ przynosi	
	na rok	na mies.	na rok	na mies.	na rok	na mies.	na rok	na mies.	na rok	na mies.	na rok	na mies.
1	0,03	—	0,035	—	0,04	—	0,045	—	0,05	—	0,06	—
2	0,06	—	0,070	—	0,08	—	0,09	—	0,10	—	0,12	0,010
3	0,09	—	0,105	—	0,12	0,01	0,135	0,011	0,15	0,012	0,18	0,015
4	0,12	—	0,140	0,011	0,16	0,013	0,18	0,015	0,20	0,017	0,24	0,02
5	0,15	—	0,175	0,014	0,20	0,016	0,225	0,018	0,25	0,020	0,30	0,025
6	0,18	—	0,210	0,017	0,24	0,02	0,27	0,022	0,30	0,025	0,36	0,030
7	0,21	—	0,245	0,020	0,28	0,023	0,315	0,026	0,35	0,029	0,42	0,035
8	0,24	0,02	0,280	0,023	0,32	0,026	0,36	0,030	0,40	0,033	0,48	0,040
9	0,27	0,02	0,315	0,026	0,36	0,03	0,405	0,033	0,45	0,037	0,54	0,045
10	0,30	0,02	0,350	0,03	0,40	0,033	0,45	0,037	0,50	0,041	0,60	0,050
20	0,60	0,05	0,70	0,058	0,80	0,066	0,90	0,075	1,00	0,08	1,20	0,10
30	0,90	0,07	1,05	0,087	1,20	0,10	1,35	0,11	1,50	0,12	1,80	0,15
40	1,20	0,10	1,40	0,12	1,60	0,13	1,80	0,15	2,00	0,16	2,40	0,20
50	1,50	0,12	1,75	0,14	2,00	0,16	2,25	0,18	2,50	0,20	3,00	0,25
60	1,80	0,15	2,10	0,17	2,40	0,20	2,70	0,22	3,00	0,25	3,60	0,30
70	2,10	0,17	2,45	0,20	2,80	0,23	3,15	0,26	3,50	0,29	4,20	0,35
80	2,40	0,20	2,80	0,23	3,20	0,26	3,60	0,30	4,00	0,33	4,80	0,40
90	2,70	0,22	3,15	0,26	3,60	0,30	4,05	0,33	4,50	0,37	5,40	0,45
100	3,00	0,25	3,50	0,29	4,00	0,33	4,50	0,37	5,00	0,41	6,00	0,50
200	6,00	0,50	7,00	0,58	8,00	0,66	9,00	0,75	10,00	0,83	12,00	1,00
300	9,00	0,75	10,50	0,87	12,00	1,00	13,50	1,12	15,00	1,25	18,00	1,50
400	12,00	1,00	14,00	1,17	16,00	1,33	18,00	1,50	20,00	1,66	24,00	2,00
500	15,00	1,25	17,50	1,45	20,00	1,66	22,50	1,87	25,00	2,08	30,00	2,50
600	18,00	1,50	21,00	1,75	24,00	2,00	27,00	2,25	30,00	2,50	36,00	3,00
700	21,00	1,75	24,50	2,04	28,00	2,33	31,50	2,62	35,00	2,91	42,00	3,50
800	24,00	2,00	28,00	2,33	32,00	2,66	36,00	3,00	40,00	3,33	48,00	4,00
900	27,00	2,25	31,50	2,62	36,00	3,00	40,50	3,37	45,00	3,75	54,00	4,50
1000	30,00	2,50	35,00	2,92	40,00	3,33	45,00	3,75	50,00	4,17	60,00	5,00
1500	45,00	3,75	52,50	4,37	60,00	5,00	67,50	5,62	75,00	6,25	90,00	7,50
2000	60,00	5,00	70,00	5,83	80,00	6,67	90,00	7,50	100,00	8,33	120,00	10,00
2500	75,00	6,25	87,50	7,29	100,00	8,33	112,50	9,37	125,00	10,42	150,00	12,50
3000	90,00	7,50	105,00	8,75	120,00	10,00	135,00	11,25	150,00	12,50	180,00	15,00
3500	105,00	8,75	122,50	10,21	140,00	11,67	157,50	13,12	175,00	14,58	210,00	17,50
4000	120,00	10,00	140,00	11,67	160,00	13,33	180,00	15,00	200,00	16,67	240,00	20,00
4500	135,00	11,25	157,50	13,12	180,00	15,00	202,50	16,87	225,00	18,75	270,00	22,50
5000	150,00	12,50	175,00	14,58	200,00	16,67	225,00	18,75	250,00	20,83	300,00	25,00
5500	165,00	13,75	192,50	16,04	220,00	18,33	247,50	20,62	275,00	22,92	330,00	27,50
6000	180,00	15,00	210,00	17,50	240,00	20,00	270,00	22,50	300,00	25,00	360,00	30,00
6500	195,00	16,25	227,00	18,95	260,00	21,67	292,50	24,37	325,0	27,08	390,00	32,50
7000	210,00	17,50	245,00	20,42	280,00	23,33	315,00	26,25	350,00	29,17	420,00	35,00
7500	225,00	18,75	262,50	21,87	300,00	25,00	337,50	28,12	375,00	31,25	450,00	37,50
8000	240,00	20,00	280,00	23,33	320,00	26,67	360,00	30,00	400,00	33,33	480,00	40,00
8500	255,00	21,25	297,50	24,79	340,00	28,33	382,50	31,87	425,00	35,42	510,00	42,50
9000	270,00	22,50	315,00	26,25	360,00	30,00	405,00	33,75	450,00	37,50	540,00	45,00
9500	285,00	23,75	332,50	27,70	380,00	31,67	427,50	35,62	475,00	39,58	570,00	47,50
10000	300,00	25,00	350,00	29,16	400,00	33,33	450,00	37,50	500,00	41,67	600,00	50,00

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

Gubernia Kaliska.

Babliak, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Janie Bożym, po św. Zofii, po św. Małgorzacie, po Narodz. Najśw. Maryi Panny, po św. Teodorze.

Biażki, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Przew. Niedz., po św. Antonim, po św. Rochu, po św. Michale, po św. Katarzynie.

Bolesławice, jarm. 6, w poniedz.: po NMP. Gromn., po Wielkan., po św. Trójcy, po św. Małgorzacie, po św. Mateuszu, po św. Lucyli.

Brdów jarm. 6, w poniedz. po św. Pawle Pustel. i po św. Kazimierzu, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po Nawiedz. NMP., po św. Michale i po św. Marcynie.

Brudzew, jarm. 6, w poniedz.: po 30 Stycz., 27 Marca, 6 Czerwca, 4 Wrześ., 30 Paźdź., 18 Grud.

Barzewin, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po św. Macieju, po Niedz. Kwietniej, po św. Maryi Magdal., po św. Bartłomiej, po św. Łukaszu.

Chocz, jarm. 4, we wtorki: przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Bartłomiej, po św. Jadwidze, po św. Marcynie.

Dąbie, jarm. 6, we wtorki: po św. Grzegorz, po św. Stanisławie Bisk., po św. Jakóbie Ap., po św. Jadwidze, po św. Marcynie, po św. Lucyli.

Dobra, jarm. 6, w poniedz.: po św. Walentym, po Niedz. Przewod., po św. Trójcy, po św. Mateuszu, po Wszyst. Świętych, przed św. Tomaszem.

Działoszyn, jarm. 2, w czwartki po 3 Królach, przed św. Tomaszem Apost.

Golina, jarm. 6, w poniedz.: po Niedz. Zapust., przed Wielk., przed Ziel. Św., przed św. Wawrzyńcem, przed św. Marcinem, przed Bożem Narodzeniem.

Grabów, jarm. 6, w czwartki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po św. Piotrze i Pawle, po św. Michale, po Wszyst. Święt., po Niepok. Pocz. NMP.

Grzegorzew, jarm. 6, w środy: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po św. Jadwidze, przed św. Barbarą.

Iwanowice, jarmarków 7, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Trójcy, po św. Jakóbie, po Przem. Pańskim, po Narodzeniu NMP., po św. Katarzynie.

Izbica, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po św. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedz. NMP., po św. Franciszku Borg., przed św. Mikołajem.

Kalisz, jarm. 6, w poniedz.: po Oczyszcz. NMP., przed św. Markiem, dnia 28, 29 i 30 Maja 3-dniowy na wełnę, w poniedz. po św. Idzim, po św. Jadwidze, po św. Marcynie.

Kazimierz, jarm. 6, w podniedz. po 3 Królach, we wtorki po św. Józefie i po św. Wojciechu, w poniedz. przed św. Janem Chrzcic., po Wniebowz. NMP., po św. Marcynie.

Kleczew, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Kwietniej, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Idzim, po św. Łukaszu, po św. Andrzej, Apostole.

Kłodawa, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Klemenście.

Koło, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po Podwyższeniu Krzyża św., przed św. Szymonem Judą, po św. Katarzynie.

Konin, jarm. 6, w czwartki przed Niedz. Mięsoj., przed Niedz. Palmową, przed Wniebowst. Pańskim, po św. Bartłomiej, po św. Łukaszu Ewangeliste, przed 4-tą Niedz. Adwentu.

Koźminiek, jarm. 6, w środy: po św. Agnieszce, po św. Grzegorz, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Wawrzyńcem, po Narodz. NMP., przed Wszystkimi Świętymi.

Kramsk, jarm. 6, po dniu: 1-szym Maja, Czerw., Lipca, Sierp., Wrześ. i Paźdź. Leczyca, jarm. 6, we wtorki: po św. Franciszku a Paulo, po św. Aleksandrze Bisk. czyli po dniu 4 Czerwca, po św. Aleksym czyli po dniu 17 Lip., po św. Jadwidze, po św. Katarzynie, po Niepok. Pocz. NMP.

Lututów, jarm. 6, we wtorki: przed św. Franciszkiem Salezym, po św. Józefie, po św. Urbanie, po św. Annie, po św. Mateuszu, po Niepok. Pocz. NMP.

Opatówek, jarm. 6, w czwartki: po św. Dorocie, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po św. Łukaszu, po Wszystkich Świętych, po Niepok. Pocz. NMP.

Ozorków, jarm. 6, w środy. po Oczyszcz. NMP., przed Wielk., przed św. Janem Chrzcic., przed Wniebowz. NMP., po św. Michale, po św. Andrzej, z Awel.

Parzęczew, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po Wszyst. NMP., przed św. Janem Chrzcic., po Przemien. Pańskim, po św. Michale, po Wszyst. Świętych.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

Plątek, jarm. 6, w poniedz.: po św. Agnieszce, po św. Kazimierzu, po Niedz. Kwietniej, po św. Trójcy, po św. Koźmie i Damianie, po św. Andrzeju Apostole.

Poddebile, jarm. 6, we wtorki po 3 Król., po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdalenie, po św. Tekli, po św. Marcynie.

Praszka, jarm. 6, w poniedz. po św. Grzegorz, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Jakobie, po Narodz. NMP., po św. Katarzynie, przed św. Tomaszem Apost.

Pyzdry, jarm. 6, w czwartek po 3 Królach, po św. Teofilu czyli po dniu 5 Marca, w środę po św. Stanisławie, w czwartki po Nawiedzeniu NMP., po św. Michale, po Wszystkich Świętych.

Rychwał, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Starozap., przed Wielk., po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszyst. Święt., przed Bożem Narodzeniem.

Sieradz, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Annie, po Wszystkich Świętych, po Niepok. Począ. NMP.

Skulsk, jarm. 3, w poniedz.: po Oczyszcz. NMP., przed św. Janem Chrzcic., po Wszystkich Świętych.

Slesia, jarm. 6, w czwartki: po św. Walentym, po Niedz. Kwietniej, przed św. Filipem i Jakobem, po św. Jakobie Ap., po św. Aniołach Stróżach, po Niepok. Począciu Najśw. Maryi Panny.

Stupca, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Niedz. Środop., przed Ziel. Świątk., po Wniebowz. NMP., po św. Mateuszu, po św. Katarzynie.

Sompolno, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątk., przed św. Janem, po Podwyższ. Krzyża św., przed Bożem Narodzen.

Staw, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Stanisławie, po św. Jakobie, przed św. Idzimi, po św. Jadwidze, po Wszystkich Świętych.

Stawiszyn, jarm. 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po Nawiedzeniu NMP., po św. Bartłomieju, po Niepok. Począ. NMP.

Szadek, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedz. Kwietniej, po Ziel. Świątk., po św. Jakobie, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostolem.

Tuliszów, jarmarków 6, w środę przed Oczyszcz. NMP., przed Niedz. Środop.,

teuszem, przed Wszystkimi Świętymi, przed Niepok. Począ. NMP.

Turek, jarm. 6 we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Kwietniej, po Bożem Ciele, po Wniebowz. NMP., po św. Łukaszu, po Niepok. Począciu NMP.

Uniejów, jarm. 6, we wtorki po św. Macieju, po Niedz. Przew., po Ziel. Św., przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po św. Andrzeju.

Warta, jarm. 6, w czwartki po Nawróc. św. Pawła i przed Wielkan., w środę przed św. Stanisławem, w czwartki po Nawiedz. NMP., po św. Franciszku Serafickim i po św. Łucyi.

Wieluń, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Białej, po Ziel. Świątk., po Nawiedz. NMP., po św. Michale, przed św. Barbarą.

Wieruszów, jarm. 6 w poniedz. po św. Agacie, we wtorek po św. Wojciechu, w poniedz. po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, przed Bożem Narodzeniem.

Wilczyn, jarm. 6, w poniedz. przed Niedziela Zapustną, w środy przed Wielkanocą i przed Ziel. Świątk., w poniedz. przed św. Jakobem i św. Michałem, w środę po Bożem Narodzeniu.

Władysławów jarm. 6, w środy: przed św. Józefem, po Wniebowst. Pańskiem, przed św. Piotrem i Pawłem, przed św. Bartłojem, przed Wszystkimi Świętymi, przed św. Barbarą.

Zagorów, jarm. 6, w drugie środy: po 13 Stycz., po dniu 13 Marca, po dniu 13 Maja, po dniu 13 Lipca, po dniu 13 Września, po dniu 13 Listopada.

Zduńska-Wola, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Tekli, po św. Janie Kapistr., po św. Klemensie, przed św. Wiktoryą.

Złoczów, jarm. 6, w czwart. po 3 Król., we wtorki po św. Zofii i po św. Antonim, w czwartki po NMP. Szkapl., po Wniebowz. NMP. i po Wszyst. Św.

Gubernia Kielecka.

Bodzętin, jarm. 6, w poniedz. po Nawr. św. Pawła i po św. Kazimierzu, w środę po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Maryi Magdalenie, po św. Idzimi, po św. Marcynie.

Brzesko, jarm. 6, we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Ezechielu, po św. Florentynie, po św. Bartłojem, po św. Katarzynie po św. Łucyi.

Busko, jarm. 5, w środy po 3 Król., po Niedz. Środop., jarm. ciągle 4-mies. przez czas kapieli letn., od 1 czerw.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

- dział i Świąt uroczystych, po Wszyst. Świętych, po Niepok. Poczęciu NMP.
- Chęciny, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych, po Niepok. Poczęciu NMP.
- Chmielnik, jarm. 6, w czwartki po 3 Królach i po św. Józefie, w środę po św. Wiele, w czwartki przed św. Idzimą, po św. Michale, po św. Andrzeju Ap.
- Daleszyce, jarm. 2, w środy: przed św. Filipem i Jakóbem i po św. Michale.
- Działoszyce, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Maryi Magdalenie, po św. Michale, przed św. Marcinem, przed św. Tomaszem.
- Jędrzejów, jarm. 6, w czwartek po 3 Król., po św. Kazimierzu, w środę po św. Wojciechu, w piątek po Bożem Ciele (8-dniowy), na św. Franciszka Seraf. (8-dniowy), w czwartek po św. Katarzynie.
- Kielce, jarm. 6, we wtorki: po św. Agn., po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, przed św. Rozalią, po Wszystkich Świętych, po 3-ciej Niedzieli Adwentu.
- Koszyce, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Ziel. Św., po Wniebowst. NMP., po św. Jadwidze, po św. Andrzeju.
- Kromnolów, jarm. 6, we wtorki: po św. Pawle Pust., po Niedzieli Środop., przed Znalez. Krzyża św., po św. Annie, po Wszyst. Święt., po św. Łucyi.
- Książ Wielki, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po św. Grzegorz, po św. Barnabie, po św. Kajetan, po św. Elźbiecie, po św. Łucyi.
- Kurozwęki, jarm. 6, w poniedz. po św. Antonim Op., w środy po św. Benedykt, po św. Stanisławie, w pon. po św. Józefie Kalas., po św. Wacławie i po św. Cecylii.
- Kurzalew, jarm. 6, w poniedz. po św. Agnieszce, po św. Kazimierzu, we wtorki po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdal., po św. Bartłomieju, przed św. Mikołajem.
- Lelów, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po św. Macieju, po św. Wojciechu, po Bożem Ciele, po Narod. NMP., po św. Marcinie.
- Malogoszcz, jarm. 6, w czwartek po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., w środę po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrz. c., w czwartki przed św. Wawrzyńcem, przed św. Szymonem i Judą.
- Miechów, jarm. 6, w pon. po Oczyszcz.
- Crzlic., po Narodz. NMP., po św. Marcinie, po św. Łucyi.
- Ogrodzieniec, jarm. 6, w czwartek po św. Walentym, w środy przed św. Wojciechem i po św. Antonim, w czwartki po Przemien. Pańsk., po św. Jadwidze i po św. Łucyi.
- Oksa (wieś), targi co wtorek.
- Oleśnica, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, po św. Bonawenturze, po św. Idzimą, po św. Łucyi.
- Olkusz, jarm. 6, w poniedz.: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop. po Wniebowstąpieniu Pańsk., po św. Annie, po św. Michale, po Niep. Począ. NMP.
- Opatowiec, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Przew., przed Znal. Krzyża św., po św. Jakób, po Podwyższeniu Krzyża św., przed św. Szymonem i Judą.
- Pacanów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Środop., po św. Killiano, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po św. Marcinie.
- Pierzchnica, jarm. 6, w poniedz. po św. Kazimierzu, we wtorki po św. Wojciechu, po Bożem Ciele, po św. Annie, po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.
- Pilica, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po św. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedz. NMP., przed św. Idzimą, po Wszyst. Święt.
- Pińczów, jarm. 6, we wtorki: po św. Dorocie, po św. Grzegorz, po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po św. Urszuli, po św. Łucyi.
- Proszowice, jarm. 6, w środy: po św. Pawle Pustel., po św. Tomaszu z Ak., po św. Małgorzacie, po św. Elźbiecie, po św. Tekli, po św. Marcinie.
- Secemin jarm. 6, w czwartki: po św. Leonie, po św. Sulpicyuszu, przed św. Alojzym, po św. Bartłomieju, po św. Łukasz, po Bożem Narodzeniu.
- Skalbierz, jarm. 6, we wtorki: po św. Józefie, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Wawrzyńcem, przed św. Idzimą, po św. Franciszku Ser., po Wszyst. Świętych.
- Skała, jarm. 6, w środy: po św. Pawle Pustel., po św. Kazimierzu, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Annie, po św. Michale, po Niepok. Począ. NMP.
- Ślomieki, jarm. 6, w poniedziałki: po św. Agnieszce, po Niedzieli Środop., po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po Podwyższeniu Krzyża św., po św. Franciszku Borg.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

św., przed św. Wawrzyńcem, po Podwyższeniu Krzyża św., przed św. Barb. Sobków, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po św. Augustynie, przed św. Kryspinem, po św. Łucyi.

Stopnica, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po Niedz. Przewod., po św. Antonim, po św. Maryi Magdalenie, po św. Franciszku, przed św. Mikołajem.

Szczekociny, jarm. 6, w środy: po św. Pawle Pustel., po św. Józefie, po św. Trójcy, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Łucyi.

Szydłów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, przed św. Władysławem, przed św. Idzim, po dniu Zaduszny.

Wiślica, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Ziel. Świątk., po św. Małgorzacie, po Narodz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Marcinie.

Włoszczowa, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Kwietn., po św. Trójcy, przed św. Idzim, po św. Franciszku Seraf., po Wszystkich Świętych.

Wodzisław, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., po Niedz. Środop., we wtorki po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Marcinie.

Wolbrom, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwietn., po św. Antonim Pad., po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Łucyi.

Zarnowiec, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach i po św. Franciszce Rzym., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedziałki po Narodz. NMP., po św. Łukaszu i po Wszystkich Świętych.

Gubernia Łomżyńska.

Andrzejów, jarm. 6, w poniedz.: po św. Kazimierzu, po Wniebowst. Pańsk., po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po św. Franciszku Seraf., po św. Marcinie.

Brok, jarm. 5, w czwartki: po św. Agn., po św. Grzegorz, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Łucyi.

Ciechanowiec, jarm. 6, w poniedziałek: po Oczyszcz. NMP., na św. Wojciecha, po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po św. Mateuszu, po św. Andrzej.

Czerwin, jarm. 6, we wtorki: po św. Agn., po Niedz. Zapust., po Niedz. Kwiet., po św. Maryi Magdalenie, po św. Michale, po św. Łucyi.

Czyżew, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Stanisławie, po św. Ja-

Grajewo, jarm. 5, w poniedz. po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedz. po św. Trójcy, po Wniebowzięciu NMP., po Wszystkich Święt.

Jedwabno, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Stanisławie, przed św. Idzim, po św. Andrzeju, przed św. Tomaszem Apost.

Kolno, jarm. 6, w czwartki: przed św. Franciszkiem, po św. Grzegorz, w środę przed św. Floryanem, w czwartki przed św. Kilianem, po św. Tekli, po św. Katarzynie.

Krasnosielc, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Stanisławie, po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, po Wszystkich Świętych, po św. Łucyi.

Łomża, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszcz. NMP. w poniedz. 2-gi Wielkiego Postu, we wtorek po Niedz. Kwiet., w poniedz. po NMP. Szkapl., po św. Michale, po św. Stanisławie Kostce.

Maków, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, w wigilię Bożego Ciała, po św. Bartłomieju, po św. Michale, po św. Leonardzie, przed św. Tomaszem Ap.

Myszyniec, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Zwiast. NMP., po św. Trójcy, po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po św. Marcinie.

Nowogród, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach, po św. Macieju, we wtorki przed św. Stanisławem, przed św. Janem Chrzcie., po Narodz. NMP., przed św. Szymonem i Judą.

Nur, jarm. 5, w środy: po św. Pawle Pust., po Niedz. Środop., po św. Zofii, po NMP. Szkapl., po św. Jadwidze.

Ostrołęka, jarm. 6, w środy: po św. Walentym, po św. Józefie, po Nawiedz. NMP., po Podwyż. Krzyża św., po Wszystk. Święt., po Niep. Pocz. NMP.

Ostrów, jarm. 7, w poniedz.: po św. Błażu, w Półpoście, po św. Stanisławie, po Bożem Ciele, po Matce Boskiej Siewnej, po św. Jadwidze, po św. Feliksie Walez.

Radziłów, jarm. 4, w poniedziałki: po 3 Król., po św. Marku Ewang., po św. Alojzym, po Niepok. Pocz. NMP.

Rajgród, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Kazimierzu, po Niedz. Przewod., po św. Stanisławie, po Narodzeniu NMP., po św. Franciszku Ser.

Rożan, jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, przed Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcie., po Wniebowz. NMP., po Wszyst. Św.

Śniadowo, jarm. 6, we wtorki: po św. Iśbatie przed św. Filipem i Jakóbem,

po Wszystkich Świętych, przed św. Tomaszem Apost.
 Sokoly, jarm. 6, we Wtorek Wstępny, w poniedz. Przewodni, po św. Antonim Padewsk., po św. Małgorzacie, po Wniebowz. NMP. przed św. Mikołajem.
 Stawiski, jarm. 5, we wtorek 2-gi po 3 Król., w Wielki Wtorek, przed św. Antonim, po św. Franciszku Ser., przed św. Barbarą.
 Szczuczyn, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Macieju, po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzci., po św. Michale, po św. Marcinie.
 Tykocin, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszc. NMP., po św. Trójcy, po św. Wincentym a Paulo, po św. Franciszku Seraf., po św. Marcinie, przed św. Tomaszem Apost.
 Wizna, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Kwiet. przed św. Stanisławem, przed św. Janem Chrzci., po św. Elżbiecie, po Niepok. Pocz. NMP.
 Wysokie Mazowieckie, jarm. 6, w pon.: po 3 Król., po Niedzieli Kwiet., przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Janem Chrzci., po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.
 Zambrów, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedz. Środop., po Ziel. Świątkach, przed św. Idzim, po św. Łukaszu, po św. Łucyi.

Gubernia Lubelska.

Anнопol, jarm. 6, w poniedz. po św. Walentym, po Niedz. Białej, we wtorki po św. Stanisławie, po św. Annie, po św. Stanisławie Kostce, po Niepokalanej Pocz. NMP.
 Baranów, jarm. 6, w poniedziałki po św. Agnieszce, po Niedz. Zapust., po Niedzieli Kwiet., po św. Maryi Magdal., po Wniebowz. NMP., przed św. Szymonem i Judą.
 Bełżyce, jarm. 6, w środy: po Niedz. Białej, po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po Wszystkich Świętych, po św. Łucyi.
 Bilgoraj, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Macieju, po Zwiast. NMP., po św. Maryi Magdal., po Wniebowz. NMP., po św. Franciszku Seraf.
 Biskupice, jarm. 6, we wtorki po 3 Królach, po św. Wojciechu, po św. Stanisławie Bisk., po św. Kosmie i Damianie, po św. Marcinie Bisk.
 Bobrowniki, jarmarków 6, w poniedz. po św. Macieju, we wtorki przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Trójcy, po Nawiedzeniu NMP., po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.

Bychawa, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Maryi Magdalanie, po św. Mateuszu, po św. Urszuli.
 Chelm, jarm. 6, we wtorki: po Zwiast. NMP., po św. Mikołaju, przed św. Janem, po Narodz. NMP., po Opiece Matki Boskiej, po św. Andrzeju Ap.
 Czemierniki, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Szymonem i Judą, po św. Andrzeju Apostole.
 Dubienka, jarm. 2, we wtorki: po 3 Król., i po Ziel. Świątkach.
 Frampol, jarm. 6, w czwartki po św. Dorocie i po św. Kazimierzu, w środę po św. Janie, Nepom., w czwartki po NMP, Szkapl., po Narodz. NMP., po św. Łukaszu.
 Goraj, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Bartłomieju, po św. Kosmie i Damianie, po św. Andrzeju Apostole.
 Gorzków, jarm. 1, we wtorek po św. Stanisławie.
 Grabowiec, jarm. 6, we wtorki: po św. Weronice, po św. Lambertie, po św. Zofii, po NMP. Szkapl., po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.
 Gusk, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po św. Kazimierzu, po Wniebowstap. Pańsk., po św. Jadwidze, po św. Marcinie, po Niepok. Pocz. NMP.
 Hrubieszów, jarm. 6, we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po ścieciu św. Jana, po św. Mateuszu, przed św. Szymonem i Judą.
 Izbica, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Antonim, przed św. Idzim, po św. Franciszku Ser., przed św. Mikołajem.
 Janów, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszc. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Janem, po Podwyż. Krzyża św., po Wszyst. Św. po Niepok. Pocz. NMP.
 Jareźów, jarm. 6, w poniedz. po dniach: 24 lut., 21 maja, 13 sierp., 13 wrześ., 21 paźd. i 18 grud.
 Józefów nad Wisłą, jarm. 6, we wtorki: po św. Józefie, po św. Feliksie, przed św. Janem Chrzci., po św. Michale, po Wszyst. Św., przed św. Mikoł.
 Józefów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Józefie, po św. Małgorzacie, po Wniebowz. NMP., po św. Mateuszu, po Niepok. Pocz. NMP.
 Kazimierz, jarm. 6, we wtorki: po św. Kazimierzu, przed św. Janem Chrzci.,

- po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po św. Leokadyi.
- Komarów, jarm. 6 w poniedz.: po Niedz. Środop., po św. Trójcy, przed św. Janem Chrzcie., po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po Wszystkich Świętych.
- Końskowola, jarm. 6, we wtorki: po Niedzieli Wstę., przed Znal. Krzyża św., po Bożem Ciele, po św. Annie, po Podwyż. Krzyża św., po św. Łukaszu.
- Kraśnik, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Kwiet., po św. Antonim, po Wniebowz. NMP., po św. Franciszku Seraf., po św. Marcinie.
- Krasnobród, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po Zwiast. NMP., po Ziel. Świątk., po Narodz. NMP., po Dniu Zadusznym, przed św. Tomaszem.
- Krasnystaw, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Zwiast. NMP., po św. Piotrze i Pawle, po św. Annie, po św. Michale, po Niep. Pocz. NMP.
- Kryłów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Środop., przed św. Jerzym, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po św. Andrzeju.
- Krzeszów, jarm. 6, we wtorek po św. Józefie, w piątek po Bożem Ciele, we wtorki po Wniebowz. NMP., po Narodzeniu. NMP., po św. Łukaszu, przed św. Tomaszem Apost.
- Łaszczów, jarm. 6, we wtorki: po Nowym Roku, po Oczyszcz. NMP., po Ziel. Świątk., po św. Piotrze i Pawle, po św. Michale, po św. Marcinie.
- Łęczna, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., we wtorek po św. Józefie, w piątek po Bożem Ciele (8-dniowy), na św. Idziego (10-dniowy), w poniedz. przed św. Mikołajem.
- Lubartów, jarm. 5, we wtorki: po 2 Król., po Niedz. Kwiet., po św. Stanisławie, po św. Annie, po św. Bartłomieju, po św. Dyonizym.
- Lublin, jarm. 11, w poniedz. po Oczyszcz. NMP., po 1-szej Niedz. Postu, w środe Środop., w poniedz. po Niedz. Kwiet., po Niedz. Przew., po Wniebowstap. Pańsk., we wtorek po Ziel. Świątk. (3-dniowy), w poniedziałki po św. Bernardzie (3-dniowy) po św. Michale, po Wszystkich Świętych, przed Bożem Narodzeniem.
- Michów, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Michale, po św. Marcinie, po Niepok. Pocz. NMP.
- Modliborzyce, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, po Zwiast. NMP., po Ziel. Świątk., po św. Maryi Magdal. po św. Mateuszu przed św. Tomaszem.
- Nowo-Aleksandrya (Puławy), jarm. 6, w poniedz. po Nawróc. św. Pawła, po św. Walentym, po św. Benedykcie, we wtorki po św. Marku Ewang., po św. Zofii, po św. Lucyi.
- Opole, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., po św. Macieju, we wtorki po Niedz. Kwiet., po św. Piotrze i Pawle, po Podwyż. Krzyża św., po św. Katarzyn.
- Pawłów, jarm. 6, we wtorki: po Zwiast. NMP., po Opiece św. Józefa, po Ziel. Świątk., po Bożem Ciele, po Wniebowz. NMP., po św. Barbarze.
- Piaski Wielkie, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, po Niedz. Kwiet., po św. Killianie, po Podwyższeniu Krzyża św., po Wszystkich Świętych, przed św. Tomaszem.
- Rejowiec, jarm. 5, w poniedz. po św. Konstancyi i przed św. Jerzym, w środy po Ziel. Świątk., po Wniebowz. NMP., po św. Michale, przed św. Tomaszem.
- Sawin, jarm. 6, w czwartki po dniach: 14 lut., 11 lipca, 20 wrześ., 30 paźd., 18 grud., oraz w Wielki Wtorek.
- Szczebrzeszyn, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Janem Chrzcie., po Wniebowz. NMP., po św. Michale, przed św. Mikołajem.
- Tarnogród, jarm. 6, w pon.: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po Nawiedz. NMP., przed św. Wawrzyńcem, po Podwyż. Krzyża św., przed św. Szymonem i Judą.
- Tomaszów, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po św. Stanisławie, po św. Bartłomieju, po św. Tekli, po św. Łukaszu, po św. Marcinie.
- Turobin, jarm. 6, we wtorki: po Nawr. św. Pawła, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Trójcy, po św. Rochu, po św. Jadwidze.
- Tyszowce, jarm. 12, w środy po dniach: 6 i 29 stycz., 18 lut., 24 marca, 12 kwiet., 5 i 27 maja, 16 czerw., 5 lip., 6 sierp., 10 wrześ., 3 listop.
- Uchanie, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Wojciechu, po Ziel. Św., po św. Piotrze i Pawle, po Wniebowz. NMP., po św. Dymitrze.
- Urzędów, jarm. 6, we wtorki: po 1-szej Niedz. Postu, po Niedz. Przew., po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po św. Łukaszu, po Niep. Pocz. NMP.
- Wąwolnica, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Józefie, po św. Wojciechu, po Wniebowz. NMP., po Narodz. NMP., po św. Marcinie Bisk.
- Wojśławice, jarm. 6, w środy: po św. Józefie, przed św. Janem Chrzcie., i

św. Eliaszu, po Narodz. NMP., po św. Michale, przed św. Katarzyną.
 Zaklików, jarm. 6, w poniedziałki: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., po św. Annie, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po św. Łucyi.
 Zamość, jarm. 6, w poniedz.: po Nawr. św. Pawła, po św. Kazimierzu, po Wniebowst. Pańskim, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po św. Marcinie.
 Żółkiewka, jarm. 6, w poniedz.: po św. Dominiku, przed św. Idzím, przed św. Szymonem i Judą, po św. Marcinie, po św. Katarz. przed św. Tomaszem Ap.

Gubernia Piotrkowska.

Aleksandrów, jarm. 6, w piątki: po św. Walentym, przed Niedz. Kwiet., przed Ziel. Świątk., po św. Bartłomieju, po św. Rafale, przed Wigilią Bożego Nar.
 Będków, jarm. 6, w środy: po św. Agn., po św. Józefie, przed Znal. Krzyża św., po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.
 Będzin, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.
 Belchatów, jarm. 6, w poniedz. po Niedz. Środop. i przed św. Stanisławem, we wtorki po św. Erazmie, przed Narodz. NMP., po św. Aniołach Stróżach i po Bożem Narodz.
 Biała, jarm. 4, w środy: po św. Wojciechu, po św. Jakobie, po dniu 14 Września, przed św. Barbarą.
 Brzeźliny, jarm. 6, w czwartki po św. Pawle Pustel. i po św. Grzegorzu, w środę przed Zn. Krzyża św., w czwart. po św. Annie, po Podwyż. Krzyża św. i po św. Katarzynie.
 Brzeźnica, jarm. 6, w poniedz.: po św. Walentym, po Niedz. Kwiet., po Wniebowstąpieniu Pańsk., po św. Wawrzyńcu, po św. Mateuszu, po Niepok. Pocz. NMP.
 Czeladź, jarm. 6, w środy: przed św. Agnieszka, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Annie, po św. Mateuszu, po św. Marcinie.
 Częstochowa, jarm. 6, w poniedz. po św. Agnieszce, po Niedz. Kwiet., w środę po Ziel. Świątk., w poniedz. po św. Wojciechu, po św. Michale, po św. Łucyi.
 Główno, jarm. 6, po 3 Król., po Oczyszc. NMP., po Wniebowst. Pańsk., po św. Jakobie, przed św. Idzím, po św. Katarzynie.

Grocholice, jarm. 6, w poniedziałki po 3 Król. i po Niedz. Kwietniej, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po NMP. Szkapl., przed św. Bartłomiejem i po Wszystkich Świętych.
 Inowódź, jarm. 3, w poniedz. przed św. Filipem i Jakóbem, we wtorek po św. Juwencyusza czyli po dniu 1 Czerw., w poniedziałek przed św. Szymonem i Judą.
 Janów, jarm. 6, w środę ostatnią mies. Lutego, mies. Kwiet., po św. Piotrze i Pawle, w środę ostatnią mies. Sierp., mies. Paźdz., przed Wigilią Bożego Narodzenia.
 Jeżów, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po św. Benedykcie, po św. Stanisławie, po Przem. Pańsk., po św. Michale, po św. Andrzeju.
 Kamińsk, jarm. 6, w środy: po Oczyszc. NMP., po św. Józefie, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Maryi Magdalenie, po św. Franciszku Ser., przed św. Tomaszem Apostołem.
 Kazimierz, jarm. 5, w poniedz. po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedz. przed św. Janem Chrzci., po Narodz. NMP., po św. Marcinie.
 Kłobucko, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Marcinie.
 Koniecpol, jarm. 6, w poniedziałek po św. Agnieszce, we wtorek po św. Józefie, w poniedz. po św. Trójcy, po św. Maryi Magdal., po św. Michale, po św. Marcinie Biskupie.
 Konstantynów, jarm. 6, w pierwszą środę po 1 Stycz., 1 Marca i po 1 Maja, w drugą środę po 1 Lipca, w pierwszą środę po 1 Wrześ. i po 1 Listop.
 Koziegłowy, jarm. 6, w czwartki: po 3 Król., po św. Wawrzyńcu, po św. Mateuszu, po Grzegorzu, po Wniebowst. Pańsk., po św. Małgorzacie, po św. Mateuszu, po św. Marcinie.
 Krzepice, jarm. 6, w poniedz. po św. Do-rocie, po Niedz. Środop., we wtorek po Ziel. Świątk., w poniedz. po NMP. Szkapl., po Narodz. NMP., po Niepok. Pocz. NMP.
 Łask, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Kwiet., po Ziel. Świątk., po Nawiedz. NMP., po Wniebowzięciu NMP., po św. Michale.
 Łódź, jarm. 6, we wtorki: przed Oczyszc. NMP., przed Niedz. Kwiet., przed św. Antonim, przed św. Hipolitem, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Lutomirsk, jarm. 6, w środy: po św. Błażę, po Niedz. Kwiet., po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po św. Jadwidze, przed św. Barbarą.

Modrzejów, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., po św. Kazimierz, po św. Leonie, przed św. Janem Chrzcie., po Wniebowst. NMP., po św. Andrzeju.

Mrzygód, jarm. 4, w środy: po św. Agnieszce, po Wielkanocy, po św. Maryi Magdal., po św. Franciszku Seraf.

Mstów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcie., po Wniebowst. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tom.

Nowe Miasto, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Kazimierz, po św. Małgorzacie, przed św. Wawrzyńcem, po św. Tekli, po św. Marc.

Olstyn, jarm. 2, we wtorki: po Niedz. Środop. i po św. Stanisławie.

Pabianice, jarm. 6, w poniedz. po św. Agnieszce, w wtorek po św. Józefie, w poniedz. po św. Alojzym, przed św. Wawrzyńcem, we wtorek przed św. Szymonem, w czwartek przed św. Tomaszem.

Pajęczno, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszcz. NMP. i po Niedz. Kwiet., we wtorek po św. Antonim, w poniedz. po Wniebowstęciu NMP., po Narodz. NMP., po św. Leonardzie.

Piotrków, jarm. 4, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. przed św. Janem Chrzcie., po św. Jakobie Apost., po św. Marcinie.

Tawno, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Wielkanocy, po Bożem Ciele, po św. Jakobie Apost., po Narodz. NMP.: po św. Marcinie.

Przyrów, jarm. 6, we wtorki: po św. Dorocie, po Niedz. Kwiet., po św. Zofii, po św. Annie, po św. Michale, po św. Lucyli.

Radomsk, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., w 1-szy poniedz. Wielkiego Postu, po Niedz. Kwiet., we wtorek po św. Małgorzacie, w poniedz. po Podwyż. Krzyża św. po św. Andrzeju Apost.

Rawa, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, przed Niedz. Kwiet., po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem.

Rogów, jarm. 6, w poniedz. po św. Pawle Pust., po św. Grzegorz, we wtorki po św. Wojciechu, po św. Pankracym, po św. Rochu, po św. Marcinie.

Rozprza, jarm. 6, w czwartki po 3 Królach i po Niedz. Środop., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedziałki po

Nawiedz. NMP., po św. Bartłomieju, po Niepok. Poc. NMP.

Siewierz, jarm. 6, w poniedz.: po św. Macieju, po Niedz. Kwiet., przed św. Janem Chrzcie., po Narodz. NMP., po św. Łukaszu, przed Bożem Narodz.

Stryków, jarm. 6, w czwartki: po św. Macieju, przed Wielkanocą, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po św. Marcinie, przed św. Teofilem.

Sulejów, jarm. 6, w poniedz. po św. Agnieszce i po św. Grzegorz, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po Wniebowst. NMP., po Podwyż. Krzyża św. i po św. Leonardzie.

Szczerców, jarm. 6, we wtorki: po św. Agatonie i Wilhelmie, po św. Józefie, po św. Urbanie, po św. Jakobie, po Narodz. NMP., po Wszyst. Św.

Tomaszów, jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Franciszku a Paulo, po św. Aleksandrze Bisk., 4 czerw., po Przem. Pańsk., po św. Justynie, po Niepok. Poc. NMP.

Tuszyn, jarm. 6, w poniedz.: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwiet., po Bożem Ciele, po Wniebowst. NMP., po św. Franciszku Seraf., przed Bożem Nar.

Ujazd, jarm. 6, w poniedz.: po Oczyszcz. NMP., po św. Grzegorz, po św. Trójcy, przed św. Wawrzyńcem, po św. Franciszku Seraf., po św. Lucyli.

Widawa, jarm. 6, w poniedz. po Niedz. Zapust., po 3 Niedz. postu (6-dniowy), we wtorek po Ziel. Świątk., w poniedz. po św. Małgorzacie, po św. Marcinie, po 3 Niedz. Adwentu.

Włodowice, jarm. 6, w czwartek po Nawróceniu św. Pawła, po Niedz. Głuchej, w środę po św. Stanisławie, w czwartki po św. Małgorzacie, po św. Mateuszu, po św. Lucyli.

Wolbórz, jarm. 6, we wtorki: po św. Kazimierz, po Wniebowst. Pańsk., po św. Piotrze i Pawle, po św. Rochu, po św. Jadwidze, po Niep. Poc. NMP.

Zarki, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Suche, na św. Stanisława, bd 1 do 3 Maja, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Idzím, po Wyst. Świętych.

Zgierz, jarm. 6, w środy: po św. Pawle Pustel., po św. Longinie, po św. Zofii po św. Henryku, po św. Nikodemie, po św. Leopoldzie.

Gubernia Płocka.

Baranów, jarm. 6, po urocz. 3 Król., po św. Grzegorz, po św. Janie Nepom., po Narodz. NMP., po św. Stanisławie Kostce.

Bielsk, jarm. 6, w środy: po Niedz. Kw., po Wniebowstap. Pańskim, przed św. Janem Chrzcic., po św. Annie, po ścieci św. Jana, po św. Urszuli.

Biezuń, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po św. Małgorzacie, po Narodz. NMP., po św. Mikołaju.

Bobrownik, jarm. 5, w środy, po Oczyszcz. NMP., po św. Wojciechu, po Wnieb. NMP., po św. Franciszku Seraf., po św. Andrzeju.

Bodzanów, jarm. 6, w czwartki po Nawróceniu św. Pawła, w środy po Niedzieli Środop., po św. Stanisławie, po św. Kosmie i Damianie, po św. Łukaszu Ewang., po św. Klemensie.

Chorzele, jarm. 6, w poniedz.: przed Zapustami, po Niedz. Kwiet., po Bożem Ciele, po Narodz. NMP., po Wszyst. Świętych, po Niepok. Początku NMP.

Ciechanów, jarm. 6, w środy: po św. Weronice, po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdal., po Narodz. NMP., po św. Marcynie.

Dobrzyń nad Drwęcą, jarm. 12, we wtorki: po Nowym Roku, po św. Kazimierzu, po Niedz. Kwiet., po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcic., po Naw. NMP., po św. Bartłomieju, po św. Mateuszu, po św. Jadwidze, po św. Marcynie, po św. Katarzynie i po św. Leokadyi.

Dobrzyń nad Wisłą, jarm. 6, w poniedz.: po św. Macieju, po Niedz. Środop., po Wniebowst. Pańskim, po św. Maryi Magdal., po św. Franciszku Seraf., po Niepok. Poczęciu NMP.

Drobin, jarm. 6, w środy po Zwiast. NMP., we wtorek po św. Stanisławie, w środy po św. Antonim Pad., po św. Maryi Magdal., we wtorki przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Janów, jarm. 6, w poniedz. po św. Kazimierzu, w środy po św. Stanisławie, w poniedz. przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po Podwyż. Krz. św., po św. Andrzeju.

Kikol, jarm. 6, po św. Wojciechu, w poniedz. po św. Trójcy, po św. Rochu, po św. Mateuszu, po Wszyst. Święt., przed św. Tomaszem Apost.

Kuczbork, jarm. 6, we wtorki: po św. Dionizym, po św. Klotyldzie, po św. Elżbiecie, po św. Tekli, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Wiktoryą.

Lipno, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po Niedz. Kwiet., po Wniebowst. Pańskim, po NMP. Szkapli, po św. Michale, po św. Szymonie i Judzie.

Mława, jarm. 6, we wtorki po św. Macieju, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Trójcy, po św. Piotrze i Pawle, po św. Michale, przed św. Mikołajem.

Płock, jarm. 2, we wtorki: przed św. Janem Chrzcic., i po św. Michale.

Przasnysz, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwiet., po Wniebowst. Pańskim, po św. Jakóbie, po Narodz. NMP., po św. Katarzynie.

Raciąż, jarm. 6, we wtorki: po św. Agn., po Niedz. Kwiet., po Ziel. Świątk., po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po św. Andrzeju.

Radzanów, jarm. 6, we wtorki: po Zwiast. NMP., po św. Wojciechu, po Wniebowstąpieniu Pańskim, po św. Antonim, po św. Jakóbie, po ścieciu św. Jana.

Rypin, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po św. Ignacym, po św. Michale, po Wszystkich Świętych.

Sierpe, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po św. Grzegorz, po św. Marku, po św. Wicie, po Wszystkich Św., po św. Łucyi.

Skempe, jarm. 6, w czwartek po św. Macieju, w środy po św. Stanisławie, w czwartek po św. Małgorzacie, po Nar. NMP., po św. Franciszku, po św. Marcynie.

Sześć, jarm. 6, w czwartki po 3 Król., po Niedz. Kwiet., w środy przed św. Janem Chrzcic., po św. Jakóbie, przed św. Idz, po św. Jadwidze.

Wyszogród, jarm. 6, we wtorki: po św. Józefie, po Wniebowst. Pańsk., po Bożem Ciele, po św. Jakóbie, po św. Michale, po św. Łucyi.

Żuromin, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po św. Macieju, po Wniebowst. Pańsk., po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.

Gubernia Radomska.

Białaczów, jarm. 2, we wtorki: przed św. Stanisławem i św. Janem Chrzcic.

Białobrzegi, jarm. 6, w środy: po św. Walentym, po św. Marku, Ewang., przed św. Janem Chrzcic., po św. Rochu, po św. Łukaszu, po św. Łucyi.

Bogorzą, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Przew., po Rozesł. Apostołów, po św. Dominiku, po św. Mateuszu, po św. Łukaszu, po św. Łucyi.

Chmielów, jarm. 6, w poniedz.: po św. Pawle Pustel., po św. Kazimierzu, przed św. Floryanem, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Elżb.

Ciepielów, jarm. 5, we wtorki po św. Fabianie i Sebastianie, po św. Józefie.

fle, po św. Zofii, po św. Łukaszu, przed św. Mikołajem.

Drzewica, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król. po Zwiast. NMP., po św. Piotrze i Pawle, po św. Annie, po Narodz. NMP., po św. Łukaszu.

Gielniów, jarm. 6, we wtorki: po św. Pawle Pustel., po św. Grzegorzcu, po św. Marku Ewang., po św. Dominiku, przed św. Idzim, po św. Marcinie.

Głowaczów, jarm. 2, we wtorki: po Niedz. Kwiet., przed św. Wawrzyńcem.

Gniewoszów, jarm. 4, we wtorki: po św. Józefie, po Nawiedz. NMP., po św. Michale, w drugi poniedz. po św. Szymonie i Judzie.

Gowarczów, jarm. 6, w poniedz. po św. Józefie, we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Annie, po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Grabowiec, jarm. 6, we wtorki: po św. Weronice, po św. Lambertcie, po św. Zofii, po NMP. Szkapł., po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.

Granica, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszcz. NMP. po św. Wojciechu, po Ziel. Świątk., po Narodz. NMP., przed św. Tomaszem.

Ilza, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po Niep. Pocz. NMP.

Iwaniska, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po Niedz. Środop., po Ziel. Świątk., po św. Maryi Magdalenie, przed św. Idzim, przed św. Szymonem i Judą.

Janowiec, jarm. 6, w poniedz. po św. Agnieszce, i po św. Walentym, we wtorek po św. Stanisławie Bisk., w poniedzialek po św. Małgorzacie, po św. Łukaszu, po św. Stanisławie Kostce.

Jastrząb, jarm. 6, w poniedzialek: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdal., po św. Tekli, po św. Andrzeju.

Jedlińsk, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., we wtorki po św. Józefie, po św. Wojciechu, w poniedzialek po św. Idzim, po św. Franciszku Seraf., po dniu Zaduszny.

Kazanów, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Niedz. Środop., przed św. Jakóbem, po św. Trójcy, po św. Mateuszu, po św. Marcinie.

Klimontów, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze i Teresie, po św. Marcinie Biskup.

Kłwów, jarm. 6, we wtorki: po św. Macieju, po Niedz. Kwiet., przed Bożem Ciałem, po Wniebowz. NMP., po Nar. NMP., po św. Jadwidze.

Końskie, jarm. 6, we wtorki: po Nawróc. św. Pawła, po św. Macieju, po św. Józefie, po św. Jakóbie, po św. Urszuli, przed św. Mikołajem.

Kozienice, jarm. 6, w czwartki po św. Agnieszce i po Niedz. Białej, w środy po św. Janie Chrzcic., w czwartki po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu, po Niep. Pocz. NMP.

Kunów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po 1-szej Niedz. Postu, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Wicie i Moście, po św. Mateuszu, po św. Stanisławie Kostce.

Lagów, jarm. 6, w środy po 3 Król., po Oczyszcz. NMP., po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, w czwartek po św. Marcinie.

Lipsko, jarm. 6, we wtorki: po Nawróc. św. Pawła, po Niedz. Białej, po Ziel. Świątk., po Narodz. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Wiktoryą.

Magnuszew, jarm. 3, w poniedz.: po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Odrywół, jarm. 6, we wtorki: po św. Fabianie i Sebastyanie, po św. Józefie, przed Znal. Krzyża św., po Przem. Pańsk., po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.

Opatów, jarm. 6, w środy: po Niedz. Zapust., po Niedz. Kwiet., przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po św. Marcinie, przed św. Tomaszem Apostołem.

Opoczno, jarm. 6, w czwartki: po 3 Królach, po Niedz. Przew., po św. Maryi Magdal., po św. Bartłomieju, po św. Mateuszu, po Wszystkich Świętych.

Osiek, jarm. 6, w środy: po św. Walentym, po św. Stanisławie, po Naw. NMP., po św. Piotrze w okow., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Ostrowiec, jarm. 6, w czwartki: po 3 Król., po św. Józefie, po Przemien. Pańskiem, po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Ożarów, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Środop., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu, po 1-szej Niedzieli Adwentu.

Pokrzywnica, jarm. 6, w czwartki: po Niedz. Środop., po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michale, po Wszyst. Św., po Niep. Pocz. NMP.

Polaniec, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po Ziel. Świątk., po św. Małgorzacie, po św. Jadwidze, po św. Łucyi.

Przedbórz, jarm. 6, w poniedz., po św. Dorocie, w wtorki po św. Józefie i po św. Antonim, w poniedz. po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Łucyi.

Przysucha, jarm. 6, w czwartki: po św. Agnieszce, po Niedz. Kwiet., po św. Piotrze i Pawle, przed św. Wawrzyńcem, po św. Franciszku Serafi., przed św. Barbarą.

Przytyk, jarm. 6, we wtorki: po św. Kazimierzu, po Niedz. Kwiet., przed św. Filipem i Jakóbem, po Bożem Ciele, po Podwyż. Krzyża św., przed Bożem Narodzeniem.

Radom, jarm. 2, na św. Jana Chrzcic. (5-dniowy) i od dnia 9 Września (5-dniowy).

Radoszyce, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po św. Wojciechu, po Bożem Ciele, po św. Annie, po św. Mateuszu, po św. Marcinie.

Raków, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Józefie, przed św. Janem Chrzcic., po św. Annie, po Wniebowz. NMP., po św. Mateuszu.

Reczywół, jarm. 6, we wtorki: przed św. Franciszkiem Sal., po św. Józefie, po św. Witalisie, przed św. Idzim, po św. Karolu Borom., po św. Łucyi.

Sandomierz, jarm. 2, w poniedz. po Wniebowst. Pańsk., po Narodz. NMP.

Ścielechów, jarm. 6, w poniedz. po św. Pawle i po św. Walentym, we wtorki po św. Stanisławie i po św. Antonim, w poniedz. po Wniebowz. NMP. i po Niepokal. Pocz. NMP.

Siemno, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po św. Grzegorz, po św. Wojciechu; po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, po św. Marcinie.

Skaryszew, jarm. 6, w poniedziałki: po Niedz. Wstępnej (3-dniowy), po Niedz. Przewod., po św. Jakobie Ap., po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apostołem.

Skrzynno, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Przew., po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcic., po Przem. Pańsk., po św. Urszuli, po św. Katarzynie.

Solec, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po 40 Męczon., po św. Stanisławie, po św. Antonim, po św. Franciszku Ser., po św. Marcinie.

Staszów, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Białej, przed św. Janem Chrzcic., po św. Ma-
tuz., po św. Andrzeju Apost.

Szydłowiec, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Król., po Niedz. Środop., po Niedz. Kwiet., przed św. Wawrzyńcem, po św. Franciszku, po św. Marcinie.

Tarłów, jarm. 6, we wtorki: po św. Apolinii, po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, przed św. Tomaszem.

Wąchock, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po 2-giej Niedz. Postu, po św. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po św. Michale, po św. Elżbiecie.

Waśniów, jarm. 2, we wtorki: po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju.

Wierzbica, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po św. Wojciechu, po św. Antonim, do Przem. Pańsk. po św. Łukasz, po św. Łucyi.

Wierzbnik, jarm. 3, w środy: po Niedz. Środop., po Ziel. Św., po św. Michale.

Wolanów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, po Nawiedz. NMP., po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.

Wyśmierzyce, jarm. 6, w poniedz. po św. Antonim Op., po św. Grzegorz, we wtorek po św. Janie Nep., w poniedz. po św. Małgorzacie, po św. Tekli, po św. Łazarzu.

Żarnów, jarm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, po Narodz. NMP., po św. Łukasz, przed św. Mikołajem.

Zawichost, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach, po Niedz. Białej, po Bożem Ciele, po NMP., Anielskiej, po Podwyż. Krzyża św., po 1-szej Niedzieli Adw.

Zwoleń, jarm. 6, w czwartki: po 3 Król., po Niedz. Kwiet., przed Bożem Ciałem, po Przemien. Pańskim, po Podw. Krzyża św., po św. Katarzynie.

Gubernia Siedlecka.

Adamów, jarm. 6, w poniedz.: po św. Kazimierzu, przed św. Filipem i Jakóbem, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po św. Jadwidze, po św. Andrzeju.

Biała, jarm. 2, we wtorki: po Zielon. Świąt., po św. Annie.

Garwolin, jarm. 6, w środy: po św. Macieju, po Niedz. Przew., po św. Małgorzacie, po św. Bartłomieju, po św. Katarzynie, przed św. Tomaszem Ap.

Janów Ordynacki, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Janem, po Podwyż. św. Krzyża św., po Wszystkich Święt., po Niepokal. Pocz. NMP.

Kamieńczyk, jarm. 6, we wtorki: po Nawróceniu św. Pawła, po Zwiast. NMP., po św. Donacie, po Przem. Pańsk., po św. Franciszku Serafi., po św. Andrzeju.

Kock, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Franciszku Serafi., po św. Karolu Borom., po św. Łucyi.

Kodeń, jarm. 2, w środy: po św. Trójcy, po św. Michale.

Konstantynów, jarm. 4, w poniedz.: po Nowym Roku, po 1-szym marca, paźdz. i listop.

Kossów, jarm. 4, we wtorki: po św. Józefie, po św. Zofii, po Narodz. NMP., po św. Aniołach Stróżach.

Łaskarzew, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po Ziel. Św., po św. Annie, po Podwyż Krzyża św., po Wszystkich Świętych.

Liń, jarm. 4, w czwartki: przed Niedz. Zapust., przed Niedz. Kwiet., przed Ziel. Świątk., przed Wszyst. Świętymi.

Lomazy, jarm. 2, w poniedz.: po św. Piotrze i Pawle, po św. Kosmie i Damianie.

Łosice, jarm. 6, w środy: po św. Agn., po Niedz. Kwiet., po Niedz. Przew., przed św. Janem, po Wniebowz. NMP., po św. Michale.

Łuków, jarm. 5, po Niedz. 1-szej Wielkiego Postu, po Niedz. Kwiet., we wtorek 4-ty po Wielkanocy, w poniedz. 2-gi po Ziel. Świątk. w poniedz. 1-szy po Narodz. NMP.

Łysobyki, jarm. 3, we wtorki: po Zwiast. NMP., po Narodz. NMP., przed św. Barbarą.

Maciejowice, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Grzegorzem, po Wniebowzięciu NMP., po św. Michale, po św. Katarzynie.

Miedźna, jarm. 3, we wtorki: po Zwiast. NMP., po św. Stanisławie, przed św. Mikołajem.

Międzyrzec, jarm. 4, w czwartek po św. Walentym, w środę po św. Wiktorze, w czwartki po św. Jakobie Ap., przed św. Mikołajem.

Mokobody, jarm. 1, w środę po św. Jadwidze.

Mordy, jarm. 5, w czwartki: po św. Higinie, po św. Kazimierzu, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Katarzyną, po św. Łucyi.

Osieck, jarm. 6, w środy: po 3 Król., po Niedz. Środop., po Ziel. Świątk., po NMP. Szkapł., przed św. Idzim, po 1-szej Niedzieli Adwentu.

Ostrów, jarm. 6, w poniedz.: po św. Leonie Pap., po Wniebowst. Pańsk., po św. Małgorzacie, przed św. Wawrzyńcem, po św. Jadwidze, po św. Feliksie Walezyuszu.

Parczew, jarm. 4, we wtorki: po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzci., po św. Cezaryuszu, po św. Marcynie.

Parysów, jarm. 6, w poniedz. po Nawróc. św. Pawła, po Niedz. Wstępnej, po Niedz. Białej, w poniedz. 2-gi po Ziel. Świątk., po św. Maryi Magdal., po Narodz. NMP.

*Piszczac, jarm. 4, we wtorek po 3 Królach, w 1-szy wtorek kwietnia, lipca i października.

Radzyń, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., po Niedz. Środop., po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, przed św. Rozalią, po Wszystkich Świętych.

Sarnaki, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Stanisławie, po św. Michale, po św. Łukaszu.

Siedlce, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Środop., po św. Annie, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.

Ślawnice, jarm. 2, w piątki: po Wniebowstąpieniu Pańsk., po św. Opieki NMP.

Sokolów, jarm. 6, w czwartki: po 3 Królach, w Wielki Czwartek, po Bożem Ciele, po św. Rochu, po św. Michale, po św. Edwardzie.

Sterdyń, jarm. 6, w poniedz.: po św. Agnieszce, po św. Albinie, po św. Wicie, po św. Bartłomieju, po św. Rafale, po św. Łucyi.

Stoczek, jarm. 6, w poniedz. po 3 Królach, po Niedz. Środop., we wtorek po św. Wojciechu, poniedz. przed św. Janem Chrzci., po św. Mateuszu, po św. Karolu Boromeuszu.

Terespol, jarm. 6, we wtorek po dniach: 18 stycz., 6 kwiet., 5 maja, 24 czerw., 10 wrześ. i 9 listop.

Węgrów, jarm. 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakobem, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Idzim, po św. Katarzynie.

Wisznice, jarm. 3, w poniedziałki przed św. Jerzym, po św. Janie Chrzci., po Wniebowz. NMP.

Włodawa, jarm. 4, we wtorki: po Ziel. Świątk., po św. Janie Chrzci., po Wniebowz. NMP., na Opiekę Matki Boskiej (7-dniowy).

Wołyń, jarm. 6, w środy: po Zwiastow. NMP., po Przeniesieniu relikwii św.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

Mikołaja, po Przem. Pańsk. po Nar. NMP., po święcie cud. obr. NMP. Kaz., po Ofiarow. NMP., prócz tego w każdym tygodniu w środę targi.
Zelechów, jarm. 6, w czwartek po św. Macieju, w środy po św. Stanisławie, po św. Maryi Magdal. po Wniebowz. NMP., po Narodzeniu NMP., po św. Marcynie.

Gubernia Suwalska.

Augustów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po św. Antonim, po św. Wincentym, po św. Bartłomieju, po św. Marcynie.
Bakalarzew, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzci., po św. Jakobie Apost., po Wszystkich Świętych.
Bałwierzyski, jarm. 3, we wtorki: po Ziel. Świątk., po św. Maryi Magdal., przed św. Michałem.
Filipów, jarm. 6, we wtorki: na tydz. przed Zapustami, po Niedz. Kwiet., przed Bożem Ciałem, po Wniebowz. NMP., po św. Mateuszu, po św. Marc.
Kaliwary, jarm. 4, w wtorki: po Wniebowstąpieniu Pańskiem, przed św. Janem Chrzci., po św. Bartłomieju, po św. Marcynie.
Lipsk, jarm. 4, we wtorki: po Katedrze św. Piotra, po św. Jerzym, po św. Pelagii, przed św. Szymonem i Judą.
Łozdziele, jarm. 5, we wtorki: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po Bożem Ciele, po św. Annie, po św. Katarzyn.
Maryampol, jarm. 6, w środy: po 3 Królach, po św. Wojciechu, po św. Piotrze i Pawle, po Wniebowz. NMP., po św. Michale, po Wszystkich Świętych.
Olita, jarm. 1, w poniedz. po św. Kazim.
Pilwiszki, jarm. 6, w środy: po św. Agn., po św. Wojciechu, po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po św. Mateuszu, po św. Marcynie.
Preny, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., po św. Macieju, we wtorki po św. Antonim, po św. Annie, po Nar. NMP., po św. Marcynie.
Przerosił, jarm. 4, we wtorki: po św. Józefie, po Wniebowst. Pańskiem, po św. Michale, po św. Katarzynie.
Raczk, jarm. 6, w poniedz. 3-ci po Nowym Roku, w poniedz. po Niedz. Zapust., we wtorek po Niedz. Przew., w poniedz. po św. Trójcy, po Przem. Pańskiem, po św. Łukaszu.
Sapieżyski, jarm. 2, we wtorki: przed św. Janem Chrzci., po Niedz. Różańc.

NMP., po św. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedz. NMP., po Niedz. Różańcowej, przed św. Mikołajem.
Sereje, jarm. 5, w wtorki: po św. Jerzym, po św. Antonim, przed św. Wawrzyńcem, przed św. Szymonem i Judą, po św. Lucyi.
Simno, jarm. 6, we wtorki: po Nawróc. św. Pawła, po św. Jerzym, po św. Piotrze i Pawle, po Wniebowz. NMP., po Narod. NMP., po Dniu Zadusznym.
Sopockinie, jarm. 2, w poniedz.: po św. Trójcy, po św. Edwardzie.
Sudargi, jarm. 4, w środy: po 3 Król., po św. Jerzym, przed św. Janem Chrzci., po św. Franciszku Seraf.
Suwałki, jarm. 6, w środy: po św. Romualdzie, po św. Benedykie, po św. Stanisławie, po św. Rochu, po św. Justynie, po św. Andrzeju.
Szaki, jarm. 6, we wtorki: przed św. Maciejem Ap., przed św. Filipem i Jak., przed św. Antonim Pad., przed św. Wawrzyńcem Męczen., przed św. Mateuszem Apost., przed Bożem Narodz.
Wierzbolów, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwiet., po Bożem Ciele, po Wniebowz. NMP., po Niedz. Różańcowej, po Wszyst. Św.
Wilkowyski, jarm. 5, we wtorki: po św. Józefie, przed Wniebowst. Pańskiem, po Nawiedz. NMP., po Niedzieli Róż., po św. Marcynie.
Wisztynieć, jarm. 4, w środy: po św. Kazimierzu, po św. Jerzym, po św. Trójcy, przed św. Symonem i Judą.
Wiżajny, jarm. 4, we wtorki: po Ziel. Świątk., po św. Małgorzacie, po św. Michale, przed Bożem Narodz.
Władysławów, jarm. 6, we wtorki po 3 Król., po Oczyszcz. NMP., po św. Stanisławie, w poniedz. po św. Piotrze i Pawle, po Podwyż. Krzyża św., przed św. Szymonem i Judą.

Gubernia Warszawska.

Bielawy, jarm. 5, we wtorki: po św. Józefie, przed św. Filipem, po Nawiedz. NMP., przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.
Błonie, jarm. 6, we wtorki: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Kwiat., po św. Trójcy, po św. Augustynie, po św. Łukaszu, po św. Katarzynie.
Bolinów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po św. Kazimierzu, po św. Urbanie, po św. Annie, po Nar. NMP., po św. Marcynie.
Brześć Kujawski, jarm. 6, we wtorki: po Nowym Roku, po św. Walentym, przed św. Stanisławem Bisk. po św.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

- Józefie Kalasantym, po św. Stefanie, po Wszyst. Śwąt.; z pozostawieniem jednego dnia jarmarcznego w tygod. zamiast w piątek także we wtorek.
- odecz, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszcz. NMP., we wtorek po św. Józefie, w poniedz. przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Dominiku, po św. Jadwidze i Teresie, przed św. Tomaszem Apost.
- Czersk, jarm. 6, we wtorki po 3 Król., przed św. Janem Chrzcic., po św. Jakóbie Ap., po św. Michale, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.
- Czerwińsk, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po Narodz. NMP., przed św. Szymonem i Judą, po św. Marcynie.
- Gombin, jarm. 6, we wtorki: przed Niedziela Zapust., przed Niedz. Palmową, przed Wniebowst. Pańsk., po Bożem Ciele, po Narodz. NMP., przed św. Mikołajem. Ustanowione cotygodniowe jarmarki, odbywać się będą w czwart. zamiast w piątki..
- Góra Kalwarya, jarm. 4, w środy: po 3 Król., po Wielkiejnocy, po Ziel. Św., po Bożem Ciele.
- Gostynin, jarm. 6, we wtorki: po św. Weronice, po św. Gertrudzie, po św. Stanisławie, po św. Jakóbie, po św. Andrzeju, przed św. Tomaszem Apost.
- Grodzisk, jarm. 6 w poniedz.: po Niedz. Zapust., we wtorek po św. Wojciechu, w poniedz.: po św. Annie, po św. Marcynie, przed św. Tomaszem Apost.
- Grójec, jarm. 6, w czwartki po św. Walentym, po św. Marku, po św. Annie, przed św. Idzim, po św. Jadwidze, przed św. Mikołajem.
- Iłów, jarm. 6, w czwartki: po św. Walentym, po 40 Męczen., po św. Bazylim, przed św. Idzim, po św. Jadwidze, przed św. Tomaszem.
- Jabłonna, odbywają się targi dla sprzedaży produktów spożywczych i wyrobów wiejskich, we wtorki każdego tygodnia, a także 6 jarmarków w ciągu roku, w czwartki, a mianowicie: 1) po Oczyszcz. NMP., 2) po św. Wojciechu, 3) po św. Antonim, 4) po św. Jakóbie, 5) po św. Michale, 6) po św. Łukaszu.
- Jadów, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., w poniedz. po św. Helenie, w środę po św. Stanisławie, w poniedziałki: po św. Józefie Kal., po Narodz. NMP., po św. Karolu Boromeuszu.
- Kałuszyn, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król.,
- Kwiet., po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.
- Karczew, jarm. 6, w poniedz. po św. Walentym, po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszyst. Śwąt., po św. Łucyi.
- Kiernozia, jarm. 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszcz. NMP., po Zwiast. NMP., po św. Małgorzacie, po Podwyż. św. Krzyża, po Niepok. Pocz. NMP.
- Kolbiel, jarm. 6, w środy: przed św. Karolem Wiel., po św. Wincentym Ferraryuszu, po św. Trójcy, po św. Michale, po św. Marcynie, po Niepok. Pocz. NMP.
- Kowal, jarm. 6, w środy: po św. Wojciechu, przed św. Janem Chrzcic., po św. Jakóbie Ap., po Narodz. NMP., po św. Urszuli, przed św. Mikołajem.
- Krośniewice, jarm. 6, w poniedz. po Oczyszcz. NMP., we wtorki: po św. Józefie, po św. Antonim, po św. Michale, po św. Marcynie, po Niedzieli 3 Adwentu.
- Kutno, jarm. 6, w czwartki: przed św. Walentym, po Niedz. Środop., przed św. Filipem i Jakóbem, na Ziel. Św., 10 dni od wtorku, w czwartki po św. Franciszku Seraf., i po św. Elżbiecie.
- Łatowicz, jarm. 12: 1) na św. Dorotę, 2) na Wniebowst. Pańsk., 3) na św. Wawrzyńca, 4) na św. Franciszka, 5) na św. Katarzynę Męcz., 6) na św. Małgorzatę, 7) na Wielki Czwartek, 8) na św. Rocha, 9) na św. Sebastjana i Fabiana, 10) na św. Jakóba, 11) na Ziel. Świątki i 12) na 3 Króli, oprócz tego odbywa się jeszcze 14 targów stosownie do przywilejów miasta.
- Łowicz, jarm. 6, w poniedz. po Niedz. Starozap., we wtorek po Niedz. Kwiet., na św. Jana Chrzcic. 3-dniowy, w poniedz. po Wniebowz. NMP., na św. Mateusza 8 dniowy, w poniedz. po św. Andrzeju.
- Lubień, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., we wtorek po Niedz. Pżew., w poniedziałki po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszyst. Śwąt., po św. Łucyi.
- Lubraniec, jarm. 6, w poniedz. po św. Błażu i po Niedz. Kwiet., we wtorek po św. Julii, w poniedz. po św. Aleksym, po św. Piotrze i Emiliannie, po św. Leonardzie.
- Mińsk, jarm. 2, w poniedz. po Niedz.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

Mogielańca, jarm. 6, we wtorki po 3 Królach, po Niedz. Kwiet., po Ziel. Św., po Wniebowz. NMP., po św. Franciszku Seraf., po św. Elźbiecie.

Mszczonów, jarm. 6, w poniedz.: po Nawróceniu św. Pawła, po św. Marku, przed św. Janem Chrzcic., po św. Bartłomieju, po św. Michale, po Niepok. Pocz. NMP.

Nadarzyn, jarm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po Niedz. Środop., po św. Annie, po Podwyż. św. Krzyża, po św. Leonardzie, po św. Lucyi.

Nasielsk, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Środop., po św. Wojciechu, po św. Jakobie, po św. Michale, po Wszystkich Świętych, po Niepok. Pocz. NMP.

Nieszawa, jarm. 6, we wtorki: po św. Fabianie, i Sebastianie, po św. Józefie, przed św. Janem, po św. Bartłomieju, po św. Michale, po św. Marcin.

Nowe-Miasto, jarm. 6, w poniedz. po Niedz. Wstęp., w czwart. przed Niedz. Kwietnią, w środę przed Wniebowst. Pańsk., w czwartek po św. Rochu, w poniedz. po Narodz. NMP., w czwartek po św. Jadwidze.

Nowy-Dwór, jarm. 6, w środy: po Nawr. św. Pawła, po św. Józefie, po św. Serwacym, po św. Henryku, po św. Nikodemie, po św. Marcinie.

Okuniew, podczas lata, od 1 Kwiet. do 1 Paźdz., targi w czwartki każdego tygod.; w pozostałych zaś miesiącach roku, w czwartki co 2-gi tydzień, po 1 i 15 każdego miesiąca, a prócz tego jarmarków 6, w poniedz. po Przewod. Niedz., we wtorki: przed Nowym Rokiem, przed świętem Bożego Ciała, przed św. Rochem, przed św. Michałem, po św. Mikołajem.

Osięcin, jarm. 6, w środy po 3 Król., w pierwsze wtorki Kwiet. i Czerw., w pierwszy poniedz. Lipca, w trzeci poniedz. Września i Października.

Osmolina, jarm. 6, we wtorki: po św. Agn., po św. Kazimierzu, po św. Jakobie Ap., po św. Stanisławie, po św. Kandydyle czyli po dniu 3 Paźdz., po św. Marcinie.

Piaseczno, jarm. 6, w poniedz.: po Niedz. Starozap., po Niedz. Kwiet., po św. Jakobie, po św. Michale, po Wszyst. Świętych, po św. Lucyi.

Piotrków, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., w pierwszą Niedz. Postu, w piątek przed Niedz. Kwietnią, w poniedziałki po Wniebowst. Pańsk., po św. Jakobie, po Wszystkich Świętych.

Płońsk, jarm. 6, we wtorki: po Niedz. Kwiet., po Ziel. Świątk., po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, po Wszystkich Święt., po Niepok. Pocz. NMP.

Przedecz, jarm. 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedz. Kwiet., po św. Antonim, przed św. Wawrzyńcem, po św. Łukaszu, przed św. Mikołajem.

Pułtusk, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po św. Józefie, po Ziel. Świątk., po Narodz. NMP., po św. Jadwidze, po św. Elźbiecie.

Raciążek, jarm. 4, w poniedz.: po św. Trójcy, po NMP. Szkapl., po Narodz. NMP., po Wszystkich Świętych.

Radziejów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Kwiet., po św. Trójcy, po Wniebowz. NMP., po św. Jadwidze, po Niepok. Pocz. NMP.

Radzymin, jarm. 6, we wtorki: po św. Dorocie, po św. Joachimie, po św. Juwencyuszu, po Wniebowz. NMP., po św. Remigiuszu, po Niepok. Pocz. NMP.

Serock, jarm. 4, w 1-szy wtorek po św. Mateuszu, w środy: po 3 Król., po św. Kazimierzu, po św. Piotrze i Pawle.

Siennica, jarm. 6, w poniedz. po 3 Król., po Niedz. Kwiet., we wtorek po św. Stanisławie, w poniedz. po Narodz. NMP., po św. Jadwidze, po Wszyst. Świętych.

Skiernewice, jarm. 6, w czwartek po 3 Król. i po Niedz. Środop., w środę przed św. Filipem i Jakobem, w czwartek po św. Jakobie Ap., po św. Franciszku Seraf., po św. Elźbiecie.

Służew, jarm. 6, we wtorki po Oczyszczeniach NMP., po św. Józefie, po Ziel. Świątk., po św. Annie, przed św. Szymonem i Judą, po św. Lucyi.

Sobota, jarm. 6, we wtorek po 3 Król., w Wielki Czwartek, w czwartek po Ziel. Świątk., w środy: po św. Wiele, po św. Bartłomieju, po Wszyst. Św.

Sochaczew, jarm. 6, we wtorki po św. Pysce czyli po dniu 18 stycz., po Niedz. Kwiet., po św. Wojciechu, po Ziel. Świątk., po św. Maryi Magdal., po św. Urszuli.

Sochocin, jarm. 6, w środy po św. Błażeju, po św. Stanisławie, przed św. Janem Chrzcic., w czwartki po św. Dominiku, po Podwyż. Krzyża św., po św. Klemensie.

Stanisławów, jarm. 6, we wtorki: po 3 Król., po Niedz. Środop., po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, po św. Marcinie, po św. Lucyi.

Jarmarki w Państwie Rosyjskiem.

Tarczyna, farm. 6, w środy po św. Kazimierzu, po Niedz. Przewod., po św. Bogumile, po św. Mateuszu, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Warka, farm. 6, w środy: po Oczyszcz. NMP., po Niedz. Środop., po św. Stanisławie, po św. Tekli, po św. Leonardzie, po Niepok. Pocz. NMP.

Warszawa, farm. 2, w Maju w 2-gi poniedz. po św. Filipie i Jakobie, w Listopadzie w poniedz. po Wystk. Św. Każdy trwa trzy tygodnie: pierwszy tydzień wstępny, drugi właściwy targowy, a trzeci tydzień wyplat się zowie. Prócz tego jarmark na wełnę od od dnia 15 Czerw., trwający przez dni 3. Kontrakty na św. Jana Chrzc. — Jarmark chmielny od 25 Września 10 dni trwający.

Wiskitki, farm. 6, we wtorki: po św. Józefie, po św. Stanisławie, po Bożem Ciele po Wniebowz. NMP., po św. Koźmie i Damianie, po Wszyst. Św. Włocławek, farm. 6, w czwartki po 3 Król. i po św. Janie Bożym, we wtorek po św. Stanisławie, w czwartki po św. Dominice, przed Narodz. NMP., po św. Leonardzie.

Wyszków, farm. 6, w wtorki: po św. Apolonii, po św. Grzegorz, po św. Antonim, po Przem. Pańsk., po św. Justynie, po św. Lucy.

Zakroczym, farm. 6, we wtorki: po św. Pawle Pust., po św. Katarzynie Sen., po św. Marku i Marcelim, po św. Kunegundzie, po Narodz. NMP., po św. Marcynie.

Żychilin, farm. 6, w poniedz.: po 3 Królach, po św. Grzegorz, we wtorek po św. Wojciechu, w poniedz. po św. Piotrze i Pawle, po św. Mateuszu, przed św. Szymonem i Judą.

W dalszych guberniach.

Archangielsk, 1 wrześ.

Balta, od 25 maja (10 dni).

Berdyczew, od 13 do 20 stycz., 28 marca, od 12 czerw. (dwa tygodnie), od 15 sierp. (tydzień), od 1 listop. (tydz.)

Błagowieszczenko, od 25 lutego do 10 marca.

Borisow, w kwietniu po poście (10 dni).

Charkow, 6 stycz., od 15 maja do 15 czerw., w czerw. na św. Trójcę, od 30 sierp. do 6 wrześ., 1 paźdz.

Dwinsk, od 5 do 20 czerw., od 25 grud. do 15 stycz.

Ekaterinburg, od 26 do 29 czerw., 24 listop.

Ekaterinosław, 13 kwiet.

Grodno, od 25 czerw. do 25 lipca.

Kereńsk, od 1 do 13 lipca.

Kijów, od 1 do 15 lut., pierwszy tydzień Wielkiego Postu, w marcu, 9 maja, od 15 czerw. do 1 lipca.

Kiszyniew, od 20 paźdz. do 26 listop.

Korsun, od 10 do 15 maja.

Kostroma, w czerw. w piątek w 9 tygod. po poście (14 dni).

Kowno, 29 czerwca (2 tygodnie).

Kozumenskoje Sielo, od 10 paźdz. do 1 listop.

Krasnoborsk, od 15 do 23 marca, od 28 listop. do 4 grud.

Kursk, w czerw. w 9 tygodniu po poście. Lebedjan, od 1 stycz. (dwa tygod.), od 5 do 29 maja, 10 wrześ. (cały miesiąc).

Nikołajewsk, w trzecim tygodniu Wielk. Postu, przez (6 dni) w marcu, 1 sierp. (6 dni).

Niżnij-Nowgorod, od 5 do 7 stycz., 24 czerw. 3 dni (na konie), od 25 lipca do 5 sierpnia.

Nowgorod, od 20 do 24 grudnia.

Nowomirgorod, w 5 tygodniu Wielkiego Postu, w kwietniu.

Oloniec, od 6 do 14 stycznia.

Olonieck, od 8 do 16 września.

Orel, od 6 do 20 stycznia.

Orenburg, przez całe lato.

Ostrów, od 1 do 10 marca.

Połtawa, od 10 lipca (cały miesiąc).

Rostow nad Donem, od 30 stycznia przez 15 dni, w Lutym od środy pierwszego do soboty trzeciego tygodnia Wielk. Postu, 3 września.

Saratow, od 9 maja do 4 czerwca, od 6 do 9 lipca.

Simbirsk, w Lutym 1 tydzień Wielkiego Postu, w Marcu, 1 i 2 tydzień Wielk. Postu, od 8 do 11 czerwca (na konie).

Smoleńsk, w maju od Wniebowstap. 3 dni, od 6 grudnia do 9 stycznia.

Starokonstantinów, w ostatnich dniach Syropostu; od 17 do 25 marca, w poniedziałek w 1-szym tygodniu Postu, w kwietniu, 20 lipca, 15 sierp., 8 września.

Szunga, od 6 stycznia do 25 marca.

Taganróg, od 9 maja do 17 czerwca.

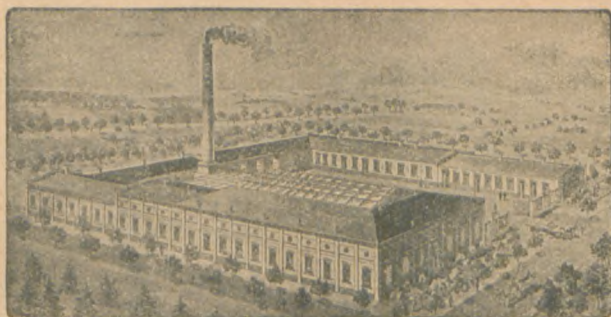
Tula, w czerwcu w piątek w 10 tygodniu po Poście, 3 lipca, od 8 do 22 listop.

Ufa, od 21 do 31 stycznia.

Wilno, od 23 kwietnia do 15 maja.

Woroneż, od 15 do 29 sierpnia.

Żytomir, 8 lipca.



Widok zakładów K. Miarka Sp.

Katalog

dzieł i broszur treści historycznej, naukowej, powieściowej, podręczników, map, pocztówek i śpiewniczków.

Nr. 3030.

Dzieje narodu polskiego

od najdawniejszych czasów
aż do ostatniego rozbioru.

336 stron. Z 57 rycinami.

Cena broszurowanego egzemplarza 1,— mk.

W ozdobnej trwałej czerwonej oprawie płóciennej 1,50 mk.

W obec dającego się odczuwać braku znajomości dziejów ojczystych, powinna książka powyższa znajdować się w każdym domu polskim. Pisana jasno i dla każdego przystępnie, zawiera na 336 stronach całą historję polską. Równocześnie z opisami, uprzytomniają nam ryciny wszystkich panujących, oraz ważniejszych zdarzeń historycznych, wielkość i sławę narodu naszego w przeszłości. Cena nadzwyczaj przystępna umożliwia nabycie książki każdemu.

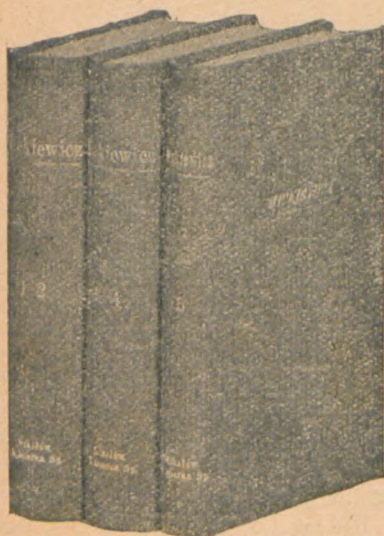
Najstosowniejszy podarek dla starszych i młodzieży przy każdej okazji.

Upraszamy żądać od nas za darmo i franko kompletnego katalogu nr. 4 N naszych wydawnictw.

Adres do nas :

K. Miarka Sp., Mikołów-Nikolai O. S.

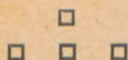
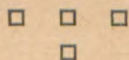
Nowa Biblioteka Pisarzy Polskich.



Nr. 2006.

== Poezye == Adama Mickiewicza w 5 tomach z portretem autora.

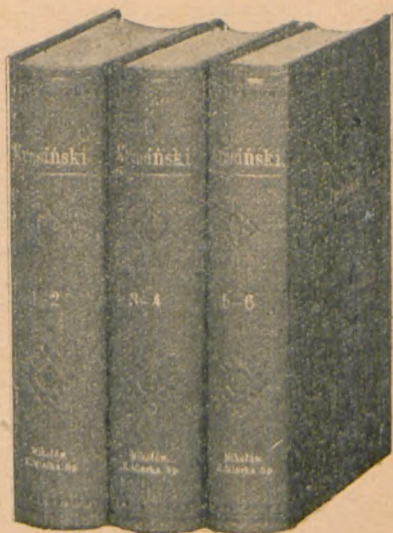
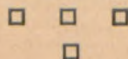
W gustownej trwałej czerwonej
płóciennej oprawie z złożonymi ty-
tułami w 3 książkach . . . 5 mk.

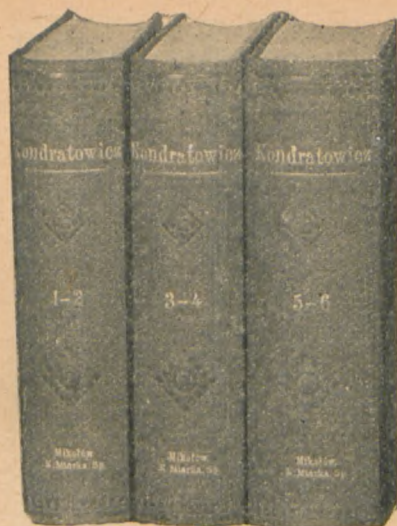


Nr. 2008.

== Pisma == Zygmunta Krasińskiego w 6 tomach z portretem autora.

W gustownej trwałej czerwonej
płóciennej oprawie z złożonymi ty-
tułami w 3 książkach . . . 6 mk.





□
□ □ □

Nr. 2009.

== Poezye ==

Ludw. Kondratowicza

w 6 tomach

z portretem autora.

W gustownej trwałej czerwonej
płóciennej oprawie z złożonymi ty-
tułami w 3 książkach . . . 6 mk

□ □ □
□

□
□ □ □

Nr. 2083.

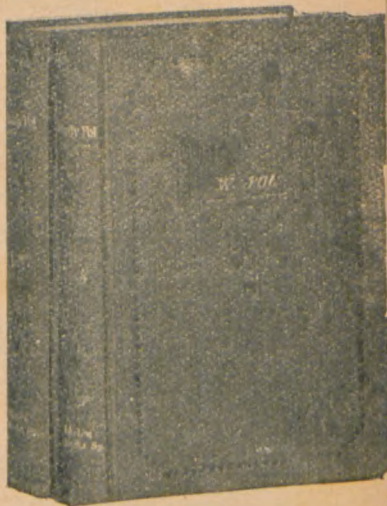
== Poezye ==

Wincentego Pola

w 4 tomach

z portretem autora.

W gustownej trwałej czerwonej
płóciennej oprawie z złożonymi ty-
tułami w 2 książkach . . . 4 mk.



□ □ □
□



Nr 2007.

Poezye Juliusza Słowackiego

w 10 tomach

portretem autora. — Tomy 6—10 zawierają pisma ośmioletnie. — Wydanie ozdobione 72 bardzo pięknie wykonanymi ilustracyami.

w gustownej trwałej czerwonej płóciennej oprawie,
tytułami złożonymi w 5 książkach 10 mk.

Kompletna

Nowa Biblioteka Pisarzy Polskich

składająca się z 31 tomów

w gustownej trwałej czerwonej oprawie z złożonymi
tytułami w 16 książkach 30 mk.



Nr. 2054. **Adam Mickiewicz — Pan Tadeusz** czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z 1811 i 1812 r. Śliczne wyd. ludowe z pięknymi ilustr. Cena w bardzo pięknej oryginalnej oprawie 1,60 mk.

Nr. 2055. **Wybór poezji Mickiewicza.** Z portretem i życiorysem poety. Egzemplarz broszurowany 25 fen.

Nr. 2056. **Skarbczyk strzech polskich.** Poezje Franciszka Marca. Egzemplarz broszurowany 20 fen.

Nr. 2077. **Dla was dziewice.** Zbiór ślicznych wierszy dla polskich dziewcz. Wykonanie gustowne dwukolorowe na dobrym papierze. Stron 48. Egzemplarz brosz. 20 fen.

Nr. 2019. **Błogosławieństwo matki.** Dramat z życia współczesnego w 3 aktach i **Mosiek spekulant**, komedycja w 2 aktach. Egzemplarz broszurowany 15 fen.

Nr. 2078. **Quo Vadis — Dokąd idziesz, Panie?** Opow. hist. z czas. prześladow. chrześcijan za panow. Nerona podł. H. Sienkiewicza. Ozd. 13 ilustracyami. Egzemplarz broszurowany 80 fen.

JULIUSZ
SŁOWACKI.

**Listy do Matki
i wszystkie inne**

Mikołów. Warszawa K. Miarka.

Nr. 2011. **Jul. Słowackiego Listy do matki i wszystkie inne.** Wyd. zupełne, pierwsze ilustr. — Zebrał Ks. Dr. Kamil Juliusz Kantak. — Dwa tomy, obejm. 804 str. druku. Oba tomy oprawne razem 4 mk.

KRZYŻACY
POWIEŚĆ HISTORYCZNA

MIKOŁÓW. WARSZAWA. KAROL MIARKA.

Nr. 2074. **Krzyżacy.** Pow. hist. z czas. krzyżackich wedł. H. Sienkiewicza. Z 11 ilustracyami w tekście. Egzemplarz broszurowany 40 fen.

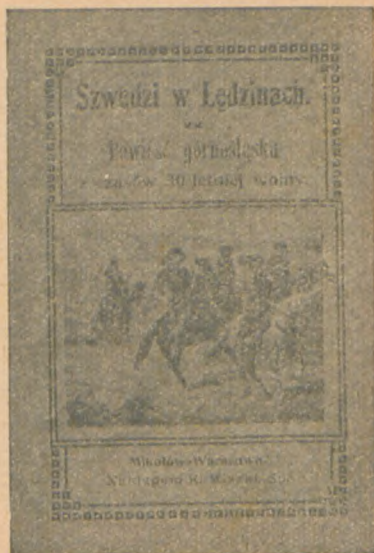


Nr. 2002. Album Królów Polskich wedł. pędzla Jana Matejki. 40 barwnych portr. z dodan. krótk. opisu życia i działalności odnośnych monarchów, opartego na najnowszych źródłach. Całość zawarta w przepysznej okładce wyk. z imit. skóry czerw. Form. 24×31 cm. Każdy Polak, zdolny do ożywienia się dla przeszłości naszej, znajdzie w przepysznym dziele niewyczerpane źródło szlachetnej rozrywki i poczucia godności narodowej. Cena całkowitego dzieła 14 mk.

Nr. 2012. Władysław Herman i jego dwór. Powieść historyczna. W oryginalnej okładce. Egzempl. brosz. 80 fen.

Nr. 2025. Królowa Jadwiga. Obrazek histor. z XIV wieku. Nap. Izydor Poeche, były kierownik szkoły w Dąbrowie, autor „Życiorysów sławn. Polaków i Polek.” — **Władysław Jagiełło**, pogromca Krzyżaków. — **Władysław Warneńczyk.** — Egzempl. brosz. 25 fen.

Nr. 2020. Bracia Zborowscy. Powieść historyczna z XVI wieku. Z 6 ilustracjami Broszuirowany 20 fen.



Nr. 2027. Szwedzi w Łędzinach. Pow. górnośląska z czas. 30-letniej wojny. Egzempl. brosz. 40 fen.

Nr. 2041. Sądy Boże. Pow. z życia górników górnośląskich. Egzempl. broszuirowany 30 fen.



Nr. 2070. Pojata, córka Lizdejki. Powieść historyczna z XIV wieku. Brosz. 40 fen.



Nr. 2034. **Zamek kruszwicki.** Powieść historyczna z IX wieku. Z ilustracyami. Egzemplarz broszurowany 20 fen.



Nr. 2067. **W niewoli tatarskiej.** Powieść historyczna z XVI wieku. Egzemplarz brosz. 50 fen.



Nr. 2014. **Husyci na Górnym Śląsku.** Opow. z XV wieku podług kronik i ustnego podania ludu. Stron 90. Brosz. 40 fen.



Nr. 2017. **Górka Klemensowa.** Powieść odnosząca się do zaprowadz. chrześcij. na Śląsku. Przez śp. K. Miarkę. Brosz. 40 fen.



Nr. 2089. Marcin Kopiec. **Król Sobieski na Śląsku w kościołach w drodze pod Wiedeń.** Opowiad. historyczne. Brosz. 50 fen.



Nr. 2033. **Tajemnica na dworze królewskim.** Pow. hist. z czas. Bolesława Chrobrego. Egzempl. brosz. 0 fen.

Nr. 2052. **Potęga Różańca św.** Opowiadanie histor. z XV wieku. Egzempl. brosz. 25 fen.

Nr. 2080. **Dwaj Kniazie.** Powieść histor. z XII wieku. Z 7 ilustracjami. Egzemplarz brosz. 30 fen.



Nr. 2066. J. Stableska. **W obronie matki ziemi.** Powieść. Wydanie drugie. Brosz. 50 fen.

Nr. 2018. **Agaj-Han.** Pow. histor. z początku XVII wieku. Egzempl. broszurowany 40 fen.

Nr. 2039. **Petronela, pustelnica z Góry św. Anny.** Opow. historyczne. Stron 216. Egzpl. brosz. 65 fen.

Nr. 2032. **Waleczny bojownik za wiarę i wolność.** Pow. histor. z roku 1863. Brosz. 15 fen.

Nr. 3019. **Mały elementarz polski** do użytku szkolnego i domowego. Z bardzo wielu ilustr. i wzorkami pisma. Egzempl. brosz. 10 fen.

Nr. 2031. **Wielkopolska i Wielkopole.** pod względem rozmiaru, podziału, zarządu, plodów itd. Z 2 rycinami. Brosz. 45 fen.



Nr. 2035. **Żywcem zamurowana.** Powieść górnośląska podług dawnej kroniki. Egzemplarz broszurowany 30 fen.



Nr. 3001. **Elementarz polski** do użytku szkolnego i domowego. Z 66 ilustrac. i wielu wzorkami pisma. Egzemplarz kartonowany 25 fen.

Nr. 3027. **Elementarz polski i mały katechizm.** Podręcznik dla dzieci rozpoczynających naukę pisanie i czytania oraz mały katechizm rzymsko-katol. do użytku szkolnego i domowego. Oprawny 40 fen.

Nr. 3025. **Mapa Polski** w granicach z r. 1772 (przed 1-szym rozbiorem) wydana w setną rocznicę rozbioru Polski. Cena 10 fen.

Nr. 3007. **Atlas Królestwa Polskiego** zawierający 10 map poszczególnych gubernii z dokładnem oznaczeniem i najmniejszych miejscowości. Wobec odgrywających się wypadków wojennych na terenie Królestwa Polskiego, daje Atlas ten każdemu dokładny podręcznik sytuacji. Wykonane w kolorach. Cena 1 mk.

Nr. 3008. **Mapa Górnego Śląska,** z uwzględnieniem stosunków językowych, granic powiatów. i kolei żelaznych. Cena 10 fen.



Nr. 2059—2060. **Pieśniarz polski.** Zbiór melodyi swojskich, ary, dumek, krakowiaków, kujawiaków, obertasów itd. z nutami. Dwa tomy. Oprawne 3 mk.

Nr. 2084. **Wybór pieśni świątecznych,** zawierający najulubieńsze arye, dumki, marsze, kujawiaki, krakowiaki itd. Egzpl. 10 fen.

Nr. 2022. **Obrazki wyjęte z życia ludu.** Sześć opowiadań: Tęsknota górala. — Zemsta ukarana. — Niegościnnosc. — Modlitwa wysłuchana. — Łatwo przyszło, łatwo poszło. — Jak sobie kto pościele, tak się też wyśpi. — Z ilustrac. tytułową. Egzemplarz broszurowany 20 fen.



Nr. 2043—2046. **Powiastki ludowe.** Zbiór ciekaw. i wesoł. opow. dla ludu. 4 tomiki, każdy w oryginalnej okładce brosz. po 20 fen.

Nr. 2047—2051. **Świeczniki chrześcijaństwa.** Historyczne opowiadanie z czasów męczeństwa pierwszych chrześcijan. 5 tomów. Cena 1,75 mk.

Nr. 2036. **Soteris.** Opow. histor. z czasów panowania cesarza Maksymiliana. Egzempl. brosz. 40 fen., oprawny 45 fen.

Nr. 2075. **Jaskinia Beatusa,** czyli: Lepiej niewinnie cierpieć, aniżeli źle czynić. Z ryciną na okładce. Egzempl. brosz. 20 fen.

Nr. 2042. **Modlitwa zwycięża.** Opowiadanie hist. z IV wieku chrześcijaństwa za panow. cesarza Juliana. Egzempl. brosz. 25 fen.

Nr. 2016. **Bolesław, czyli dalsze losy Genowefa.** Powieść moralna dla ludu. Stron 87. Egzemplarz broszurowany 20 fen.



Nr. 2015. **Genowefa.** Pow. moralna z dawnych czas. Wyd. najnow., poprawione. Z rycinami. Egzempl. broszurowany 15 fen.



Nr. 2028. **Pogrzebana żywcem.** Pow. dla ludu katol. z życia biedn. murzynów w Afryce. Egzemplarz brosz. 25 fen.

Nr. 2029. **Skazani do kopalń.** Powieść z dziejów chrześcijaństwa z czasów panowania cesarza Maksymina. Broszurowany 40 fen.

Nr. 2079. **Domicyan.** Pow. z pierwszego wieku dziej. chrześcij., osnuta na tle historycznem. Egzpl. brosz. 50 fen.

Nr. 2030. **Wieniec i korona.** Hist. opow. oparte na prawdziwych zdarzeniach z czas. męczeństwa pierwszych chrześcijan za panow. cesarza Nerona. Egzemplarz broszur. 35 fen.

Nr. 2082. **Bratanek królowej.** Powieść histor. z dziej. misyi na wyspach japońskich. Egz. brosz. 30 f.



Nr. 2005. **Ben-Hur.** Opow. histor. przez Lew. Wallace. Wyd. ilustr., ozdob. 121 ślicznymi rycin. Format 16 1/2 x 23 cm. Str. 510. Powieść niniejsza jest zaiste jednym z najznacześniejszych utworów naszych czasów. Wykonanie techniczne jest wprost arcydziełem. Papier trwały, druk wyraźny; obfita ilość ilustracji wykon. podł. rysunk. znak. artysty. Kompletny egzempl. w ozdobnej płóciennnej oprawie 3,50 mk., broszurowany 3,— mk.



Nr. 2003. **Chata Wujki Tomasa** Pow. z życia murzynów w Stanach Półn. Ameryki. Nap. Boeker-Stowe Wspan. ilustr., posiada 76 rycin z tych 41 drukow. osobno na lepszym pap. i 35 rozrzuconych wśród tekstu Form. 15 1/2 x 21 1/2 cm. Str. 576. Po wyższe opow. amerykańskiej powieściopisarki doznało niezliczonych wydań w Ameryce i krótko po ukazaniu przetłómaczono je na wszystkie języki. Całość gustow. wykon. ozdob. śliczn. ilustr. Papier trwały, druk wyraźny. Kompl. egz. w ozdobnej płóciennnej oprawie 4 mk.

Nr. 2040. **Odpuść nam.** Pow. hisz. z czas. wojny franc.-niem. (1870—71) Stron 146. Brosz. 30 fen.

Nr. 2081. **Dzwonek św. Jadwigi** Obrazek z życia współczesnego w aktach. Brosz. 20 fen.

Nr. 2087. **Świat i mądrość przez wieczna.** Opowiadanie historyczne z czasów panow. ces. Marka Aureliusza. Stron 96. Brosz. 20 fen.

Nr. 2021. **A. Dygasiński. Od w do wsi. — Od świtu do świtu.** Dwa nowelki. Z ilustracjami tytułow. Egzemplarz broszurowany 20 fen.

Nr. 2004. **Przygody rozbitka amerykańskiego.** Nadzwyczaj zajmujące przygody rozbitka, opisane na blisko 1000 stronach, ilustrowane 125 rycinami. Autor tak barwnie opisuje wypadki, że czytelnikowi зда się być przeniesionym do krain nieznanych i to w pierwszej części do Ameryki południowej, w drugiej części do Australji a w trzeciej do Oceanii. Opisy ludzi nam nieznanych, ich zwyczajów, okolic niezbadanych, działają zarazem pouczająco i zajmują czytelnika od początku do końca dziełka tego. Brosz., w gustownej okładce, w trzech tomach tylko 2 mk.

Nr. 2023. **Żłóbek. — Uczciwość nagrodzona.** 2 powiastki. Egzempl. broszurowany 20 fen.

Nr. 2076. A. Dygasiński. **Jarmark na święty Onufry.** Powieść. Egzpl. broszurowany 20 fen.



Nr. 2085. **Bez rodziny.** Opowieść dla młodzieży tłumaczona w skróceniu z powieści Hektora Malota, nagrodzonej przez akademię francuską. Egzempl. brosz. 20 fen.

Nr. 2065. **Wierna Róża.** Powieść współczesna. Egzemplarz broszur. 75 fen.



Nr. 2038. **Pan Twardowski,** sławny mistrz czarnoksiężski. Z 13 ilustracyami. Brosz. 30 fen.

Nr. 2037. **Ofiary zabobonu.** Pow. obyczajowa z zeszłego stulecia. Egzemplarz brosz. 50 fen.

Nr. 2053. J. Kwaśniewski, **Ciekawe przypowieści.** Egzempl. brosz. 45 fen.

Nr. 2086. **Dobry Staś.** Książeczka dla dzieci z obrazk. Brosz. 25 fen., oprawna 40 fen.

Nr. 2064. **Zaklęty dwór.** Powieść z przeszłego stulecia. Egzemplarz broszurowany 1 mk.

Nr. 2024. **Arumugam, książę indyjski.** Powieść misyjna. Egzempl. brosz. 20 fen.

Nr. 2026. **Kłusownik.** Nowela Klemensa Junoszy. Z ilustracją tytułową i na okładce. Egzemplarz broszurowany 35 fen.

Nr. 2013. **O chatę.** Pow. osnuta na tle stosunków współczesn. Nap. z Bardzkich Anna Karwat. Z ryciną na okładce. Egzempl. brosz. 75 fen.

Nr. 2001. **Rodzina.** Powieści historyczne i obyczajowe, opisy i obrazy krajów, miast i ludów, artykuły z czasów współczesnych i naukowe, ciekawe i wesołe opowiadania dla ludu. Niezwykle bogato ilustr. dzieło 2 mk.

Nr. 2088. **Przyjaciel Rodziny.** Illustr. tygodnik dla ludu, poświęcony nauce, rozrywce i zabawie. 2 tomy. Każdy po 2 mk.

Nr. 1073. **List do Hanki.** Uwagi o wychowaniu dzieci, od niemowlęctwa aż do szóstego roku. Treściwy podręcznik pisany w formie listu. Wydanie drugie. Stron 28. Egzemplarz broszur. 5 fen.



Nr. 3012. **Podróż po wszechświecie.** Popularne rozprawy o księżycu, słońcu, planetach i gwiazdach. W oryginalnej okładce. Egzempl. broszurowany 40 fen.

Nr. 3011. **Świat i jego cuda.** Pogadanka o ziemi i niebie. Z 15 ilustr. Egzempl. brosz. 25 fen.

Nr. 1179. Słowo do matek. **O dobrem wychowaniu dzieci.** Bardzo cenne dziełko poleca w „Dzienniku Poznańskim” Ks. Stateczny następującymi słowy: „Ta jest dopiero prawdziwa matka, która, porodziwszy dziecko, dobrze je wychowa.” To powiedzenie św. Jana Złotoustego położył czcigodny autor jako osnovę na czele książki tej cennej i ono też przewija się złotem pasmem przez te 170 str., ujętych w ramy zewnętrzne dziesięciu nauk. Jakiś dziwny suggestywny czar idzie od tej wytwornej książki. Nie dziw. Tendencya najwyższa wychowania i hodowania latorośli i dziatwy Chrystusowej, tradycje katolicko-polskie splecione z jasnością i pogodą rozumienia i pisania, obfitość przykładów bardzo pociągających i barwnie wyłożonych, tok wnioskowania osadzony na prawdziwej nauce Kościoła i Ojców św. bez przeladowania uczonością. Każdy okres nacechowany miłością do dzieci i odpowiedzialnością matek i ważnością zadania. — Najlepszy ten podręcznik znajdować się powinien w rękach każdej matki. Cena 70 fen.

Nr. 3005. **Miłe zatrudnienia w wolnych chwilach,** zebrał i oprac. Stary Maciej. Z 46 rycin. Stron 48. Broszur. 15 fen.

Nr. 3015. **Gry towarzyskie,** zebr. Stary Maciej. Stron 20. Broszurow. 10 fen.

Nr. 3006. **Zgadnij!** Zagadki, szarady, rebusy i obrazki cieniowe. Zebrał Stary Maciej. Z 40 ryc. Str. 32. Broszur. 15 fen.

Nr. 3003. **Gry umysłowe,** zebrał Stary Maciej. Z 12 rycin. Stron 24. Broszurowane 15 fen.

Nr. 3004. **Bawmy się!** Gry na wolnem powietrzu. Oprac. Stary Maciej. Z 22 rycinami. Stron 48. Brosz. 15 fen.

Nr. 3024. **Ku śmiechu i zabawie.** Zbiór illustrow. humorystyki. 3 zeszyty. Każdy po 10 fen.

Nr. 3009. **Być oszczędnym.** Prestrogi i rady. Z ilustrac. tytułową. Egzempl. brosz. 25 fen.

Nr. 2068. **Wódka i pijaństwo.** Z ilustracją tytułową. Egzemplarz broszurowany 30 fen.

Nr. 3010. **Alkohol i ruch trzeźwości.** Mowa wygłosz. przez Ks. Prob. Kapiec. Egzempl. brosz. 10 fen.



Nr. 3016. **Gry i zabawy na wolnym powietrzu.** Oprac. Stary Maciej. Z 40 ilustracjami. Stron 84. Brosz. 40 fen.

Nr. 3002. **Nauka o pływaniu dla młodych przyjaciół.** Oprac. Stary Maciej. Z 12 rycinami. Broszurow 15 fen.

Nr. 5018. **Listownik.** 267 wzorów na listy wszelkiego rodzaju i w każdej potrzebie życia jako też wzory kontraktów, świadectw, rachunków, kwitów, weksłów, testamentów itd. Oprawny 1,20 mk.

Nr. 3022. **Winszuję!** Obfity zbiór powinszowań dla użytku dzieci i młodz. na wszelkie urocz. rodzinne i obchody jubileuszowe z dodatk. wierszyków do pamiątek. Opr. 1 mk.

Nr. 3013. **Formy towarzyskie.** Prawidła i wskazówki przyzwoitego zachowania się w różnych chwilach życia. Oprac. Ks. Dr. W. Galant. Cena tego nadzwyczaj polecenia godnego podręcznika tylko 60 fen.

Nr. 3020. **Papier listowy w teczkach** z doborow. ślicznie wykonan. nagłówkami w kol. i jednej barwie. 10 różnych seryi, każda zawiera 4 kolor. lub 5 jednobarwn. arkuszy i tyleż kopert z liniaturą do podkładania, wydrukowaną na bibule. W każdej seryi są odmienne nagłówki i zastosowane do nich poematy lub krótkie opisy.

Serya I. Nasi św. Patronowie. Serya II. Narodowe. Serya III. Rok kościelny. Serya IV. Nasza dziatwa. Serya V. Nasi wieszcz. Serya VI. Miejsca pątnicze Najśw. Maryi Panny. Serya VII. Cztery pory roku. Serya VIII. Zwyczaje ludu górnośląskiego. Serya IX. Typy ludu górnośląskiego. Serya X. Matka ziemia.

Każda poszczególna serya kosztuje 10 fen.

Nr. 3021. **Pocztówki kolorowe.** Typy ludu górnośląsk. w 12 różnych przedstawieniach podł. oryginaln. fotografii w naturalnych barwach. Cena wszystkich dwunastu pocztówek 1 mk.

Słowniki.

601. **Słownik** niemiecko-polski i polsko-niemiecki. Oprac. Łukaszewski-Mosbach. Nowo opracowany przez Dr. L. Germana. (Zawiera 1008 stron). Oprawny 6 mk.
602. **Słownik kieszonkowy** polsko-niemiecki i niemiecko-polski. (662 stron). Oprac. Parylak-Zipper. Oprawny 3 mk.
603. **Nowy słownik podręczny** francusko-polski i polsko-francuski. (1184 stron). Opracował Dahlmann. Oprawny 7 mk.
604. **Słownik kieszonkowy** polsko-francuski i francusko-polski. Opracował Folkiński. Cena 3 mk.
605. **Dokładny słownik** polsko-angielski i angielsko-polski. (920 stron). Opracował Chodźko. Oprawny 12 mk.
606. **Słownik kieszonkowy** polsko-włoski i włosko-polski. Opracował Giannini. Cena 3 mk.
607. **Słownik języka polskiego** (pisownia i słownik wyrazów obcych) (1155 stron). Oprac. Rykaczewski. Oprawny 6 mk.

Przewodniki językowe.

608. **Polski przewodnik**. Konwersacya i krótko objęta gramatyka z oznaczeniem wymowy. Oprawny 1,50 mk.
609. **Nowy przewodnik w rozmowach nowoczesnych** w języku: polskim i angielskim. Oprawny 1,50 mk.

Skarb słów:

610. niemiecko-polski — polsko-niemiecki
611. angielsko-polski — polsko-angielski
612. francusko-polski — polsko-francuski
613. polsko-rosyjski — rosyjsko-polski
614. polsko-esperancki—esperancko-polski

Każdy tom oprawny po 2 mk.

615. Francusko-polsko-niemiecki. Oprawny 2,50 mk.
616. **Polskie listy naukowe do samodzielnej nauki**. Mowa polska w obcowaniu i w interesie. Oprawne 3,50 mk.

Z anegdot

o księciu Radziwille „Panie Kochanku.”

Książę Radziwiłł Panie-Kochanku lubił opowiadać zmyślane historie, z których sam śmiał się w duchu, ale jawnie opowiadał je z wielką powagą. Rad był bawić swych gości słynnymi łgarstwami, a miał je zawsze jak na zawołanie.

Miał on na dworze swoim Leona Borowskiego, szlachcica ogromnego i barczystego. Książę bardzo go lubił za jego szczere przywiązanie, i że nikt tak mu placu przy kielichu nie dotrzymywał jak on, ba! nawet pobijał na tem polu księcia, to też wiele mu dozwołonem było.

Raz, w obec licznych gości, opowiada Borowski, jakiego to sposobu książę Panie-Kochanku używał na łowienie niedźwiedzi.

— Oto — mówił z rozkazu księcia pana kazałem knieję, w której się sadowiły niedźwiedzie, obstawić dokoła wozami, a dyszle tych wozów wysmarować grubo miodem. Jak wiadomo, niedźwiedzie za miodem przepadają; więc zwabione jego zapachem, powyłażyły z gęstwiny i nuż chciwie oblizywały miód na dyszlach. Łakome niedźwiedzie, liżąc tak od początku dyszla coraz dalej i dalej, same się nadziewały, tak że te początki dyszli drugą stroną im wyszły, i nieboraki ani w tę ani w drugą stronę ruszyć się nie mogli. Wtedy ukryci z rozkazu księcia pana chłopci wyskoczyli z zasadzki, zatkali kołkami końce dyszli i ściągali z nich po je-

dnemu te czarne bestye, niby grzyby nadziane ze sznurka. Jednego roku, co był w miód ubogi, dwa tysiące niedźwiedzi do Nieświeża zwieźli chlopi.

— Więc ja — kończył książę — skóry z nich, panie-kochanku, uładowałem na okręcie, by z nich zrobić w obcych krajach handel zamienny. Ale burza morska zagnała mię, panie-kochanku, na odległe i nieznane morze. Wiatry chwiały okrętem i już, już miały go przewalić. Wtedy ja, panie-kochanku, skoczywszy w rozhułkane bałwany, uchwyciłem oburącz okręt, i przez całą drogę pływając pod zagrożonym okrętem, a podpierając go własnymi barkami, przyprowadziłem do bezpiecznej przystani. Wszak tak było, panie Leonie.

— Tak, zupełnie tak, wasza książęca mość — potwierdził Borowski.

— Tak jeżdżąc po morzach, spotkałem raz, panie-kochanku, na Adryatyku pływającą prześliczną syrenę, pół-kobietę a pół-rybę. Otoż kazałem ją swoim ludziom, panie-kochanku, pochwycić i potajemnie ślub z nią wziąć na okręcie. Potem, panie-kochanku, jakie miałem z syreny, złożone ze sto tysięcy śledzi, darowałem Borowskiemu, za co nie-mało pieniędzy zgarnął. Wszak prawda, Borosiu.

— Tak jest co do joty, książę panie! — potakiwał pan Borowski, a goście serdecznie się uśmieiali.

Artykuły użytkowe i podarkowe

wszelkiego
rodzaju.

Najlep. Solingenowskie tow. stalowe

Noże stołowe, widelce i łyżki, noże kieszonkowe, brzytwy, aparaty i garnitury do golenia, nożyczki, maszynki do strzyżenia włosów.

Przedmioty kuchenne i domowe

Kosy, artykuły dla rzeźników i szewców, narzędzia wszelkiego rodzaju, towary optyczne, artykuły do polowania i sportu.

Zegarki, towary złote i srebrne

Łańcuszki, naszyjniki, bransoletki, broszki,
pierścienie.

Towary galanteryjne i skórkowe

Portmonetki, kieszenie do cygar, torby do podróży, artykuły toaletowe, upiększenia do włosów, perfumy, fajki, cygara.

Artykuły dla żołnierzy

jako podarki dla krewnych i przyjaciół w polu, jako to: sztuciec polowy, nóż wojskowy, sztylety, aparaty do golenia, maszyny do strzyżenia włosów, zapalaczkę, lampki kieszonkowe itd.

Wszelkie rodzaje instrum. muzyczn.

Harmonijki ustne i rozciągane, cytry, aparaty do mówienia i rozmaite praktyczne nowości zawiera nasz wielki ilustrowany

Katalog ozdobny

do wyboru mniejwięcej 10000 różnych przed-
miotów.

Upraszamy zażądać natychmiastowego bezpłatnego nadesłania katalogu, ażeby się przekonać o tanich cenach i specjalnych korzyściach jakich udzielamy.

Bracia Rauh

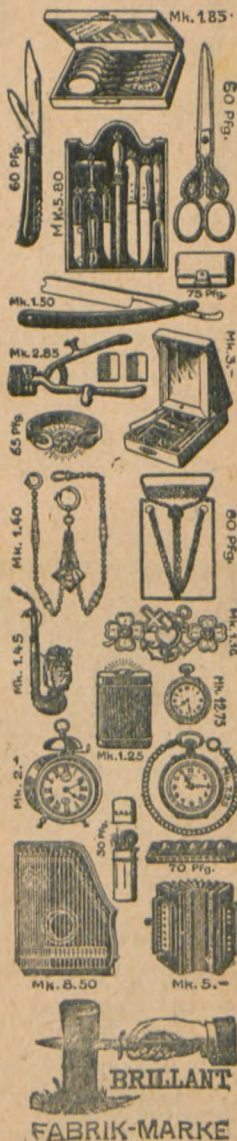
Gräfrath p. Solingen.

**Fabryka wyrobów stalowych
i pierwszorzędny dom wysyłkowy.**

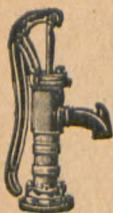
Wysyłka wprost do osób prywatnych.

**Dużo tysięcy uznań dobroci i gatunku
naszych towarów.**

Do każdego zamówienia osobna nagroda.
(Karta rabatowa.)



Pumpy abisyńskie



może każdy sam ustawić. Takowe do- bywają czystą wodę z źródła bez wyko- pania studni wprost z ziemi. Przy 5-le- tniej gwarancji do- starczam takowe kompletne przy 3 metrach głębokości już od mrk. 15.— począwszy; każdy metr głębiej 90 fen.

więcej. Swider wypłaczam dar- mo. Pumpy abisyńskie, jako też pumpy do wykopanych źródeł do- starczam już od 8 mrk. począwszy. Ilustrowany katalog z wielu uzna- niami wysyłam darmo i franko.

A. Schepmann, fabr. pump

Berlin Nr. 647, Chausseest. 88.

W Turcyi.

— Zamiast za miesiąc wypła- cacie pensję tylko za pół miesią- ca?

— A czyż Turcyja nie jest kra- jem półmiesiąca?

8105 urząd. potw. listów dziękczynnych.



Meinel & Herold

Fabryka harmonik

Klingenthal (Sachsen) Nr. 790.

Najlepsze i najtańsze źródło zakupu róż- nych rodzaj. harmonik ręcz- nych.

1, 2, 3, 4 rzędowe. 2, 3, 4, 6, 8 chó- rowe, oraz wiedeńskie harmoniki w przeszło 200 odmianach.

Harmoniki nstne, bondoniony, gitary,

skrzypce, cytry, flety, okaryny,

zamawienia od 10 mk. począwszy w obrobie Niemiec franko.

citry gitarowe kataryna- ki.

Gwarancja: Odbiór z powr. i zwr. pieniędzy. Nowy główny katalog otrzy- ma każdy darmo i franko.

Wielka misja.

— Cóż to, twarz ci spuchła i oko posiniało?

— Pełniłem wielką historycz- ną misję: Słowianin z Niemcem się pobił, a ja się ująłem.

U bogatego finansisty.

— Patrz Pan, ta zbroja, to po- zostałość po moim dziadku.

— Tak? Nie wiedziałem dopra- wdę, że pański przodek handlo- wał starem żelaztwem.

Sprytna służąca.

— List oddałaś na pocztę Ró- ziu?

— Ma się rozumieć, oddałam.

— A markę nakleiłaś?

— Po co? Wsunęłam tak ostro- żnie list do puszeki, że nikt nie wi- dział.

Kühnerta Berlińska uniwersalna Kherbata do przeczyszczania krwi

(Zaden środek taje nniezy).

Wy róbowany środek na napływ krwi, ból głowy, brak apetytu, zatwardzenie, cier- plenia hemoroid., wyrzuty, omdlenia, bicie serca itd. itd. — W paczkach po 50 fen. (60 halerzy) i po 1 mk. (1,20 koron).

Do nabycia we wszystkich niemal aptekach. Skład w Austrii: Neuern (Böhmerwald):

Apt. pod „Czarnym niedźwiedziem”.

Składy w Niemczech: Berlin: Kommandan- ten Apoth., Sevdelstr. Essen-Ruhr: Ein- horn-Ap. Królewiec w Pr.: Kahle'schey Apoth. Poznań: „Apt. Chwaliszewska” (Wallische-Apoth.) Kacibórz: Apt. pod „Zabędziem”. Apt. pod „Aniołem”

Hurtownie: F. Reichelt G. m. b. H. Wro- cław, Bytom G. Śląsk, Królewiec w Prus.

Hugo Kühnert, Berlin S. 42.

Ku łaskawej uwadze.

Z powodu, że już zachodziły nasiado- wnictwa naszej her- baty uniwersalnej, prosimy dokładnie zważać na obok od- bity znacz. fab. . u- m eszczony na każ- dej pacz. Znacz. t n strzeżony jest na król. urz. pat. pod Nr. 4580 i 110749 jako też na kr. są- dzie okręg. I w Berlinie w d 20 maja 18'3. Codziennie nadchodzą pisma dziękczynne.



Przekonanie się jest prawdą!

Ostabił się mężczyźni od-
rzucają dawniejsze siły,
używając **prawdzi-**
wy środek odżywczy
nerwów **Arwuaci-**
tin. (Margonal praw-
zastrz.). Butelka z 20 tabl. 3 mk.,
3 butelki 8 mk.

Mężczyźni! uczuwający przed-
wczesne zatrącenie
sił. Metoda do odzyska. najpeł. sił
męskich, żaden środek tajny, nie-
szkodliwy, rzetelny. (D. G. M.).
Aparat 12 mk., z niecieraniem 17 mk.

Leczenie własne przy eter-
mowych i piciowych
przez Radlk. Catheter (Margonal
prawnie zastrz.) z dobrym skut-
kiem. Cena za sztukę 4 mk.,
3 sztuki 10 mk.

Przeciw nieregularności u kobiet
działają ze skutkiem nasze **kaple** (Margonal praw-
strz). **Poświadczenie gwarancyjne**. Gat. I. 4.50 mk.,
3 butelki 12.50 mk. Gat. II. 6.50 mk., 3 butelki 18 marek.
Gatunek III. 10 mk., 3 butelki 27.50 mk.

Margonal Co G. m. b. H.

Berlin 6 S. W. 29., Fidicinstr. 38.

We więzieniu.

— Dyrektor więzienia: Krawcem
jesteś, a zatem będziesz robił u-
brania dla więźniów.

Więzień ucieszony: O! panie
dyrektorze, za elegancki krój i le-
żenie gwarantuję.

Żona: Mężu, mu-
sisz zaraz posta-
rać się o psa.

Mąż: A to dla-
czego?

Żona: Wyobraź
sobie! Przyjaciół-
ka moja widziała
mnie wychodzącą
ze składu mięsa
końskiego i mu-
siałam jej natu-
ralnie powiedzieć,
że byłam po mię-
so dla naszego
psa.

KIOS CIGARETTEN

Welt-Macht, beliebteste Marke der 5-Pf.-Preislage.

Kleine Kios	St. 2½ Pf.	Auto-Klub	St. 6 Pf.
Kurprinz	" 3 "	Riviera	" 8 "
Fürsten	" 4 "	Aëro-Klub	" 10 "

von Hindenburg Stück 3 und 5 Pf.

Cigaretten-Fabrik „Kios“ o E. Robert Böhme, Dresden.

— TRUSTFREI —

Ochrona
kobiet



Płuczka (irygator)
„Hygiea“
usuwa nie-
regularnoś-
ci, uciążli-
wości i zaburzenia. Cena 20 mk.

Nowości

Słabość mężka!

Natychmiastowa pewna pomoc w ka-
żdym wieku zapomocą naszego in-
struktora (D. R. G. M.) Za-
danych lekarstw — nicułek lub elok-
tryczności. **Skutki zdumiew.**
Jeżeli nie pomoże, odsyłamy pienią-
dza. Cena 25 mk.

Regulujące krew

Regulujące krew K. A. R.
dla Pan Arwu (Margonal pra-
wn. zastrz.) przeciw nieregular-
ności i t. d. Pudełko zaw. 50 szt.
3.50 mk., 3 pud. 9 mk.

Posiadacie już zegarek dobry?
Jeżeli nie, to żądacie mego katalogu
Eug. Käreker, Mainz a/Rh. 521
przedtem Lindau.

Wyrób i wysyłka zegarków kieszon-
kowych. Ścisła rzetelność przy ce-
nach bardzo niskich.

Tylko najlepsze jakości!

Niklowy zegarek męski od mk. 3,—
począwszy, prawdziwy srebrny zega-
rek męski od mk. 8,— pocz., srebrny zegarek damski od mk. 8,—
pocz., złoty od mk. 16,50 pocz. Budziki od mk. 2,35 pocz.,
regulatory od mk. 5,25 pocz. Mój kotwiczno-precyzyjny (srebrny)
najlepszy zegarek, marka „Oravia“ wraz z wykazem chodu
astronomicznego mk. 40,—.

Gwarancja 5 lat.

**Reparacje wykonywa się tanio. Wysyłka wprost
do prywatnych po cenach hurtownych.**



Nasi żebracy.

Pan: Powiedziałem już raz, że
zdrowym nie daję...

Żebraczka: Cóż to! pan chce,
żebym dla pańskich dwóch feny-
gów zaraz cholery dostała.

Rzeźnik do piekarza: No, ale też
wypiekasz małe bułki.

Piekarz: Bądź rad, zgadzają się
doskonale do twoich kielbas.

Rzecz prosta.

Żona: Mężu, mężu, znowu wra-
casz z winiarni do domu.

Mąż: Moja droga, przecież nie
mogę tam ciągle siedzieć.

Dawniej a dziś.

Ona: Dawniej chciałeś mnie
zjeść z miłości.

On: Do dzisiaj nie mogę odża-
łować, że tego wtenczas nie uczy-
niłem.

Meinel & Herold

fabryka harmonik

Klingenthal (Saksonia) Nr. 45/B.

Najlepsze źródło zakupu **harmonik**
2, 3, 4, 6, 8 chórowych — 1, 2, 3, 4
rzędowych, jako też **wiedeńskich i bo-
żeńskich modeli. 8105 urzędowo po-
świadczonych pism dziekczynnych.**

Gwarancja: Odebranie towaru i zwrot pieniędzy.

Harmoniki koncertowe:

10 klaw., 2 chór., 50 głos. mk. 4,50
10 „ 3 „ 70 „ „ 6,—
10 „ 4 „ 90 „ „ 7,25

Harmoniki wiedeńskie.

10 klaw., 2 chór., 2 basy, mk. 6,20
10 „ 3 „ 2 „ „ 7,20
21 „ 2 „ 4 „ „ 10,80

Opakowanie i szkoła dla samouków do każdej harmoniki

darmo. Har-
moniki ustne,
bandoniony,
cytry gitaro-

Zamówienia od 10 mk. począwszy
załatwiamy w obrębie państwa nie-
mieckiego **bez opłaty portoryum.**

we, skrzypce,
cytry, okary-
ny, gitary, fle-
ty, bębny.



Sprowadzanie wprost,
ponieważ w tutejszej okolicy przeszło 7000 ro-
botników zatrudnionych jest w tym zawodzie.

Katalog główny
(z wielu rycinami) wysyłamy każdemu darmo.



Założona 1564. **Król. uprzywil. Czerwona Apteka** Założona 1564.

w Poznaniu, przy Starym Rynku 37, narożn. Szerokiej.

Własna fabryka wyrobów chemicznych i lekarskich.

poleca jako własne, nadzwyczajne wyroby następujące, przez tysiące ludzi i długie lata wypróbowane i udoskonalone środki lecznicze.

Krople św. Jakóba.

Cena 1 mk. i 2 mk.,
7 butelek 6 mk. lub
12 mk. Żadne inne krople nie wyrównają im w dobroci i w skutku. Zawsze użyte, ocaliły już wielu od ciężkiej choroby i przez to niejednemu ocaliły życie; zatem każdy, komu życie jest miłe, powinien mieć zawsze w domu na wszelki przypadek 1 butelkę kropli św. Jakóba. Używać je mogą młodzi i starzy przeciw wszelkim cierpieniom żołądkowym, brzusznym i macicznym. Uleczają one w krótkim czasie zatwardzenie i powstające z niego choroby śledziony, wątroby i kiszki, katar i kurcz żołądka, brak apetytu, słabe trawienie, ciśnienie na dołyżsku, odbijanie się, lechtanie w gardle, zgagę, czkawkę i kolki, darcie i rwanie po brzuchu, wymioty i hemoroidy: usuwają febrę, mdłości, ból i zawrót głowy i wszelkie słabości u niewiast, wzmacniają osłabioną macicę.

Angielski proszek żołądkowy. Cena 2 mk.,
7 pudełek 12 mk., podług starego wypróbowanego receptu dla osób, cierpiących na dolegliwości żołądka. Kto cierpi na brak smaku, ciśnienie i palenie na dołyżsku i w piersiach, zgagę, niestrawność, burozenie w żołądku i kiszce, zatrzymanie wiatrów, zatwardzenie, ciągły ból głowy i nieprzyjemny zapach z ust, ten niech używa 3 razy dziennie łyżeczkę od herbaty tego proszku.

Herbata na przeczyszczenie krwi „Radlauser“, cena 75 fen., 7 paczek 4,50 mk., jest ogólnym środkiem domowym. Używać ją można z doskonałym skutkiem przeciw zatwardzeniu, hemoroidom, podagrze, reumatyzmowi, cierpieniom żołądka, brzucha i macicy, bolesciom pęcherza i nerek, uderzaniu krwi do głowy, nieczystościom skórnym i cierpieniom płciowym.

Syrop żelazno-wapienny z fosforem. Cena 1,50 mk., i 3 mk., 7 but. 9 mk. lub 18 mk.

Miód żywokostowy. Cena 50 fen. i 1 mk.,
7 butelek 3 mk. lub 6 mk. Najstarszy środek ludowy dla dorosłych a zwłaszcza dla dzieci w każdym wieku. Uleczą on najcięższy kaszel kurczowy i ząbkowy koksusz, katar płuc, pierś i krtań, chrypke, sapę, zapalenie rurki oddechowych, brak powietrza, astmę i płucie krwią; usuwa drapanie w gardle, wygłaża żłanie i kłucie w płucach i piersiach i zapobiega przez to, zawsze użyty, niebezpiecznemu zapaleniu płuc.

Huston, Czarnikau. Cena 2,50 mk., 7 butelek 15 mk. Najnowszy i najpewniejszy środek ku zwalczaniu

suchot (gruźlicy) i wygojeniu kataru, krtań i płuc. Już przy używaniu pierwszej butelki ustaje męczący kaszel, żłanie i kłucie w piersiach i krzyżach, febra i pocenie się w nocy; chory mając spokojne noce, pokrzepia się spokojnym snem, dostając apetyt, przyjmuje więcej pokarmu, nabiera świeżych sił do życia.

Herbata na kaszel z czerwonej apteki.

1 paczka 75 fen., 3 paczki 3 mk., 7 paczek 4,50. Składa się podług starego receptu z 9 rozmaitych gatunków herbat i zapobiega, z żywokostowym miodem zazywaną, późniejszym ciężkim chorobom płciowym i płuc.

Wyskok przeciw podagrze. Cena 1 mk., 7 butelek 6 mk.

Szybko i absolutnie pewno działające naderwanie przeciw podagrze, zastarzałym reumatyzmowi, kłuciu i rwaniu w członkach i kościach, bólu w piersiach, bokaach, krzyżu, postrzale, ubezwładnieniu i nabrzmieniu członków, wywichnięciu, przekręceniu, przeskokowi żył i bolesciach w muszkułach. Kto po natarciu sobie przyłoży na bolące miejsca.

Amerykański plaster z dziurkami. Cena 75 fenig., 7 sztuk 4,50 mk., który przez kilka dni krew rozpędza i te miejsca ogrzewa, ten i w najupartych i zastarzałych przypadkach skutecznym napewno osiągnie.

Maść na liszaje. Cena 1 mk. i 1,50 mk. Usuwa nieszkodliwie i pewno wszelkie nieczystości skórne, jak suche i wilgotne liszaje, skrofuliczne wyrzuty, zmarszczki na czole i twarzy, nadaje jej delikatny i młodociany wyraz i oświecającą piękną skórę. Używa się jej tylko na noc i zmywa rano osobnym na ten cel wyrabianem

Mydełkiem na liszaje. Cena 75 fen.

Maść na piegi. Doskonały środek przeciw piegom, stoik 50 fen. i 1 mk.

Mydło na piegi. 1 sztuka 50 fen., 3 sztuki 1 mk. 25 fen.

Maść Vulno jest wybornym środkiem na stare any. 1 pudełko 1,00 mk.

Perval Czarnikau. 1 butelka 3 mk. i 5 mk., jest znakomitym środkiem przeciw świerzbacyzmowi wyrzutom t. zw. świerzbowi. Środek ten nawet w zastarzałych wypadkach bywał z wielkim skutkiem użyty tak, że chorzy zostawali w 4-5 dniach od tej przykrej choroby uwolnieni.

Sok brzozyowy Czarnikau'a. 1 but. 3 mk., jest najlepšísm wzmacniającym środkiem na porost włosów i to nawet po krótkim używaniu.

Zamówienia od 10 m. poczynszy wysyłam franko.—Przy zamówieniach proszę o wyraźne podanie nazwiska i miejscow.—Za dobroć i skuteczność powyższych prep. tylko wtedy ręczyć mogę, jeżeli się zamawia u tylko

w Czerwonej Apteczce w Poznaniu, Stary Rynek Nr. 37.

(Rote Apotheke, Posen, Alter Markt 37).

Dick'a Karmelki piersiowe

działają doskonale na kaszel,
chrypkę, katar i zaflegmienie.
Każdy woreczek — cena 30 fen. —
musi być zaopatrzony w znak o-
chronny Nr. 2888 (lew z tarczą).
Jeżeli nie do nabycia, zwrócić się
wprost do

Wilh. Dick, Zittau
in Sachsen,

fabrykant DICK'A
gojaących i plasterów reumat.

M. Sobecki

w Poznaniu — Szeroka 24

Bielnik wosku

Fabryka świec woskow. i cerezynowych
Rok założenia 1842.

* Trzej przyjaciele. *

Nie ufaj żadnemu przyjacielowi póki go nie poznasz. Więcej ich jest przy obfitym stole, niżeli przy drzwiach więzienia.

Jeden człowiek miał trzech przyjaciół; dwóch bardzo kochał, dla trzeciego był obojętnym, chociaż ten najlepiej mu sprzyjał. Raz zawołany był do sądu, gdzie niewinnie, ale ciężko był oskarżony. — „Który z was, mówił, pójdzie ze mną by za mną zaświadczył, bo ciężko jestem obwiniony i król się gniewa.“

Pierwszy przyjaciel wymówił się zaraz, że pójść nie może, bo ma inne zatrudnienia, drugi odprowadził go do drzwi sądowych, tu się odwrócił i odszedł, bał się bowiem sędziego. Trzeci, na którego nai-

mniej rachował, wszedł za nim, mówił i tak dowiódł jego niewinności, że sędzia nie tylko go puścił, ale i obdarzył.

Trzech przyjaciół ma człowiek na tym świecie. Jakże oni się zachowują w godzinę śmierci, kiedy go Bóg do sądu powoła? Pieńiądz jego najlepszy przyjaciel, opuści go najprzód i nie pójdzie za nim do grobu. Przyjaciele i krewni odprowadzą go do bramy śmierci i powrócą do swoich domów. Trzecim przyjacielem, o którym najmniej pamiętał, są jego dobre czyny. One tylko pójdą za nim do tronu sędziego, one mówić będą za nim, wyproszą mu litość i łaskę.

K. Brodziński

Nowa, zdumiewająca kultura budowlana.

Idealne budowie zdrowotne.

Sztuka w świetle! Sztuka w przestrzeni! „Prana” Siła żywota!
 Światowa sztuka budowlana. Reforma mieszkań.
 Domy świetlane i powietrzne. Reformowana sztuka
 budowlana. Zdrowotna sztuka budowlana. Budowie
 z kamienia.

Nowy, przed ogniem zabezpieczający i najtańszy sposób wykonywa-
 nia zabudowań gospodarczych, użytkowych i artystycznych, wszel-
 kiego rodzaju.

Oszczędność kosztów przy budowie 20—25 pr. Literatura objaśn. a. j. 5 mk.

H. GRUNWALD, Baumeister, KÖLN, Bottmühle 8.

Największe korzyści

przy zakupnie

instrumentów
muzycznych



daje fabryka instrumentów muzycznych

Wilhelm Kruse

Markneukirchen Nr. 717.

Gwarancja za wartość w cenie i nadzwyczajną dobroć towaru.
 Katalog z wielu ilustracjami darmo i franko.

Niepodobieństwo.

— Mój kochany, — mówi nie filozof do swego przyjaciela, — poszukaj sobie głupszego odemnie, to uwierzy w to, co opowiadasz.

— Poszukałbym go chętnie, ale znaleźć go nie sposób. Nie żądam odemnie niepodobieństwa,

Ważny powód.

— Dlaczego panie ubiegają się o stanowiska przy telefonach?

— Ponieważ jako telefonistki mają ostatnie słowo!

Za oko wprawne i rękę Otrzymasz ojczyzny podziękę!

Jako doskonałą broń do ćwiczenia w strzelaniu polecamy nasz w świecie
 całym słynny **Mausera precyzyjny karabin.**

Mechaniczny zamek i t. d. podobny jak przy karabinach wojskowych.
 Długość 102 cm., kaliber 6 do 9 mm. Na 100 metrów strzał centralny.
 Cena tylko 12,50 mk. 100 naboji 6 mm. 85 fen., 9 mm. 2-60

mk. Opakowanie i porto 1,30 mk. Przesyłka za zaliczką. Ilustr. katalog główny wszelkich
 broni do polowania, do strzelania do tarczy i luksusowej darmo i franko.

WILH. MÜCHLER SÖHNE,

Fabryka broni NEUENRADEI. Westfal. Nr. 689.



Z anegdot o księciu Radziwille

„Panie — Kochanku“.

— Przed czterema laty — opowiadał książę swoim przyjacielom — byłem, panie-kochanku, na łowach. Strzelałem razy kilka, wyszły mi wszystkie naboje, aż tu naraz, panie-kochanku, wyskakuje duży jeleni i staje bliźniutko. Co tu robić... był jeszcze nabój prochu, sypię w lufę, a że jadłem właśnie wiśnie, bo w upał byłem spragniony, to miasto łoftek pestkami nabiłem. Jak nie zmierzę, panie-kochanku, jak nie palnę, aż jeleni podskoczył! Zdawało mi się, że go trafił w czoło, ale z pewnością nie wiedziałem. Wyjechałem potem zagranicę, zwiedziłem Węgry, Niemcy, Francję i Włochy, i po trzech prawie latach powróciłem do domu.

Ze lubię łowy, poszliśmy znowu na jelenie. Stoję w tym samym miejscu, i nie długo, panie-kochanku, wyskakuje jeleni. Patrzę... poznaję, że to ten sam, com doń strzelił pestkami, bo z samego czoła wyrosła duża wiśnia z pełnemi gałęziami czerwonego owocu!...

Tak to, panie-kochanku, poznałem swego jelenia, który uszedł zdrowo i buja w moich kniejach.

W kuchni.

Żołnierz: Franiu, czy serce panny jest wolne?

Kucharka: Idź pan, idź, mówisz o sercu, a myślisz o wątrobie, którą smażę dla państwa na patelni.

Tysiącom, którzy cierpieli na

REUMATYZM

bóle w biodrach i lędźwiach, pomogły sławne **plastry Bensona** firmy **Seabury & Johnson**. — Używając plastru przy pierwszych zaraz objawach choroby, wystarczy zazwyczaj jednorazowe przyłożenie takowego.



Komu zależy na utrzymaniu zdrowia swego, powinien plastry Bensona mieć zawsze w domu. Żądać należy wyraźnie: **plastru Bensona** firmy **Seabury & Johnson** i wystrzegać się przed naśladownictwami. Do nabycia prawie w wszystkich aptekach.

BENSONA PLASTRY

Hamburg, Holzbrücke 7—11.

F. Missler Bremen



Przeprawa pasażerów

tylko parostatkami **koncesyonowanego**
w Niemczech i Austrii

Towarzystwa

NORDDEUTSCHER LLOYD

**z Bremen do Ameryki,
Kanady, Brazylii, Argentyny
i wszystkich części świata.**

F. Missler, Bremen, Bahnhofstr. 30.

 **Blіszszych wyjaśnien udziela się bezpłatnie.** 

Goniec Wielkopolski!

Najtańsze i najstarsze pismo codzienne polityczno-społeczne dla wszystkich stanów w Poznaniu.

Goniec Wielkopolski prowadzony od 38 lat w duchu polskim i katolickim, jako organ zupełnie **wolny i niezależny**, służy wszystkim stanom narodu naszego,

Goniec Wielkopolski dzięki śmiałości i szczeremu podejmowaniu kwestyi społecznych, krzewieniu ducha wobec spadających na społeczeństwo nasze ciężarów i zachęcaniu do wytrwałej i solidarnej obrony wszystkiego co nasze, zyskał u swych czytelników ogólne zaufanie, ponieważ się przekonali, że sprawa narodowa była zawsze jego sztandarem i dogmatem. — Dążeniem

Gońca Wielkopolskiego jest informowanie szybkie o wszystkich wypadkach w całym świecie. Podaje wartościowy materiał, wytworzył prawdziwą placówkę kulturalną także dla warstw ludowych, by je podnieść i oświecić, aby w razie potrzeby mogły **samodzielnie** myśleć i odróżnić dobre od złego. — Ponadto

Goniec Wielkopolski podaje **codziennie** kilka oryginalnych **zdjęć fotograficznych z placów boju i katastrof**, jako też **ważniejszych wydarzeń w całym świecie**, przez co wzbudził tem większe zainteresowanie.

Prenumerata „Gońca Wielkopolskiego“ wynosi:

na pocztę kwartalnie 1.50 mk. — z odnoszeniem do domu 1.92 mk
w miesiące „ 1.50 mk. — z „ „ 1.75 mk.

Goniec Wielkopolski jest najstosowniejszym organem do ogłoszeń wszelkiego rodzaju. Przy kilkakroćm ogłoszaniu odpowiedni rabat.

Adres Redakcyi i Administracyi:

Goniec Wielkopolski Poznań, ul. Wilhelmowska nr. 25.

Telefon nr. 1178

Numery okazowe wysyłamy na żądanie bezpłatnie.

Polecamy następujące tanie i dobre książki:

— **Śmierć** Napisał Ign. Dąbrowski. Jest to ciekawie napisany pamiętnik suchotnika. Stron 150. Cena 1 mk., z przesyłką 1,10 mk.

— **Na manowcach.** Dzieje zwykłego śmiertelnika. Powieść piękna i zajmująca przez autora „Kłopotów starego komendanta“. Stron 248. Cena 1 mk., z przesyłką 1,10 mk.

— **Gloria victis.** (Chwała zwyciężonym). Jest to ostatnie dzieło Elizy Orzeszkowej, patriotycznie skreślone na tle powstania z roku 1863. Cena 1 mk., z przesyłką 1,20 mk.

— **Gdy najlepiej smakuje.** Niby humoreska przez M. Piskorskiego. Z 4 pięknymi rysunkami artysty W. Bielińskiego. Cena 1,50 mk., z przesyłką 1,60 mk.

— **Wilecze gardła.** Bardzo zajmująca powieść na tle wsi polskiej przez S. M. Roguskiego. Cena 75 fen., z przesyłką 85 fen.

— **Strzyżek katan.** Zajmująca powieść z węgierskiego. Stron 120. Cena 50 fen., z przesyłką 60 fen.

— **Pod błogosławieństwem matki.** Dramat w 5 aktach z Bardzkich Anny Karwatowej. Stron 140. Cena 1 mk., z przesyłką 1,10 mk.

— **Nalecz Szamotulski.** Poemat Michałowski. Stron 40. Cena 30 fen., z przesyłką 35 fen.

— **O kawał ziemi.** Powieść Bałuckiego. Stron 335. Cena 1,50 mk., z przesyłką 1,70 mk.

— **O pięciu Męczennikach Kaźmirskich.** W tysiącletnią rocznicę napisała Melania Parczewska. Stron 16. Cena 10 fen., z przesyłką 13 fen.

— **Psalterz Dawidów** Jana Kochanowskiego. W pięknej płóciennej oprawie z wyciskami białemi lub złotemi, z portretem autora. Cena zniżona 1 mk., z przesyłką 1,20 mk.

— **Moje jedyne dziecko.** Zajmująca powieść z angielskiego. Cena 2,00 mk., z przesyłką 2,20 mk.

— **Byszące nędze.** Powieść M. Bałuckiego. Cena 2 m., z przesyłką 2,20 mk.

— **Na falach losu.** Powieść z francuskiego. Cena 1 mk., z przesyłką 1,10 mk.

— **Kadziel.** Powieść M. Rodziwiczówny. Cena 2,00 mk., z przesyłką 2,20 mk.

— **Z zakopiańskich technię.** nowela Gel Dobrzańskiej. Stron 125. Cena 1,50 mk., z przesyłką 1,60 mk.

Za przesłaniem należytości (także w znaczkach pocztowych) wysyła **Ekspedycya „Gońca Wielkopolskiego“ w Poznaniu** (Goniec Wielkopolski — Posen Wilhelmstr. 25.)

„Przyjaciół”

Gazeta codzienna

wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i dni
poświętych z pięknym dodatkiem tygodniowym.

————— Przedpłata wynosi: —————

na 3 miesiące 1 mrk. 50 fen.

na 2 miesiące 1 mrk.

na 1 miesiąc — 50 fen.

Za odoszenie dopłaca się 14 fen. miesięcznie.

Można zapisywać „Przyjaciół” na każdy miesiąc.

Przy zamówieniu prosimy wyraźnie powiedzieć:
Bestelle polnische Zeitung „Przyjaciół” aus Thorn.

Akuratny.

— No i cóż będzie z temi 50 markami, które dostałeś odemnie? Przecież ja ci je pożyczyłem tylko na dwa tygodnie.

— To ty myślisz, że ja je dłużej miałem? Akurat dziś skończyły się dwa tygodnie jak wydałem ostatnią markę.

Rozczarowany.

Doktor opukuje leżącego w łóżku chłopca i odzywa się do swojego asystenta:

— Stan jest bardzo poważny, słyszę wyraźnie przedśmiertne rżenie w płucach.

— Z przeproszeniem pana doktora — przerywa mu żona chorego — to tak mruczy mały piesek, który siedzi u mojego pod poduszką.

Naturalnie.

— Moja Kasiu, — odzywa się do dziewczyny wiejskiej pani domu. — Czy nie mogłabyś zamiast godzinami rozmawiać przy studni, siedzieć w pokoju?

— Mogłabym, proszę pani, ale w pokoju chłopcy koni nie poją.

Rozmaitości.

Bardzo praktyczną książką dla każdego składu kupieckiego jak i dla młodzieży kupieckiej

jest książka pod tytułem

„Towaroznawstwo“

obejmująca 336 str. druku z ilustracyami. W niej opisane są wszystkie

towary kolonialne

.. i spożywcze ..

które kupcy sprzedają w składach kolonialnych i spożywczych, prócz tego

**najbliższe artykuły drogeryjne,
zboża i nasiona ..**

Prócz tego książka zawiera różne praktyczne wskazówki i informacje jako i wykaz korzystnych źródeł zakupu z uwzględnieniem w pierwszym rzędzie polskich firm i fabryk.

Polecamy książkę tę Panom Kupcom dla Swej własnej informacji, również każdy pryncypał obdarzając swój personel taką książką, przyczynia się wielce do rozszerzenia jego wiedzy i umiejętności fachowej. Książka ta w pięknej, trwałej oprawie kosztuje 2,50 mk. nieoprawiona 1,50 mk. Z przesyłką 30 fenygów więcej. Zamawiać prosimy pod adresem:

**„Kupiec“ Poznań, ul. Długa 11
lub Artur Gustowski, Poznań.**

Arcybiskup Andrzej Ankiewicz, gorliwy o dobro kościoła pasterz, objeżdżał często dyecezę swoją i wglądał w jej potrzeby i niedostatki. Raz dowiedziawszy się, iż jeden z proboszczów nie umie udzielać nauki katechizmowej, pojechał przekonać się o tem na miejscu. — „Jak uczysz, ksiądz, katechizmu?“ zapytał proboszcza po pierwszym przywitaniu.

— „Nie mogę pokazać Waszej Ekscelencji tego, gdyż dopiero w niedzielę po południu dzieci się schodzą na katechizm, teraz nie mam kogo uczyć.“

— „No wyobraź sobie, iż ja jestem twoim uczniem.“ Ks. proboszcz zmieszał się trochę, ale nie tracąc miny, zażył tabaczkę, potarł ręce i zapytał:

— „Jakże ci na imię moje dziecko?“

— „Andrzej“ odpowiada biskup.

— „Pięknie się nazywasz mój Jędrusiu“ i pogłaskał go pod brodę, „ale kiedy obchodzisz twoje imieniny?“

— „Na świętego Andrzeja apostoła“ rzeknie znów biskup, ciekaw, co z tego wyniknie.

— „A wieszże ty, kto był ten święty Andrzej? — Opowiedz mi życie i śmierć jego.“

Arcybiskup tak zagadnięty, opowiadać musiał; a ksiądz proboszcz znowu chce pytać o nauki św. Andrzeja — ale arcybiskup widząc zwrot tej nauki tak zrzęczy:

— „Dosyć, dosyć — jużś mnie przekonał“ powiada i odjechał.

T. S.

Czytajcie „Orędownika“

najwięcej rozpowszechnione polskie
pismo codzienne pod zaborem pruskim.

Orędownik

pisany jest w duchu narodowym i katolickim, umieszcza artykuły treści politycznej, podaje najświeższe wiadomości ze świata, mając bezpośredni związek z biurami telegraficznymi, prowadzi obfity dział naszej gospodarki społecznej, podaje najświeższe wiadomości handlowe i giełdowe, ciągienia loteryi, w skrzynce od redakcyi prowadzi stałą bezpłatną obronę prawną. Orędownik ma w każdym prawie mieście własnych korespondentów, którzy stale donoszą o ważniejszych zaszłościach w mieście i okolicy, umieszcza codziennie ilustracye, czy to fotografie osób wybitnych, czy też najważniejszych wydarzeń światowych. Oprócz stałej powieści i oprócz codziennego dodatku, odbierają czytelnicy jeszcze 4 osobne dodatki naukowe i powieściowe, a mianowicie:

Kłosy Polskie

wychodzące w każdą sobotę. Opisujemy w nich historję naszej Polski z odpowiedniami ilustracyami. Zamieszczamy w Kłosach łamigłówki, udzielając za ich rozwiązanie nagrody.

Wiedza i życie.

Przyjaciel dzieci.

W dodatku tym, ukazującym się w środę, podajemy artykuły z dziedziny przyrody, wynalazków oraz pouczające rozprawy zawodowe. Przez naszych maluczkich ulubionych dodatek ten wychodzi 2 razy na miesiąc. Zawiera przepiękne powiastki dla dzieci ze ślicznymi obrazkami. Redaguje go osobno znany kapłan polski oraz grono miłośników działaty naszej. Każdy numer zawiera części elementarza, według którego dzieci uczą się czytać i pisać po polsku.

Dodatek powieściowy

wychodzi obok Kłosów w każdą sobotę a zawiera ciekawą powieść, drukowaną we formie książki, którą można oprawić. Wszystko to razem a z odnośnym 1,50 mk. a z odnośnym 1,92 mk. Zapisywać można Orędownika na kosztuje na kwartał 1,50 mk. niem do domu 1,92 mk. wszystkich pocztach i u listowych.

Za darmo

wysyłamy Orędownika przez pewien czas na próbę wszystkim, którzy nam podadzą swój adres. Wystarczy napisać kartę pod adresem.

ORĘDOWNIK, POZNAŃ — POSEN.

Z anegdot

o księciu Radziwille „Panie Kochanku.“

Pewnego razu książę Karol, pływając jak zwykle, gdy był w usposobieniu wesołym, opowiadał swoim gościom, iż znajdując się za granicą, blisko teatru wojny, przed nawalnym deszczem schronił się do armaty i zasnął w jej wnętrzu.

— Trzeba zdarzenia — mówił — że kanonier potrzebował wystrzelić kulę, którą armata była nabita. Przyłożył więc lont i wypalił, a ja wystrzelony w ten sposób, dostałem się szczęśliwie po za obóz nieprzyjacielski. Wszak prawda, Borosiu?

— Nie wiem, mości książę — odpowiedział zagabnięty Borowski — bo ja wtenczas byłem już zabity właśnie w tej wojnie.

Rozmaitości.

Gdy król Zygmunt I mył sobie raz jednego ręce, zdjął pierścienie i dał dworzaninowi do trzymania. Dworzanin widząc, iż król nie upomina się o nie, zatrzymał je dla siebie. W rok potem, gdy znów był przy umywaniu się królewskiem, i król zdejmował pierścienie, dworzanin wyciąga rękę aby je potrzymać; lecz król cofa pierścienie dodając: „Ciesz się tem coś wziął, te dla kogo innego mogą się przydać.“

Rozumowanie chłopskie.

Ksiądz: Macieju, zgadzajcie się ze swoją Magdą, bo mąż i żona to jedno ciało.

Maciej: Z przeproszeniem jego mości, temu to ja nie wierzę, bo jak mnie w karczmie zbija, ona nie czuje, a jak ja ją stłukę, to ja nie czuję.

Kto czyta gazety fachowe, kształci się i dorabia!

Kolonialista i Drogerzysta
wychodzi co sobotę.

Przedpłata kwartalna z przyniesieniem w dom
1.47 mk.

Gazeta Rzeźnicka
wychodzi co sobotę.

Przedpłata kwartalna z przyniesieniem w dom
1.62 mk.

Zamówienia przyjmują wszystkie poczty w Niemczech i w Galicji.

Numery ogłoszeń wysyła darmo i franko WYDAWNICTWO GAZET ZAWODOWYCH

A. KLÓSKOWSKI, Poznań-Posen W. 6 Wielka Berlińska 76.
Gr. Berlinerstrasse 76.

Tygodnik Szewski
wychodzi co sobotę.

Przedpłata kwartalna z przyniesieniem w dom
1.17 mk.

Piekarz i Cukernik
wychodzi co sobotę.

Przedpłata kwartalna z przyniesieniem w dom
1.47 mk.

Przypadkowo dentystą.



Biedaku, tak cię dardzo ząb boli?
No, bądź cicho i przyglądaj się,
jak ja ryby łowię



a zapewne ból minie.



A to co jest!?



Widzisz! Pozbyłeś się chorego
zęba.

O sprawach wychództwa polskiego w Westfalii
i Nadrenii informuje najlepiej

„NARODOWIEC“

z Herne,

najpoczytniejsze polskie pismo w całej Rzeszy niemieckiej,
którego przedpłata kwartalna wynosi tylko **mk. 2,10**;
dobrowolne ubezpieczenie każdego abonenta na
mk. 300

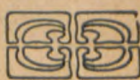
w razie nieszczęśliwego wypadku śmiertelnego.

Wydawnictwo „Narodowca“ M. Kwiatkowski
&
J. Pankowski. **Herne**

Herne (Westfalia) Tel. 960. — Oberhausen (Nadrenia) Tel. 660.



KUPIEC



Zał.
1907 roku.
Adres
KUPIEC
POSEN.
Telefon
2277.

Organ Związku Towarzystw Kupieckich na rzeszę niemiecką
Organ Związku Towarzystw Przemysłowych ∴ ∴
Organ Związku Kupców podróżujących na rzeszę niemiecką
Organ Fabrykantów polskich ∴ ∴ ∴ ∴
Organ Związku wspólnych zakupów na Prasy Zachodnie
Organ Związku Detalistów branży włóknistej na Ks. i Śląsk
Organ Towarzystwa Młodych Drogerzystów ∴ ∴

Najko-
rzystniej-
szy
organ do
wszel-
kich
ogłoszeń.

Odniesiony na wystawach:

w Pleszewie: Dyplomem honorowym
w Bochumie: Medalem złotym i dipl.
w Toruniu: Dyplomem honorowym
za zasługi położone dla handlu
i przemysłu.

Największy polski organ
handlowo-przemysłowy
ze stałymi dodatkami:

Kolonialista
Drogerzysta
Manufakturzysta

ABONAMENT:

wynosi na pocztach w Niemczech
1,50 mk., z odnośnieniem do domu
1,56 mk. kwartalnie. Poza gra-
nice z doliczeniem wydatku na
portoryum.

Każdy polski skład i kantor kupiecki

abonować powinien „Kupca“ największe polskie pismo kupiecko-przemysłowe
informujące dokładnie o najważniejszych kwestiach kupieckich i przemy-
słowych i podające ceny i koniunktury najgłówniejszych branż kupieckich.

Wiarus Polski

Pismo codzienne wychodzi w Westfalii, podaje bardzo zajmujące artykuły i wiadomości. Przedpłata : wynosi na pocztę :

na 3 miesiące 1 m. 80 f.
na 2 miesiące 1 m. 20 f.
na 1 miesiąc — 60 f.

Za odnośnienie dopłaca się 14 fenygów miesięcznie. „Wiarus Polski” jest pismem na wskroś katolickiem i polskiem.

Na Nowy Rok otrzymają abonentci kalendarz a w razie śmierci wskutek nieszczęśliwego wypadku 300 marek pod warunkami, które otrzymać można z ekspedycji w Bochum.

Podany obok formularz wydruk, podpisując i razem z pieniędzmi oddać na pocztę.

Postbestellungsformular.

Ich bestelle hiermit bei dem Kaiserlichen Postamt ein Exemplar der Zeitung „Wiarus Polski“ aus Bochum (Zeitungspreisliste für 1915 Seite 513) für das Quartal 1916 und zahle an Abonnement und Bestellgeld 2,22 Mk.

Obige 2,22 Mk. erhalten zu haben, bescheinigt

....., den 1915

Kaiserl. Postamt

Trafila kosa na kamień.

W kolei jedzie ksiądz wspólnie z oficerem. W toku rozmowy odzywa się oficer do księdza:

O, mój księże, chciałbym mieć pieniądze, które ksiądz posiada!”

Na to ksiądz: „O, mój panie oficerze, gdy bym tak posiadał Pański rozum!”

Oficer: „Co byśmy wtenczas posiadali?”

Ksiądz: „Napewno oboje nie!”

Z anegdot o księciu Radziwille „Panie Kochanku.”

— Należałem ja, panie-kochanku — opowiadał ksiązę — jako ochotnik do wojska angielskiego, co zdobywało hiszpańską twierdzę Gibraltar. Miałem pod sobą czystej rasy andaluzyjczyka czarnego jak kruk. Przypuszczamy szturm do twierdzy i ja pędzę, panie-kochanku, na moim ognistym rumaku. Wtem kula armatnia, wypuszczona z twierdzy, przecina na połowę mojego bachmata, panie-kochanku. Ale to nie! Koń był tak rozpędzony, że przednią połową swoją wraz ze mną na jego grzbiecie przeskoczył przez mur forteczny, i tak wpadłem ja tam pierwszy, panie-kochanku, a za mną już reszta wojska za mury się wdarła, i zdobyliśmy straszną fortecę.

Pogląd doroczny.

Losy świata rozstrzygają się dziś na polach bitew. Pod wpływem huku armat, świstu szrapneli, w dymach pożarów umierają dziś nietylko ludzie, ale dawne ideały i pojęcia, a tworzą się nowi ludzie i nowe przekonania.

— Wojna! —

Stolica Bośni i Hercegowiny, Serajewo, była 28 czerwca 1914 r. widownią strasznej zbrodni, która wstrząsnęła całym światem cywilizowanym. Jako ofiary zamachu padli następca tronu austriackiego, arcyksiążę Franciszek Ferdynand, i jego małżonka księżna Zofia Hohenberg. — Arcyksiążę Franciszek Ferdynand, urodzony dnia 18. 8. 1863 r. jako syn arcyksięcia Karola Ludwika liczył lat 51.

Arcyksiążę Franciszek Ferdynand był nadzieją Austrii. Dzięki niepospolitemu zaletom umysłu i charakteru zjednał sobie uznanie i szacunek wszystkich i rozszerzył wiarę, że pod jego panowaniem misja historyczna i polityczna Austrii odrodzi się w słonecznym blasku.

Łącznikiem pomiędzy nim a słowiańszczyzną była, pochodząca z czeskiej arystokratycznej rodziny, żona, którą poślubił wbrew wszelkim dworskim zwyczajom, którą kochał głęboką miłością, przed którą zwierzał się ze swemi myślami i zamiarami, a która podzieliła z nim śmierć tragiczną. — Zwłoki zamordowanej pary książ-

zęcej przewiezione zostały do grobów rodzinnych w Amstetten, gdzie pogrzeb się odbył z wielką okazałością. Przez śmierć arcyksięcia Ferdynanda przeszła godność następcy tronu na bratanek zamordowanego, Karola Franciszka Józefa, ur. w r. 1887, i ożenionego z arcy-księżniczką Zytą de Bourbon Parma.

Śmierć arcyksięcia Ferdynanda była bezpośrednią przyczyną do terazniejszej strasznej wojny europejskiej.

Dnia 23 lipca 1914 r. Austrija stawia ultimatum do rządu serbskiego. Dnia następnego oświadcza Rosja, że nie może obojętnie patrzeć na dalszy rozwój wypadków. Odpowiedź serbską uznaje Austrija za niewystarczającą i 28 lipca wypowiada Serbji wojnę, na co Rosja nakazuje mobilizację. Dnia 31. Niemcy ogłaszają stan wojenny i wypowiadają wojnę Rosji.

Od tej chwili wydarzenia potoczyły się z zawrotną szybkością.

Płomienie wojny zniszczyły już prawie doszczętnie dwa kraje: Belgię i Polskę. Morderczy ogień zgotował straszną śmierć milionom ludzi, drugich tyle okaleczył i uczynił inwalidami. Do tej krwawej wojny stanęły po jednej stronie: Anglja, Belgja, Francja, Rosja, Włochy, Serbja, Japonja; — po drugiej: Niemcy, Austrija i Turcja. Armaty grzmiały nietylko w Europie, lecz także w Azji pod murami Kiau-Czau, w Afryce w

kolonjach niemieckich i na przestworach morskich. Anglii obok wojsk indyjskich pospieszyły na pomoc szeregi Kanadyjczyków i Australczyków. Francja sprowadziła do walki swoich kolorowych Senegalczyków.

Odczuły więc wojnę prawie wszystkie rasy i wszystkie części świata. Setki tysięcy ludzi zostali skazani na tułactwo, oderwani od ojczyzny, wygnani z domu, zmuszeni zostali do oddania się na łaskę i niełaskę.

Pomoc dla mieszkańców Królestwa.

Wohec tego utworzyły się wszędzie **Komitet niesienia pomocy** dla tych bezdomnych i niešťczęśliwych.

Polski komitet międzynarodowy pomocy dla ofiar wojny w Polsce, obrał sobie jako siedzibę miasto Lozanne w Szwajcarji. Prezesem honorowym tegoż komitetu jest nasz wielki mistrz pióra Henryk Sienkiewicz, a wiceprezesem honorowym nasz genialny pianista Ignacy Paderewski. Oprócz wymienionych tworzą prezydum: pp. Antoni Osuchowski, profesor Kowalski, Plater, Erazm Piltz i Henryk Marconi. Komitet ten utworzył w Paryżu sekcję francuską z inicjatywy Sienkiewicza i Paderewskiego. Na czele tej sekcji francuskiej jako prezesi honorowi stanęli: były prezydent Rzeczypospolitej francuskiej Emil Loubet, ambasador rosyjski z Paryża A. Izwolskij z żoną i ambasador angielski sir Francis Bertie. W Berlinie utworzył się „Komitet Pomocy dla Polaków,” którego członkiem jest ambasador Stanów Zjednoczonych. Pozatem zorganizowano pomoc dla Polski w An-

glij i w Ameryce z ramienia znanego bogacza amerykańskiego Rockefellera, którego delegat wyruszył do Polski, aby na miejscu przekonać się o stanie kraju naszego i zebrać potrzebne dane.

Także w Rzymie zawiązał się pod nazwą „Pro Polonia” komitet złożony z wybitnych przedstawicieli nauki, literatury i polityki w celu obrony sprawy polskiej przed forum Europy. Na czele komitetu stanęli jako prezesi honorowi: największy żyjący poeta włoski Gabriel d'Annuncio, b. minister Honorat Caetani i słynny profesor uniwersytetu w Bolonji, August Murri.

Usiłowanie Ojca św. o pokój.

Papież Benedykt XV widząc grozę tej wojny zwrócił się z odezwą pokojową do państw wojujących, w której zaklina je, by zaprzestały dalszego rozlewu krwi. „Błogosławiony”, mówi Ojciec św., „niech będzie, kto pierwszy podniesie gałązkę oliwną i nieprzyjacielowi poda rękę i rozsądne warunki pokoju. Równowaga światowa, bezpieczeństwo, spokój narodów spoczywają o wiele silniej na wzajemnej życzliwości i poszanowaniu dla praw i godności sąsiada, niż na ilości broni i straszliwym pierścieniem twierdz. Wołanie o pokój wyrывa się z duszy naszej w tych smutnych czasach. Więc wzywamy zwolenników pokoju na całym świecie, aby nam podali ręce w celu przyspieszenia końca wojny, która od roku zamieniła Europę w rozległe pole bitew.” Ufamy, że głos Ojca św. wyda wkrótce plon wyczekiwany przez kościół i świat. —

Oprócz tego Ojciec św. stara się wpłynąć kojąco na blizny wo-

jenne o ile to w jego mocy. I tak Ojciec św. dał iniejatwę poszczególnym państwom wojującym co do wymiany niezdolnych do broni jeńców cywilnych, aby tak przynajmniej od małej części ludzkości grozę wojny odwrócić.

Wodzowie.

Głośnemi stały się dziś nazwiska wodzów wojsk z sobą walczących. — Generał-feldmarszałek Hindenburg, wielki wódz wojsk niemieckich na wschodzie przeciwko Rosji, urodził się w r. 1847 w Poznaniu. Już podczas wojny 1866 r. odznaczył się. Również brał udział jako oficer w wojnie francusko-niemieckiej 1870—71 r.

Głównodowodzącym armji austro-węgierskiej jest arcyksiążę Fryderyk, a szefem sztabu generalnego arcyksięcia — Konrad von Hötzen Dorf.

Hötzen Dorf liczy dziś 65 lat.

Wodzem armji francuskiej został mianowany generał Joffre. Liczy lat 62.

W armji rosyjskiej zasłynął jako wódz naczelny Mikołaj Mikołajewicz, stryj cara.

W Anglii lord Kitchener piastuje urząd ministra wojny. Liczy obecnie 64 lat, a 43 lat służby wojskowej.

Na czele floty niemieckiej stoi wielki admirał Tirpitz. On to wprowadził w życie plan cesarza Wilhelma, t. j. stworzył wielką flotę wojenną niemiecką i obwarował cały brzeg morski Niemiec.

Sprawy polskie.

Na tle światowej zawieruchy wojennej wylaniać zaczyna się coraz wyraźniej **sprawa polska**.

Car rosyjski wydał proklamację zapowiadającą odbudowanie Królestwa. Dawniejszy głównodowodzący wojsk rosyjskich Mikołaj Mikołajewicz nakazał oględne obchodzenie się z polakami na terenie wojennym. Lecz ostatnie stulecie i dawniejsze czasy są dowodem, iż dotąd ani jednego przyrzeczenia Rosja wobec Polski nie dotrzymała. Przypuszczać wypada, że i tych ukazów cara i jego czynowników, powodowanych klęskami, na serjo brać nie można, bo im dalej na wschód Rosjanie się cofali, tem obficiejsz szafowali obietnicami.

Z okazji wybuchu wojny światowej jednoczą się w Galicji 4 polskie organizacje wojskowe: Związki strzeleckie, Drużyny strzeleckie, Drużyny Bartoszwowe i stałe drużyny Sokole w jedną całość pod starym i zasłużonym znakiem **Legjonów polskich**. Pod znaki legjonów spieszą liczne rzesze. Niepełna miesiąc po zorganizowaniu Legjony polskie liczyły już 15 000 doskonale uzbrojonego i wyekwipowanego żołnierza. Na czele komendy Legjonów stanął ekscelencja Karol Trzaska-Durski. W charakterze szefa sztabu Legjonów niezmordowanie od początku pracował kapitan Włodzimierz Ostoja-Zagórski. Komendę pierwszej brygady otrzymał zasłużony twórca Związków strzeleckich Józef Piłsudski. Legjony te tworzące samodzielną organizację z polską komendą walczą mężnie obok wojsk austriackich ramieniem i walecznością nie brak.

Arcyksiążę Józef, generał piechoty, w rozkazie z dn. 27 sierpnia b. r. mówi o legjonach: „Podległym mi oddziałom Legjonów

Polskich wyrażam za ich wprost znakomitą postawę, dziarskość i celową dyscyplinę bojową, okazaną w ostatnich walkach, pochwalne uznanie Komendy armii.“ —

Jego Cesarska Wysokość Naczelny komendant armji, marszałek polny Fryderyk ogłosił dnia 14 września pod op. nr. 15333 następujący rozkaz:

„Przy oczyszczaniu bagnisk na północny wschód od Kowla Polskie Legjony rozwiązały powierzone im zadanie w sposób wprost znakomity. W uporczywych walkach często przeciw przeważającym siłom nieprzyjacielskim umiało kierownictwo nawet w najdrobniejszych oddziałach zawsze zwycięsko postępować naprzód, a szeregi legjonowe co do wytrzymałości fizycznej uczyniły wszystko co leży w ludzkiej mocy. Za to wyrażam Polskim Legjom moje szczególne uznanie i podziękowanie.“

Komendant IV armji wydał dn. 13 września 1915 r. następujący rozkaz:

„Wyrażam Polskim Legjom moje szczególne uznanie za ich nadzwyczajne, pełne inicjatywy zachowanie się podczas oczyszczania z nieprzyjaciela bagnisk na północ i wschód od Kowla. Podnieść muszę dziarskie i pierwszorzędne kierownictwo Legjonów, które stale zwycięskie, przeniknęło w dół aż do najdrobniejszych oddziałków. Jestem przekonany, iż legjony, choć podzielone, nadal równie doskonale spełniać będą szczytne zadanie zapewnienia wielkim korpusom kawalerji armji silnego oparcia i że współzawodniczyć z nimi będą w obopólnem działaniu. Doniosłem o tem zupełnie niezwykle sprawowaniu się

Legjonów również i do Najwyższego miejsca.

Arcyksiążę **Ferdynand.**

Również i w armji rosyjskiej powstały mniejsze oddziały ochotnicze niesamodzielne z komendą rosyjską i pod dowództwem rosyjskich oficerów Świdzińskiego, Stępowskiego, Szymanowskiego i Balickiego. Pozatem walczą także małe oddziały ochotnicze po stronie francuskiej.

Oświadczenie kanclerza. Dnia 21. sierpnia r. b. — po wkroczeniu wojsk niemieckich do Warszawy — na pierwszym, po dłuższej przerwie posiedzeniu parlamentu pruskiego kanclerz Rzeszy Bethmann Hollweg wygłosił dłuższe przemówienie w którym rozwinął swe poglądy na obecne położenie polityczne oraz na przyszłe ukształtowanie się stosunków międzynarodowych. Kierownik polityki niemieckiej powiedział w sprawie polskiej: „Nie naśladuję obłudnych obietnic naszych nieprzyjaciół, atoli mam nadzieję, iż dzisiejsze zajęcie granic polskich ku wschodowi oznaczać będzie początek rozwoju, który usunie dawne przeciwieństwo pomiędzy Niemcami a Polakami i kraj oswobodzony z pod jarzma rosyjskiego powiedzie do szczęśliwej przyszłości, w której będzie mógł pielegnować i rozwijać właściwości swego życia narodowego. Krajem tym zarządzać będziemy sprawiedliwie przy pomocy, o ile to możliwe, miejscowej ludności i starać się będziemy o wyrównanie trudności nieuniknionych, które wojna przynosi i o zabliznienie ran, zadanych krajowi temu przez Rosję.“ —

Słów podobnie życziwych nie słyszała jeszcze obecnie żyjąca ge-

neracja polska z ust odpowiedzialnych kierowników Rzeszy niemieckiej. Wobec tego też żywić wypada nadzieję, że lepsza przyszłość dla całej Polski niebawem zabłyśnie. —

Sprawy społeczne.

Zabór pruski. Wojna zsunęła obecnie na plan dalszy objawy życia społecznego. Przed wojną odbywały się na ziemiach polskich liczne **wiece** oświatowe. Także zniesienie polskiego wykładu religii w szkołach poznańskich doprowadziło do wieców i do interpelacji Koła polskiego w Radzie miejskiej poznańskiej, prof. St. Karwowskiego. — Jak poczucie narodowe się rozrasta dowodem tego wspaniały zjazd śpiewaków w Urbanowie pod Poznaniem, potężne i podniosłe święto pieśni. Przybyły nań tysiące śpiewaków nie tylko z naszych miast i wiosek, lecz z Westfalji, z Berlina i jego przedmieść. Oglądano także po raz pierwszy w Poznaniu śliczne stroje Ślążaczek z Rozbarku pod Bytomiem. Również i na obczyźnie w Oberhausen w Westfalji odbył się piękny zjazd polskich śpiewaków.

Pod **zaborem austriackim** mamy w maju roku ubiegłego zjazd kobiet polskich w Krakowie. Rozpatrywano stan i rozwój rzemiosł i handlu w naszym kraju ze szczególnem uwzględnieniem pracy kobiet na tem polu. Udział brała w obradach wielka ilość kobiet z wszystkich dzielnic Polski. Natomiast we Lwowie odbywały się po raz pierwszy wogóle zjazdy polskich higienistów i adwokatów z licznym współudziałem członków. Pozatem z okazji święta narodowe-

go konstytucji 3 maja nasze grody Kraków i Lwów przybrały świąteczne szaty i odbywały się wielkie uroczystości. — Również w Lwowie w lipcu roku ubiegłego odbył się znany proces moskalofilów t. zn. rosyjskich agitatorów i szpiegów w Galicji, podczas którego przedstawiono moskalofilską agitację w Galicji jako niewinny ruch umysłów wyłącznie ideowy, wyznawców religijnej i kulturalnej jedności żywiołu ruskiego w Galicji z rosyjskim narodem i starano się udowodnić, iż ten ruch wcale nie ma w sobie nic a nic niebezpiecznego lub nieprzyjemnego względem Austrii. Proces zakończył się uwolnieniem oskarżonych Bendasiuka, Hudyny i Sandomowicza. — W roku ubiegłym doszło także w Galicji do ugody z Rusinami, chodzi tylko o to, czy nie jest to przeważnie formalne, zewnętrzne, tylko zażegnanie zataragu, który wybuchnie na nowo.

Niespodziewana zmiana zaszła na urzędzie namiestnictwa Galicji. Po ustąpieniu namiestnika Korytowskiego stoi na czele rządu krajowego generał piechoty Gollard. Ponieważ położenie wojenne wytworzyło stosunki nadzwyczajne, które należało uwzględnić, powołano na urząd osobę wojskową.

W roku ubiegłym **Królestwo Polskie**, pominawszy zupełnie wojnę, zostaje pod świeżem wrażeniem dotkliwego ciosu, jaki je dotknął przez odrzucenie ustawy o samorządzie miejskim. Z ustawą tą łączyły się słuszne nadzieje podniesienia zaniedbanych i zacofanych miast Królestwa Polskiego na poziom odpowiadający dzisiejszej cywilizacji. Nadzieje te spełzły na niczem, a co smutniejsze pogrzebany został i projekt samorządu miejskiego.

Lepsze powodzenie miały w reprezentacji państwowej uchwały dotyczące kredytów na przebudowanie nowych dróg strategicznych oraz nowych statków napowietrznych. Pozatem zajmowały opinię publiczną przed wojną reformy szkolnictwa, a mianowicie szkół średnich, oraz przywrócenie autonomii uniwersytetom

Sprawy kościelne.

Jako ważny krok ze strony Rzeszy niemieckiej ku wyrównaniu przeciwieństw narodowościowych zaznaczyć wypada, że na wieloletni osierocony **tron arcybiskupi w Poznaniu** powołano w sierpniu 1914 r. ks. Likowskiego. Niestety krótkie tylko były jego rzady, gdyż już w lutym roku następnego śmierć go nam zabrała.

Urodzony w roku 1836 we Wrześni, po ukończeniu nauk w Ostrowie i Poznaniu, odbył studia teologiczne w Monastyrze. Po wyświęceniu na kapłana w r. 1861 pełnił obowiązki wikariusza w Kcyni, a następnie był nauczycielem religii i języka hebrajskiego w gimnazjum św. Maryi Magdaleny w Poznaniu. W r. 1866 powołany został na profesora historii kościelnej i prawa kanonicznego w seminarjum poznańskim. Gdy po rezygnacji arcybiskupa Ledóchowskiego rzady arcypasterskie objął ks. Julusz Dinder, ks. Likowski został mianowany kanonikiem katedralnym w Poznaniu, a w r. 1887 biskupem-sufraganem. Po śmierci ks. Dindera, przez kapitułę obrany administratorem diecezji, zastępuje długi czas chorego arcypasterza Stablewskiego, a po jego zgonie w r. 1906 obejmuje powtórnie zarząd archidiecezji i zo-

staje ostatecznie w r. 1914 arcybiskupem. Ks. arcybiskup Likowski ogłosił szereg dzieł i rozpraw z dziedziny historii kościoła, był przez szereg lat prezesem „Tow. Nauk” w Poznaniu, a w r. 1887 był mianowany przez krakowską Akademię Umiejętności jej członkiem czynnym.



Ks. arcybiskup Dalbor.

Polska osierocona przez śmierć ś. p. arcybiskupa Likowskiego nie zbyt długo czekała na nowego arcypasterza, ponieważ dnia 12 września 1915 r. zasiada na tym stanowisku mąż, na którego jednoduślnie jako na najgodniejszego kandydata wskazywało zarówno duchowieństwo jak i społeczeństwo polskie. Urodzony w r. 1869 w Ostrowie, w młodym wieku ks. Dalbor obejmuje najwyższy urząd w kościele katolickim na ziemiach polskich. Nowy arcybiskup po kolei przechodził wszystkie stopnie hierar-

chii kościelnej i zaznajomił się dokładnie z wszystkimi sprawami archidiecezji. W przełomowej chwili obejmuje nasz arcybiskupstwo swe rządy, czeka go zadanie trudne do spełnienia, trudniejsze niż jego poprzedników. Przy składaniu przysięgi w ręce cesarza Wilhelma, wyraził tenże nadzieję, że arcybiskupstwo przyczyni się do załagodzenia przeciwności pomiędzy Polakami a Niemcami w swej archidiecezji. Żywić zaś możemy pełną nadzieję, że ks. arcybiskup Dalbor pokieruje pewną i stanowczą dłoń swych poddanych, powierzonych jego pieczy.

W sierpniu roku ubiegłego zmarł w Rzymie Ojciec św. Pius X. Wieść ta budziła wszędzie żal serdeczny za Pasterzem Chrystusowym, który dokładał wszystkich sił, by potęgę kościoła podnieść i utrwalić, zmarł jako 270. następca św. Piotra na stolicy papieskiej. W stosunku do Polaków zdradzał zmarły Papież zawsze wielkie sympatie dla uciśnionego narodu, a objawiał je wyraźnie w znanej sprawie biskupa wileńskiego Roppa. — We wrześniu obrano **nowego papieża**. Wybrany papieżem Giacomo della Chiesa wyszedł z szkoły Leona XIII i Rampolli. Jako mąż rozległej wiedzy, wybitny prawnik i dyplomata odda niezawodnie kościołowi usługi równie wielkie jak jego wzór i poprzednik Benedykt XIV. W 60 roku życia wstąpił na stolicę Piotrową. Oby rządził długo i szczęśliwie w tych ciężkich czasach. Cały świat katolicki modli się, by Bóg zachował swego sługę Benedykta XV w najdłuższe lata.

Generałem OO. Jezuitów w Rzymie został wybrany Polak ks. Włodzimierz Ledóchowski.

Dnia 7. maja 1914 r. rząd pruski i kapituła wrocławska godzą się na wybór biskupa hildesheimskiego dr. Bertrama jako na zastępcę kardynała Koppa.

W Kownie odbył się w lipcu roku ubiegłego ingres nowo mianowanego biskupa żmudzkiego, ks. Karewicza. Nowy biskup zaznaczył swą działalność od tego, że na członków kapituły mianował paru księży, którzy się zaznaczyli jako żarliwi wrogowie polskość. Wystąpienie ks. biskupa Karewicza wywarło niezmiernie przykre wrażenie w całym społeczeństwie polskim.

Od 23—26 lipca 1914 r. odbył się w Francji, w Lourdes **Kongres eucharystyczny**. Jako delegat papieski przybył kardynał Granito di Belmonte. Oprócz niego przybyło jeszcze wielu kardynałów i biskupów. Z Polski przybył arcybiskup warszawski ks. Kakowski i biskup sufragan diecezji mohilewskiej. Na kongresie odczytano breve papieskie, w którym Ojciec św. powiedział, że żadna miejscowość nie jest dla kongresu eucharystycznego więcej odpowiednią, aniżeli Lourdes, które Najświętsza Panna obrała sobie za miejsce dla okazania swojej niezmiernej dobroci.

Obecna wojna wysuwa także na plan niepośledni **kwestję rzymską** czyli stanowisko stolicy apostolskiej pomiędzy mocarstwami świata. Jakkolwiek papież po dziś dzień także w stosunkach międzynarodowych zażywa wszelkich przywilejów niezależnego władcy, to jednak nie brak głosów władzę papieża kwestionujących, a nawet wprost zaprzeczających i to na podstawie faktycznej utraty państwa kościelnego. Jasną jest rze-

czą, że tylko ze współudziałem papieża i mocarstw europejskich sprawa ta załatwioną być może i to tylko w tym sensie, że suwerenność papieża zostanie międzynarodowo zagwarantowaną i wszechstronnie uznaną i upewnioną.

Wobec tej niedalekiej przyszłości starają się mocarstwa, które dotychczas nie miały swoich przedstawicieli przy Watykanie, takowych tamże zamianować. I tak np. Holandia przysłała posła Regout'a, możliwie też i z tego powodu, aby rząd holenderski miał sposobność zaproszenia papieża do udziału w konferencji pokojowej, która jak niektórzy przypuszczają ma się odbyć w Hadze.

Sprawy robotnicze.

Wojna światowa i na polu zarobkowości wielkie zmiany pociągała za sobą. Podczas gdy w Królestwie Polskim, w Galicji, w Belgji i Północnej Francji huragan wojenny zniszczył wszystkie przedsiębiorstwa przemysłowe i wielu robotnikom odebrał chleb, w innych dzielnicach, mianowicie tam gdzie fabrykują dostawy wojenne pole zarobkowości się powiększyło. I tak w Ameryce z powodu powiększenia produkcji, podwyższono robotnikom znacznie płacę. Wprawdzie nie dotyczy ten zysk robotników pochodzących z Niemiec i Austro-Węgier, gdyż tym nie bez słuszności zakazały rządy ojczyste wszelką pracę w fabrykach, wykonujących broń dla państw nieprzyjacielskich. Podobnie jak w Ameryce pole zarobkowości zwiększyło się także w Japonji.

Na Śląsku górnictwo i hutnictwo względnie bardzo mało ucier-

piało, gdyż zaciągniętych robotników do wojska zastąpiono fachowymi ludźmi z Królestwa.

W Anglii byliśmy świadkami wielkiego strajku górników oraz robotników, pracujących w fabrykach broni. Dopiero po nie małych trudnościach udało się rządowi żądania robotników zadowolić, a teraz ostre przepisy prawne, nieomal że uniemożliwiają wszelkie strajki.

Tak samo w Ameryce wybuchły strajki robotników z dziedziny metalowej, żądali ośmiogodzinnego dnia pracy i znacznego podwyższenia zarobków, co też w końcu w znacznej mierze osiągli.

Także Piotrogród był widownią strajku w fabrykach amunicji, a przed wybuchem wojny urządzili robotnicy tamże strajk w chwili, gdy do stolicy rosyjskiej przybył prezydent Rzeczypospolitej francuskiej. Chcieli bowiem okazać gościowi z kraju republikańskich wolności, że w Rosji panuje ucisk kół robotniczych. Udało im się to w części, gdyż musiano skrócić uroczystości na cześć Poincaré'go.

Charakterystyczny strajk odbył się w Paryżu, gdzie 20000 listonoszy zaniechało pracy, przez co powstały nie małe straty w handlu i przemyśle.

Na początku ubiegłego roku centralny komitet kolejarzy włoskich ogłosił strajk generalny na wszystkich liniach włoskich. Oprócz strajku kolejarzy wybuchł jeszcze strajk w państwowych zakładach tytoniowych.

W Hiszpanji panuje bezrobocie w prowincji Murcia, 30000 robotników jest bez pracy.

Po za granicami Polski.

Stolica **Francji** gościła w swych murach w ubiegłym roku najpierw królewską parę angielską. Wizyta ta przyczyniła się niewątpliwie do tem większego zespolenia Anglii z Francją w pierwszej linii, a następnie trójporozumienia. Poza tem przybyła do Paryża duńska para królewska. Stolica Francji zgotowała gościom monarszym serdeczne przyjęcie.

W **Hiszpanji** z powodu wojny brak wielki środków spożywczych. W niektórych prowincjach panuje głód. Ludność głodna urządza demonstracyjne pochody protestujące przeciwko drożyznie żywności. Z tego powodu w niektórych okolicach przemysł jest uniemożliwiony.

W ubiegłym roku w **Anglii** przed wybuchem wojny dwie ważne sprawy zajmowały umysły ludności. Kiedy bowiem projekt samorządu dla Irlandji, sławny „Home rule bill“ doznał ostatecznie przyjęcia w parlamencie, protestancy Anglicy hrabstwa Ulster sprzeciwili się temu prawu i to tak intensywnie, że stworzyli własne wojsko, ażeby wbrew woli rządu prawo o samorządzie Irlandji obalić. Irlandczycy ze swej strony także się zorganizowali i wojna domowa zawisła na włosku. Tylko wybuch wojny europejskiej przytłumił na razie antagonizm zwaśnionych obozów.

Drugą sprawą był ruch emancypacyjny kobiet. Ruch ten kobiet, t. zw. sufrażystek, przyjął formę otwartej walki. Mimo, że kobietom chodzi przede wszystkim o równouprawnienie przy wszelkich wyborach państwowych i komunalnych, a więc o sprawę idealną,

sufrażystki nie cofają się przed terorem. I tak doszło do tego, że jednostki z kobiet tych, ażeby siłę i odwagę swą zaznaczyć, uszkodziły z rozmysłem w galerji narodowej w Londynie cenne obrazy Rubensa, Bellinie'go i Tycjana. Nie dość na tem, usiłowały wysadzić w powietrze kościół w Edynburgu. Podrzuciły nawet bombę w opactwie Westminsterskiem. Gdy takie awanturnicze wybryki pociągły jednostki przed kratki sądowe i nawet do więzienia, sprawiały i tam trudności o tyle, że odmawiały pożywienia. Wobec tego minister spraw wewnętrznych Mac Kenna ustanowił pewną ustawę prawną t. zw. „Cat and Monse Act,“ mocą której więzioną kobietę, która odmawia pożywienia w więzieniu przez czas niejakiś, puszczają na wolność, a po pewnym czasie ponownie ją się aresztuje.

W lipcu roku ubiegłego odbył się w Londynie kongres wszechświatowy armii zbawienia. Wzięło w nim udział 10 tysięcy osób, przedstawiających 54 narody wszystkich części świata, w swoich barwnych, a nawet egzotycznych strojach. Była to wspaniała demonstracja reklamowa, w której urzędzeniu armia zbawienia jest nieprześcigniona.

W **Meksyku** i w roku ubiegłym nie uśmierzyły się umysły, — walka domowa trwa dalej i nadal zwalczają się stronnicy generała Huerty ze stronnikami generałów Villa Carranza. Nikt przewidzieć nie może, jak stosunki ostatecznie się ułożą. Pomimo, że przez ustąpienie Huerty i powołanie na nowego prezydenta Meksyku Carbajalę został usunięty bezpośredni powód do zatargu amerykańsko-meksykańskiego, kto wie czy jesz-

cze Stany Zjednoczone Ameryki nie będą zniewolone do orężnego wystąpienia przeciwko Meksykowi.

W Teheranie w **Persji** odbyła się w sierpniu ubiegłego roku z wielką pompą koronacja 17 letniego szacha perskiego, **A h m u d a**.

Chiny pod wpływem nowych idei przeniesionych z Europy zapragnęły zapewnić sobie po wszelkie czasy bezwzględna wolność obywatelską, burząc monarchię i zaprowadzając ustrój republikański. Z pragnienia tego, po okresie rewolucji i wojen domowych, wysuwa się jako absolutny władca, zdolny i energiczny mąż stanu, rodowity chinczyk, **J u a n s z i k a j**. Pomimo tego, położenie Chin jest bardzo ciężkie, gdyż organa wykonawcze władcy Juanszikaja są niedołężne, a ludność, która ma dostarczać środków na utrzymanie państwa, jest ekonomicznie wyniszczona. Warunki elementarnego bezpieczeństwa i opieki prawnej, niezbędne do rozwinięcia żywej działalności gospodarczej, są opłakane, — zwłaszcza poza obrębem wielkich miast.

Stany Zjednoczone Ameryki są dotychczas jedynym państwem, któremu wojna obecna przyniosła wielkie zyski. Z powodu, iż w Stanach Zjednoczonych stanowczą przewagę mają osoby sympatyzujące z trójporozumieniem, Ameryka mimo swej zachwalanej neutralności nie zawahała się wspierać dostawą broni i amunicji wrogów państw centralnych. Nietylko przez dostawę środków wojennych Ameryka wspiera trójporozumienie, lecz także ofiaruje im pomoc pieniężną; mimo tego rządu Ameryka dla swych obywateli specjalnych względów u państw central-

nych. I tak kiedy łódź podwodna niemiecka zatopila wielki okręt angielski Luzytanie, przy której to sposobności utracilo także życie grono obywateli amerykańskich, prezydent Stanów Zjednoczonych Wilson wystosował ostrą notę do Rzeszy niemieckiej, rządząc zmianę dotychczasowej walki łodziami podwodnymi. Mimo tej noty i ponownej — która się nawet sekretarzowi Stanu Bryanowi wydawała za ostrą, tak że poprosił z tego powodu o dymisję, a miejsce jego zajął Lansing — wojna łodziami podwodnymi trwa dalej w dotychczasowy skuteczny sposób.

Sprawy bałkańskie.

W państwach bałkańskich w ubiegłym roku wojna również zajmowała wszystkie umysły.

W **Grecji** po sławnym Kreteńczyku Venizelosie objął na razie rządy nowy prezydent ministrów greckich Gunaris. Venizelos wprawdzie nie mało zdziałał dla Grecji, lecz za wiele ufał w swoją siłę i Grecję chciał związać z trójporozumieniem. Gdy król na tę propozycję się nie zgodził, ustąpił z urzędu i wyjechał do Egiptu. Lecz i Gunaris, mając trudne stanowisko wobec zawieruchy wojennej, nie utrzymał się u steru i król ponownie powołał do kierownictwa Venizelosa, za którym oświadczyła się większość w izbie posłów greckich, jak długo ten mąż stanu utrzyma się na stanowisku jest wątpliwem, gdyż w chwili, gdy to piszemy Venizelos ponownie prosił króla o dymisję, a stosunki tak się zaostrzyły, że Grecja zmobilizowała swoją armię.

Bułgarja. Mobilizacja Grecji została wywołaną mobilizacją wojsk bułgarskich. Przyczynę tej mobilizacji należy szukać w dyferencji

jaka od pokoju bukareszteńskiego egzystuje to do Macedonji pomiędzy Serbią a Bułgarją. Wszelkie prawdopodobieństwa przemawiają za tem, iż Bułgarją, gdzie na czele stoi mąż siły i hartu ducha, cieszący się ogólną sympatją swych poddanych, car Ferdynand z domu koburgskiego, przyłączy się do państw centralnych, ażeby w ten sposób wymódzi na Serbji słuszne swe żądania. Przez mobilizację Bułgarji zaostrzyły się bardzo stosunki tego kraju do państw trójporozumienia. I tak Rosja stawiała Bułgarji ultimatum, żądając mianowicie usunięcia z szeregów armji bułgarskiej oficerów armji niemieckiej i austro-węgierskiej. Na ultimatum odpowiedziała Bułgarją odmownie, wobec tego poseł rosyjski opuścił stolicę Bułgarji, Sofję. Wystąpienie orężne Bułgarji w wojnie światowej jest kwestją dni przyszłych. —

O **Serbji**, pominawszy wojnę, zaznaczyć nam wypada, że po długich i zawiłych rokowaniach pomiędzy kardynałem Merry del Val i postem serbskim nastąpiło porozumienie co do zasad konkordatu z Watykanem. Serbia będzie miała poselstwo przy Watykanie i założy 3 arcybiskupstwa w swym kraju. 1 arcybiskupstwo będzie w Belgradzie, gdzie ma powstać katolickie seminarjum duchowne. Przez ów konkordat duchowieństwo serbskie zostało usunięte z pod wpływów austriackich. — W lipcu ubiegłego roku umarł w Belgradzie nagle poseł rosyjski przy dworze belgradzkim, Hartwig. Był on dla Serbji najlepszym opiekunem, który Serbję od niejednej niespodzianki ze strony austro-węgierskiej uchronił.

Z wielkiem zainteresowaniem śledzono w całej Europie proces w Serajewie przeciwko Principowi i towarzyszom o zamordowanie arcyksięcia Franciszka Ferdynanda. Z procesu wynikał pewien nie dający się zaprzeczyć udział sfer wojskowych serbskich, którzy to browningami i bombami zaopatrzyli morderców arcyksięcia. Morderców skazano na doraźne kary.

W **Rumunji** w październiku roku ubiegłego umarł król Karol rumuński. Pochodził z domu Hohenzollernów i jemu zawdzięczano, że Rumunia pozostała neutralną wobec teraźniejszej wojny. Na tronie rumuńskim zasiadał od roku 1866, a umarł licząc 76 lat. Następcą jego jest bratanek zmarłego, Ferdynand, syn najstarszego brata Karola, księcia Leopolda Hohenzollern.

Jakie stanowisko Rumunia zajmie wobec wystąpienia Bułgarji dziś jeszcze przewidzieć nie można.

W **Albanji** panowało w roku ubiegłym wielkie zamieszanie. Obdarzony przez mocarstwa koroną Albanji książę Wied nie umiał sobie zjednać stronników, którym by mógł w zupełności zaufać. I to też jesteśmy świadkami, że ruch powstańczy, szerzący się w kraju, zagraża wprost stolicy państwa i że ostatecznie dochodzi do bombardowania Draczu, a wojska rządowe są za słabe, ażeby ruch powstańczy pokonać. Nie dziw więc, że wobec tego książę Wied wysłał swą żonę i dzieci na statek austriacki, a sam na razie wdaje się w pertraktacje z dowódcą opozycji Essad paszą. Lecz i tu pertraktacje nie doprowadzają do korzystnego wyniku dla księcia, to też z wybuchem wojny opuszcza książę

kraj i wstępuje w szeregi armji niemieckiej.

Po wyjeździe ks. Wieda, Essad Pasza kazał się ogłosić dyktatorem Albanji, a serbski pułkownik Misić stanął w Draczu i wydał w języku albańskim proklamację, w której napomina do pokoju i ogłasza, że skoro tylko zostaną powstańcy pogromieni, rządy państwa powierzy się synowi Essad Paszy, pragnącemu żyć w zgodzie z sąsiednimi państwami. Co się z dalszemi losami Albanji stanie, tego dziś przewidzieć nie można, gdyż Albanja jest krajem przeciwności.

Żniwo śmierci.

W roku ubiegłym śmierć zabrała nam wielu ludzi wybitnych i zasłużonych koło ludzkości.



† Józef Chociszewski.

Dnia 11 listopada 1914 r. umarł w starym naszym grodzie, w Gnieźnie, ś. p. Józef Chociszewski.

Imię jego znane było milionom ludu polskiego, gdyż starając się o jego oświatę, wydał 300 książek własnych, wydanych w 3 milionach egzemplarzy. Rzucił zdrowe ziarno w serca tysięcy diatwy w swych elementarzach i czytankach. Był nauczycielem ludu polskiego w najlepszym słowa tego znaczeniu. Całe jego życie było „twardą Bożą służbą“ nauczycielską. Na Śląsku austriackim jak i pruskim, w Prusach Zachodnich i w Księstwie, wszędzie przez zakładanie nowych pism, przez swą czynność pisarską i społeczną rozszerzał oświatę wśród ludu, zapalał myśl narodową, rozgrzewał ducha. — Najważniejszemi utworami jego są: Dzieje narodu polskiego, Historia polska, Malowniczy opis polski, Dzieje Polski porozbiorowej, Sobieski pod Wiedniem, Elementarze, Genowefa, Koszyk kwiatów, Pałka Madeja i t. d.

W Szwajcarii, nad modremi wodami jeziora Lemanu, w Lozannie zamknął oczy dziewięćdziesięcioletni pułkownik Zygmunt Miłkowski, a literatura ojczysta zapisała zgon tego nestora powieściopisarzy polskich, piszącego pod pseudonimem Teodora Tomasza Jeża. Szlachcic z pochodzenia, demokrat z przekonań, żołnierz, zjawiał się wszędzie, gdzie wybuchała walka o wolność ludów i o prawa człowieka. Brał udział w kampanji węgierskiej i zorganizował oddział zbrojny w powstaniu r. 1863. Ostatnio zaznaczył swój udział w pracy narodowej z okazji zmiany organizacji Muzeum Narodowego w Rapperswilu. Z powieści zastąpiły: „Wasył Hołub“, „Uskoki“, „Szandor Kowacz“, „Narzeczona Haram baszy“, „Hundzia Zachornicka.“



† Zygmunt Miłkowski.

W Dębicy umarł Jerzy Żuławski poeta i legionista, powieściopisarz i dramaturg. Czterdzieści lat ledwo skończył autor „Eros i Psyche,” gdy śmierć go nam zabrała w pełni czynu. Działalność swą rozpoczął poezjami „Na strunach duszy,” „Intermezza,” „Stance o pieśni” i t. d. Będąc lubownikiem teatru dał scenie szereg prac dobrych, np. „Dyktatora,” „Wianek Mirtowy,” „Erosa i Psyche,” „Ijole,” „la Bestia” i t. d. Z jego powieści najczęściej znanymi są: „Na srebrnym globie” i „Zwycięzca.” Duże uznanie zyskała sobie również powieść: „Laus feminae,” pisana w granicach dokumentalnej psychologii.

Dnia 30 stycznia 1915 r. umarł w Wiedniu w powrocie do kraju wybitny krytyk polski Walery Gostomski. Prócz szeregu drobniejszych prac, Gostomski pozostawił obszerne dzieło, dwutomową Historję literatury powszechnej w zarysie, oraz studjum o Panu Tadeuszu p. t. Arcydział poezji polskiej.

W Sieniawie na Ukrainie umarł w lutym 1915 r. ś. p. Roman Rogiński. Zmarły brał czynny udział w powstaniu przeciwko Rosji w r. 1863. Na czele oddziału wkroczył na Litwę, stoczył kilka bitew i dostał się do niewoli rosyjskiej. Ukarany Sybirem, lecz ułaskawiony w r. 1890 wraca do kraju i zostaje współpracownikiem Dziennika Kijowskiego, umieszczając na łamach tego pisma liczne swe prace poświęcone wspomnieniom przeżytej przeszłości.

W Lwowie zakończył życie, przeżywszy lat 62 znany publicysta i pedagog Edmund Naganowski.

Dnia 18 kwietnia 1914 r. umarł w Krakowie ś. p. Teodor Popławski, pracownik niezmordowany na niwie towarzystw Kółek rolniczych.

Spółceństwo na kresach traci ś. p. Jana hr. Olizara, jedną z najwybitniejszych postaci polskich w życiu politycznym.

W Warszawie umarł dr. Dobrski, zasłużony działacz społeczny, oraz znany okulista Bronisław Ziemiński.

W połowie stycznia 1915 r. umarł w Wiedniu Alfred Wierusz-Kowalski jeden z najwybitniejszych i najpopularniejszych malarzy polskich. Urodzony w Suwałkach w r. 1849 odbywał studia malarskie w Dreźnie, Pradze i Monachjum gdzie osiadł na stałe. Ulubionymi jego tematami były sceny z jarmarków, wesela chłopskie, polowania, wilki. Na wystawach monachijskich otrzymał złote medale, a wybrany na członka Królewskiej Akademji monachijskiej obdarzony został tytułem profesora.

Na majątku swym Rady na Zmudzi zmarł w 69 r. życia artysta-malarz Roman Szwojnicki. Do najcenniejszych jego płócien należą „Sursum corda,” „Kaptowanie na sejmiku” i „Zieleniaczek” malowane z rozmachem i sentymentem.

Marjan Olszewski, wybitny krytyk sztuk plastycznych i artysta malarz umarł we Lwowie.

W Wiesbaden w 82 roku życia umarł jeden z najwybitniejszych muzyków polskich starszego pokolenia Ludwik Grossman, twórca: „Ducha Wojewody” i innych oper

Dnia 4 lipca 1914 r. umarł były angielski sekretarz stanu Józef Chamberlain, liczył 78 lat. Zdaniami całego jego życia było ściślejsze zespolenie Anglii z koloniami.

Dnia 14 czerwca umarł dr. Schwartzkopff, naczelny prezes, „kierunku łagodnego,” księstwa Poznańskiego.

Dr. Iwan Rużycki, wybitny polityk chorwacki umarł w Zagrzebiu.

Markiz di San Giuliano, włoski minister dla spraw zagranicznych umarł w Rzymie.

W Anglii umarł 82 letni były wódz angielski lord Roberts.

Franciszek Kossuth, osobistość znana wszędzie ze swej wybitnej roli jaką odegrał w sprawach politycznych, zmarł w Budapeszcie.

W Petersburgu umarł w maju r. 1914 były rosyjski minister spraw wewnętrznych i generalny adjutant cara ks. Swiatopełk-Mirski.

W Petersburgu w marcu 1915 r. umarł były prezes rosyjskiej ra-

dy ministrów — hr. Sergiusz Witte.

W Schirgiswalde umarł biskup na Królestwo saskie ks. dr. A. Schäfer, członek izby saskiej

W Dalmacji umarł biskup prawosławny dr. Milarz. Zmarły zasłużył się około sprawy słowiańskiej jako literat szeregami dzieł o wzajemności słowiańskiej.

Ks. Roman Goebel, kanonik kapituły gnieźnieńskiej, umarł w Gnieźnie.

Kardynał, sekretarz stanu Ferrata umarł w Rzymie. Podczas ostatnich wyborów uchodził za jednego z najpoważniejszych kandydatów na tron papieski.

W lutym 1915 r. zmarł w Rzymie ks. kardynał Scipion Techi. Uchodził za wybitnego znawcę prawa kanonicznego i doświadczonego kierownika rządów Kościoła.

W marcu 1915 r. umarł ks. kan. Dietrich z Brunsbergu, poseł do sejmku.

W Pradze umarł w wieku 66 lat jeden z najwybitniejszych pisarzy czeskich Józef Hovorka.

W Pradze zmarł także były rektor uniwersytetu i były minister austriacki dr. Antoni Randa.

W swym zamku Hermansdorf w Dolnej Austrii umarła wybitna autorka słynnej powieści „Precz z orężem,” laureatka pokojowej nagrody Nobla. Berta Suttnerowa. Szlachetna apostołka pokoju umiera w chwili, gdy jeszcze nie przebrzmiały echa wojny bałkańskiej, a budziły się już nowe pomruki burzy wojennej.

W Frankfurcie nad Menem umarła uczona holenderka p. Katarzyna Croiset van der

Rop, która od szeregu lat studjowała języki słowiańskie wogóle, specjalnie zaś język polski i rosyjski pod kierunkiem prof. Brücknera.

W Rzymie umarł hrabia Ulys de Monzio długoletni profesor języków i literatur słowiańskich.

Bernard Stavenhagen, znany i ceniony pianista, kierownik genewskiego konserwatorium, zmarł w 52 r. życia.

W Japonji umarła cesarzowa Haruko czyli wiosna, słynęła w swym kraju z rzadkiej dobroci serca.

We Wrocławiu umarła p. doktorowa Willim, z domu księżniczka wyrtemberska. Zmarła znana była z przynależności swojej do partji socyalno-demokratycznej.

Katastrofy.

Rok ubiegły, pominawszy zupełnie straszne ofiary wojny, zarówno jak poprzednie obfitował w rozmaite wielkie nieszczęścia i katastrofy, które liczne ofiary w ludziach i w mieniu spowodowały.

2 maja 1914 r. W obwodzie kopalnianym Sudlor w Anglii spłonęło 7 kopalń — 2 tysiące mieszkańców zbiegło wśród popłochu. — 3 maja Wielka burza szalała w Kalkucie w Indjach i poczyniła olbrzymie spustoszenia. — 5 maja 1914 r. W kopalni węgla w Bondigo nastąpiła z niewiadomej przyczyny eksplozja w chwili, gdy górnicy opuszczali szyb. Siedmiu z nich zabitych zostało na miejscu, a kilkunastu odniosło bardzo ciężkie rany. — 7 maja. W miasteczku Skala w Królestwie Polskiem powstał olbrzymi pożar, spłonęło 300 domów. — 8 maja. Przy wjeździe na stację Sokolnice na Mora-

wach wjechały dwa pociągi osobowe na stojący na stacji pociąg towarowy. 30 pasażerów odniosło poważniejsze rany. — 10 maja. W mieście Roppes wybuchł olbrzymi pożar. Spłonęło 90 domów, 75 składów, 200 rodzin zostało bez dachu.

W maju roku ubiegłego poważne trzęsienie ziemi nawiedziło wyspę Sycylję. Szereg silnych trzęsień zamienił liczne miejsciny i wioski w gruzy i popioły. Miejscowość Catana znikła zupełnie z powierzchni ziemi. Nieco później straszna katastrofa nawiedziła całą prowincję rzymską, przez niebywale silne trzęsienie ziemi. Miasto Sora uległo kompletnemu zniszczeniu. Przy wszystkich jeziorach apeninskich obsunęła się ziemia. W miejscowości Avezzano, śródownisku tego straszego trzęsienia ziemi, zginęło 10 000 osób, a pozostało przy życiu zaledwie 800 osób. Liczba ogólna zabitych wynosi 25 000 ludzi —

9 lipca 1914 r. Parowiec pasażerski „Empress of Ireland“ zderzył się z wielką górą lodu i zatonął po kilku chwilach. Liczba zatopionych wynosi 1030 osób, uratowano 331 osób, wśród których znajduje się 12 kobiet. — 15 lipca. Ruchliwe i kwitnące miasto Nowomyśl w powiecie nowogródzkim spłonęło doszczętnie.

3 sierpnia 1914 r. Na Tamizie zderzył się parowiec Ovid z parowcem Corantie. Ovid zatonął w przeciągu 10 minut.

15 sierpnia 1914. W Moskwie w fabryce celuloideu nastąpiła eksplozja. Pożar zniszczył całą fabrykę, wydobyło 5 trupów i 40 rannych. — 28 sierpnia. Olbrzymi pożar szalał w dokach Inghon przy Glasgowie. 200 statków walczyło z rozszała-

lym żywiołem. Straty obliczają na 5 milionów marek.

5 września 1914 r. Na rzece Mississippi w pobliżu Saint Louis utonął parowiec Majestic. Około 200 osób utonęło. — 10 czerwca. Podczas katastrofy w kopalni Hill Crest w Anglii straciło 197 górników życie.

8 października 1914 r. Na stacji Carlisle zderzył się pociąg idący z Glasgow z pociągiem idącym z Londynu. 4 osoby poniosły śmierć, 18 jest rannych. — 18 października. Pociąg pospieszny Berlin—Kolumbia zderzył się pomiędzy Schöndamm a Stendal z pociągiem towarowym. 5 osób zostało zabitych, 13 ciężko rannych.

9 listopada 1914 r. Statek linjowy „Bulwerk” wyleciał w powietrze. Życie straciło przytem 700—800 ludzi, 12 osób uratowano. — 30 listopad. W Nowym Yorku spłonęły zakłady fabryczne Atlantic United States. Szkody wynoszą przeszło 5 milionów dolarów. —

11 grudnia 1914 r. Skutkiem fałszywego nastawienia zwrotnicy wpadł pociąg osobowy na stacji Lande na próżne wagony. 13 osób odniosło ciężkie rany, 12 lżejsze. — 27 grudnia. W pewnej kopalni w Fukszoan w Japonii z powodu wybuchu miny zasypanych zostało 800 górników.

3 stycznia 1915 r. W Mewie pod Malborkiem urwała się ściana góry zamkowej i spadając zasypała domek stojący u podnóża pagórka. Cała rodzina, matka i czworo dzieci, zostały zasypane i zabite.

10 stycznia 1915 r. W Alpach utworzyły się lawiny, które zabiły dużo ludzi i pozrywały druty elek-

Biblioteka Uniwersyteku
M. CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

5469 1916

CZASOPISMA

nie ziemi spustoszyło prowincję rzymską. 25 000 osób padło ofiarą. Szkody wyrządzone przez to trzęsienie ziemi są bardzo wielkie. — 23 luty. Włoski parowiec Varese z Genui jadący do Wenecji podczas mgły wjechał na miny i utonął. Tylko jednego majtka wyratowano.

Marzec 1915 r. W kopalni Kingsbury, w Warnicksley w Anglii wybuchł niebezpieczny pożar, który zniszczył mechaniczne windy, prowadzące do szybu, w którym pracowało 400 górników. Górnicy wydobyli się na powierzchnię ziemi przez nieużywany już szyb, natomiast 150 koni, znajdujących się w głębi, zginęło.

Kwiecień 1914 r. Kwitające amerykańskie miasto Solem, położone w Stanie Massachusetts nawiedzone zostało wielką klęską. Spłonęło około 1000 domów i kilkadziesiąt budynków fabrycznych. Straty obliczają na 100 milionów marek. W Bechley w zachodniej Wirginii wskutek eksplozji odciętych zostało od świata 260 górników kopalni New Revier. — W chemicznej fabryce na jednym z przedmieść Hamburga, zatrudniającej wielu Polaków, powstał pożar, który zniszczył całe zabudowania. Szkody wynoszą pół miliona marek.